

Studiehandbok Det samfunnsvitenskapelige fakultet

STUDIEÅRET 1983/84
HØSTSEMESTRET 1983
VÅRSEMESTRET 1984

Universitetsforlaget

Oslo – Bergen – Stavanger – Tromsø

© Universitetsforlaget 1983

ISBN 82 00 06579-0

Printed in Norway by
Naper Boktrykkeri, Kragerø

FORORD

Studiehandboka gir en oversikt over de krav som stilles til – og de studieplaner som gjelder for embetseksamener under Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Eventuelle endringer i studieplaner og reglementer blir gjort kjent ved oppslag og i «Bulletin fra Studieveilederen». Som student er en forpliktet til å kjenne universitetsloven og de spesielle lovene, reglementene og studieplanene som gjelder for ens studium. Dessuten må en skaffe seg kjennskap til og rette seg etter de ordensreglene og meldingsfristene og lignende som universitetets myndigheter fastsetter. Slike bestemmelser blir kunngjort på oppslagstavler i universitetets bygninger og har samme innvirkning som om innholdet av kunngjøringen var meddelt hver enkelt student.

INNHold

FORORD 3

GENERELL ORIENTERING 7

Innledning	7
Studieveiledning	7
Immatrikulering	7
Opptak til studier ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet	7
Opptak av utenlandske studenter	8
Fagpåmelding og registrering	8
Melding til eksamen	8
Om trekk og stryk ved eksamen	8
Om begrunnelse og klage ved eksamen	9
Examen philosophicum (forberedende prøve)	9
Eksamener og grader	9
Samfunnsvitenskapelig embetseksamen	10
Andre embetseksamener	11
Magistergradsstudiet	11
Lisensiatgraden	12
Doktorgraden	12
Karaktersystemet	12
Godkjenning av eksamener fra andre norske læresteder	12
Godkjenning av utenlandske eksamener	12
Utdanningskrav for adjunkter og lektorer i grunnskolen og den videregående skole	13
Hjelpetiltak for funksjonshemmede	14
Utsettelse av verneplikt	14
Studiefinansiering	14
Stipend og legater	15

STUDIEPLANER FOR DE ENKELTE FAG

MASSEKOMMUNIKASJON	16
PEDAGOGIKK	25
Reglement for pedagogisk embetseksamen	40
PSYKOLOGI	48
Reglement for embetseksamen i psykologi	49
SOSIALANTROPOLOGI	59
SOSIALPEDAGOGIKK	68
SOSIALØKONOMI	85
Reglement for sosialøkonomisk embetseksamen	88

SOSIOLOGI 119
Reglement for embetseksamen i sosiologi 123
STATISTIKK 127
STATSVITENSKAP 131

LOVER OG REGLEMENT 145

Lov om eksamener og grader 145
Reglement og utfyllende regler for adgangsbegrensningen til Det samfunnsvitenskapelige fakultet 146
Reglement for samfunnsvitenskapelig embetseksamen 151
Prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk 153
Forutsetning for å få utstedt vitnemål 154
Reglement for den interfakultære cand.mag.-graden 154
Reglement for magistergraden 156
Regler om adgangen til å avbryte eksamen og til å kontinuere ved fakultetets eksamener 158
Forskrifter om begrunnelse og klage ved universitets- og høyskoleeksamener 158
Regler om bruk av fellesarbeider til eksamen 161

GENERELL ORIENTERING

Innledning

Universitetet i Oslo er inndelt i sju fakulteter som består av studier som faglig sett hører sammen:

Det teologiske fakultet, Det historisk-filosofiske fakultet, Det juridiske fakultet, Det medisinske fakultet, Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, Det odontologiske fakultet og Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Hvert fakultet er igjen inndelt i institutter, og også denne inndelingen følger faglige skillelinjer. Ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet finner en følgende institutter som hver har ansvar for undervisning i sine fagområder: Pedagogisk institutt (pedagogikk og sosialpedagogikk), Institutt for presseforskning (massekommunikasjon), Psykologisk institutt, Institutt for sosialantropologi, Sosialøkonomisk institutt, Instituttet for sosiologi, og Institutt for statsvitenskap. Fakultetet gir også undervisning og holder eksamen i statistikk grunnfag. Et eget utvalg har ansvaret for dette faget.

Av de 17 939 studentene som var registrert ved Universitetet i Oslo våren 1982 var 3412 studenter registrert ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Dette fakultetet holder til på universitetsentret på Blindern.

Studieveiledning

Ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, som ved de andre fakultetene ved Universitetet i Oslo, er det en studieveileder. Studieveilederen gir veiledning om opptak til studier, fagvalg/emnevalg, yrkesmuligheter, reglementer, vernepliktssaker eller andre studiespørsmål.

Studieveilederen treffer du i fakultetssekretariatet i 5. etasje i administrasjonsbygningen på Blindern. Postadressen er:

Det samfunnsvitenskapelige fakultet,
Postboks 1084, Blindern
Oslo 3
Telefon: (02) 45 62 68

Immatrikulering

Alle som skal studere og avlegge eksamen ved Universitetet i Oslo må være immatrikulert (dvs. innskrevet ved universitetet). Selve immatrikuleringen skjer bare ved personlig fram møte på bestemte dager. En melder seg til immatrikulering på egne skjemaer som fås på Universitetets eksedisjonskontor.

Opptak til studier ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet

I 1973 ble det innført adgangsregulering til studiene ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Det betyr at en må søke om opptak til fakultetet dersom en ikke har tatt noen eksamen ved norsk universitet eller høyskole før sommeren 1973.

Opptaket finner sted bare en gang i året, om sommeren, selv om undervisningen for nye studenter starter både høst og vår. Opptaksgrunnlaget er examen artium, eksamen fra allmenfaglig studieretning i fra videregående skole eller annen utdanning som gir grunnlag for immatrikulering. Søknadsfristen for opptaket er 1. april. Søkere som tar avsluttende eksamen fra 3-årig videregående skole: (allmenne fag, handels- og kontorlag, id-

rettsfag m/påbygningsår, husflids- og estetiske fag: Musikk m/matematikk og B/C - språk, examen artium eller eksamen fra økonomisk gymnas) for første gang i søkeråret har 1. juli som søknadsfrist. Søknadsskjema fås ved Universitetets ekspedisjonskontor, postboks 1083, Blindern, Oslo 3.

En søker om opptak til Det samfunnsvitenskapelige fakultet og ikke til et fag. Dette betyr at dersom en blir tatt opp til studier ved fakultetet, kan en velge hvilket av fakultetets fag en vil studere.

Studenter som har avlagt eksamener ved en del andre fakulteter ved Universitetet i Oslo kan på bestemte vilkår studere og gå opp til eksamen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet i inntil ett mellomfag uten å måtte søke om opptak på forhånd. Dette gjelder også studenter som bare mangler en fageksamen for å oppnå cand.mag.-graden ved Universitetet i Oslo. Dette er nærmere beskrevet i reglement og utfyllende regler for opptaket bak i boka.

Opptak av utenlandske studenter

Utenlandske studenter som ønsker å studere ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, må søke om opptak gjennom Kontoret for utenlandske studenter. Også for utenlandske studenter er det opptak bare en gang i året. Utenlandske studenter som ikke er immatrikulert ved Universitetet i Oslo, har søknadsfrist 1. februar.

Studenter som er immatrikulert ved Universitetet i Oslo har søknadsfrist 1. april. Nærmere informasjon samt søknadsskjema får du ved henvendelse til Kontoret for utenlandske studenter, postboks 1081, Blindern, Oslo 3.

Fagpåmelding og registrering

Når en er tatt opp som student, må en hvert semester fylle ut et registerkort. En må dessuten betale semesteravgift samtidig. Denne registreringen foregår på bestemte dager i begynnelsen av hvert se-

mester. Påmelding til gruppeundervisning i de enkelte fag skjer på instituttene, og samtidig holdes det orienteringsmøter for nye studenter. Ved noen institutter må studentene fylle ut en semestermelding. Nærmere opplysninger om tidspunkter og stedsangivelse for registrering, undervisning etc. finner du i Universitetets katalog («forelesningskatalogen»). Katalogen kommer ut i ny utgave hvert semester og deles ut gratis til studenter og ansatte ved universitetet.

Melding til eksamen

Du må fylle ut eget skjema for å melde deg til eksamen. Skjema får du på Universitetets ekspedisjonskontor. I noen fag må du i tillegg levere egen pensumliste (undersøk nærmere på ditt institutt hvordan ordningen er). Eksamensoppmeldingen skal leveres til ekspedisjonskontoret i det semestret du skal ta eksamen innen bestemte frister:

Examen philosophicum innen

- 1. oktober i høstsemestret
- 1. april i vårsemestret

Fageksamener innen

- 22. september i høstsemestret
- 2. mars i vårsemestret

Forberedende prøve i matematikk for sosialøkonomer innen

- 1. desember i høstsemestret
- 1. mai i vårsemestret

Om trekk og stryk ved eksamen

Hvis du trekker deg før eksamen og ikke møter fram i eksamenslokalet (enten du har gitt beskjed om dette på forhånd eller ikke), regnes dette ikke som forsøk på å ta eksamen. Men hvis du trekker deg under eksamen etter at oppgavene er gitt, regnes dette som et forsøk på å ta eksamen og på linje med stryk. Hvis du leverer oppgavebetsvarelsene ved alle de skriftlige prøvene i et fag, kan du ikke unndra deg sensur for

disse. Til grunnfag, mellomfag og hovedfag må du ha stått til skriftlig eksamen for å gå opp til muntlig eksamen. Se ellers regler om adgangen til å avbryte eksamen og til å kontinuere ved fakultetets eksamener bak i boka.

Om begrunnelse og klage ved eksamen

Hvis du vil be om begrunnelse for et sensurvedtak, må du gjøre dette innen to uker etter at sensur har falt, eller en uke etter muntlig eksamen hvis den endelige karakteren fastsettes etter at den er holdt. Du henvender deg da til instituttsekretæren (eller en faglærer) ved vekommende institutt eller eventuelt til eksamensinspektøren ved fakultetet. Du kan også sende skriftlig henvendelse. Hvis du ikke er tilfreds med begrunnelsen, kan du klage over sensurvedtaket. Dette må du gjøre innen to uker etter at begrunnelsen er gitt. Klagen må være begrunnet. Du kan ikke klage over karakterer til muntlig eksamen. Examen philosophicum kan du bare klage over når eksamen ikke er bestått. Se ellers forskrift om begrunnelse og klage ved Universitetets- og Høgskoleeksamener bak i boka.

Examen philosophicum

Studiet begynner med examen philosophicum («forberedende prøve i filosofi»).

Det er vanlig å gjøre seg ferdig med denne eksamen før en tar fatt på fagstudiet, og en må ha bestått denne prøven senest semestret før en melder seg til en fageksamen.

Det er ingen adgangsregulering til examen philosophicum. For å kunne melde seg til dette studiet er det tilstrekkelig at en oppfyller kravet til immatrikulering.

Opplysninger om pensum og undervisning finner du i Studiehandbok for examen philosophicum og forelesningskatalogen. Det holdes en egen registrering for dette studiet i begynnelsen av hvert semester. Du kan søke om fritak for examen philosophicum dersom du 1) har oppfylt tilsvarende krav ved en annen eksamen eller prøve, 2) skal ta en fageksamen som du skal bruke som ledd i en endelig eksamen ved en annen institusjon som ikke krever en slik prøve, 3) på forhånd har en avsluttet høyere utdanning og ønsker videreutdanning uten å ta sikte på en grad ved Universitetet.

Eksamener og grader

Ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet kan en ta de eksamener og grader som er nevnt i oppstillingen nederst på siden.

Et *grunnfag* er lagt opp som et 2-semesterstudium og er som oftest den første fageksamen studenten tar etter examen philosophicum. I noen grunnfag inngår det mindre prøver eller kurs. Slike

Fag	Grunnfag	Mellomfag	Hovedfag (Samf.vit. embetseks.)	Embets- eksamen i faget	Mag.- grad
Massekommunikasjon	X				
Pedagogikk	X	X	X	X	X
Psykologi	X			X	X
Sosialantropologi	X	X	X		X
Sosialpedagogikk	X	X	X		
Sosialøkonomi	X	X		X	X ¹⁾
Sosiologi	X	X		X	X
Statistikk	X				
Statsvitenskap	X	X	X		X

¹⁾ Magistergrad i samfunnsøkonomi.

prøver finnes i fag som sosialøkonomi, pedagogikk, statsvitenskap og massekommunikasjon. Nærmere informasjon om dette finner du under de enkelte fagene.

Et *mellomfag* er beregnet å ta 3 semestre hvorav de 2 første semestrene er felles med grunnfaget. En går opp til grunnfagseksamen i slutten av andre semestret. I tredje semestret tar en eksamen i mellomfagstillegget.

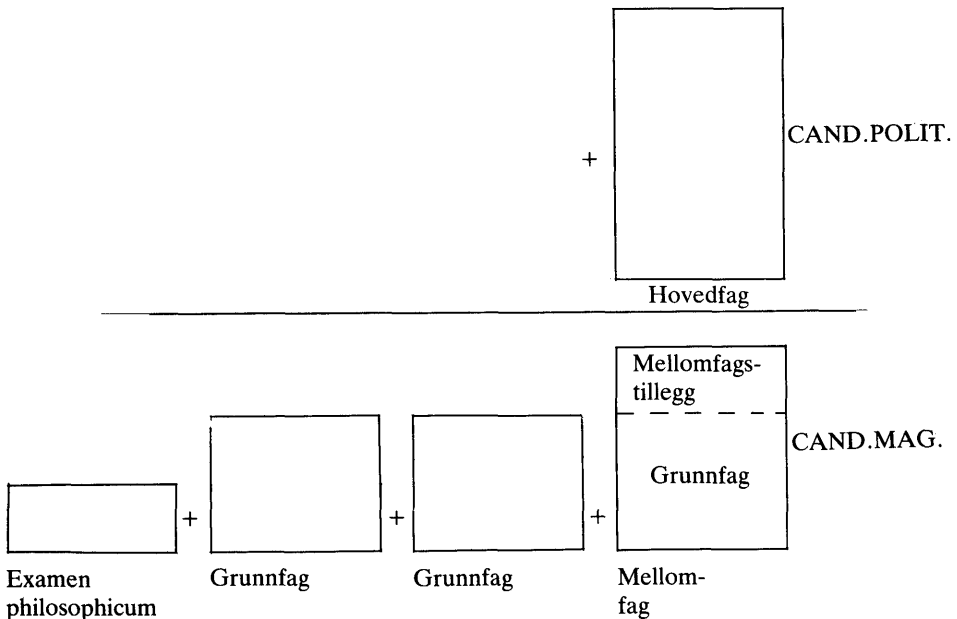
Et *hovedfag* er lagt opp som et 4-semesterstudium, men det er ikke uvanlig å bruke noe lenger studietid. For å kunne begynne på et hovedfag må en ha avlagt eksamen i mellomfaget eller mellomfagstillegget med ikke dårligere karakter enn 2,7. Ved siden av hovedfagspensumet skal studenten legge fram et selvstendig arbeid i form av en vitenskapelig undersøkelse.

Samfunnsvitenskapelig embetseksamen

Denne embetseksamen har to grader, den lavere grad (cand.mag.-graden) og den høyere grad (cand.polit.-graden). Cand.mag.-graden tilsvarer 4 års studier

og oppnås vanligvis på grunnlag av to grunnfag og ett mellomfag. Studenten står forholdsvis fritt i valg av fag som skal inngå i graden, men for å få cand.mag.-graden ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet må minst to av fagene være samfunnsvitenskapelige fag. Dessuten må en ha avlagt prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk enten som del av fageksamen eller som egen prøve. En kan bruke fag fra Det samfunnsvitenskapelige fakultet til andre cand.mag.-grader ved universitetet. Det er cand.mag.-grader både ved Det historisk-filosofiske fakultet og Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet. I tillegg er det en såkalt interfakultær cand.-mag.-grad. Denne graden stiller ikke så strenge krav til fagsammensetningen som fakultetsgradene. En må imidlertid ha avlagt minst en fageksamen ved Universitetet i Oslo for å få den interfakultære cand.mag.-graden ved dette universitetet.

Samfunnsvitenskapelig embetseksamen av høyere grad (cand.polit.-graden) består av to grunnfag og et hovedfag, slik at studietida tilsammen blir på ca. 6-7 år. Det er ikke noen forutsetning at en må ha samfunnsvitenskapelig cand.mag.-grad

for å få en cand.polit.-grad, men en må først ha avlagt mellomfagseksamen i faget en tar hovedfag i og en må ha avlagt prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk eller ha eksamen hvor slik prøve inngår. Figurene på forrige side viser hvordan en setter sammen fag til cand.mag.- og cand.polit.-grad.

Andre embetseksamener ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet

De andre embetseksamenene ved fakultetet kan en ta i fagene pedagogikk (cand.paed.), psykologi (cand. psychol.), sosialøkonomi (cand.oecon.) og i sosiologi (cand.sociol.). Studiene til disse gradene atskiller seg fra samfunnsvitenskapelig embetseksamen ved å ha andre inndelinger. I stedet for grunn-, mellom- og hovedfag er disse studiene inndelt i avdelinger, selv om også disse studiene starter med grunnfag. Antall avdelinger og studietid varierer. Generelt kan en si at en i disse studiene i større grad konsentrerer seg om ett fag. Disse embetsstudier er beskrevet i avsnittene om de enkelte fagstudiene bak i boka. Der finner du også reglement for disse embetsstudiene.

Magistergradsstudiet

Ved Universitetet i Oslo er det adgang til å avlegge magistergradsprøven i følgende fag under Det samfunnsvitenskapelige fakultet:

- Pedagogikk
- Psykologi
- Samfunnsøkonomi
- Sosialantropologi
- Sosiologi
- Statsvitenskap

Magistergrad i psykologi gir ikke uten videre rett til å bruke tittelen psykolog. Etter lov om godkjenning m.v. av psykologer må de som har annen utdanning enn embetseksamen i psykologi fra norsk universitet, søke om godkjenning i hvert enkelt tilfelle.

Mag.art.graden består av to støttefag, som normalt er to grunnfag eller mellom-

fag, og ett hovedfag i tillegg til examen philosophicum.

Det er vanlig at grunn- og mellomfagstudiet inngår i magistergradsfaget. Det er å anbefale at disse avlegges før en tar fatt på magistergradsstudiet. For psykologi er det imidlertid krav om grunnfagseksamen med laud og for statsvitenskap er det krav om mellomfagseksamen med laud.

Magistergradsstudiet er mer spesialisert i sitt opplegg enn studiet til embetseksamen. Hovedfaget og avhandlingen inntar en mer dominerende plass i studiet som helhet, og avhandlingen forventes å være større og ligge på et høyere nivå enn for embetseksamen.

Støttefagene har til oppgave å supplere hovedfaget, gi prøven den nødvendige bredde, og gjøre den til et avrundet hele. Det ene støttefaget må støtte opp om kandidatens spesialområde innenfor hovedfaget.

Det er vanskelig å gi faste regler for støttefag, og det er derfor mulig at visse fag og fagkombinasjoner risikerer ikke å bli godkjent. For enkelte fags vedkommende er det i forskriftene tatt inn fortegnelse over hvilke fag som generelt er godkjent som støttefag. Alle andre fag som ønskes benyttet som støttefag må det imidlertid – i god tid før melding til magistergradseksamen – søkes godkjenning for. Søknadsskjema fås ved fakultetssekretariatet og instituttene. Søknaden sendes det institutt hovedfaget hører inn under. Deretter blir det behandlet av Eksamens- og undervisningsutvalget ved fakultetet. Ved melding til eksamen i forbindelse med magistergrad brukes det vanlige skjema for eksamensmelding.

Alle magistergradssudenter bør så tidlig som mulig diskutere studieopplegg og fagkombinasjoner med faglærere ved det institutt hovedfaget hører inn under.

Til magistergraden gis det ikke graderte karakterer, bare bestått/ikke bestått, men bestått betyr her at kandidatens prestasjoner i alle deler av studiet, også støttefagene, er laudable, dvs. karakteren 2.5 eller bedre. Dispensasjon fra laudkravet for støttefagene kan gis når gjennom-

snittskaracteren for de to fagene er laud og ingen av de to fagene er dårligere enn 2,7.

Magistergradsforskrifter for hvert enkelt fag med opplysninger om støttefag etc., fås ved henvendelse til de aktuelle institutter og hos studieveilederen.

Reglement for magistergraden finner du bak i boka.

Lisensiatgraden (Licentius philosophiae)

Den som vil framstille seg til lisensiatgradsprøven, skal sende inn et arbeid han/hun selv har forfattet. Kravene til lisensiatgradsavhandlingen er høyere enn til hovedoppgave/magistergradsavhandlingen, men mindre enn til doktorgradsavhandlingen, se nedenfor. Den som fremstiller seg til lisensiatgraden skal også holde to prøveforelesninger.

Doktorgraden (Doctor philosophiae)

For å fremstille seg til doktorgradsprøven må man enten ha avlagt vedkommende fags norske embetseksamen eller magistergrad eller ha tilsvarende utdanning. Man må sende inn til bedømmelse et større arbeid man selv har forfattet, som ikke tidligere har vært godtatt som hovedoppgave, magistergradsavhandling eller lisensiatgradsavhandling. Arbeidet må representere en selvstendig forskningsinnsats, og det skal forsvares offentlig. Den som fremstiller seg til doktorgradsprøven skal også holde to prøveforelesninger.

Reglementene for doktorgraden og lisensiatgraden kan fåes ved henvendelse til fakultetssekretariatet ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Karaktersystemet

Ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet brukes følgende karakterskala ved eksamener i alle fag unntatt sosialøkonomi og sosialpedagogikk:

Laudabilis prae ceteris	1,0–1,5
Laudabilis	1,6–2,5
Haud illaudabilis	2,6–3,2
Non contemnendus	3,3–4,0

Beste karakter er altså 1,0 og dårligste karakter ved bestått eksamen er 4,0. Dårligere karakter enn 4,0 betyr at eksamen ikke er bestått. For de fleste fagene ligger karaktergjennomsnittet ved grunnfagseksamen omkring 2,7.

I sosialøkonomi brukes også en gradert karakterskala, men inndelingene er forskjellig fra det forannevnte systemet, blant annet brukes hundredeler. Dette er nærmere beskrevet i avsnittet om sosialøkonomistudiet.

Ved eksamen i sosialpedagogikk brukes bare karakterene bestått og ikke bestått. Nærmere beskrivelse om kriteriene for disse karakterene finner en i avsnittet om dette faget.

Godkjenning av eksamener fra andre norske læresteder

En del utdanninger fra andre norske undervisningsinstitusjoner er godkjent som del av universitetsgrader. Blant de godkjente utdanningene finner en noen utdanninger fra distrikthøgskoler, lærerskoler osv. Det er Nasjonalt koordinerende utvalg for godkjenning av eksamener (NKU) som behandler slike søknader. Hvert halvår gir utvalget ut en ajourført liste over godkjente utdanninger. Studieveilederen kan gi nærmere opplysninger om dette.

Godkjenning av utenlandske eksamener

Studenter med utenlandsk utdanning som ønsker å få denne godkjent som del av grad ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, kan søke fakultetet om dette. Søknad om slik godkjenning sendes til Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Søkeren må selv gi en utførlig redegjørelse for studiets innhold, omfang og varighet

og legge ved attesterte kopier av vitnemål, kataloger, pensumlister o.l. dokumentasjon.

For utdanning fra andre nordiske land gjelder regler for internordisk eksamensgyldighet fra 1. april 1976. Et av grunnprinsippene i disse reglene er at en skal ta utgangspunkt i den normerte (normale) studietid for de utdanninger som sammenliknes. Hos studieveileder får du nærmere opplysninger om de retningslinjer som gjelder ved vurdering av utenlandsk utdanning. Der får du også reglene for internordisk eksamensgyldighet.

Utdanningskrav for adjunker og lektorer

Det er Kirke- og undervisningsdepartementet som avgjør hvilken utdanningsbakgrunn som godtas for undervisning i skoleverket. For å bli adjunkt må du ha cand.mag.-grad med minst to fag som er godkjent for undervisning og pedagogisk utdanning fra pedagogisk seminar. For å bli lektor må du ha cand.polit.-grad (eller en annen høyere grad) med minst to fag som er godkjent for undervisning og utdanning fra et pedagogisk seminar. Hvis du har lærerprøve, eller annen lærerutdanning, gjelder andre bestemmelser. Se også brosjyren «Har du tenkt å bli adjunkt eller lektor? Orientering om universitetenes lærerutdanning» og Lærerutdanningsrådets brosjyre «Lærerutdanning», som fås hos studieveilederne.

For tiden (mars 1982) er følgende universitetsfag godkjent for undervisning:

OBS: *Fag som er merket med samme tall, gir bare undervisningskompetanse i ett fag hvis de kombineres med hverandre.*

Norsk/nordisk 1
Norrøn filologi 1
Samisk
Finsk
Engelsk
Tysk
Fransk
Russisk

Spansk
Italiensk
Gresk
Latin
Fonetikk 2
Språkvitenskap med fonetikk 2
Lingvistikk 2

Allmenn litteraturkunnskap
Historie
Kunsthistorie
Sosialøkonomi
Rettslære (herunder offentlig rett og kriminologi)
Musikk
Medisin
Ernæringslære
Miljøkunnskap
Nordisk arkeologi
Naturfag

Biologi
Kjemi
Matematikk 3
Mekanikk 3
Informasjonvitenskap 4
Informatikk 4
Datafag 4
Statistikk 4
Geologi 5
Geofysikk 5
Fysikk 6
Astronomi 6

Geografi 7
Planlegging/lokalsamfunn 7
Samfunnsorientert naturgeografi 7, 8
Etnografi/sosialantropologi 7, 8
Samiske studier/etniske relasjoner 7
Samfunnskunnskap 8
Statsvitenskap 8
Sammenliknende politikk 8
Offentlig administrasjon og organisasjonskunnskap 8
Samfunnsvitenskap 8
Sosiologi 8
Offentlig forvaltning og organisasjonslære 8
Psykologi 9
Pedagogikk 9
Sosialpedagogikk 9

Skoleforskning 9

Kristendomskunnskap 10

Religionshistorie/religionsvitenskap 10

Filosofi 10

Idéhistorie 10

Teatervitenskap 11

Drama, film, teater 11

Folkeminnevitenskap 12

Folkelivsgranskning 12

Folkloristikk 12

Hjelpetiltak for funksjonshemmede studenter

Ved Universitetet i Oslo er det etablert et råd som har fått i oppgave å legge forholdene best mulig til rette for personer med funksjonsvansker. De hovedgrupper funksjonshemmede man her tenker på er: bevegelsehemmede, synssvekkede/blinde og hørselssvekkede/døve. Rådet vil i samarbeid med universitetets administrasjon søke:

1. Å finne tekniske løsninger med henblikk på adkomst, ferdsel og arbeidsmuligheter og
2. Å sette i verk praktiske tiltak for å lette undervisningssituasjonen.

Eventuelle henvendelser kan rettes til verneinspektør Kjersti Haugen, Helsefysikk/Verneetjenesten, Postboks 1060, Blindern, Oslo 3. (Tlf. 45/64 33 (64 96).

Utsettelse av verneplikt

Studenter ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet som ønsker å søke utsettelse av verneplikt, skal skrive en søknad stilet til rulleførende avdeling eller tilsvarende sivile myndighet.

Forsvarsdepartementet har utarbeidet et søknadsskjema som alle bes bruke (også de som søker om utsettelse av sivilarbeidertjeneste).

Søknadsskjema fås i fakultetssekretariatet, 5. etasje, Administrasjonsbygningen, Blindern.

Søknaden sendes eller leveres til Ver-

nepliktsutvalget for Det samfunnsvitenskapelige fakultet, ved studieveilederen. Postadressen er: Postboks 1084, Blindern, Oslo 3.

Vernepliktsutvalget (ved studieveilederen) behandler så søknaden og sender den videre til den militære eller sivile instans sammen med en uttalelse. Hvis en søknad ikke kan anbefales i samsvar med det studenten primært ber om, vil studenten få beskjed om dette til den adresse som er oppgitt på skjemaet.

Vær tidlig ute med søknaden og bruk det fastsatte søknadsskjema slik at misforståelser og avslag på grunn av utløpte frister unngås.

Studiefinansiering

Statens lånekasse

Søknadsfristen i lånekassen er, for studenter som er i gang med utdanning i vinterhalvåret, satt til 1. mars dersom midlene skal være disponible før høstseminstrets start. Vanlig behandlingstid er ellers ca. 2 måneder. For studenter som skal påbegynne et studium, må søknad sendes så snart studium er avgjort for at midlene skal bli disponible tidlig i semestret. Søknad sendes på særskilt skjema som bl.a. er utlagt i 1. etasje i Administrasjonsbygningen.

Lån innvilges etter vurdering av

- studieplan

- søkers økonomi
- eventuell ektefelles formue.

For søkere under 20 år tas det også hensyn til foreldres økonomi.

Borteboerstipend gis etter en tilsvarende vurdering som for lån, men stipendet er også behovsprøvet etter ektefelleinntekt. Det er dessuten regler for hvilke borteboere som får slikt stipend.

Behovsprøvet stipend gis søkere som ikke er fylt 20 år eller som har to barn eller flere. Stipendet er behovsprøvet etter økonomien til søker og ektefelle, og for søkere under 20 år også etter foreldres økonomi.

Stipend og legater

Universitetet i Oslo tildeler etter søknad studentstipend. Disse søkes for ett semester av gangen, og søknadsfristen er 1. oktober og 1. mars for de påfølgende semestre. Stipendene kan søkes av alle studenter, men gis bare i sjeldne tilfeller til nye studenter.

Søknadsskjema fås ved ekspedisjonskontoret i 1. etasje i Administrasjonsbygningen.

Det eksisterer for øvrig en rekke legater som gir stipend til utdanningsformål. Opplysninger om de fleste av disse står i boken «Stipend og legater», utgitt av Universitetsforlaget. (Se også Norsk lysningsblad).

En del kommuner gir også stipend til studenter fra kommunen. Henvendelser om disse rettes til de enkelte kommuner.

MASSEKOMMUNIKASJON

GRUNNFAG

Vedtatt av Det akademiske kollegium 6. februar 1981.

Adresse: Institutt for presseforskning
Eilert Sundts hus 6. et.
P.b. 1093, Blindern, Oslo 3
Tlf. (02) 45 52 68

Innledning

Massemediene spiller en stadig større rolle i det moderne samfunn, og det er først og fremst deres fremvekst og utbredelse som har skapt dagens informasjonssamfunn. Denne utviklingen reiser en rekke spørsmål i tilknytning til medienes oppbygning og virkemåte i en bredere sosial sammenheng. Slike tema har fått en sentral plass både i empirisk samfunnsforskning og i den kritiske samfunnsdebatt. Medieforskningen har sitt opphav i ulike faglige tradisjoner, men i dag er studie av massekommunikasjon et eget tverrvitenskapelig forskningsfelt der man systematisk utforsker de økonomiske, politiske, kulturelle, sosiale og psykologiske konsekvenser av den stadig økende spredning av sentralt formidlet kultur, normer og informasjon.

Massekommunikasjon grunnfag tar sikte på å gi studentene en innføring i dette forskningsfelt, kombinert med grundige kunnskaper om dagens mediesituasjon. På den ene side vil faget gi grunnleggende teoretiske kunnskaper om kommunikasjon som sosialt fenomen, og en oversikt over de viktigste tilnæringsmåter og problemområder i dagens forskning om medier og kommunikasjon. På den annen side vil det gi en grundig innføring i de enkelte medienes oppbygging og virkemåte, og i publikums bruk av mediene og i deres

reaksjoner på innholdet. Tilsammen vil dette gi studentene kunnskaper av praktisk betydning på mange samfunnsområder og i ulike yrker, og et godt grunnlag for selvstendig og kritisk vurdering av medienes funksjoner i samfunnet, og av aktuelle mediespørsmål.

Massekommunikasjon grunnfag bygger på en generell samfunnsvitenskapelig forskningstradisjon, og kjennskap til sentrale sosiologiske og sosial-psykologiske begreper og tilnæringsmåter vil lette tilegnelsen av vesentlige deler av pensum. Studenter som planlegger å ta andre samfunnsvitenskapelige fag bør derfor ikke velge massekommunikasjon som sitt første fag.

Grunnfaget består av en hoveddel og en metodedel. For å lette oversikten er hoveddelen delt i 4 områder:

1. *Generell innføring*, som gir en grunnleggende teoretisk introduksjon til faget, og en oversikt over ulike faglige tilnæringer.
2. *Medieinstitusjoner*, som gir en oversikt over det norske mediesystem og de enkelte medienes organisatoriske oppbygging og virkemåte.
3. *Bruk og påvirkning*, som beskriver publikums bruk av ulike medier, og diskuteter medienes rolle i samfunnets opinionsdannende prosesser.

4. *Kommunikasjon og samfunn*, som tar opp viktige sider ved mediernes rolle og funksjoner i det moderne samfunn.

Denne inndelingen er i første rekke et praktisk hjelpemiddel i organiseringen av undervisningen, og må ikke oppfattes som adskilte deler. Innholdet i de enkelte områdene henger tvert i mot nøye sammen, og må vurderes i forhold til hverandre.

Metodedelen gir en innføring i samfunnsvitenskapelig metode og statistikk. Undervisningen er organisert i samarbeid med Institutt for statsvitenskap, og studentene følger det 2 semesters metodekurs som gis for grunnfagsstudentene i statsvitenskap og går opp til eksamen i dette. I tillegg gis det en mindre supplerende metodeundervisning spesielt for massekommunikasjon grunnfag.

Pensum*

A Hoveddelen

I. Generell innføring

Med utgangspunkt i en diskusjon av kommunikasjonsbegrepet gir del I en grunnleggende teoretisk introduksjon til studiet av kommunikasjon som sosialt fenomen. Kommunikasjon som et tverrvitenskapelig fagområde blir understreket, det blir vist hvorledes ulike faglige tradisjoner tilnærmer seg studiet av kommunikasjon, og det gis en oversikt over hvilke teorier og modeller de anvender på ulike kommunikasjonsproblemer. Videre blir det lagt vekt på å vise hvorledes ulike kommunikasjons-strukturer og kommunikasjonsnettverk fungerer på ulike nivå i samfunnet, og hvilken rolle ulike kommunikasjonsformer spiller i samfunnets innflytelsesprosesser, med særlig vekt på medieorganisasjonene som maktfaktorer i dagens samfunn. Det blir også gitt en oversikt over forskningstradisjoner og forskningsorganisering innen medieforskningen.

* 1) = Inngår i artikkelsamling for massekommunikasjon grunnfag

2) = Fås kjøpt ved Institutt for presseforskning

- Wiio, Osmo: *Kommunikasjon – vad er det?* Forlaget Natur och Kultur, Stockholm 1976. Kapittel 3–7. s. 125
- McQuail, Dennis: *Communication*, Longman, London 1975. Kapittel 1–6. s. 195
- Thunberg, Anne-Marie, K. Nowak, K. E. Rosengren & B. Sigurd: *Samverkansspiralen*. Liber Förlag, Stockholm 1979. Kapittel 3–4. s. 60
- Windahl, Sven & D. McQuail: *Kommunikationsmodeller*, Studentlitteratur, Lund 1979. s. 90
- Dahl, Hans Fredrik: «Introduksjon» i H. F. Dahl (red): *Massekommunikasjon*, Gyldendal, Oslo 1973. s. 25
- Høyer, Svennik: «Medier og makt» kapittel 2 i *Maktutredningen: Rapporten om massekommunikasjon*. NOU 1982:30. s. 41
- Hernes, Gudmund: «Det media-vridde samfunn» i *Samtiden nr. 1*, 1977. s. 14
- Torsvik, Per, S. Rokkan & L. Holbæk-Hansen: *Mediaforskning*, Universitetsforlaget, Oslo 1972. Kapittel 3–6. s. 66

s. 616

II. Medieinstitusjoner

Denne delen gir en oversikt over det norske mediesystem, utvikling frem til i dag, og mulig fremtidig utvikling basert på ny medieteknologi. De enkelte mediene blir grundig diskutert, med vekt på organisatorisk oppbygning, virkemåte og arbeidsformer. Videre blir nasjonal og internasjonal nyhetsformidling tatt opp, og til slutt diskuteres medie-ideologiske og -filosofiske spørsmål, samt dagens norske mediepolitikk.

1. Massemedier og massekommunikasjon

Beskriver utviklingen av massemedier nasjonalt og internasjonalt, og gir en

oversikt over massemedienes plass i dagens norske samfunn.

Torsvik, Per: «Massemedier i Norge» i Ramsøy & Vaa (red): *Det norske samfunn 2*, Gyldendal, Oslo 1975. s. 60

Thunberg, Anne-Marie, K. Nowak, K. E. Rosengren & B. Sigurd: *Samverkansspiralen*, Liber Førlag, Stockholm 1979. Kapittel 9. s. 26

Werner, Anita: «Mediekonsumet i nasjonaløkonomisk belysning» kapittel 5 i *Maktutredningen: Rapporten om massekommunikasjon*. NOU 1982:30. s. 12
s. 98

2. Dagspressen

Behandler sentrale faktorer i utviklingen av norsk presse; markedsforhold og konkurranse mellom avisene; avisenes eierforhold og politiske tilknytning; samt intern organisering og arbeidsformer.

Høyer, Svennik: «Pressen», del III (kapittel 7–14) i *Maktutredningen: Rapporten om massekommunikasjon*. NOU 1982:30. s. 108
s. 108

3. Radio/TV

Tar opp organisasjonen NRK, med vekt på intern organisering, forhold til eksterne organer, og økonomi; samt sentrale aspekter ved programtilbud og programpolitikk.

Østby, Helge: *Norsk rikskringkasting*. INSS-rapport nr. 2, Bergen 1977. Kapittel 1.1–1.4, 2.1–2.2, 2.4–2.7. s. 165

Høst, Sigurd: «Utviklingen av norsk radios programpolitikk» i

Pressens årbok 1980, Institutt for journalistikk, Fredrikstad. s. 13²⁾

s. 178

4. Film

Tar opp filmens plass i samfunnet, og beskriver sentrale trekk ved norsk filmproduksjon og -distribusjon.

Berg, Mie: «Film og Kino» i Berg (red): *Massemedier i Norge*, Gyldendal, Oslo 1975. s. 43

NOU: *Import og distribusjon av spillefilm*. NOU 1978:41, del 2. Universitetsforlaget, Oslo. s. 17

s. 60

5. Andre medier

Gir en kort oversikt over norsk ukepresse, fagpresse og forlagsvirksomhet.

Rosvoll, Berit: «Ukepressen», s. 88–105 i Berg (red): *Massemedier i Norge*, Gyldendal, Oslo 1975. s. 17

Nielsen, Tove: *Norsk fagpresse – et medium for organisasjons-samfunnet*, Stensil nr. 66, Institutt for presseforskning, Oslo 1982, el I, s. 3–103. s. 100²⁾

Østby, Helge: «Bøker, periodisk presse og film», kapittel 22 i *Maktutredningen: Rapporten om massekommunikasjon*. NOU 1982:30. s. 13
s. 130

6. Ny medieteknologi – nye medier

Gir en oversikt over de viktigste nye medier som er utviklet, og diskuterer deres historiske utvikling, tekniske forutsetninger, organisasjonsformer og politiske konsekvenser.

Vedin, Bengt-Arne: *Media Futura*, Studieforbundet Næringsliv och Samhälle, Stockholm 1979. Kapittel 1–11, 15. s. 140

s. 140

* 1) = Inngår i artikkelsamling for massekommunikasjon grunnfag

2) = Fås kjøpt ved Institutt for presseforskning

7. Nyhetsformidling

Tar opp nyhetsbegrepet og nyhetskriterier, beskriver nasjonal og internasjonal nyhetsformidling, og diskuterer spørsmålet om objektivitet i nyhetsformidlingen.

- Unesco: *Unesco's medie erklæring* s. 5
- Hadenius, Stig & L. Weibull: *Massemedier*, Bonniers, Stockholm 1978. Kapittel 11.1–11.4. s. 53
- Galtung, Johan & M. H. Ruge: «The structure of foreign news» i *Journal of Peace Research*, nr. 2 1965. s. 28
- Fjæstad, Bjørn & P. G. Holmløv: *Dagspressen och samhället*, Pan/Norstedts, Stockholm 1977. Kapittel 7. s. 48
- Hedebro, Göran: *Communication and social change in developing nations*. Iowa state University press, 1982. Kapittel 5. s. 17
- s. 151
8. Mediefilosofideologi – mediepolitikk
- Tar opp sentrale medie-filosofiske og -ideologiske tradisjoner, og gir en oversikt over aktuelle norske mediepolitiske spørsmål.
- Raam, Odd: *Myten om pressefriheten*, Universitetslaget, Oslo 1978. s. 137
- Siebert, Fred, T. Peterson & W. Schramm: *Four theories of the press*, University of Illinois. Pres, Chicago 1972. Kapittel 1–2. s. 71
- Andenæs, Ivar: «Norsk pressepolitikk og strukturutvikling i 70-årene» i *Pressens årbok 1980*, Institutt for journalistikk, Fredrikstad. s. 17²⁾
- s. 225
- Totalt sidetall del II = 1090 s.

III. Bruk og påvirkning

Denne delen tar for seg mottakersiden i kommunikasjonsprosessen. Først blir folks bruk av ulike medier beskrevet, og ulike teorier om spredning av kommunikasjon diskutert. Deretter blir det vurdert hvilke effekter kommunikasjonsdeltagelse kan ha, og betydningen for holdningsdannelse og for utviklingen av offentlig opinion blir diskutert. Til slutt blir medienes rolle i sosialiseringprosessen tatt opp som eget punkt.

1. Publikums mediabruk

Tar opp sentrale aspekter ved publikums bruk av ulike medier som bruksfrekvenser, bruksmønstre og stoffpreferenser. Diskuterer på hvilken måte ulike faktorer som f.eks. fysisk og psykisk tilgjengelighet, selektive mekanismer og gruppetilhørighet påvirker folks mediabruk.

- Augedal, Egil: «Folks bruk av massemedier» i Berg (red.): *Massemedier i Norge*, Gyldendal 1975. s. 45
- Østby, Helge: «Norsk rikskringkasting». INSS-rapport nr. 2, Bergen 1977. Kapittel 3. s. 110
- Høst, Sigurd: «Mediebruk som fritidsaktivitet» i *Pressens årbok 1977*, C. A. Reitzel, København. s. 20
- Rosvoll, Berit: «Ukepressen» s. 105–114 i Berg (red.) *Massemedier i Norge*, Gyldendal, Oslo 1975. s. 10
- Noreng, Øystein: «Lesing og kommunikasjon». Den norske bokklubben, Oslo 1974. Kapittel 5. s. 25¹⁾
- Robinson, John: «The changing reading habits of the american public» i *Journal of communication*, vol 30, nr. 1. s. 12¹⁾
- Gahlin, Anders: «Radio, TV och tidningar blant tre generasjoner», PUB, Sveriges Radio, Stockholm 1977. s. 20

* 1) = Inngår i artikkelsamling for massekommunikasjon grunnfag

2) = Fås kjøpt ved Institutt for presseforskning

- Werner, Anita & K. O. Mathisen: «Massemedienes innflytelse på publikum,» kapittel 6 i *Maktutredningen— Rapporten om massekommunikasjon* NOU 1982:30. s. 31
- Lundberg, Dan & O Hultén: *Indviden och massmedia*, Norstedts & Söner, Stockholm 1968. Kapittel 5. s. 55
- Werner, Anita: «Feedback fra ungdom til massemedier» i *Tidskrift for samfunnsforskning nr. 12, 1977.* s. 12¹⁾
s. 340
2. *Teorier om spredning av kommunikasjon*
Diskuterer sentrale teorier innen effektforskningen med vekt på to-steps-hypotesen og diffusjonsteori; beskriver anvendingsstradisjonen og viktige innvendinger mot dem; og tar opp forsøk på å bygge bro mellom effekt- og anvendingsstradisjonene.
- Rogers, Everett & Shoemaker: *Communication of Innovations*, Free Press, New York 1971. S. 18–38, 99–118, Kapittel 5–6. s. 176–227) s. 90
- Katz, Elihu: «Kommunikasjonsstrømmens to trinn» i Dahl (red.): *Massekommunikasjon*, Gyldendal, Oslo 1973. s. 20
- Katz, Elihu, J. Bumler & M. Gurevitch: «Uses of mass communications by the individual» i Davidson & Yu (red.): *Mass Communication Research*, Praeger, New York 1975. s. 25¹⁾
- Høst, Sigurd: *Moderne bruksstudier – snarvei eller blindspor?* Stensil nr. 55, Institutt for presseforskning, Oslo 1979. s. 48²⁾
- Windal, Sven: *Uses and gratifications at the crossroads*. Media-panel, Lunds Universitet, 1980. s. 20²⁾
s. 203
3. *Effekter av kommunikasjonsdeltakelse*
Gir en oversikt over ulike typer effekter kommunikasjon og mediabruk kan ha for deltagerne og for samfunnet.
- Katz, Elihu & P. Lazarsfeld: *Personal Influence*, del I, seksjon 2 (s. 43–133), Free Press, New York 1955. s. 90
- Waldahl, Ragnar: «Kommunikasjon og politisk påvirkning» i *Pressens årbok 1977*, C. A. Reitzel, København. s. 25
- Nowak, Kjell: *Mikro-Makro*, Akademitliteratur, Stockholm 1980. s. 16
- Nowak, Kjell (red): *Att studera massmediernas effekter*, Akademitliteratur, Stockholm 1979. s. 60
- Pietilä, Veikko: «On the effects of mass media: some conceptual viewpoints» i Berg et. al. (red): *Current theories in Scandinavian research, GMT, Grenaa 1977.* s. 25
- McCombs, Maxwell: «Agenda-setting research: A bibliographic essay» i *Political communication review vol. 1 nr. 3, 1976.* s. 5¹⁾
- Siune, Karen & O. Borre: Setting the agenda for a danish election» i *Journal of communication vol. 25, 1975.* s. 8¹⁾
- Bogart, Leo: «Warning: the surgeon general has determined that TV violence is moderately dangerous to your child's mental health» i *Public Opinion Quarterly, vol. 36, 1972.* s. 30¹⁾
s. 259
4. *Holdninger og offentlig opinion*
Tar opp holdningsbegrepet og diskuterer sentrale teorier for endring av holdninger; knytter forbindelsen mellom individuelle holdninger og offentlig opinion; og diskuterer kommunikasjonsprosessenes rolle i utviklingen av offentlig opinion.

* 1) = Inngår i artikkelsamling for massekommunikasjon grunnfag

2) = Fås kjøpt ved Institutt for presseforskning

- Mannheim, Jarol: *The politics within*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs 1975. Kapittel 2. s. 20¹⁾
- Hellevik, Ottar: *Endring i standpunkt til norsk EF-medlemskap: Betydningen av nærmiljø og politisk parti analysert ved hjelp av en krysspressmodell*. Stensil, Institutt for statsvitenskap, Oslo 1973. Del 2. s. 45²⁾
- Nimmo, Dan: *Political communication and public opinion in America*, Goodyear, Santa Monica 1978. Kapittel 7, + s. 252–276. 47
- Oskamp, Stuart: *Attitudes and opinions*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs 1977. Kapittel 5. s. 22¹⁾
- Noelle-Neuman, Elisabeth: «The spiral of Silence» *Journal of Communication*, vol. 24, 1974. s. 8¹⁾
- Hyman, Herbert & Sheatsley: «Some reasons why information campaigns fail» i *Public Opinion Quarterly*, vol. 11, 1947. s. 12¹⁾
- Mendelsohn, Harold: «Some reasons why information campaigns can succeed» i *Public Opinion Quarterly* vol 37, 1973. s. 1¹⁾
- Gleditsch, Nils Petter & O. Hellevik: *Kampen om EF*, Pax, Oslo 1977. s. 119–128. Kapittel 6. s. 39
- Hellevik, Ottar: *Gallup-demokratiet*, Det norske samlaget, Oslo 1972. s. 110
- Butler, David & D. Stokes: *Political change in Brittain*, MacMillan, London 1969. Kapittel 8, 15. s. 35
- Berelson, Bernard, P. Lazarsfeld & W. McPhee: *Voting*, The University of Chicago Press, Chicago 1954, Kapittel 14. s. 18¹⁾
- Mortensen, Frands & J. Møller: «Offentlighed og massekommunikation» i Olivarius, Rasmussen & Rugholm (red.): *Massekommunikation: Introduktion til et undervisningsområde*, Dansk lærerforeningen, København 1876. s. 52
s. 419
5. *Medier og sosialisering*
Gir en oversikt over mediabruk hos barn og ungdom, og diskuterer mediernes rolle i sosialiseringprosessen.
- Werner, Anita: «Barn og massemedier» i Berg (red) *Massemedier i Norge*, Gyldendal, Oslo 1975. s. 57
- McCron, R: «Changing perspectives in the study of mass media and socialization, i Halloran (red): *Mass media and socialization*, Kavanagh & son, London 1976. s. 30¹⁾
- Feilitzen, Cecilia von: *Barn och TV i sosialiseringprosessen. Nogra resultat från nordisk forskning*, PUB, Sveriges Radio, Stockholm 1975. s. 35
s. 122

Totalt sidetall del III:1343

IV. Kommunikasjon og samfunn

Denne delen diskuterer sentrale sider ved mediernes rolle og funksjon i det moderne samfunn, og mediernes betydning for sosiale, økonomiske og tekniske utviklingsprosesser vurderes. Videre blir kommunikasjonsprosessenes betydning for forholdet mellom ulike samfunnsgrupper i det moderne informasjonssamfunnet behandlet; likeledes hvordan kontakten mellom myndigheter og borgere bør organiseres for at sentrale demokratiske idealer skal oppfylles i dagens samfunn.

* 1) = Inngår i artikkelsamling for massekommunikasjon grunnfag

2) = Fås kjøpt ved Institutt for presseforskning

1. Massesamfunn – massekultur – massemedier

Tar opp mediernes plass i utviklingen av det moderne samfunn; vurderer kommunikasjonsformenes betydning for ulike sosiale nettverk og kontaktformer; og diskuterer mediernes rolle i kulturutviklingen – i nasjonalt og globalt perspektiv.

- Kornhauser, William: «The theory of mass society» i *International encyclopedia of the social Sciences*, vol. 10, s. 58–46. s. 7¹⁾
- DeFleur, Melvin & S. Ball-Rokeach: *Theories of mass communication*, Longman, New York 1975. Kapittel 6. s. 28
- Wilensky, Harold: «Mass society and mass culture – interdependence or independens» i *American sociological review*, vol 29, 1964. s. 25¹⁾
- Rosenberg, Bernad/White, Davis: «Mass culture revisited I og II, i Rosenberg & White (red): *Mass culture revisited*, Von Nostrand Reinhold Company, New York, 1971. (s. 3–21). s. 19¹⁾
- Shils, Edward: «Mass society and its culture» i Rosenberg & White (red): *Mass culture revisited*, Von Nostrand Reinhold Company, New York 1971. s. 25¹⁾
- Hall, Stuart: «Culture, the media and the ideological effect» i Curran, Gurevitch & Woolcutt (red): *Mass communication and society*, Edward Arnold, London 1977. s. 32¹⁾
- Briggs, Asa: «Underholdningsindustrien: en moderne masseindustri» i Dahl (red): *Massekommunikasjon*, Gyldendal, Oslo 1973. s. 25
- Rønning, Helge: «Kulturdemokrati – finkultur, massekultur, folkekultur» i *Kontrast nr. 19, 1970*. s. 7¹⁾

s. 168

2. Medier og sosial endring

Diskuterer mediernes rolle i sosiale, økonomiske og tekniske utviklingsprosesser, og beskriver hvorledes ulike kommunikasjonsformer medvirker til spredning av ny teknologi og nye kulturformer.

- Hedebro, Gøran: *Communication and social change in developing nations*, Iowa state university press, 1982. Kapittel 1–2, 4, 6–8. s. 85
- Rogers, Everett: «Communication and development» i *Communication research*, vol 3, 1976. s. 25¹⁾
- Rogers, Everett & F. Shoemaker: *Communication of Innovations*, Free Press, New York 1971. Kapittel 7, 8, 11. s. 50

s. 160

3. Kommunikasjonspotensial/informasjonsklyfter

Tar opp hvilke forutsetninger som kreves for meningsfull deltagelse i samfunnets kommunikasjonsprosesser, og diskuterer mediernes betydning for utviklingen av kunnskapsforskjeller mellom ulike befolkningsgrupper.

- Abrahamson, Kenneth: «Informasjonssklyfter i kommunikasjonsområdet» i *Pressens årbog 1977*, C. A. Reitzell, København. s. 25
- Nowak, Kjell: «From information gaps to communication potensial» i Berg et al. (red): *Current theories in Scandinavian mass communication research*, GMT, Grenaa 1977. s. 20
- Augedal, Egil: *Kommunikasjonsstrømmer og informasjonssklyfter i en norsk kommune*. Stensil nr. 39, Institutt for presseforskning, Oslo 1975. s. 95²⁾

s. 140

* 1) = Inngår i artikkelsamling for massekommunikasjon grunnfag

2) = Fås kjøpt ved Institutt for presseforskning

4. Samfunnskommunikasjon

Diskuterer ulike prinsipper for kontakt og meningsutveksling mellom borgerne og offentlige myndigheter på ulike nivå.

- Abrahamson, Kenneth: *Samhällskommunikation*, Studentlitteratur, Lund 1972. Del I, 2–5 (s. 16–72); del III, 1–2 (s. 178–191). s. 68
- Lyngdal, Lars Erik: *Offentlig informasjon: Målsetninger, funksjoner, prinsipper*. Stensil, Agder Distrikthøgskole, Kristiansand 1979. s. 50
- Solheim, Trygve: *Kommunal informasjon i planspørsmål*, NIBR-rapport 12/74, Oslo 1974. S. 1–15. s. 15
- Lorentzen, Pål: «Den offentlige forvaltningen og dagspressen» i *Tidsskrift for samfunnsforskning nr. 2, vol 20, 1979*. s. 23¹⁾
- NOU: *Offentlig informasjon, NOU 1978:37*, Universitetsforlaget, Oslo 1978. Kapittel 5, 9. s. 50
-
- s. 206

5. Mediefunksjoner i samfunnet

Gir en oversikt over enkelte viktige funksjoner mediene kan ha for samfunnet og dets medlemmer.

- Lundberg, Dan & O. Hultén: *Indviden och massmedia*, Norstedt & Sønners forlag, Stockholm 1968, Kapittel 9. s. 45
- Lazarsfeld, Paul & R. Merton: «Massekommunikasjon, folks smak og organisert sosial handling» i Dahl (red): *Massekommunikasjon*, Gyldendal, Oslo 1973. s. 18
- Holzer, Horst: «Massekommunikasjon som vidensformidling, socialterapi og legitimationshjelp» i Bruun Andersen &

- Paulsen (red): *Mediesociologi*, Rhodos, København 1974. s. 22
-
- s. 95

Totalt sidetall del IV: 769 s.
Samlet sidetall hoveddelen: 3818.

B Metod delen

I. Felleskurs med Statsvitenskap grunnfag

- Hellevik, Ottar: *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*, 4. utg., Universitetsforlaget, Oslo 1980, *unntatt sidene*: 48–52 (Nærmere om deduksjon) 129–140 (Sammensatte skalaer) 235–240 (Regresjonsanalyse) 253–256 (Forklaring av utfallet av kontrollen) 256–257 (Multivariat korrelasjons- og regresjonsanalyse) 257–271 (Sammenslåing av variable til indekser) 271–286 (Gruppering av enheter) s. 327
-
- 341–344 (Estimering). s. 327

II. Supplerende metodeundervisning

1. Innholdsanalyse

- Holst, Ole: *Content analysis for the social sciences and humanities*, Addison-Wesley, Reading 1969. Kapittel 1–6. s. 150
-
- s. 150

Samlet sidetall metod delen: 477.

Undervisning

Grunnfaget er beregnet å strekke seg over 2 semester. Nye kurs settes i gang hvert semester. Undervisningen er organi-

sert slik at det gis forelesninger i fagets 4 hovedområder etter følgende plan:

1. halvdel 1. semester: 4 t. ukentlig i *Generell innføring*
2. halvdel 1. semester +
1. halvdel 2. semester: 2 t. ukentlig i *Medieinstitusjoner* og 2 t. ukentlig i *Bruk av påvirkning*
2. halvdel 2. semester: 4 t. ukentlig i *Kommunikasjon og samfunn*.

Ingen kurs er obligatoriske, men studentene oppfordres til å følge og delta aktivt i dem. Undervisningen er lagt opp slik at studentene bør følge forelesningene i den rekkefølge de er satt opp ovenfor.

I tilknytning til de 4 hovedforelesningene holdes det seminarer. Det forutsettes at studentene deltar aktivt i disse, også med oppgaveskriving.

På undervisningsplanen er det også satt av tid til kollokvier, men disse må studentene organisere selv.

Undervisningen i metode/statistikk som

gis felles med grunnfagsstudentene i statsvitenskap strekker seg over 2 semester. Kurset består av ukentlige forelesninger og seminarer. Nye kurs starter hvert semester.

Et kort kurs i det supplerende metodekurs gis hvert semester, men studentene anbefales å ta dette i andre semester.

Eksamen

1. Eksamen i hoveddelen: 2 skriftlige prøver på 8 timer hver + en muntlig prøve (hvor en også vil prøve kandidatens kunnskaper i det supplerende metodepensum)
2. Eksamen i metode/statistikk: 1 skriftlig prøve på 4 timer.

Grunnfagseksamen holdes hvert semester. Undervisningen er lagt opp slik at studentene skal ta eksamen både i hoveddelen og i metode/statistikk etter 1 års studier.

Den endelige grunnfagskarakteren beregnes slik at eksamen i hoveddelen (de to 8-timers prøver og muntlig) gis 16 vekt-tall, og eksamen i metode/statistikk 4 vekt-tall.

PEDAGOGIKK

GRUNNFAG – MELLOMFAG – HOVEDFAG

EMBETSSTUDIUM

Studieplan for grunnfag, mellomfag og hovedfag vedtatt av Det akademiske kollegium 10. mai 1957 og 7. oktober 1959. Periodene 1967, 1969, 1971 og 1975. Reglement for embetsstudiet fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 10. februar 1977 med endringer t.o.m. 1977.

Adresse: Pedagogisk forskningsinstitutt
Helga Engs hus 2. et. bl.C
P.b. 1092, Blindern, Oslo 3
Tlf. (02) 45 53 51

Orientering om innmelding til studiet i Pedagogikk

1. Alle som skal starte pedagogikkstudier ved Pedagogisk forskningsinstitutt, uansett hvilken eksamen i pedagogikk de sikter mot, må ha studierett ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Jfr. Reglement for utfyllende regler for adgangsbegrensningen til Det samfunnsvitenskapelige fakultet, bak i boka.
2. Alle pedagogikkstudenter skal hvert semester de studerer ved instituttet fylle ut «Intern fagpåmelding/semesterkort», som innleveres like etter at semestret har startet. Slikt skjema fås ved henvendelse til instituttet. Studenten må ha betalt semesteravgiften for vedkommende semester før innlevering av fagpåmelding til instituttet.

Innledning

For pedagogikk grunnfag ble det innført ny studieplan fra og med høsten 1975 og for mellomfag og hovedfag fra og med våren 1976.

Studenter som har avlagt helt grunnfag eller mellomfag etter gammel studieordning, kan begynne på henholdsvis mellomfag og hovedfag etter ny studieordning. I sistnevnte tilfelle må imidlertid karakteren til mellomfaget eller mellomfagstillegget være 2,7 eller bedre.

Studenter som ønsker å starte på mellomfagstillegget eller hovedfaget på grunnlag av annen ekstern utdanning, må søke instituttet om dette.

En gjør oppmerksom på at for studenter som skal opp til grunnfagseksamen høsten 1983, er det studieplanen i Studiehandboka 1982/83 som gjelder, mens planen i foreliggende studiehandbok gjelder for studenter som skal opp våren og høsten 1984.

Allmenn orientering

Pedagogikk er læren om oppdragelse og undervisning. Siktetpunktet for pedagogikkstudiet, som har vært studiefag ved Universitetet i Oslo siden 1939, er å oppnå innsikt i oppdragelses- og undervisningsprosessens egenart, former, betingelser og mål, slik at kandidaten skal bli i stand til å analysere, forstå, vurdere og utøve pedagogisk virksomhet.

Den pedagogiske vitenskap må i sin analyse av pedagogisk virksomhet trekke inn synspunkter av både normativ og deskriptiv art fra en rekke vitenskaper. Av sentrale hjelpevitenskaper for pedagogikkstudiet kan nevnes filosofi, historie, psykologi og sosiologi.

Forelesninger/seminarer og pensumlitteratur er ordnet ut fra de ulike pedagogiske deldisipliner. Man legger likevel vekt på at studentene for å belyse spesifikke problem, søker å integrere kunnskap fra de ulike pedagogiske deldisiplinene.

I dag er det mulig å følge disse studie-veier:

- som del av cand.mag. og cand.polit. eksamen:
 - Grunnfag, mellomfag, hovedfag.
- som embetsstudium: 4 avdelinger som fører fram til cand.paed. graden.
- magistergraden i pedagogikk.

Grunnfag gir kompetanse og grunnlag for undervisning i valgfaget *Personlære* på grunnskolens ungdomstrinn og for undervisning i *psykologi* som del av samfunnsfag og som valgfag i den videregående skole. Det kreves fagmetodikk med fagdidaktikk som del av den praktisk-pedagogiske utdanningen på samme måte som for andre skolefag.

Kanskje like viktig er den mer uformelle kvalifisering som et pedagogikk grunnfag gir med tanke på lærerrollen i dagens skole. Grunnfagsstudiet tar opp mange spørsmål og problemer som angår lærere og elever, og søker å sette skolen inn i en samfunnssammenheng og å analysere forholdet skole-samfunn. Skolens læreplaner og problemer i forbindelse med planlegging og gjennomføring av undervisning er et sentralt element i studiet. Det samme er en rekke spørsmål som vedrører elevene og deres forutsetninger – utvikling, læring, motivasjon. Kunnskap om, innsikt i og forståelse for den enkelte lærer og for lærere som fyller spesielle funksjoner som f.eks. sosiallærer, undervisningsinspektør og skoleleder.

Mellomfaget vil, på grunn av den valgfrihet studenten har når det gjelder emne for semesteroppgave og litteratur, lett kunne «skreddersyes» etter enkelte læreres eller lærergruppers behov. Og studiet synes i dag også til dels å fungere som videreutdanning for lærere som har behov for å kvalifisere seg for yrkesfunksjoner i skolen som del av læreryrket og lærerrollen.

Psykologidelen i mellomfagstillegget vil kunne gi generell innsikt om personlighetsutvikling ut fra utviklingsproblemer/psykogene lærevansker, en innsikt som f.eks. vil kunne være verdifull for en lærer

som fungerer som rådgiver i den videregående skole. Det sosiologiske-pedagogiske pensum vil kunne bidra med innsikt rett mot forståelse av den samfunnsmessige sammenheng skole og utdanning står under innflytelse av. Didaktikkdelen åpner bl.a. for mulighet for å konsentrere seg om didaktiske spørsmål knyttet til spesielle skoleslag eller utdanningsinstitusjoner og/eller spesifikke fag eller områder, som fremmedspråkpedagogikk, åpen-skole spørsmål, evaluering, læremidler, lesevanter og leseundervisning på begynnertrinnet etc.

Et hovedfag i pedagogikk kan kvalifisere for mange forskjellige oppgaver avhengig av det fordypningsområde studenten har valgt for hovedfagsstudiet. Studenter som har tatt pedagogikk hovedfag sitter i mange forskjellige stillinger i skoleverket, f.eks. ved de pedagogiske høyskoler og distriktshøyskoler, innenfor skoleadministrasjon på ulike nivåer, innenfor den pedagogiske veiledningstjenesten, i forlagsstillinger, stillinger innenfor ulike massemedia etc.

Embetsstudiet i pedagogikk er, bortsett fra de forskningsrettede studier til magistergraden og doktorgraden, den høyeste pedagogiske utdanning i landet vårt. Det er innrettet mot yrkesfunksjoner som lektor- og amanuensisstillinger i pedagogikk ved universitetet, distriktshøyskoler og lærerskoler m.m.

Videre gir embetsstudiet kompetanse for stillinger i den pedagogisk-psykologiske rådgivningstjenesten på linje med cand.psychol.

Ellers kvalifiserer embetsstudiet i pedagogikk – både formelt og reelt – for en rekke yrkesfunksjoner innen skoleadministrasjonen på høyere nivå, for arbeidet med lærebøker (forlag), i den pedagogiske veiledningstjenesten både ved pedagogiske sentra og som konsulenter ved skolekontor (kommunale- og fylkeskontor), innen voksenopplæring, for forsøks- og utviklingsarbeid etc.

Magistergradsstudiet kvalifiserer i første rekke for forskningsarbeid.

Grunnfag

Grunnfagsstudiet tar sikte på å gi en generell innføring i sentrale pedagogiske disipliner.

Grunnfagseksamen i pedagogikk kan inngå i en fagkrets som fører fram til cand.polit. eller cand.mag. eksamen. Den kan videre benyttes som støttefag til magistergraden.

I den utstreking instituttet har kapasitet til det, innledes studiet med et introduksjonskurs som tar sikte på å gi en oversikt over pedagogikkens virkefelt og forskningsområder. Deretter følger en innføring i noen sentrale pedagogiske disipliner:

Pedagogisk psykologi med allmennpsykologisk innføring: En tar her opp psykologiske begreper, teorier og forskningsresultater som er relevante i den pedagogiske situasjon. Ved siden av den allmennpsykologiske innføring omfatter disiplinen følgende emner: Utvikling (barne- og ungdomspsykologi) og læring.

Pedagogisk historie, pedagogisk filosofi og pedagogisk sosiologi: Pedagogisk historie omfatter den norske skoles historie, pedagogisk idéhistorie og komparativ pedagogikk. Pedagogisk filosofi omfatter filosofiske problemer med relasjon til pedagogisk forskning og pedagogisk virksomhet. Pedagogisk sosiologi omfatter begreper og teorier fra sosiologien som har betydning for forståelsen av pedagogiske problemer.

Didaktikk og oppdragelsesteori: En tar her opp målsettingsproblemer, utvelging og organisering av lærestoff og læringsaktiviteter og tilrettelegging og vurdering av oppdrags- og undervisningssituasjoner.

Dessuten omfatter grunnfag et innføringkurs i forskningsmetoder med vekt på testing, observasjon og statistikk. Kurset tar sikte på å gi den innsikt studenten vil ha behov for under studiet av pedagogisk forskningslitteratur.

Undervisning

Undervisningen for grunnfagsstudiet vil bli gitt både som forelesninger og i seminarform.

Ved siden av undervisning i de ulike deler av faget blir det avholdt seminarer for integrering av de ulike disipliner som inngår i grunnfaget.

Melding om undervisningen for grunnfag vil for hvert semester bli gitt i forelesningskatalogen.

Pensum

Til hver av de pedagogiske disipliner og til kurset i forskningsmetoder er det utarbeidet en mål- og emnebeskrivelse. Dessuten følger veiledende forslag til grunnbøker og til eventuell utfyllende lesning.

De foreslåtte grunnbøker presiserer nærmere de emnene som er angitt for grunnfagsstudiet, og angir et rimelig nivå og omfang av disse emnene.

Studentene kan lese andre grunnbøker, men må påse at disse gir en tilsvarende dekning.

Eksamen

Melding til eksamener i pedagogikk skjer på spesielt skjema ved universitetets ekspedisjonskontor og ikke ved instituttet. Frister for melding til eksamen gjøres hvert semester kjent i forelesningskatalogen.

Grunnfagseksamen består av to skriftlige prøver som hver varer 8 timer. Det gis en samlet karakter for de to prøvene etter gradert skala.

Eksamensoppgavene gis med utgangspunkt i studieplanens mål- og emnebeskrivelse. Første dag gis det to oppgaver av essaytypen, hvorav den ene skal besvares. Andre dag gis det 5 småoppgaver, hvorav kandidaten velger bort én oppgave.

Det understrekes at eksamensoppgavene både kan bli gitt innenfor de enkelte disipliner av studiet og at de kan omfatte integrering av flere disipliner.

I tillegg kommer en 4 timers prøve i forskningsmetoder. Ved vurdering av

denne siste prøven brukes skalaen bestått – ikke bestått.

Melding til grunnfagseksamens hoveddel forutsetter at studenten har avlagt eller meldt seg til prøven i forskningsmetode.

Mål- og emnebeskrivelse for de enkelte disipliner og for kurset i forskningsmetoder

PEDAGOGISK PSYKOLOGI MED ALLMENNPSYKOLOGISK INNFØRING

Pedagogisk psykologi omfatter den psykologiske kunnskap og viten som kan bidra til forståelse av oppgaver og problemer som knytter seg til oppdragelse og annen hjelp i oppveksten, og til den mer systematiske opplæringsvirksomhet som blir organisert for mennesker på ulike aldersnivå og med ulike formål, herunder spesialpedagogiske tiltak.

Innholdet i denne disiplinen knyttes til psykologiske begreper, teorier og forskningsresultater som er relevante for pedagogisk virksomhet, både i den generelle oppdragelse og i undervisningssituasjoner. Kunnskapsinnholdet skal bidra til å belyse såvel teoretiske som praktiske oppdragelses- og undervisningsproblemer.

Innholdet i den pedagogiske psykologi er altså ikke avgrenset til å omfatte bare det som kan anvendes i pedagogisk virksomhet. Disiplinen omfatter også stoff som kan bidra til å prege faglig tenkemåte og holdninger, og derved gi et bedre grunnlag for valgavgjørelser i situasjoner som krever pedagogiske vurderinger.

Hvilken psykologisk kunnskap som oppfattes som relevant i den pedagogiske virksomhet, vil ikke bare bestemmes av emnenes art og innhold, men også ut fra hvilket synspunkt en nærmer seg disse, og på hvilken måte en arbeider med dem. Det er ikke minst den enkelte pedagog som avgjør i hvilken grad og på hvilken måte den psykologiske kunnskap og innsikt gjøres relevant for den pedagogiske virksomhet. For at dette skal lykkes i studiet, kreves det innsats ikke bare på

det rent teoretiske plan, men også når det gjelder å relatere teoretisk kunnskap til praktiske situasjoner og ikke minst til en selv og ens egen pedagogiske virksomhet. Psykologistudiets bidrag innenfor pedagogikken vil dermed først og fremst ligge i de muligheter det gir til å utdype og klargjøre pedagogens forståelse av sin virksomhet, seg selv og de mennesker han/hun får å gjøre med i sin virksomhet.

Målet for innføringsstudiet i pedagogisk psykologi er å utruste og motivere for videre pedagogisk fagstudium og for praktisk pedagogisk virksomhet.

Studiet skal føre fram til (1) kjennskap til disiplinens terminologi og metoder, (2) oversikt over disiplinens grunnleggende problemer og områder, (3) et visst kjennskap til ulike teoretiske synsmåter og prinsipper og (4) innsikt i psykologiens betydning for pedagogikken.

Studenten skal kunne anvende pedagogisk-psykologiske fagtermer i samsvar med definisjoner eller presiseringer som han/hun kan gi en faglig begrunnelse for. Det kreves kjennskap til de metoder og metodeproblemer som er særlig aktuelle innenfor den pedagogisk-psykologiske forskning. På grunnlag av denne kunnskap skal studenten kunne tolke og vurdere kritisk aktuelle forskningsresultater.

Videre kreves kunnskap om sentrale psykologiske fenomener og prosesser og sammenhenger mellom disse.

Studenten skal ha et visst kjennskap til sentrale teoretiske synsmåter eller forklaringsprinsipper innenfor de ulike pedagogisk-psykologiske problemområder.

Endelig skal studenten ha innsikt i den pedagogiske psykologis muligheter og begrensninger innenfor den pedagogiske vitenskap og for praktisk pedagogisk virksomhet.

Disiplinen pedagogisk psykologi omfatter generell innføring i (A) allmenn psykologi, (B) utvikling (barne- og ungdomspsykologi) og (C) læring.

A. Allmenn psykologi

En konsentrerer seg her om generelle begreper og prosesser som et grunnlag for

studiet av utvikling og læring.

- Grunnleggende kognitive funksjoner: persepsjon, språk, begrep, tenkning, intelligens.
- Læring, læring/modning, arv/miljø.
- Emosjonelle og motivasjonelle prosesser. Konflikt og tilpasning.
- Sosiale prosesser, gruppedynamikk, innstillinger, normer og roller.

B. Utvikling (Barne- og ungdomspsykologi)

1. Generelle utviklingspsykologiske begreper og problemer

Utvikling, vekst, modenhet, utviklingsoppgave, differensieringsprinsippet, integreringsprinsippet, sekvensprinsippet, stadieprinsippet.

Ungdomsalderens spesielle problemer: Kjønnsmodning, identitetsproblemet, yrkesvalg, kriminalitet og stoffbruk som ungdomsfenomen, ungdomsseksualitet.

2. Utviklingsområder

- a. *Fysisk og motorisk utvikling*: Generelle utviklingstrekk.
- b. *Kognitiv utvikling*: Generelle utviklingstrekk ved persepsjon, språk, begrep, tenkning, intelligens, kreativitet.
- c. *Utviklingen av motiver og emosjoner*: Generelle utviklingstrekk, spesifikke grunnleggende behov og emosjoner.
- d. *Sosial utvikling*: Generelle utviklingstrekk ved forholdet til voksne og til jevnaldrende.
- e. *Moralsk utvikling*: Internaliseringsprosessen. Danning av innstillinger, normer, verdier, samvittighet, karakter.
- f. *Religiøs utvikling*: Generelle utviklingstrekk ved religiøs tenkning, opplevelse og atferd.
- g. *Interesseliv og skapende virksomhet*: Generelle utviklingstrekk ved lek, forming og andre skapende aktiviteter, leseinteresser og bruk av massemedia.

3. Sosialisering og personlighetsdanning

Ego- (selv-)utviklingen. Personlighetens utvikling og integrasjon. Familien og øvrige faktorer i sosialiseringprosessen.

C. Læring

1. Læring som generelt fenomen

- a. Begrepet operasjonelt og teoretisk definert.
- b. Overordnet prinsipp: Læring som resultat av samspill (interaksjon) mellom en *person* og en *situasjon*.
Personforutsetninger.
Situasjonsbetingelser.
Læring og læringssvikt eller lærevansker i tilknytning til personforutsetninger og situasjonsbetingelser.
- c. Læreprosessen.
Assosiativ læring.
Kognitiv læring.
- d. Hukommelse og glemsel. Overføring av læring.
Korttids- og langtidshukommelse.
Prosesser og faktorer av betydning for hukommelse og glemsel av ulike typer av lærestoff og ferdigheter.
Generalisering og diskriminering.
Retroaktiv og proaktiv letting og hemning.

2. Læringsområder sett i lys av læring som generelt fenomen (C.1).

- a. Emosjonell og motivasjonell læring. Emosjoners og motivers betydning for læring og prestasjoner.
- b. Perseptuell læring. Oppmerksomhet. Selektivitet.
- c. Ferdighetslæring.
- d. Begreplæring. Språklæring.
- e. Læring av prinsipper.
- f. Tenkning. Krittisk tenkning. Skapende tenkning.
Problemløsning.
- g. Sosial læring.

Grunnbøker:

- Child, D.: *Psychology and the Teacher*. London 1981, kap. 3, 5–8 og 10.
- Evenshaug, O. og Hallen, D.: *Barne- og ungdomspsykologi*, 2. utg., Oslo 1977 (eller senere utgaver).
- Hilgard, E.R., Atkinson, R.C. & Atkinson, R.L.: *Introduction to psychology*, 7. utg., 1979, kap. 1, 2 (s. 54–59), 3–5, 7–14, 17–18.

Stensaasen, S. & Sletta, O.: Gruppeprosesser, læring og samarbeid i grupper. Universitetsforlaget 1983.

Rørvik, H.: Pedagogisk psykologi med generell psykologisk innføring. 2. utg., Oslo 1976 (eller senere utgaver), kap. 1-15.

Utfyllende lesing:

Alexander, T.: Human development in an urban age, New Jersey 1973.

Allport, G. W.: Personligheten – hvordan formes den? Oslo 1973.

Andersson, B. E. och Wallin, E.: Tonåringarna och omvärlden, St.hlm. 1971.

Bronfenbrenner, U. & M. A. Mahoney (Eds.): Influences on human development, 2. ed., Illinois 1975.

Cropley, A. J.: Kreativitet, København 1970.

Havighurst, R. J.: Developmental tasks and education, 3. ed., N.Y. 1972.

Kagan, J.: Understanding children. Behavior, motives, and thought, N.Y. 1971.

Maslow, A. H.: Toward a Psychology of Being, 2. ed., N.Y. 1968.

Muuss, R. E.: Theories of Adolescence, 3. ed., N.Y. 1975.

Stensaasen, S.: Barn og ungdom – Utvikling og idrett. Oslo 1979.

Pedagogisk historie, pedagogisk filosofi og pedagogisk sosiologi

Dei pedagogiske problema som desse delområda skal gi innsikt i, er på mange måtar ulike. Men dei er også på same tid i nær slekt med kvarandre. Til dels høyrer dei vår eiga tid til, og til dels var dei aktuelle i tidlegare tider. Dei har like ofte med den pedagogiske røyndommen å gjere som med den pedagogiske idéverda. Problema kan dreie seg om konkrete forhold, og dei kan vere av prinsipiell karakter. Men felles for dei er at dei må sjåast i ein kulturell og samfunnsmessig samanheng for å bli rett forstått. Dette gjeld like mykje om problema er filosofiske eller sosiologiske, om dei har med

samanlikningar mellom pedagogiske fenomen over landegrensene å gjere, og like mykje om problema er fortidige eller nåtidige.

Det er dessutan eit karakteristisk trekk ved desse problema at dei i stor utstrekning er naturlege forskningsobjekt også for fleire andre vitenskaplege disiplinar; såleis for sosial og politisk historie, filosofi og andre samfunnsvitenskapar. Derfor er det også lite skarpe grenser mellom desse forskningsgreinene og dei delområda av pedagogikken som det her gjeld.

Studiet av pedagogisk historie, pedagogisk filosofi og pedagogisk sosiologi skal ikkje berre gi innsikt i pedagogiske problem og i deira samanheng med kultur og samfunnsforhold i fortid og nåtid. Det skal samstundes gi kjennskap til forskningsmetodar som nok er mest aktuelle på desse delområda, men som på same tid er av interesse under studiet av også andre delar av pedagogikken.

Pedagogisk idéhistorie

Studiet av pedagogisk idéhistorie fører inn i dei sentrale problemstillingane i oppseding og undervisning som kvar generasjon, og ikkje minst vår eigen, må ta opp til vurdering. Idéhistoria avspeglar både den humanistiske, naturvitenskaplege og samfunnsmessige sida ved pedagogikken og viser korleis intellektualistiske, biologiske og sosiologiske menneskesyn er med og bestemmer målsetting, fag og metodar, læreplanar og skoleordning. I relasjonane individ/samfunn og samfunn/skole kjem det politiske og sosiale aspektet klart fram.

Idéhistoria er ei viktig kjelde til kunnskap om pedagogiske og skolepolitiske forhold, og studiet vil kunne skape vidsyn og betre forståing av den kontinuerlege debatt om oppseding og undervisning.

Studiet omfatter:

1. Realismens pedagogiske idéar.
2. Opplysningstida – idéar og sentrale pedagogar.

3. Den klassisk-idealistiske epoken.
4. Tankeretningar og reformpedagogar på 1800-tallet.
5. Pedagogiske hovudstraumar i vårt hundreår.

Grunnbøker:

- Myhre, R.: 1. Pedagogisk idéhistorie fra oldtiden til 1850, og
2. Pedagogisk idéhistorie fra 1850 til i dag.
Oslo 1976.

Utfyllande lesnad:

Sentrale arbeid av dei pedagogiske klassikarane som står omtala i grunnbøkene.

Norsk skolehistorie

Studiet av den norske skoles historie skal omfatte både den utviklinga som faktisk har skjedd, og dei krefter og motiv som har vore med på å bestemme denne utviklinga. Så langt det er råd, skal dei pedagogiske problema sjåast i samfunnsmessig, kulturell og politisk samheng. Den norske pedagogiske historie bør dessutan sjåast i samheng med den generelle pedagogiske idéhistoria. Studiet skal gjelde utviklinga heilt fram til dei aktuelle problema i norsk skole, og dessutan omfatte kjennskap til dagens grunnskole i dei andre nordiske landa.

Studiet omfattar:

1. *Grunnskolen.*
Allmugeskole -- folkeskole -- grunnskole.
2. *Ungdomsskolar.*
Folkehøgskolar, fylkesskolar, kristeleg ungdomsskolar.
3. *Den vidaregåande skolen.*
Borgarskole – middelskole – realskole. Latinskole – lærd skole – gymnas – vidaregåande skole.
4. *Lærarutdanninga.*
Seminar – lærarskolar – pedagogiske høgskolar.
Lærarutdanninga ved universiteta.
5. *Einskapsskole og differensiering.*
Standskolesystemet – einskap til 5. – til 7. – til 9. – 12. trinn.

Differensiering i grunnskolen og vidaregåande skolar.

6. *Mål og middel i undervisninga.*
Formål. Læreplanar. Fagkrins. Arbeidsmåtar og hjelpemiddel.
7. *Evaluerings- og kompetanseproblem.*
Karaktergiving. Eksamensordningar.
8. *Styringsorgan og ansvarsfordeling.*
Skole – kyrkje. Skole – stat, fylke, kommune, krins.
Ulike råd og organ i skolestellet.
9. *Komparativ pedagogikk.*
Grunnskolen i dei nordiske land.

Grunnbøker:

- Dokka, H. J.: Reformarbeid i norsk skole. Oslo 1981.
Høigård, E. og Ruge H.: Den norske skoles historie. (Til 2. verdenskrig.) Oslo 1971.
Grunnskolen i Norden 1976. N.U.B. 1976: 5.

Utfyllande lesnad:

- Dahl, H.: Norsk lærerutdanning fra 1814 til i dag. Oslo 1959.
Dokka, H. J.: Fra allmueskole til folkeskole. Oslo 1967.
Harbo, T. m. fl.: Skolen og samfunnet. En pedagogisk essaysamling. Oslo 1975.
Telhaug, A. O.: Vår nye videregående skole. Oversikt over og kommentarer til reformarbeidet. Oslo 1975.
Nyare innstillingar og offentlege utgreiningar.

Pedagogisk filosofi

Det sentrale siktemålet med studiet av pedagogisk filosofi er å gi ei innføring i korleis denne kan vere med å belyse sentrale pedagogiske spørsmål. Ein søker å nå dette målet gjennom ei analyse av sentrale pedagogiske omgrep, ulike sider ved undervisning og oppseding og sentrale pedagogiske grunnlagsproblem.

Studiet omfattar:

Klargjering av omgrepsbruk og filosofiske premissar som ligg bak ulik bruk av følgjande sentrale pedagogiske omgrep:

- undervisning – oppseding
- læring – utvikling
- indoktrinering
- autoritet – fridom
- danning – allmenndanning
- innhald – lærestoff – kunnskap
- teori – praksis
- mål – verdiar

Grunnbøker:

Løvlie, L.: Pedagogisk filosofi for praktiserende lærere.

I: *Pedagogen*, nr. 1, 1974, s. 19–36.

Schofield, H.: *The Philosophy of Education. An introduction.* London 1973. Kap. 1–4, 6–9, 11 og 13.

Utfyllande lesnad:

Pedagogisk periferi – noen sentrale problemer. Artikkelsamling, Oslo 1973.

Soltis, J. F.: *An Introduction to the Analysis of Educational Concepts.* London 1968.

Aarek, W.: *Pedagogiske grunnlagsproblemer. Innføring i pedagogisk filosofi.* Oslo 1966.

Pedagogisk sosiologi

Pedagogisk sosiologi har med dei kreftene å gjere som er verksame i den allmenne sosialiseringssprosessen. I studiet kjem ein også inn på dei einingane og mønstra i skole og samfunn som høyrer med i og er med og styrer denne prosessen. I studiet vil det norske undervisningsverket vere det naturlege grunnlaget for den faglege framstillinga.

nStudiet omfattar:

1. Makt og kunnskap.
2. Utdanning og likskap.
3. Kunnskapsoverføring og kulturvariasjon.
4. Utdanning og yrkeskvalifisering.
5. Skolen som ressursdisponerande eining.

Grunnbøker:

Høem, A. Beck, C. W. & A. Tjeldvoll (red.): *Samfunnsrettet pedagogikk.* Oslo 1979.

Utfyllande lesnad:

Lindbekk, T.: *Sosiologien.* Trondheim 1975.

Lindbekk, T.: *Skolesosiologi.* Trondheim 1974.

Solstad, K. J.: *Riksskole i utkantstrok.* Oslo 1978.

Monsen, L.: *Kunnskapsteori og skoleutvikling.* Oslo 1978.

Didaktikk og oppdragelsesteori

I didaktikk og oppdragelsesteori behandles spørsmålene om undervisningens og oppdragelsens HVA (mål og innhold), HVORDAN (metoder/midler) og HVORFOR (begrunnelse). For å besvare disse spørsmålene i en gitt situasjon må det gjøres en rekke overveielser og foretas valg. Didaktikk og oppdragelsesteori bidrar her med en teoretisk bakgrunn og en ramme for slike overveielser og beslutninger.

Formålet med studiet i didaktikk og oppdragelsesteori er å

1. Klargjøre og systematisere forhold som angår sentrale problemer innenfor undervisning og oppdragelse.
2. Gi kunnskap og forståelse som undervisnings- og oppdragelsesmessige vurderinger og avgjørelser kan baseres på.
3. Bidra til å utvikle et helhetssyn på faget pedagogikk.

Studiet i didaktikk og oppdragelsesteori skal altså i første rekke gi oversikt over et stort fagområde og innsikt i de vurderinger som bør gjøres på ulike ledd i undervisnings- og oppdragelsesprosessen.

Etter som de andre områder i studiet behandler spørsmål som har konsekvenser for undervisnings- og oppdragelsesmessige vurderinger og avgjørelser, er det en forutsetning at disse er gjennomgått eller studeres parallelt slik at dette fagstoffet kan anvendes i studiet av didaktikk og oppdragelsesteori. Slik sett kan didaktikk og oppdragelsesteori betraktes som et fagfelt som har en viktig oppgave i å

integreere fagstoff fra andre deler av pedagogikkfaget og relatere dem til undervisning og oppdragelse.

Studiet omfatter en generell del (A) som tar opp enkelte grunnlagsproblemer, en del (B) som er knyttet til noen sentrale didaktiske kategorier og en del (C) som tar opp noen sentrale oppdragelsesteoretiske emner og problemstillinger.

Nedenfor følger en oversikt over de hovedemner innenfor disse tre delene som det kreves at studenten skal ha innsikt i og kunne redegjøre for og gi en faglig drøfting av.

A. Generell del: Noen grunnlagsproblemer

- Didaktikkens og oppdragelsesteoriens funksjon og forholdet til de øvrige pedagogiske disipliner.
- Forholdet mellom sentrale begreper som undervisning og oppdragelse undervisning/oppdragelse og opplæring/danning undervisning/oppdragelse og læring/utvikling/sosialisering/enkulturasjon/personalisering.
- Forholdet teori – praksis.
- Ulike prinsipielle oppfatninger av undervisning og oppdragelse belyst ut fra undervisningstradisjoner eller retninger.
- Forholdet mellom menneskesyn/samfunnssyn og synet på undervisning og oppdragelse.
- Undervisningens og oppdragelsens mulighet og grenser.
- Pedagogisk mandatfordeling.

B. Didaktikk

Didaktikkstudiet er nedenfor delt i to hoveddeler med delemner som sees i sammenheng med grunnlagsproblemer under A. Den første delen gir oversikt over noen didaktiske kategorier som står sentralt i pedagogisk arbeid. Andre delen er innsikt på praktisk planlegging og gjennomføring av undervisningen.

Sentrale didaktiske kategorier

1. Mål

All undervisning og oppdragelse bygger på visse intensjoner og er derfor målrettet. For dette emnet vil det bli lagt vekt på:

- skolens overordnede oppgave, med utgangspunkt i den generelle del av Mønsterplanen og av Læreplan for den videregående skole (henholdsvis kapitlene «Skolens oppgave» og «Mål og midler»).

Sentralt i denne sammenheng står skolens rolle og funksjon i dagens samfunn sett i forhold til generelle pedagogiske grunnlagsproblemer.

- sammenheng mellom skolens overordnede mål og undervisningsmålene
- forståelse og vurdering av hvilke konsekvenser ulike former for målutforming kan ha.

2. Innhold

Det vil her bli lagt vekt på

- spørsmål om hva en læreplan er og hvordan den blir til
- utvalgelse og organisering av skolens innhold. De sentrale tema her blir faglige, individpregede og samfunnsrettede kriterier som basis for utvalg, og tverrfaglig kontra fagsentrert organisering. Dette blir drøftet både generelt og i relasjon til norske læreplaner
- sammenheng mellom skolens overordnede mål, læreplaner og lærestoff i undervisningen.

3. Undervisningens forutsetninger

Under dette emnet vil en legge vekt på følgende forutsetninger og forholdet mellom dem.

- forutsetninger hos eleven selv (læreforutsetninger)
- forutsetninger knyttet til sosiale og kulturelle forhold
- ressurser og ressursbegrensninger i arbeidet (rammefaktorer).

4. Metoder, arbeidsmåter og organiseringsformer

Sentralt i dette problemområdet står:

- valg mellom alternativer når det gjelder

undervisningsprinsipper eller aktivitetsformer, styrings- og organiseringsformer og differensieringsformer

- forholdet mellom mål, lærestoff og arbeidsmåter.

5. Læremidler

Det vil her bli lagt vekt på begrepsbruk, ulike former for læremidler og deres rolle i undervisningen.

6. Evaluering

De mest sentrale emner for dette studieområdet blir

- ulike sider ved evalueringsbegrepet og dets anvendelse
- ulike formål som evalueringen kan ha og ulike evalueringsformer
- sammenheng mellom ulike typer undervisningsmål, lærestoff og arbeidsmåter og ulike evalueringsformål og evalueringsformer.

Planlegging av undervisning

Ved studiet av dette emne vil en gå ut fra to innfallsvinkler:

1. Undervisningsplanlegging i dagens skole med utgangspunkt i regelverk og læreplaner.
2. Didaktisk relasjonstenkning. Styring av undervisningen er i første rekke tillagt mål og innhold. Men i praktisk arbeid er ikke dette de eneste faktorer som virker inn på undervisningen. Det kan også i ulik grad tilskrives elevene, lærerne, rammefaktorene osv. Didaktisk relasjonstenkning står for sammenhengen mellom de didaktiske kategorier i planlegging og gjennomføring av undervisning.

C. Oppdagelsesteoretiske emner og problemstillinger

Oppdragelsens vesen og egenart.

Intensjonal og funksjonal oppdragelse.

Funksjoner og prosesser i oppdragelsen; Oppdragerens rolle i forholdet til barnet, samfunnet og kulturen.

Oppdragelsens polare struktur.

Målsetting i oppdragelsen.

Målsettingens funksjon i oppdragelsen.

Formale og materiale målbestemmelser.

Generelle mål og delmål.

Forholdet mellom oppdragelsesmandat og målsetting.

Forholdet mellom menneskesyn/samfunnsyn og oppdragelsesmål.

Oppdragelsesmål i hjem, barnehage og skole og forholdet mellom disse.

Ulike oppdragelsesområder.

Sosial, moralsk, intellektuell, fysisk, estetisk og religiøs oppdragelse. Oppdragelse og mental helse. Oppdragelse og selvstendighet.

Autoritetens plass og funksjon i oppdragelsen.

Virkemidler i oppdragelsen.

Forholdet mellom oppdragelses syn og synet på virkemidlene.

Kontinuerlige virkemidler.

Diskontinuerlige virkemidler.

Familien som oppdragelsesmiljø.

Familiens oppdragelsesfunksjon.

Foreldrenes rolle som oppdragere.

Skolen som oppdragelsesmiljø.

Skolesamfunnets oppdragelsesfunksjon.

Læreren som oppdragelsesoppgaver.

Andre sosialiseringsfaktorer oppdragelsesfunksjon.

Barnehage, kirke, massemedia, jevnaldersgruppen.

Grunnbøker:

Bjørndal, B. & S. Lieberg: Nye veier i didaktikken? Oslo 1978

Handal, G., Holmstrøm, L. G., Thomsen O. B. (red):

Universitetsundervisning. Lund 1975.

Særlig kap. 2, 5, 9, 11 (fra s. 290), 12, 13.

Kompendium i didaktikk. Pedagogisk forskningsinstitutt 1975. (Kap. 5.)

Læreplan for den videregående skole. Del 1, Generell del.

- Gyldendal, Oslo 1976.
- Myhre, R.: *Innføring i pedagogikk*. Bind 1: *Oppdragelsesteori*. Oslo 1977.
- Mønsterplan for grunnskolen. Generell del (s. 9–81). Oslo 1974.
- Ålvik, T.: *Undervisningslære I*. 2. utgave. København 1974. Særlig kap. 1–9, 11 og 15.

Utfyllende lesning:

- Bjørndal, B. og Lieberg, S.: *Innføring i økopedagogikk*. Oslo 1975.
- Bollnow, O. F.: *Eksistensfilosofi og pedagogikk*. K.havn 1977.
- Bruner, J.: *Om å lære*. Oslo 1970.
- Harbo, T.: *Pedagogisk praksis og pedagogisk teori*. I: Harbo, T. m.fl. (red.): *Skolen og samfunnet*. Essaysamling. Oslo 1975. Side 95–116.
- Myhre, R.: *Innføring i pedagogikk*. Bind 2: *Skole- og undervisningsteori*. Oslo 1978.
- Pedagogisk periferi – noen sentrale problemer. Artikkelsamling. Oslo 1973.
- Aarek, W.: *Pedagogiske grunnlagsproblemer*. *Innføring i pedagogisk filosofi*. Oslo 1966.

Forskningsmetoder med særlig vekt på testing, observasjon og statistikk

Metodeproblemene i pedagogisk forskning vil foruten å være generelle også i ikke liten grad være avhengige av hvilke områder innenfor faget pedagogikk man er opptatt av. Det kan være forskningsmetodiske problemer av filosofisk, historisk, didaktisk, sosiologisk eller psykologisk karakter.

Studiet av metodeproblemer innenfor grunnfaget tar sikte på å hjelpe studenten til å forstå den pedagogiske faglitteraturen for så vidt det gjelder de mer elementære forskningsmetodiske aspekter, skaffe seg et grunnlag for kritisk å kunne vurdere hvor pålitelig og gyldig den kunnskap er som innvinnes gjennom forskning og å ha et utgangspunkt i forskningsmetodisk orientering for et videregående studium i faget.

Metodeproblemer vil også bli belyst under studiet av de enkelte disipliner i faget. Denne metodediskusjon skal sammen med selve metodestudiet gi studenten et grunnlag for selv å kunne reflektere over hva som er karakteristisk for vitenskapelige problemstillinger i faget.

Innføringskurset i metode omfatter en generell metodisk orientering, testing og observasjon og statistikk.

Generell metodisk orientering

Studiet tar sikte på å gjøre studenten kjent med generelle begreper som er sentrale i den pedagogiske forskningslitteraturen. Problemer av mer analytisk karakter i teoretisk forskning, metodeproblemer innenfor empirisk forskning og problemer i tilknytning til bruken av kilde materiale vil også bli behandlet.

Studiet omfatter

Begrepene: Problem, teori, hypotese. Variabelbegrepet. Ulike undersøkelsesopplegg (design). Pålitelighets- og gyldighetsproblemer, herunder elementære kildekritikk, indre og ytre validitet.

Testing og observasjon

En god del av forskningens resultater bygger på data som er samlet inn ved å benytte observasjoner av ulike slag. Også i praktisk-pedagogisk sammenheng vil observasjoner i forskjellige former være en viktig informasjonskilde. Studiet tar sikte på å gjøre studenten kjent med noen vanlig brukte observasjonsmetoder og å gi noe innsikt i de pålitelighets- og gyldighetsproblemer som knytter seg til innsamling av data ved observasjon generelt, og ved testing mer spesielt.

Studiet omfatter

Måling, målenivåer. Konstruksjon av målemidler. Reliabilitet og validitet. Testtyper (evne-, kunnskaps- og personlighetstester). Individual- og gruppetester. Direkte observasjon. Intervju. Spørreskjema.

Statistikk

Statistikk er en viktig hjelpedisiplin i samfunnsvitenskapelig forskning. Statistikkens begrepsapparat gjør det mulig å beskrive relasjoner i kompliserte og uoversiktlige data og danner utgangspunkt for å kunne lære å tenke systematisk i usikkerheten omkring empiriske data. Studiet tar sikte på å gi en dekkende elementær innføring i dette statistiske begrepsapparat. Samtidig tar studiet sikte på å være omfattende nok til å oppfylle kravet fra Det samfunnsvitenskapelige fakultet om en bestått prøve i statistikk før melding til siste fageksamen under lavere grad eller før melding til eksamen under hovedfagets siste del.

Studiet omfatter

Frekvensfordelinger. Sentraltendens. Spredningsmål. Transformering, z-skåre. Populasjon og utvalg. Sannsynlighet og normalfordeling. Samplingsfordelinger. Standardfeil. Estimering. Hypoteseprøving. Korrelasjon og regresjon.

Grunnbøker

Blalock, Ann Bonar & Hubert M. Blalock jr.: *Introduction to Social Research*. 2. utg. 1982. Kap. 1–5 (ikke s. 52–58).

Rand, G.: *Elementær testteori*. Universitetsforlaget 1965–1974.

Tveit, K.: *Historisk forskningsmetode*. Ei kort innføring. Stensil. Pedagogisk forskningsinstitutt 1979. (Fås kjøpt ved instituttet.)

Wright, R.L.D.: *Understanding Statistics*. Kap. 2–5 og 8–12, samt s. 171–174 og 429–435. Følgende avsnitt vil ikke bli krevd til eksamen: s. 98–100, 102–105, 123–131, 248–250, 315–326 og 350–358.

En stensil som gir veiledning i lesning i pensumlitteraturen kan fås ved henvendelse til instituttet.

Mellomfag

Mellomfaget består av grunnfaget og et mellomfagstillegg.

Studenter som har ekstern utdanning

godkjent som «tilsvarende pedagogikk grunnfag», må søke instituttet om å få denne innpasset til pedagogikk mellomfag.

I mellomfagstillegget skal studenten etter eget valg fordype seg i emner som har betydning for forståelse av pedagogiske problemer. Denne fordypelse består i utarbeidelse av en semesteroppgave samt studium av et nærmere angitt faginnhold innenfor to av følgende hovedområder:

1. Pedagogisk psykologi.
2. Pedagogisk sosiologi, pedagogisk historie og pedagogisk filosofi.
3. Didaktikk.

Valg av semesteroppgave og arbeidet med denne skal skje i samråd med en eller flere av instituttets lærere og godkjennes av instituttet.

En egen orientering om mellomfagstillegget kan fås ved henvendelse til instituttet.

Undervisning

Melding om undervisningen for mellomfagstillegget vil for hvert semester bli gitt i forelesningskatalogen. På grunn av fristene for innlevering av semesteroppgaver, vil undervisningen til mellomfagstillegget begynne ca. 20. august i høstsemesteret og ca. 15. januar i vårsemesteret.

Pensum

Litteratur velges i samråd med en eller flere av instituttets lærere og godkjennes av instituttet. Pensumlisten skal normalt omfatte 1000–1200 sider alt etter vanskegrad.

Den må ikke omfatte innslag fra andre eksamener.

Pensumliste, godkjent av instituttet, leveres ved eksamensoppmelding. (Se frister i forelesningskatalogen.)

Instituttet utarbeider veiledende litteraturlister innen de enkelte hovedområder. (Se egen orientering for mellomfagstillegget.)

Semesteroppgave

Innen 15. november i høstsemestret og 1. mai i vårsemestret skal kandidaten levere inn en maskinskrevet semesteroppgave i to eksemplarer med et omfang på ca. 20 maskinskrevne sider.

Semesteroppgaven inngår i eksamen og må være godkjent før kandidaten får framstille seg til muntlig eksamen.

Semesteroppgavene inngår i instituttets undervisningsmaterieell og kan nyttes i senere semesters undervisningstiltak – etter studentens samtykke.

Eksamen

Eksamen i mellomfagstillegget består i utarbeidelse av en semesteroppgave og en muntlig eksamen i tilknytning til denne oppgave og studiet av den valgte litteratur innenfor de to hovedområder.

Det gis karakterer etter gradert vurdering, både for semesteroppgaven og for muntlig eksamen. Semesteroppgaven teller 1/3 og muntlig 2/3 av den samlede karakter til mellomfagstillegget.

En student som går opp til eksamen i grunnfaget og mellomfagstillegget samme semester og består mellomfagsprøven, men trekker seg fra eller stryker til grunnfagsprøven, må gå opp til ny muntlig prøve til mellomfagstillegget samtidig med eller etter at grunnfaget fullføres. Den opprinnelige karakteren på semesteroppgaven beholdes.

Hovedfag

Allmenn orientering

Hovedfaget bygger på mellomfag i pedagogikk og forbereder generelt i retning av yrkesfunksjoner i samfunnet hvor faglig-pedagogisk innsikt er nødvendig. Med utgangspunkt i fullført mellomfagseksamen (inkl. bestått prøve i forskningsmetode under grunnfag) skal hovedfagsstudiet lede studenten inn i en faglig videreutvikling.

Dette innebærer bl.a.:

- studenten skal få anledning til å danne seg en selvstendig og kritisk begrunnet oppfatning av teoretiske og praktisk-pedagogiske problemer med grunnlag i faglitteratur, undervisning og egen observasjon.

- studenten skal få innsikt i vitenskapelig tenkning og metode.

- studenten selvstendig får anvende vitenskapelig tenkning og metode i forbindelse med en hovedoppgave.

Det regnes med at studietiden til hovedfag normalt skal svare til 2 år etter avsluttet mellomfagseksamen.

Studiet omfatter

1. En felleskomponent

Denne er felles for alle som tar pedagogikk hovedfag.

Felleskomponenten består av:

- a) Forskningsmetode,
- b) En *generell pensumdel* på 1200–1300 sider etter vanskegrad. Pensumliste fås ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt, postboks 1092, Blindern, Oslo 3.

2. Et fordypningsområde

Studenten skal fordype seg innenfor et område av det pedagogiske feltet. Fordypningen består i:

- a) Et *fastsatt kjernepensum* på 1200–1300 sider med tilknytning til fordypningsområdet. Pensumliste fås ved henvendelse til instituttet.
- b) Utarbeidelse av hovedoppgave.
- c) Et *selvvalgt pensum* på 1200–1300 sider med tilknytning til hovedoppgavearbeidet.

Det gjøres oppmerksom på at studenter som ønsker å ta pedagogisk embetseksamen, må gjennomgå de studier og avlegge de eksamener som er foreskrevet i lov og reglement for denne eksamen.

«Personer som har hovedfagseksamen i pedagogikk, kan søke om overgang til embetsstudiet i pedagogikk. De regler

som gjelder for slik innpassing, fås ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt, postboks 1092, Blindern, Oslo 3.»

1a. Forskningsmetode

Studiet i metode har det tosidige formål og gi grunnlag for kritisk analyse og vurdering av andres forskningsarbeid så vel som for selvstendig forskningsvirksomhet. Hovedfagsstudiet bygger på grunnfagsstudiet, og tar sikte på å gi en videre utdyping og utviding av kunnskapene innen det metodiske problemområdet. Undervisningen omfatter en felles innføringsdel med tanke på eksamen i forskningsmetode. Ut over innføringsdelen velger den enkelte student innholdet i sitt metodestudium ut fra valg av hovedoppgave. Deltakelse i kurs kan gjøres til en forutsetning for veiledning i tilknytning til oppgaveskrivningen.

Innføringsdelen gir en generell oversikt over forskningsprosessen ved studium av følgende emner:

Forskningsteknikk. Vitenskapsteori. Vitenskapelig tilnæringsmåte. Formulering av forskningsproblem. Teori- og hypotesedanning. Valg av forskningsopplegg, hensikt og prinsipper. Ulike forskningsstrategier. Pålitelighets- og gyldighetsproblemer, herunder kildekritikk, indre og ytre validitet. Rapportering.

1b. Generell pensumdel

Den generelle pensumdelen omfatter lærestoff fra områdene

- pedagogisk psykologi,
- pedagogisk historie, pedagogisk filosofi, pedagogisk sosiologi og komparativ pedagogikk,
- didaktikk.

Pensum i pedagogisk psykologi sikter mot å:

- danne grunnlag for et systematisk studium som vil gi studenten innsikt i læreprosessen, med vekt på læring av begreper,
- bidra til å gi studentene et pedagogisk-psykologisk grunnlag for forstå-

else av ulike læreforutsetninger hos alle kategorier elever,

- bidra til å gi innsikt i den sosiale sammenheng som undervisning og oppdragelse foregår i.

Pensum i pedagogisk historie, pedagogisk filosofi, pedagogisk sosiologi og komparativ pedagogikk sikter mot å gi innsikt i:

- norsk skolehistorisk forskning ved studiet av en vitenskapelig avhandling eller en nærmere bestemt del av denne,
- opprinnelse, utvikling og egenart til aktuelle pedagogiske metoder, problemer i forbindelse med det faglige innhold i skolen, og vekselvirkningen mellom samfunn og pedagogikk,
- sentrale pedagogiske grunnlagsproblemer og begreper, de forskjellige pedagogisk-filosofiske retninger og deres relasjon til demokratiske og totalitære styringsformer,
- pedagogikken som sosialt fenomen, forholdet mellom skole og samfunn og mellom enkelte enheter i sosialiseringprosesser,
- komparativ pedagogikk som forskningsdisiplin.

Pensum i didaktikk sikter mot at studentene skal:

- gjøre seg kjent med ulike standpunkt til didaktiske problemstillinger
- få oversikt over ulike læreplanteorier
- få kjennskap til sentrale synspunkter med relasjon til evaluering.

Pensumliste fås ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt, postboks 1092, Blindern, Oslo 3.

2a. Kjernepensum

Det er utarbeidet kjernepensum for fordypningsområdene:

- generell pedagogikk
- pedagogisk veiledning.

Pensumlister fås ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt, postboks 1092, Blindern, Oslo 3.

2b. Hovedoppgaven

Hovedoppgaven bygger på en selvstendig undersøkelse av et nærmere avgrenset problem. Hovedoppgavens emne skal ligge innenfor det valgte fordypningsområdet. Emnevalget og opplegget bør drøftes med en eller flere av de faste lærerne i faget før det videre arbeid settes i gang. Hovedoppgaven skal vise at studenten har innsikt i vitenskapelig-pedagogiske metoder og selv kan bruke dem.

Det anbefales at studenten allerede så tidlig som mulig i første semester av hovedfagsstudiet velger tema for hovedoppgavearbeidet.

For øvrig henvises til en orientering om arbeidet med hovedoppgaven som kan fås ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt, postboks 1092, Blindern, Oslo 3.

2c. Selvvalgt pensum

Det selvvalgte pensumet skal ligge innenfor studentens valg av fordypningsområde i tilknytning til hovedoppgavearbeidet, men skal ikke være identisk med det stoffet som direkte inngår i hovedoppgaven. Litteratur som er lagt opp ved mellomfag, kan ikke gå inn pensum til hovedfag. Det selvvalgte pensumet utarbeides i samråd med faglærer/faggruppe og godkjennes av instituttet tidlig i det semestret eksamen skal avlegges.

Pensumliste, godkjent av instituttet, leveres ved eksamensoppmelding.

Undervisning

Det blir holdt forelesningsrekker og seminarer beregnet spesielt for viderekomende studenter i faget. Særlig nevnes kurs i forskningsmetoder som vil være til hjelp i arbeidet med hovedoppgaven. Melding om undervisning for hovedfag vil for hvert semester bli gitt i forelesningskatalogen.

Eksamen

Eksamen består av:

- a) en 4-timers skriftlig prøve i forsk-

ningsmetodikk (innføringsdelen).

Ved vurdering av denne prøven benyttes skalaen bestått/ikke bestått. Denne prøven skal ordinært være bestått før studenten oppnår rett til veiledning i arbeidet med hovedoppgaven. Det kan gis dispensasjon fra denne regel når særlige grunner taler for det.

- b) to 8-timers skriftlige prøver som gis fra den generelle pensumdelen (1b) første dag, og fra kjernepensum på fordypningsområdet (2a), andre dag. Det gis to oppgaver av essaytypen hver dag, hvor kandidaten begge dager besvarer én av oppgavene. Oppgavene kan utformes slik at de åpner for integrering av flere emneområder. Det gis én samlet karakter for de to prøvene etter gradert skala.
 - c) en hovedoppgave. Hovedoppgaven skal fremlegges i begynnelsen av det semester studenten akter å avlegge den avsluttende eksamen. Hovedoppgaven må være innlevert senest ved oppmelding til eksamen. (Se fristen for oppmelding i forelesningskatalogen.) Et sammendrag (ca. 1 side) av hovedoppgaven skal innleveres samtidig med hovedoppgaven. Ved vurdering av hovedoppgaven benyttes gradert skala.
 - d) en muntlig prøve. den muntlige prøven holdes til slutt og omfatter det selvvalgte pensum og evt. hovedoppgaven.
- Etter muntlig eksamen blir det gitt karakter for hovedfagseksamen basert på karakteren (1) på hovedoppgaven, (2) på den skriftlige prøven i kjernepensum og (3) til muntlig eksamen. Fastsettingen av denne endelige karakteren skjer ved at hovedoppgave, skriftlig prøve og muntlig prøve blir vektet i forhold 4 : 2 : 1.

Opplysninger om hovedfagets fordypningsområde påføres vitnemålet.

STUDIEPROGRESJON FOR PEDAGOGIKK GRUNNFAG, MELLOMFAG OG HOVEDFAG

Opptaks- krav	Examen philosophicum. Om krav for oppmelding til hovedfag, se reglement § 4.	
Grunnfag	2 semestre	<p>Introduksjonskurs Forskningsmetoder Studium som gir innføring i pedagogikkens fagområder: Pedagogisk psykologi med allmennpsykologisk innføring, didaktikk, pedagogisk historie, pedagogisk filosofi og pedagogisk sosiologi. Kan avsluttes med skriftlig eksamen.</p>
Mellomfagstillegg	1 semester	<p>Fordypelse i emner som har betydning for forståelse av pedagogiske problemer. Denne fordypelse består i utarbeidelse av en semesteroppgave samt et studium av et nærmere angitt faginnhold innenfor to av følgende hovedområder: pedagogisk psykologi – pedagogisk sosiologi, pedagogisk historie og pedagogisk filosofi – og didaktikk. Avsluttes med eksamen som består i utarbeidelse av en semesteroppgave og en muntlig eksamen i tilknytning til oppgaven og den valgte litteratur.</p>
Hovedfag	4 semestre	<p>Utarbeidelse av hovedoppgave</p> <p>Studium av forskningsmetodikk, generell pensumdel, kjernepensum og selvvalgt pensum</p> <p>Avsluttes med skriftlig og muntlig eksamen</p>

Pedagogisk embetseksamen

Reglement

Fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 10. februar 1977 med endringer t.o.m. 1979.

§ 1.

Pedagogisk embetseksamen består av fire avdelinger og gir rett til tittelen candidatus paedagogiae.

§ 2.

Første avdeling består av eksamen i to grunnfag, eller jamgod utdanning etter avgjørelse av kollegiet.

§ 3.

For andre, tredje og fjerde avdeling fastsetter kollegiet etter forslag fra fakultetet hvilke fag det skal avlegges eksamen i, prøveformen og obligatoriske kurs og praksis. I fjerde avdeling skal studenten velge spesialiseringsområder og levere en selvvalgt vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave).

Eksamenskravene fastsettes slik at andre og tredje avdeling normalt skal kunne gjennomføres på to semestre hver, og fjerde avdeling på fem semestre iberegnet ett semesters praksis.

§ 4.

Før melding til andre avdelings eksamen må studenten ha bestått examen philosophicum¹⁾).

Før melding til tredje avdelings eksamen må studenten ha bestått andre avdeling og ha ett års pedagogisk praksis.

Før melding til fjerde avdelings eksamen må studenten ha bestått tredje avdeling. Andre eller tredje avdelings eksamen må være bestått med karakteren laudabilis eller likeverdig karakter. Før melding til avsluttende eksamen kreves at hovedoppgaven og praksis er godkjent.

§ 5.

For hver avdeling gis en samlet karakter for prøvene. For hovedoppgaven gis særskilt karakter.

Ved bestått eksamen er karakterene:

laudabilis prae ceteris	1,0–1,5
laudabilis	1,6–2,5
haud illaudabilis	2,6–3,2
non contemnendus	3,3–4,0

Studenter som får dårligere karakter enn 4,0 har ikke bestått. For dem settes ingen tallverdi.

Kollegiet kan etter forslag fra fakultetet bestemme at det for enkelte prøver gis karakteren bestått/ikke bestått.

§ 6.

På vitnemålet for fullført pedagogisk embetseksamen oppføres de eksamener som første avdeling består av, karakteren med grad og tallverdi for annen, tredje og fjerde avdeling, hovedoppgavens tittel og karakter, kandidatens spesialiseringsområde og praksis fra fjerde avdeling. Dersom kandidaten er fritatt for eksamen etter § 8, føres dette på vitnemålet. For å få vitnemål for bestått pedagogisk embetseksamen må tredje og fjerde avdeling være avlagt ved universitetet.

§ 7.

En student kan ikke framstille seg til noen del av embetseksamen mer enn tre

ganger. Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet dispensere fra denne bestemmelsen. Etter gjentatt eksamen gjelder den best oppnådde karakter.

En kandidat som har meldt seg til eksamen ved en avdeling, kan ikke avlegge ny eksamen ved en lavere avdeling og få den godkjent som del av pedagogisk embetseksamen uten at han seinere avlegger eksamen ved de etterfølgende avdelinger.

Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 8.

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet fritta for eksamen eller prøve.

1. når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon
2. på grunnlag av eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved universitetet eller en annen institusjon.

Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet.

Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

De forskrifter kollegiet gir med hjemmel i dette reglement inntas i studieplanen og kan ikke fravikes med mindre forskriften gir hjemmel til det.

*

Etter reglene for overgang til ny studieordning, godkjent av kollegiets arbeidsutvalg 24. juni 1977, vil siste ordinære eksamen for 4. avdeling etter gammel studieordning bli arrangert våren 1981. (Reglement og studieplan for gammel studieordning står i Studiehandboka for 1976/77).

Studenter som har tatt 2. avd. etter gammel studieordning, må ta en tilleggs eksamen i didaktikk før overgang til ny studieordning. Dessuten må en fylle praksiskravet til ny studieordning. Nærmere opplysninger om ovennevnte tilleggs eksamen i didaktikk og overgangsregler fås ved henvendelse til instituttet.

¹⁾ Jfr. reglement for forberedende prøver ved Universitetet i Oslo og Universitetet Bergen

Allmenn orientering

Embetsstudiet fører fram til pedagogisk embetseksamen (cand. paed.-eksamen). For andre utdanningstilbud i pedagogikk vises det til magistergradsstudiet og til studium i pedagogikk omtalt under cand.-polit.-eksamen.

Hovedtrekkene i studiets oppbygging er angitt i den skjematiske oversikten side 47. Som det framgår av denne og av reglement for pedagogisk embetseksamen, forutsetter studiet avlagt examen philosophicum og 1 års pedagogisk praksis. Embetsstudiet består av fire avdelinger. Normal studietid for første avdeling er fire semestre, for annen avdeling to semestre, for tredje avdeling to semestre, og for fjerde avdeling fem semestre, slik at den samlede studietid normalt vil være 6½ år.

3-årig lærerutdanning ved de pedagogiske høyskoler eller tilsvarende lærerutdanningsinstitusjoner der utdanningen inneholder pedagogiske studier av ett års omfang, samt examen philosophicum og 1 års pedagogisk praksis, godkjennes som 1. og 2. avdeling og gir grunnlag for melding til 3. avdelings eksamen.

Første avdeling

Første avdeling består av eksamen i to grunnfag eller jamgod utdanning etter avgjørelse av kollegiet, jfr. reglementets § 2. Kollegiet har fastsatt følgende nærmere retningslinjer for hvilken utdanning som kan godkjennes som første avdeling.

Som første avdeling godkjennes:

I. 2 grunnfag.

- a) Alle grunnfag ved universitetene (unntatt pedagogikk).
- b) All utdanning godkjent som grunnfag, spesifisert og uspesifisert (unntatt pedagogikk og fag med sperre for pedagogikk).

II. 2 års utdanning på universitets- og høyskolenivå.

- a) En godkjenner utdanningsenheter av to års varighet, to ettårsheter

eller tre enheter av annen varighet som tilsammen utgjør to år.

Det må være faglig sammenheng innenfor den enkelte utdanningsenheten, og enhetene må ikke overlappe hverandre.

- b) For at studiet skal godkjennes, er det en forutsetning at individuell prøving inngår i evalueringen.
- c) Utdanning som inneholder pedagogikk kan bare godkjennes hvis pedagogikk utgjør en svært begrenset del av studiet.

2-årig lærerutdanning blir godkjent som 1. avdeling.

Andre avdeling

Andre avdeling tilsvarende grunnfag i pedagogikk ved Universitetet i Oslo.

Som 2. avdeling godkjennes også Spesiallærerskolens 1. avd.

3-årig lærerutdanning ved pedagogisk høyskole godkjennes som 1. og 2. avdeling (jfr. ovenfor). 2-årig lærerutdanning som påbygges med en halvårshet i pedagogikk ved de pedagogiske høyskoler eller tilsvarende lærerutdanningsinstitusjoner, slik at utdanningen samlet inneholder pedagogiske studier av ett års omfang, godkjennes som 2. avd. (For godkjenning av resten av lærerutdanningen som 1. avdeling, må fagenhetene omfatte 2 års studium.)

For at annen utdanning i pedagogikk skal godkjennes som 2. avdeling, må den være godkjent av kollegiet som grunnlag for videre studier til pedagogisk embetseksamen, dvs. være innpasset i embetsstudiet. Det er ikke tilstrekkelig at utdanningen er godkjent som «tilsvarende pedagogikk grunnfag», dvs. inngår som valgfri del av en cand.mag.grad.

Tredje avdeling

De allmennteoretiske studiene fortsetter i tredje avdeling. Det blir lagt vekt på utviklingsteori, læringspsykologi, spesialpedagogikk, undervisnings- og oppdragel-

sesproblemer, historiske, filosofiske og sosiologiske problemstillinger.

Studiet forbereder derved til spesialstudier og selvstendige undersøkelser.

Pensum er definert i form av emner og veiledende litteratur. Litteraturen presiserer emnene nærmere, og angir et rimelig nivå og omfang.

De emneområdene som inngår i 3. avdelingsstudiet er:

1. Pedagogisk psykologi

- Læringspsykologi, med hovedvekt på språklæring
- Utviklingsteori, med innføring i psykogene utviklingsproblemer
- Spesialpedagogiske problemer, med innføring i fysiogene læreproblemer.

2. Didaktikk og oppdragelsesteori

3. Pedagogisk historie, pedagogisk filosofi, pedagogisk sosiologi (historiske, filosofiske og sosiologiske problemstillinger)

- Skolens lærestoff og arbeidsmåter i idé-historisk perspektiv
- Komparativ pedagogikk. De gymnasiale utdannelse i de nordiske land
- Utvikling av yrkesskoler for håndverk og industri i vårt land i dette hundreåret
- Barnehagen i Norge
- Moralfilosofiske problemer i forbindelse med oppdragelsesidealene «frihet» og «likhet»
- enhetsskolens samfunnsmessige forutsetninger og konsekvenser
- Likhet i utdanning.

Lister over veiledende litteratur fås ved Pedagogisk forskningsinstitutt, postboks 1092, Blindern, Oslo 3.

Undervisningen på 3. avdeling vil bli gitt både i form av forelesninger, seminar og korte kurs.

Instituttet vil kunne definere enkelte undervisningstilbud som obligatoriske for studentene.

En gjør oppmerksom på at for studenter som skal opp til 3. avdelingseksamen høsten 1983, er det studieplanen i studiehandboka 1982/83 som gjelder, mens planen i foreliggende studiehandbok gjelder for studenter som skal opp våren og høsten 1984.

Fjerde avdeling

På fjerde avdeling søkes teoretiske studier, hovedoppgave, øvinger og praksis under supervisjon og ekskursjoner best mulig integrert.

Progresjonen vil på denne avdeling kunne variere noe fra student til student. Imidlertid vil studiet av forskningsmetode være en naturlig innledning til arbeidet med hovedoppgaven.

Hovedoppgavearbeidet skal ha sammenheng med den faglige spesialisering studenten velger i denne del av studiet, og bør derfor påbegynnes tidlig i fjerde avdeling. Hovedoppgaven må være levert og godkjent før oppmelding til avsluttende eksamen kan finne sted. Et sammendrag (ca. 1 side) av hovedoppgaven skal innleveres sammen med hovedoppgaven.

Praksis vil både kunne danne utgangspunkt for og støtte opp under hovedoppgaven og den teoretiske spesialisering. Den bør derfor søkes integrert gjennom store deler av avdelingen.

De teoretiske studier vil kunne starte på forskjellige tidspunkt for den enkelte student, men vil for alle studenter få størst vekt mot slutten av avdelingen.

Studieinnhold

Foruten arbeidet med hovedoppgaven og praksis, skal studentene konsentrere sitt studium om utvalgte emner. Disse kan deles inn i tre studieområder:

- a. Et *fellesområde* som består av obligatoriske studieemner.
- b. To *spesialisingsområder* hvorav studentene må velge det ene.
- c. Et *selvvalgt* område.

a. Fellesområdet

a. Fellesområdet består av følgende studiemer:

- fagdidaktikk
- etikk
- forskningsmetode.

b. Spesialiseringsområdene

Spesialiseringsområdene er lagt opp med sikte på å kvalifisere studentene til pedagogisk virksomhet enten innenfor

(B.1) *Pedagogisk-psykologisk rådgivning* eller innenfor

(B.2) *Undervisning, undervisningsveiledning og ledelse.*

b.1. Spesialisering til pedagogisk-psykologisk rådgivning.

Innholdet i denne spesialiseringen omfatter følgende:

1. Teoretisk og praktisk studium som grunnlag for å diagnostisere og gi råd om pedagogisk behandling:
 - 1.1. av barn med overveiende emosjonelt, motivasjonelt, sosialt betingede utviklingshemninger, herunder atferdsvansker av ulike slag, mistrivsel i skolen, skolevegring, etc.
 - 1.2. av barn med ulike typer av mer spesifikke språkvansker som hovedsvikt; herunder lese- og skrivevansker, sentrale språkforstyrrelser, stamming.
 - 1.3. av barn med generelle lære- og språkvansker.
2. Summarisk studium av overveiende sensorisk betingede lærevansker.
3. Metoder og hjelpemidler i forbindelse med diagnostisering, herunder også diagnostisk undervisning.
4. Med utgangspunkt i det foregående, studeres mulighetene for å etablere tiltak som kan redusere eller forebygge utviklingshemninger.
5. Problemer som knytter seg til selve rådgivningsprosessen, rådgiverens rolle, funksjoner og yrkesetikk.

b.2. Spesialisering til undervisning, undervisningsveiledning og ledelse

Innholdet i denne spesialiseringen omfatter følgende:

1. Grunnprinsipper for undervisning, veiledning og ledelse med utgangspunkt i læreplanteori, pedagogisk filosofi, undervisningsteori, fagdidaktikk og veiledningsteori.
2. Planlegging, gjennomføring og evaluering av undervisning, læreplanutvikling og læremiddelutvikling. Modeller, metoder, teknikker, hjelpemidler. Observasjon og diagnostisering.
3. Utviklingsarbeid i tilknytning til undervisning, veiledning og ledelse.

c. Selvvalgt område

Her velger studenten selv sitt studieinnhold. Dette skal godkjennes av instituttet og ha til formål å støtte opp under studentens siktet mål med studiet.

*

For spesialiseringsområdene og fellesområdet er *pensum* definert i form av ovennevnte emner og veiledende grunnbøker. Grunnbøkene presiserer emnene nærmere, og angir et rimelig nivå og omfang.

For forskningsmetode (se A. «Fellesområdet») er *pensum* det samme som metoddelen i hovedfagets kjernepensum.

Fellesområdet omfatter foruten *pensum* til forskningsmetode et studieinnhold tilsvarende 500 sider.

Spesialiseringsområdet omfatter et studieinnhold tilsvarende 2 500 sider.

Det *selvvalgte* området omfatter et studieinnhold tilsvarende 1 000 sider.

Lister over grunnbøker til 4. avdeling fås ved henvendelse til Pedagogisk forskningsinstitutt, postboks 1092, Blindern, Oslo 3.

Praksis

I tillegg til hovedoppgave og studium av utvalgte emner, inngår ett semesters obli-

gatorisk praksis. Denne praksis kan tas som en integrert del av fjerde avdeling.

Praksis legges opp og gjennomføres i samråd med avdelingens lærere og godkjennes av instituttet. Etter praksisperioden skal studenten legge fram en kort rapport om gjennomføringen av praksis.

Praksisopplegget vil være forskjellig for studenter med ulike spesialiseringsområder.

Praksis for pedagogisk-psykologisk rådgivning

Praksis vil normalt omfatte ca. 8 uker ved et pedagogisk-psykologisk rådgivningskontor og ca. 9 uker fordelt på institusjoner for barn/ungdom med emosjonelle/atferdsmessige problem, for barn/ungdom med språklige problem og for barn/ungdom med generell evneretardasjon.

Det kan dels bli tale om konsentrert praksis, dels om praksis fordelt over et lengre tidsrom.

Praksis for undervisning, veiledning og ledelse

Praksis består her av et fast praksisprogram på ca. 13 uker. For resten av tiden – ca. 4 uker – velger studenten selv praksis. Den valgte praksisperioden bør brukes til en fordypelse innenfor det faste praksisprogrammet. Også denne praksisen skal godkjennes av instituttet.

Det faste praksisprogrammet består av følgende praksisperioder:

Ca. 2 uker til ekskursjoner og orientering om den pedagogisk-psykologiske rådgivningstjenestes organisasjon og administrasjon.

Ca. 3 uker til planlegging, gjennomføring og evaluering av undervisning, fortrinnsvis i tilknytning til en pedagogisk høgskole eller øvingsskole.

Ca. 2 uker i tilknytning til den pedagogiske veiledningstjeneste, fortrinnsvis ved pedagogiske sentra.

Ca. 4 uker i tilknytning til ledelse fordelt med 2 uker ved lokal skoleadministrasjon (ved en større skole) eller i en mindre kommune og 2 uker ved sentral

skoleadministrasjon (f. eks. i tilknytning til ett av de faglige råd).

Ca. 2 uker i tilknytning til læremiddelutvikling. Her blir det kun mulig å delta i deler av en prosess, eller foreta forskjellige studier i prosesser ved å bruke ulike læremidler.

Undervisning

Undervisningen på 4. avdeling vil bli gitt både i form av forelesninger, seminar og korte kurs. I tillegg kommer praksis, veiledning, øvinger og ekskursjoner. Dessuten vil deler av studiet kunne knyttes til deltakelse på mindre prosjekter under veiledning, slik at studentene selv Pkan gjøre erfaringer innen arbeidsområder som studiet har relevans for.

I og med at studieprogresjonen kan variere noe for den enkelte student, vil en for hvert semester søke å tilpasse undervisningstilbudet til den studentgruppe som til enhver tid arbeider på avdelingen. Dette medfører at undervisningen ikke i detalj kan fastlegges på forhånd men delvis vil bli justert underveis etter de aktuelle behov. Dette forutsetter at studenter på denne avdelingen tar aktivt del i studiemiljøet og i stor grad er til stede ved instituttet i semestrene, slik at det er mulig med en jevnlig kontakt mellom alle studentene og avdelingens lærere.

For studenter som tar pedagogisk-psykologisk rådgivning som spesialområde, er et praktisk kurs (4 uketimer i ett semester) i testing og observasjon obligatorisk og må være gjennomgått før studenten kan begynne sin praksisperiode. For studenter som tar undervisning, undervisningsveiledning og ledelse som spesialområde, er et mindre omfattende kurs på 2 uketimer obligatorisk.

For begge spesialiseringsområdene er det obligatorisk deltakelse på fem dageskursjoner.

Instituttet vil også kunne definere enkelte andre undervisningstilbud som obligatoriske for studentene (eller for grupper av studenter med samme spesialiserings-

område). Dette vil ikke bli gjort i form av et fast obligatorisk timetall pr. uke, men knyttet til det enkelte undervisnings-tilbud.

Eksamen

1. *avdeling*: Avlegges utenfor instituttet.

2. *avdeling*: Som grunnfag.

3. *avdeling*:

a) Skriftlig eksamen omfatter 2 dager à 8 timers prøve. Det gis 2 essays hver dag, hvor kandidaten begge dager velger en av oppgavene. Alle oppgaver utformes slik at de åpner for integrering av flere emneområder.

b) Muntlig prøve som valgfritt tillegg til skriftlig for studentene. Kandidaten velger om han vil gå opp til muntlig prøve senest 24 timer etter at sensuren for skriftlig eksamen er falt.

4. *avdeling*:

a) En 4-timers skriftlig prøve i forskningsmetodikk.

b) En hovedoppgave.

c) En avsluttende eksamen som består av en skriftlig prøve på 8 timer, en ukesoppgave over godkjent emne og dessuten en muntlig prøve som tillegg til skriftlig for alle studenter. Ved den avsluttende eksamen danner hele studieinnholdet (fellesområdet, spesialiseringsområdet og selvvalgt pensum) utgangspunkt for eksamen.

Fastsetting av den endelige karakter til

4. *avdeling* skjer ved at hovedoppgave,

skriftlig eksamen, ukesoppgave og muntlig prøve blir vektet i forholdet 3 : 2 : 1 : 1.

Eksamen for 2., 3. og 4. avdeling holdes i slutten av høstsemesteret og i slutten av vårsemesteret. (Eksamen i forskningsmetode under 2. og 4. avdeling vil kunne bli avholdt tidligere i semesteret.)

Melding til eksamen

Før melding til andre avdelings eksamen må studenten ha bestått eksamen philosophicum.

Før melding til tredje avdelings eksamen må studenten ha bestått andre avdeling og ha ett års pedagogisk praksis.

Før melding til fjerde avdelings eksamen må studenten ha bestått tredje avdeling. Andre eller tredje avdelings eksamen må være bestått med karakteren laudabilis eller likeverdig karakter. I de tilfeller hvor eksamen fra eksterne utdanningsinstitusjoner med annet karaktersystem enn ved samfunnsvitenskapelig embetseksamen-/pedagogisk embetseksamen godkjennes som 1. og 2. avdeling, vurderes ikke disse eksterne eksamenene i forhold til laudkravet. Etter slik godkjenning for 1. og 2. avdelings vedkommende, må derfor 3. avdelings eksamen ved fakultetet være bestått med laudabel karakter før melding til 4. avdelings eksamen.

Hovedoppgaven skal fremlegges i begynnelsen av det semester studenten akter å avlegge can.paed.-eksamen. Fristene for innlevering for hovedoppgaven og godkjenning av praksis blir kunngjort i forelesningskatalogen.

Ukesoppgaven må være levert før kandidaten kan gå opp til skriftlig eksamen.

UTDANNINGSPROGRESJON FOR PEDAGOGISK EMBETSEKSAMEN

1. avdeling fire semestre	2. avdeling to semestre	3. avdeling to semestre	4. avdeling fem semestre
<p>Eksamen, eventuelt eksamener fra studier ved universitet, høyskole eller lærerskole sammenlagt av 2 års omfang.</p>	<p>Studium som gir innføring i pedagogikkens fagområder.</p> <p>Avsluttes med eksamen.</p>	<p>Fortsatt og utvidet teoretisk studium med vekt på utviklingsteori, læringspsykologi, spesialpedagogikk, undervisnings- og oppdragsproblemer, historiske, filosofiske og sosiologiske problemstillinger.</p> <p>Avsluttes med eksamen.</p>	<p>Forskningsmetode. Utarbeiding av hovedoppgave med relasjon til studentens spesialisering.</p> <p>Obligatorisk praksis.</p> <p>Teoretiske studier innenfor tre studieområder:</p> <ul style="list-style-type: none"> - et fellesområde som består av obligatoriske studieemner - to spesialiseringsområder hvorav studenten må velge det ene (enten pedagogisk-psykologisk rådgiving eller undervisning, undervisningsveiledning og ledelse) - et selvvalgt område. <p>Avsluttes med eksamen.</p>

PSYKOLOGI

GRUNNFAG – EMBETSSTUDIUM

Studieplan for grunnfaget vedtatt av Det akademiske kollegium 27. mai 1966 med endringer t.o.m. 1977. Reglement for embetsstudiet fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 5. mars 1980.

Adresse: Psykologisk institutt
Eilert Sundts hus 8. et.
P.b. 1094, Blindern, Oslo 3
Tlf. 02/45 52 33 (45 52 34)

Innledning

Ved Universitetet i Oslo er det to eksamener i psykologi, grunnfag og embetseksamen. I tillegg er det mulig å ta magistergradseksamen. Opplysninger om Magistergradseksamen finner du i den generelle orienteringen foran i boka og i reglementet for magistergraden bak i boka.

Grunnfag. Studiet tar sikte på å gi et elementært kjennskap til og en forståelse av den moderne psykologi. Dette omfatter en innføring i psykologisk tenkemåte og et kjennskap til vesentlige forskningsresultater, metodeproblemer og teorier, samt psykologiens historie.

De som vil avlegge embetseksamen i psykologi må først ha bestått grunnfagseksamen i psykologi med ikke dårligere karakter enn *Laudabilis*. Grunnfagseksamen i psykologi kan også inngå i en fagkrets som fører fram til *and.philol.* eller *and.mag.-eksamen* ved Det historisk-filosofiske fakultet. Ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet gir denne eksamen vekttil 20.

Studiet egner seg videre som støttediplin for magistergrads-studerende med en vitenskapelig avhandling som forutsetter et visst kjennskap til psykologisk teori og metoder.

Grunnfagseksamen alene vil derimot ikke kunne kvalifisere for praktisk-psykologisk arbeid eller yrkesutøvelse.

Studietiden er beregnet til 1 år.

Embetsstudiet. Det psykologiske embetsstudium gir en grunnutdannelse for profesjonell psykologisk virksomhet som er regulert ved Lov om godkjenning av psykologer m.v. av 1973. Etter denne loven er embetseksamen i psykologi fra norsk universitet grunnlaget for godkjenning av psykologer.

Profesjonell psykologisk virksomhet finner i dag sted innen helse- og sosialsektoren, skoleverket og arbeids- og atfføringssektoren; ofte i samarbeid med andre faggrupper. Dessuten arbeider psykologer ved universiteter, høyskoler, forsknings- og utredningsinstitutter og i offentlig administrasjon.

Det psykologiske embetsstudium som leder frem til graden *and.psychol.*, er delt i to avdelinger. 1. avdeling gir et grundig kjennskap til vitenskapelig psykologi og en innføring i tilgrensede fag (støttediscipliner). 2. avdeling er mer profesjonsrettet. Denne avdeling gir et nødvendig grunnlag for å påta seg arbeidsoppgaver som psykolog, foruten at den også gir mulighet for fordypelse innen ulike delområder av psykologien.

Studietiden er beregnet til 5½ år.

Grunnfag

Studiet tar sikte på å gi studentene en første innføring i den psykologiske vitenskap.

Undervisning vil bli gitt ved forelesninger og seminarer. Studentene kan ikke

gjøre regning med at alle deler av pensum vil bli gjennomgått i undervisningen. Derfor må studentene legge opp sin egen leseplan. Studentene anbefales å følge undervisningen da denne tar sikte på å lette tilegnelsen av pensum ved en utdyping av sentrale problemer innen dette.

Nedenfor er ført opp den litteratur som er å betrakte som pensum. Studentene bør likevel ikke begrense sin lesning til bare dette pensum. Ved supplerende lesning kan de få økt forståelse og utdyping av pensumkunnskapene. Ved eksamen vil oppgavene bli gitt slik at de kan besvares på grunnlag av pensum.

I samråd med faglæreren og med Styrets samtykke kan enkelte pensumbøker byttes ut med andre bøker av tilsvarende omfang og vanskelighetsgrad.

For dem som velger psykologi som støttedisiplin for et hovedfag eller magistergradsstudium, kan det være hensiktsmessig å skifte ut mindre deler av pensum eller supplere med psykologisk litteratur som er til særlig nytte for arbeidet med den vitenskapelige oppgaven. Det forutsettes at de studerende rådfører seg med faglærere i psykologi i disse spørsmål.

Pensum

Generell psykologi

Hilgard, Atkinson & Atkinson: *Introduction to Psychology*, (7. ed.). N.Y.: Harcourt, Brace & Jovanovich.

Dette er en grunnbok i studiet. Den gir en introduksjon til de forskjellige forskningsfelter innen psykologien.

Psykologiens historie

Schultz, D.: *A History of Modern Psychology*, London: Academic Press.

Boken gir en oversikt over psykologiens historie og legger særlig vekt på en fremstilling av de forskjellige moderne psykologiske skoleretninger.

Spesielle emner

Hergenhahn, B. R.: *Introduction to Theories of Learning*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

Bower, T. G. R.: *Development in Infancy*. San Fransisco: W. H. Freeman.

Boken tar opp temaer i persepsjonspsykologien ut fra et utviklingspsykologisk perspektiv.

Hetherington, E. M. og Parke, R. B.: *Child Psychology: A Contemporary Viewpoint*. 2nd. Ed. N.Y.: McGraw-Hill.

Wrightsman, L. S.: *Social Psychology, Second Brief Edition*. Montereg.: Brooks/Cole.

Hem, L. og Holter, H. (Red): *Sosialpsykologi, Bind 1*. Oslo: Universitetsforlaget, (Kap. 2, 5, 17, 18, 19, 20, 21, 22).

Martin, B.: *Abnormal Psychology*. N.Y.: Holt, Reinhart & Winston.

Kursorisk pensum

Studentene skal dessuten legge opp ett norsk arbeide (ca. 200 s.) i psykologi (bok, monografi eller sekvens av artikler av en forfatter). Det er utarbeidet en egen liste over anbefalt kursorisk litteratur som fås ved henvendelse i ekspedisjonen, Psykologisk institutt, rom B-841, Eilert Sundts Hus.

Eksamen

Eksamen i psykologi grunnfag består av to skriftlige prøver, hver på 8 timer, og en muntlig prøve. Eksamen holdes hvert semester.

Embetseksamen i psykologi

Reglement

Fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 5. mars 1980

§ 1.

Psykologisk embetseksamen består av to avdelinger og gir rett til tittelen candidatus psychologiae (cand.psychol.)

§ 2.

Kollegiet fastsetter etter forslag fra fakultetet hvilke fag det skal avlegges eksamen i, antall prøver, prøveformen og

obligatoriske kurs, oppgaver og praksis. Opplysninger om dette inntas i studieplanen.

Eksamenskravene fastsettes slik at første avdeling normalt skal kunne gjennomføres på fem semestre og andre avdeling på seks semestre.

I andre avdeling skal studenten levere en selvvalgt vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave).

§ 3.

Før melding til første avdelings eksamen må studenten ha bestått examen philosophicum¹⁾ og ha avlagt grunnfagseksamen i psykologi med laudabel karakter.

Før melding til andre avdelings eksamen må studenten ha bestått første avdeling og ha levert hovedoppgaven til bedømmelse.

Videre må studenten på tilfredsstillende måte ha gjennomgått de kurs og bestått de prøver som er fastsatt av kollegiet for henholdsvis første og andre avdeling.

Nærmere regler for oppmelding fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 4.

Karakterenes grad og tallverdi er følgende:

Laudabilis prae ceteris	1.0–1.5
Laudabilis	1.6–2.5
Haud illaudabilis	2.6–3.2
Non contemnendus	3.3–4.0

Studenter som får dårligere karakter enn 4.0 har ikke bestått eksamen. For dem settes ingen tallverdi.

Kollegiet kan etter forslag fra fakultetet bestemme at det for enkelte prøver gis karakteren bestått/ikke bestått.

§ 5.

I fag med både skriftlig og muntlig prøve gis det etter den skriftlige prøve en foreløpig karakter. Studenter som ikke har bestått skriftlig prøve, kan ikke framstille seg til muntlig prøve. Etter den

muntlige prøve fastsettes den endelige karakter for faget.

For hovedoppgaven gis særskilt karakter.

Regler for beregning av avdelingskarakter og hovedkarakter fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 6.

På vitnemålet for fullført psykologisk embetseksamen oppføres med grad og tallverdi hovedkarakteren, karakteren for hver avdeling og hovedoppgavens tittel og karakter.

Dersom en kandidat er fritatt for eksamen eller prøve etter § 8 føres dette på vitnemålet. Kollegiet kan fastsette hvor stor del av eksamen som må være avlagt ved universitetet for at det skal utferdiges vitnemål for embetseksamen.

§ 7.

En student kan ikke framstille seg til noen del av embetseksamen mer enn tre ganger. Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet i særlige tilfelle dispensere fra denne bestemmelsen. Etter gjentatt eksamen gjelder den best oppnådde karakter.

Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 8.

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet fritta for eksamen eller prøve

1. når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon.

Studieplan

Opptaksbestemmelser for embetsstudiets 1. avdeling

Opptak til embetsstudiets 1. avdeling krever

1. at man er immatrikulert ved et norsk universitet,
2. at man har bestått examen philosophicum,
3. at man har studierett ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, og

¹⁾ Jfr. reglement for forberedende prøver ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo.

4. at man har bestått grunnfagseksamen i psykologi ved et norsk universitet med karakter 2,5 eller bedre.

Studenter med andre former for eksamen eller kvalifikasjoner som ønsker å begynne på embetsstudiet i psykologi, må søke spesielt om slikt opptak. Hvert semester blir det igangsatt undervisning for et nytt kull studenter i 1. avdeling, 1. semester. Opptak skjer etter søknad som skrives på eget skjema som fås ved henvendelse til Psykologisk institutt. Frist for søknad om opptak kunngjøres i dagspressen og Norsk lysningsblad i slutten av foregående semester. Dersom det er flere søkere enn det er plass til, skjer utvelgelsen på grunnlag av ansiennitet fra tidspunktet for avlagt grunnfagseksamen. For søkere med annen godkjent utdanning regnes ansienniteten fra det semester søknaden om å få godkjent denne utdannelsen ble mottatt av Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Dersom det er flere søkere med samme ansiennitet, foretas loddrekning.

Søknadsfrist for utenlandske studenter er 1. februar hvert år. Alle henvendelser om opptak fra utenlandske statsborgere, også nordiske, skal rettes til Universitetets kontor for utenlandske studenter, postboks 1081, Blindern, Oslo 3.

Etter avlagt eksamen i 1. avdeling kan studenten fortsette i 2. avdeling. Studiets 1. avdeling (med eksamen) kan ikke betraktes som et selvstendig psykologisk studium, og gir ingen kompetanse for selvstendig psykologisk arbeid.

1. avdeling

1. avdelings studium bygger på grunnfag og fører dette videre ved at studentene i denne avdeling skal skaffe seg en solid og allsidig kunnskap om de forskjellige områder i psykologien og deres vitenskapelige grunnlag. Gjennom kurser og øvelser vil studentene få et konkret kjennskap til de viktigste teorier og undersøkelsesmetoder. Denne avdeling er sentral i studiet som helhet, idet studentene her skal skaffe seg de teoretiske og metodologiske

forutsetninger for den psykologiske tenkemåte som kreves i det etterfølgende yrkesorienterte studium og arbeid. Ut fra samme formål vil studentene i denne avdeling også måtte skaffe seg det nødvendige grunnlag i statistikk og databehandling og i støttedisciplinene fysiologi, sosiologi og psykiatri.

1. avdelings studium er inndelt i fem semestre. Hvert av de fire første semestrene er organisert om en hovedstamme av undervisningstiltak der den psykologiske kunnskap, dens metoder og teorier blir behandlet ut fra hvert sitt hovedperspektiv. Sentralt i denne undervisningen står en periode med øvelser – demonstrasjoner – praksis, som sammen med et paralleltgående praksisseminar vil knytte det mer abstrakt-teoretiske kunnskapsstoffet til konkrete erfaringsituasjoner. En rekke mer frittstående undervisningstilbud vil ta sikte på en nærmere utdyping av spesielle problemstillinger og sentrale perspektiver. Seminarer og gruppeaktiviteter tar sikte på at studentene mest mulig aktivt skal tilegne seg stoffet i lærebøkene. I femte semester (eksamenssemester) vil det ved siden av arbeidet med en selvvalgt semesteroppgave, gis undervisning i vitenskapsfilosofi, psykologiens historie, dens plass i samfunnet, bruk av bibliotek, faglitteratur og andre kilder for ulike formål.

Semester I – *Individ og samfunn* – tar opp det psykologiske perspektivet på individets tilknytning til samfunnet, og i denne sammenheng tenkning og språk (kognitiv fungering). Et kurs i statistikk og databehandling er også knyttet til dette semester.

Semester II – *Biologisk psykologi* – har et psykobiologisk perspektiv som tar sikte på en allsidig innføring i det biologiske grunnlaget for individets utvikling og fungering. I dette semester tas støttedisciplinen fysiologi.

Semester III – *Utviklingspsykologi* – tar opp de ulike sider ved individets vekst og forandring gjennom livet i et utviklingspsykologisk perspektiv. Støttedisciplinen sosiologi vil understreke de kulturelle og sosiale sider ved menneskets utvikling.

Semester IV – *Personlighetspsykologi og familiedynamikk* – vil sette individet inn i et personlighetspsykologisk perspektiv i familie-, yrkes- og organisasjonsmessig sammenheng. Støttedisiplinen psykiatri vil ta opp sider ved problematisk personlighetsfungering. Hvert av de fire første semestres obligatoriske undervisning avsluttes med én (1) temarapport som vurderes til bestått/ikke bestått. Hvis rapporten blir vurdert til ikke bestått, vil studenten ved faglærers kommentar få høve til å bearbeide rapporten til innlevering for ny vurdering. Rapporten må være godkjent senest 14 dager etter at det nye semester er startet. Et unntak gjelder for det spesialtilfelle hvor studenten går opp til 1. avdelingseksamen i 4. semester. Han/hun må da ha fått godkjent temarapporten til ordinær tid i samme semester. Nærmere bestemmelser om kursgodkjenning/kontinuering fastsettes av instituttrådet. Det er dessuten knyttet en prøve til statistikkurset og til hver av de tre støttedisiplinene (se omtale av støttedisiplinene nedenfor).

I det avsluttende semester V vil studenten arbeide med en semesteroppgave på 20–25 sider (med dobbelt linjevastand) over et tema som studenten selv velger å fordype seg i og som godkjennes av en eksamenskomité.

Pensum

1. avdelings pensum bygger på grunnfagspensum. Pensum for 1. avdeling er satt sammen av pensaeene for de fem semestrene. I tillegg kommer pensum til støttedisiplinene. Instituttet plikter å sørge for at det alltid foreligger ajourførte pensumlister. Instituttrådet vedtar hva som til en hver tid er gjeldende pensumliste for 1. avdeling. Det vil med Styrets samtykke være mulig å bytte ut enkelte verker med andre av tilsvarende omfang og vanskelighetsgrad. Alle prinsipielle og større pensumforandringer må legges frem til godkjenning i Instituttrådet. I den grad det foreligger valgfrihet og alternativer til pensumlisten, vil studentene kunne

få råd og veiledning av faglærerne ved utvalget.

Selv om studentene foran hver eksamen kan holde seg til et fastlagt pensum, er det studiemessig intet skarpt skille mellom pensumlitteraturen og annen faglitteratur. For å få tilstrekkelig innsikt i de forskjellige psykologiske problemstillinger, er det nødvendig å ha kunnskaper ut over det faste pensum. Det vil være nødvendig å gå til originalverker, konsultere håndbøker og orientere seg i tidsskriftene og å foreta annen utfyllende lesning. Faglærerne vil gi opplysninger og veiledning om slik lesning, som leselister, i forbindelse med undervisningen. Det vil også bli gitt orientering i bruk av bibliotekets tjenester for litteratursøking.

Pensumlister

Pensumlister fås ved henvendelse til ekspedisjonskontoret ved Psykologisk institutt, 8. etasje i SV-bygget.

Undervisning

Selv om den kunnskapsmengde som kreves til eksamen i all hovedsak inneholdes i pensum, kan en student ikke tilegne seg en allsidig psykologisk skolerung og tenkemåte bare ved å lese lærebøkene.

Undervisningen er derfor lagt opp med sikte på å integrere teori, metode og praktisk erfaring. De ulike undervisnings-tilbud er søkt samarbeidet til et hele, slik at pensumstoffet kan belyses fra flest mulige vinkler samtidig. Studentene anbefales derfor å legge opp sin lesning slik at den kan kombineres med den undervisning som gis til enhver tid. Kursplanene vil gi en detaljert oversikt over hvordan undervisningen i semestertemaene er strukturert. Disse er ment å oppmuntre til aktiv lesning om temaene i flere kilder samtidig, idet disse stiller temaene i forhold til hverandre på noe forskjellig vis og ut fra ulike synsvinkler. En aktiv holdning til lærebokstoffet og en allsidig vurdering letter tilegnelsen og gir det beste grunnlag for en selvstendig kritisk vurdering av ulike tilnærminger.

Selv om hvert semester har sitt hovedperspektiv, vil det bli lagt vekt på at 1. avdeling utgjør et enhetlig studium, og en rekke undervisningstilbud vil nettopp ta opp og understreke dette helhetsperspektivet. Det gjelder særlig kurser i fagene generell metodologi, historie og vitenskapsfilosofi.

Forelesningene vil som regel gi en oversikt og diskusjon av generelle eller spesielle emner innen teoretisk psykologi. Ofte vil de ha med stoff og synspunkter som er så nye at de ennå ikke er kommet med i lærebøkene. Særlig når studentene på egen hånd har søkt å sette seg mer detaljert inn i ulike emner, vil forelesningene kunne sette problemene i sammenheng og stake ut hovedlinjene i de forskjellige stoffområder.

Seminarene gir mulighet for større aktivitet fra studentenes side og forutsetter intimere samarbeid mellom faglærere og studenter. Individuelle arbeidsoppgaver, gruppearbeider, oppgaveskriving o.l. kan organiseres og kombineres. Studentene kan dermed få øvelse i disponering av stoff, kombinasjon av forskjellige emneområder, saklig kritikk og alminnelig diskusjon av emner og problemer.

Kurser kan være av ulike slag. I semestrene I–IV er undervisningen i anvendte metoder, praksisseminarene og praksisøvelsene obligatoriske.

I kursene søker en å demonstrere det empiriske grunnlaget for de teoretiske og metodologiske prinsippene. Kursene tar sikte på å gi den nødvendige trening og grunnlag for kritisk bruk av metodene. En kombinasjon av kurser og øvelser gir den beste muligheten for å utdype hvordan konkrete observasjoner og erfaringer kan settes i forhold til ulike teoretiske tilnærminger. Det vil også gjøre studentene fortrolige med hvordan teoretiske perspektiver, systematiske observasjoner og praktisk utprøving gjensidig utdyper og beriker det psykologiske kunnskapstoffet.

De ulike former for undervisningstilbud er ment å hjelpe studentene til å utdype lærebokstoffet og aktivere dets praktiske

relevans. Det vil i kurser og seminarer blir lagt vekt på selvstendighet, og i temarapporten vil det bli lagt vekt på forståelsen av teoretiske perspektiver og beherskelse av metoder, samt på disponering, språk og fremstillingsmåte for øvrig.

Støttedisipliner

Det er knyttet en kursprøve til hver av støttedisiplinene fysiologi, sosiologi og psykiatri. Prøven vurderes til bestått/ikke bestått. Studenter som ikke følger kurset innen en støttedisiplin vil få oppgitt et noe mer omfattende pensum enn hva som kreves på kurset. I et slikt tilfelle må studenten gå opp til en spesiell 6-timers prøve i dette fag (se omtale av eksamen for 1. avdeling nedenfor).

Studentene anbefales å følge kursene i støttedisiplinene. (Det arbeides med en revisjon av støttedisiplinene.)

Fysiologi

Det kreves elementær kjennskap til generell biologi og fysiologi, human genetik, sanse- og muskelfysiologi samt synapsefysiologi. Det kreves mer inngående kjennskap til sentralnervesystemets anatomi og fysiologi.

I hvert semester vil det bli arrangert et kurs med demonstrasjoner og eventuelle øvelser av ca. 100 timers varighet. Lærebøker og tillegglitteratur vil bli oppgitt på kurset. Det vil bli gitt ut en liten stensil i tillegg med oversikter over de nevropsykologiske data kurset blir supplert med. Kurset avsluttes med en kursprøve. Ved eventuell stryk vil det bli arrangert ny kursprøve i begynnelsen av påfølgende semester.

Sosiologi

Det kreves elementær kjennskap til den alminnelige sosiologi. Disiplinen har et omfang som svarer til ca. ¼ av sosiologi grunnlag.

I hvert semester vil det bli arrangert et kurs med innføringsforelesninger og seminarer, i alt 6 timer pr. uke i gjennomsnitt. Pensum og tillegglitteratur vil bli oppgitt på kurset. Kurset avsluttes med en prøve.

Studentene kan velge mellom en 6-timers skriftlig prøve eller en særoppgave om et selvvalgt sosiologisk emne. Oppgavens omfang kan variere noe. Antydningstvis kan det anslås til ca. 10–15 A4-sider. Det er tillatt for grupper av studenter å levere større oppgaver i samarbeid.

Fristen for oppmelding til kursprøve og særoppgave er den samme som for melding til eksamen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Fristen for innlevering av særoppgave er den samme som dagen for den skriftlige prøven, som det opplyses om ved oppslag.

Psykiatri

Kurset tar sikte på å gi studentene en elementær innføring i psykiatrisk teori og praksis. Hensikten med dette er delvis å gjøre studentene kjent med fagbakgrunnen til en av de grupper de som senere psykologer ofte vil samarbeide med. Delvis er også formålet med kurset å bidra til at studentenes psykopatologikunnskaper i noen grad kan få en praktisk-klinisk forankring.

Undervisningen vil gjøre utstrakt bruk av sykehistorier til illustrasjon av psykopatologiske forhold.

Pensum vil bli oppgitt av kurslederne.

Kurset er på 12 dobbelttimer, gjentas hvert semester og holdes ved Gaustad sykehus.

Eksamen

Eksamen i 1. avdeling holdes hvert semester. Fristene for oppmelding til de forskjellige eksamener blir kunngjort i Forelesningskatalogen. Disse frister gjelder også for oppmelding til prøvene i støttedisiplinene. *Oppmelding til 1. avdelingseksamen skal være bilagt med gjeldende pensumliste i tre eksemplarer (eller pensumliste med endringer som er godkjent av styret). I tillegg skal det leveres bekreftelse på at samtlige avlagte kursprøver i støttedisiplinene, obligatoriske kurs, øvelser og temarapporter er godkjent. Et unntak gjelder for de studenter som velger å gå opp til 1. avdelingseksamen etter 4. semester. De kan ikke avkreves bekref-*

telse for bestått psykiatri støttedisiplin og temarapport for 4. semester.

Den avsluttende eksamen for 1. avdeling består av en semesteroppgave på 20–25 sider over et tema som studenten selv velger å fordype seg i og som godkjennes av en eksamenskomité. Oppgaven må være levert inn senest tre uker før skriftlig eksamen. Videre vil eksamen bestå av en skriftlig prøve på 8 timer i form av et essay ut fra oppgitt tema. Eksamen avsluttes med en muntlig prøve i pensum som fungerer som justering og tilbagemelding i forhold til de skriftlige prøver. Disse prestasjoner karakterettes etter en skala fra 1,0 til 4,0 og slik at semesteroppgaven teller halvparten av den skriftlige karakter, mens endelig karakter for 1. avdeling fastsettes etter justering som foretas gjennom den muntlige prøven. Karakterene fra 1. avdeling og 2. avdeling (som teller likt) vil til sammen utgjøre hovedkarakteren til den avsluttende embetseksamen i psykologi. Til eksamen skal kandidaten kunne dokumentere allsidig og godt kjennskap til og selvstendig, kritisk forståelse av historikk med generell psykologi, metodelære og metodeproblematikk. Det forventes at kandidaten behersker de sentrale teorier, metoder og forskningsresultater i de viktigste av psykologiens enkeltområder, slik som sosial-, kognitiv, biologisk, utviklings- og personlighetspsykologi.

Videre hører til 1. avdelingseksamen en 6-timers skriftlig prøve i hver av støttedisiplinene. Hvis en student i en støttedisiplin har gjennomgått og bestått kursprøven, kan hun/han ved eksamen fritas for den spesielle 6-timersprøve i dette fag. Denne prøven blir vurdert til bestått/ikke bestått. Studenten kan også fritas for denne prøve dersom hun/han har dokumentert tilsvarende kunnskaper i faget gjennom annen prøve. Opplysninger om hvilke prøver som ordinært gir grunnlag for fritak fås på ekspedisjonen ved Psykologisk institutt. Om dispensasjon, se reglement for embetseksamen i psykologi.

Fristen for oppmelding til kursprøve og 6-timersprøve er den samme som for

melding til eksamen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Godkjent 1. avdelingseksamen forutsetter:

- Bekreftelse på at samtlige temarapporter, obligatoriske kurser og øvelser er godkjent.
- Bekreftelse på at prøvene i støttedisiplinene er bestått.
- Bestått avsluttende eksamen til 1. avdeling.

Studenten kan ikke begynne på noen del av 2. avdelingsstudiet før eksamen i 1. avdeling er godkjent.

2. Avdeling

Denne avdeling er sterkere yrkesorientert enn 1. avdeling og har som målsetning fordypende studier i anvendt og teoretisk psykologi. Studentene skal i denne del av studiet gjøres kjent med de viktigste av fagets teorier og metoder i en bredde og et omfang som gir dem generell kyndighet i fagpsykologisk arbeid på ulike yrkesområder.

Ifølge Psykologloven danner norsk embetseksamen i psykologi grunnlaget for godkjenning som psykolog, og dermed for psykologisk virksomhet på ulike yrkesområder. Faget er imidlertid for omfattende, både teoretisk og praktisk til at den enkelte kan forventes å arbeide like kompetent med alle faglige problemer. For å sikre at de ulike områder av anvendt psykologi skal kunne bli tilført den kompetanse faget gir grunnlag for, gis i 2. avdeling også undervisning med sikte på fordypelse.

Det profesjonsrettede formålet med 2. avdeling sikres først og fremst gjennom at praksis søkes integrert i den løpende undervisning, og i demonstrasjoner og øvelser.

Generelt vil undervisningen i 2. avdeling legge vekt på:

- at studentene får en realistisk oppfatning av de ulike typer praktisk-psykologiske oppgaver psykologer arbeider

med og hvilke deler av teoretisk psykologi som er relevant for de ulike områder.

- at studentene lærer å kjenne det forskningsmessige grunnlag for sin praktiske virksomhet.
- at studentene lærer å se behovet for å drive en praksis som kan utnyttes forskningsmessig både når det gjelder å reise nye problemer for grunnforskningen og å muliggjøre systematisk evaluering av egen praktisk virksomhet.

Undervisningen vil, der det er hensiktsmessig, bli lagt til instituttets eksterne praksisinstusjoner.

2. avdeling vil normalt gjennomføres på 3 år når praksistiden regnes med.

Organisering av embetsstudiets 2. avdeling

2. avdeling stiller krav til studentene på de følgende fire felter: teoretiske kunnskaper, metodisk skolering, profesjonsrettet praksis og vitenskapelig arbeid. 2. avdeling består av følgende undervisningsselementer:

- Grunnkurs med grunnkurspraksis
- Hovedpraksis med hovedpraksis-seminar
- Påbyggingskurs
- Forsknings- og hovedoppgaveseminar
- Studie- og hovedoppgaveveiledning.
- Dessuten omfatter 2. avdelingsplanen bestemmelser om:
 - Hovedoppgave
 - Pensum
 - Eksamen.

Grunnkurs med grunnkurspraksis

Grunnkurset innleder 2. avdelingsstudiet.

Kravet til faglig bredde søkes bl.a. ivaretatt ved at den generelle og teoretisk/metodiske skolering i 1. avdeling blir videreført i et kurs i psykologiske arbeidsmetoder som er obligatorisk for samtlige studenter i 2. avdeling. Kurset tar sikte på å gjøre studentene kjent med noen vanlige problemer og arbeidsoppgaver som er aktuelle i psykologisk praksis. I denne

sammenheng vil profesjonelle fremgangsmåter for undersøkelse og intervensjon bli drøftet i forhold til de problemer/utfordringer en psykolog møter i sin praksis. Undervisningen forutsettes lagt opp på en slik måte at studentene sikres trening i valg og prioritering av arbeidsmetoder i relasjon til arbeidsoppgaver. Det anses således ikke tilstrekkelig at studentene oppnår en viss fortrolighet med de enkelte arbeidsmetoder.

Grunnkurset vil særlig ta opp problemer og arbeidsoppgaver som møter psykologen innen sentrale yrkesområder som helsesektoren, skolesektoren og arbeids- og attføringssektoren. Grunnkurset skal ta opp muligheter for evaluering av egen virksomhet som psykolog; dessuten skal grunnkurset gi undervisning i relevant lovverk og fagetiske retningslinjer.

Som ledd i grunnkurset i fagpsykologisk arbeid, skal studentene ha praksis i ekstern institusjon som driver slikt arbeid, f.eks. innen helse-, skole- eller arbeidspsykologi-/attføringssektoren.

I grunnkurspraksis skal studentene arbeide som psykologs medhjelper. For videre utdyping av formålet med grunnkurspraksis, se Hovedpraksis.

Hovedpraksis med hovedpraksis-seminar

Det kreves at studentene også gjennomfører en mer omfattende praksis – hovedpraksis – i ekstern institusjon. Denne hovedpraksis strekker seg normalt over 6 mnd. med ca. 28 timer pr. uke. Ordinært vil hovedpraksis gjennomføres i semesteret etter grunnkurset.

Hovedpraksis vil gi studentene erfaring med psykologiske problemer, arbeidsmetoder som benyttes og de praktiske, teoretiske og metodiske forutsetninger for disse. Samtidig skal studentene skaffe seg kjennskap til institusjonen og til samarbeidsformer med personale med annen fagutdanning. Gjennom arbeid med de konkret foreliggende menneskelige problemer, bør studentene også få en klarere forståelse av styrken og begrensningen i den teoretiske psykologi i forbindelse med

psykologisk yrkesutøvelse og de etiske problemer som oppstår i denne sammenheng. Studentenes erfaring fra praksisperioden forutsettes trukket inn og bearbejdet i enkelte undervisningstiltak. Ved praksisinstitusjonen vil studentene få spesiell veiledning av en psykolog som er ansatt ved institusjonen og som er knyttet til psykologistudiet for å gi supervisjon og ha tilsyn med denne del av studiet (praksislærer). Studenten vil være å betrakte som psykologs medhjelper i praksistiden.

I hovedpraksis kan studentene bruke noe av tiden til innsamling av materiale til hovedoppgaven. Det vises her til reglement for hovedpraksis.

Det kreves at studentene følger et obligatorisk praksisseminar parallelt med hovedpraksis. I praksisseminaret legges spesiell vekt på drøfting av profesjonalisering, psykologrollen og forholdet til andre samarbeidende yrkesgrupper.

Påbyggingskurs

Påbyggingskursene er innsiktet på faglig fordypelse og konsentrasjon. De skal utdype ulike fagområder med sikte på styrking av kompetansen i forhold til sentrale arbeidsoppgaver i samfunnet. For å nå en tilstrekkelig fordypelse i temaer relevant for et bestemt yrkesområde, må hver student skaffe seg et visst antall kurspoeng. Et (1) kurspoeng skal normalt tilsvare 1 times katalogført undervisning pr. uke i et semester.

Instituttrådet bestemmer hvor mange kurspoeng de ulike undervisningstilbud gir og hvilke yrkesområder de er relevante for. Instituttrådet fastlegger til en hver tid hvor mange kurspoeng som kreves for å fremstille seg til eksamen.

Når det gjelder de øvrige kurspoeng som trengs (ut over minimum for det valgte yrkesområde) står studentene fritt med hensyn til hvilke påbyggingskurs de vil velge. (Under bestemte vilkår kan forskningskurs erstatte påbyggingskurs – se nedenfor).

Adgang til påbyggingskurs ut over det obligatoriske minimum vil være avhengig av kurskapasitet.

Når det gjelder valg av påbygningskurs anbefales studentene å benytte seg av instituttets tilbud om studieveiledning i lærernes samtaletider.

Forsknings- og hovedoppgave-seminar

Hvert semester skal det arrangeres forskningsseminarer knyttet til pågående forskning ved instituttet eller til diskusjon av internasjonale forskningstradisjoner.

Forskningsseminarene kan være poenggivende eller ikke-poenggivende avhengig av den arbeidsinnsats studentene gjør i forbindelse med undervisningen. Kurspoeng for forskningskurs kan i bestemte tilfeller erstatte deler av de kurspoeng studentene må ha fra påbygningskurs innen et yrkesområde. Dette gjelder når forskningsseminaret vurderes som særlig relevant for arbeid innen dette området.

For å lette studentenes arbeid med hovedoppgaven, vil det også bli arrangert egne hovedoppgaveseminarer.

Hovedoppgave

Senest det semesteret studentene melder seg til 2. avdelingseksamen, skal de levere inn et vitenskapelig arbeid (hovedoppgave). I tillegg til påbygningskurs og forskningsseminarer, skal hovedoppgaven sikre den nødvendige konsentrasjon og fordypelse i spesielle områder. Arbeidet skal ordinært være innsamling og/eller analyse av et empirisk materiale, men kan også være av teoretisk art.

Arbeidet skal vise at studenten behersker vitenskapelig fremgangsmåte, såvel som de spesielle problemstillinger og metoder som knytter seg til et valgt emne.

Studenten skal under sitt arbeid med hovedoppgaven ha oppnevnt en fast veileder.

Det er utarbeidet egne retningslinjer for datainnsamling i eksterne institusjoner, og for utforming av hovedoppgaven.

Pensum

Pensum til 2. avdeling består av pensae knyttet til grunnkurset og til de påbygningskursene som den enkelte student har

valgt. Kursplanene inneholder de til enhver tid gjeldende litteraturlister vedtatt av rådet ved Psykologisk institutt.

I den grad det foreligger valgfrihet og alternativer for sammensetning av pensumlisten, vil studentene kunne få råd og veiledning av faglærerne ved utvalget. Foruten kurslitteraturen vil det også være nødvendig å lese tilleggslitteratur i forbindelse med hovedoppgaven.

Den undervisning som blir gitt i pedagogikk, sosiologi, antropologi og andre fag som grenser til psykologi, kan studentene også ha stort utbytte av. Likevel blir studentene henvist til atskillig lesning på egen hånd. Det henvises til egne lister over anbefalt litteratur for videregående lesning.

Eksamen

Avsluttende eksamen i 2. avdeling holdes hvert semester. Eksamen består enten av to 8 timers skriftlige prøver eller en oppgitt 14 dagers oppgave på grunnlag av pensum knyttet til grunnkurset, og en selvvalgt 14 dagers oppgave som ordinært er knyttet til påbygningskursene; samt en muntlig prøve.

Ved de skriftlige prøver skal kandidaten dokumentere sine kunnskaper om og sin forståelse av anvendt psykologi i sin alminnelighet. Det vil bli lagt særlig vekt på evnen til kritisk vurdering og evnen til å se muligheter og begrensninger i anvendelse av ulike teorier og metoder og forskningsresultater.

Til muntlig eksamen vil det bli eksaminert i pensum fra grunnkurs og påbygningskurs, og poenggivende forskningskurs. Eksaminasjon kan også ta utgangspunkt i 14 dagers oppgaven.

For bestått skriftlig eksamen til 2. avdeling gis det en foreløpig karakter fra 1,0–4,0 med en desimals nøyaktighet. Denne meddeles kandidaten, som ikke kan fremstille seg til muntlig prøve før den skriftlige er bestått. Etter den muntlige prøven fastsettes den endelige karakter, også med en desimals nøyaktighet. Kandidater som får dårligere karakter enn 4,0 har ikke bestått eksamen.

Ved beregning av tallkarakterer til 2. avdelingseksamen teller 8 timers- og 14 dagers eksamen likt.

Hovedoppgaven teller ikke med ved fastsettelsen av karakteren ved 2. avdeling, men gis egen karakter med grad og tallverdi. Hvis en kandidat til 2. avdelingseksamen har bestått de skriftlige og muntlige prøver, men ikke fått godkjent den selvvalgte vitenskapelige undersøkelse (hovedoppgaven), kan vitnemål ikke utstedes før godkjent hovedoppgave foreligger. Har en kandidat fått godkjent hovedoppgaven, men ikke bestått de øvrige prøver, gjelder det at han/hun må fremstille seg til de skriftlige og muntlige prøver på ny.

Det er ikke adgang til å fremstille seg til noen del av embetseksamen i psykologi mer enn 3 ganger. Den beste oppnådde karakter blir gjeldende. (Om dispensasjon, se reglementet § 7.)

Karakterene etter 1. avdeling og etter 2. avdeling (som teller likt) vil tilsammen

utgjøre hovedkarakteren til den avsluttende embetseksamen i psykologi. På eksamensvitnemålet angis karakteren fra 1. avdeling og 2. avdeling med grad og tallverdi med en desimal. Dessuten angis en hovedkarakter med grad og tallverdi. Hovedoppgavens tittel og karakter med grad og tallverdi med en desimal angis særskilt på eksamensvitnemålet.

Adgang til embetsstudiet for søkere fra andre læresteder

Studenter som etter søknad får ekvivalent utdannelse og eksamener fra andre utdannelsesinstitusjoner med deler av embetsstudiet i psykologi, kan etter vurdering i hvert enkelt tilfelle opptas i den utstrekning plasser er blitt ledige ved at ordinære studenter slutter før de har fullført embetsstudiet (Kollegievedtak av 8. 9. 1972). Administrasjonsordningen for rangering av søkerne kan fås ved henvendelse til instituttet.

SOSIALANTROPOLOGI (ETNOGRAFI)

GRUNNFAG – MELLOMFAG – HOVEDFAG

Studieplan, godkjent av rektor 27. mars 1969
med endringer t.o.m. 1981

Adresse: Institutt for sosialantropologi
Brakke B, Nedre Blindern
P.b. 1091, Blindern, Oslo 3
Tlf. (02) 45 65 26

Innledning

Sosialantropologien beskjeftiger seg med det sammenliknende studium av kultur og samfunn. Faget betegnes også som «social anthropology» i England, som «cultural anthropology» i USA, «anthropologie sociale» i Frankrike, og som «Völkerkunde» og «Ethnologie» i tysktalende land. En kunne også kalle faget sammenliknende sosiologi som flere fremtredende forskere har foreslått. Når en sammenlikner sosialantropologi og sosiologi er det slående hvor like disse fagene er når det gjelder forutsetninger i grunnleggende teori, men hvor forskjellige de er i mye av hva forskere i de to tradisjoner faktisk gjør. Det kan være mange årsaker til dette, og noen gir en god anledning til å understreke sosialantropologiens særtrekk.

Sosialantropologiens viktigste metode for innsamling av primærmateriale er kalt feltarbeid, og hovedvekten ligger på såkalt deltakende observasjon. Denne metode har vist seg nyttig i forståelsen av sammenhengen mellom forskjellige aspekter ved samfunn og forståelse av hvilke ideer og verdier samfunnsmedlemmer handler ut fra. Metoden har sine begrensninger i og med at den intense deltakende observasjon ikke lar seg praktisere i alle situasjoner. Sosialantropologer vil i slike situasjoner gjøre bruk av andre metoder som er mer vanlig i sosiologien (intervjuer, statistiske metoder etc.), men vil likevel insistere på at man bare ved deltakende observasjon får data som gir mulighet til å registrere den totale

sammenheng som sosial handling finner sted i og dermed til å forklare de forutsetninger som folk har for å handle som de gjør.

De sentrale problemstillinger i sosialantropologien er rettet mot analysen av kulturer og samfunn slik de fungerer som totale systemer og å forstå grunnlaget for vedlikehold og endring av kulturelle og sosiale former. En er også ute etter å kartlegge variasjon i samfunnsformer og å bruke denne formvariasjon analytisk til å finne frem til regelmessigheter i oppbygning av samfunn i sin alminnelighet. Ved å se på kulturer og samfunn som totale systemer har sosialantropologene kunnet påvise en rekke interessante sammenhenger mellom forskjellige aspekter av kultur og samfunn innen et område, og disse sammenhengene er blitt presentert i monografier – sosialantropologiens sentrale fremstillingsform.

Tradisjonelt har sosialantropologer vært opptatt av studiet av ikke-europeiske kulturer eller såkalte primitive samfunn («primitiv» viser til et teknologisk og ikke nødvendigvis et kulturelt nivå). I den senere tid har sosialantropologer også drevet forskning i «europeiske» samfunn og også blitt mer opptatt av «europeiske» samfunn for så vidt som disse mer og mer påvirker ikke-europeiske samfunn. Sosialantropologien har derfor også fått en viktig oppgave som formidler av kunnskap mellom kulturer og i utviklingsproblematikk.

Nye studenter bes kontakte Institutt for sosialantropologi hvor det foretas registrering av alle nye studenter.

Grunnfag

Grunnfagkurset strekker seg over to semestre med anledning til å begynne både i høst- og vårsemestret.

Grunnfagskurset tar sikte på å gi studentene

- en elementær trening i samfunnsvitenskapelig teori og metode slik disse er utviklet gjennom sosialantropologien,
- kunnskap om de viktigste regionale variasjoner i kultur og samfunnsformer.

Studenter vil finne at kurset nødvendigvis må bli et kompromiss mellom disse to siktemål, og pensumlisten er forsøkt lagt opp slik at den samme litteratur skulle kunne dekke begge siktemål.

Kurset er ordnet i to hovedavsnitt. (Serie A og Serie B).

Serie A inneholder underavsnitt som teori og metode, og avsnitt som presenterer de ulike institusjonelle rammer for sosialt liv som antropologien vanligvis opererer med. Serie B representerer et forsøk på å integrere analytisk innsikt i et samlende perspektiv på det vi kan kalle nivåer i sosial og kulturell integrasjon.

Seriene tenkes presentert i *parallelle* forelesningstilbud over to semestre.

Studenter som leser på egen hånd vil også ha nytte av å ordne sin lesing slik at de i størst mulig grad tilegner seg stoff fra Serie A og B parallelt.

Pensum vil sannsynligvis gjennomgå detaljforandringer i 1983/84.

Pensum

Serie A

1. Innføring

Keesing, R. M.: *Cultural Anthropology: A Contemporary Perspective*. New York & London. Holt, Rinehart & Winston 1981 Kap. 1, 4-6.

*Barth, F.: Et samfunn må forstås ut fra sine egne forutsetninger, *Forskningsnytt Nr. 4*, 1972.

*Bohannan, L.: Shakespeare in the Bush. *Natural History*, Vol. 75, August 1966.

Sharp, L.: *Technological Innovation and Culture Change*, P. B. Hammond (ed.): *Cultural and Social Anthropology*, New York 1964. Opprinnelig under tittelen «Steel Axes for Stone Age Australians» i E. H. Spicer (ed.): *Human Problems in Technological Change*, New York 1952. Også BOBBS-MERRILL A-208.

*Larsen T.: Er alle stygge andunger egentlig svaner? *Antropolognytt Nr. 2*, 1979.

*Leach, E.: An Anthropologist's Reflections on a Social Survey, i D. G. Jongmans & P. C. W. Gutkind (eds.): *Anthropologists in the Field*, Van Gorcum & Co. N.V., Assen 1967.

Goffman, E.: *Vårt rollespill til daglig*, Introduksjon og kap. 1, Dreyers Forlag, Perspektivbøkene, 1974.

*Haugen, I.: Om forvaltning av utilgjengelighet, i *Tidsskrift for samfunnsforskning* 1978, Bd. 19.

Bererman, G.: *Behind Many Masks: Ethnography and Impression Management in a Himalayan Village*, BOBBS-MERRILL A-393.

2. Faghistorie og analysemodeller

a) Den sosiologiske arven:

*Marx, K.: Introduksjon til *Kapitalen*, bind 1, avs. 1 og 2, Forlaget Kurasje, København.

*Marx, K.: Innledning til Grundrisse, avs. 3 i Marx: *Till kritiken av den politiska ökonomin*, Arbetarkulturens Förlag, Stockholm 1970.

*Engels, F.: *Familien, privateiendommens og statens opprinnelse*, kap. 1 og 9, Ny Dag, Oslo 1970.

Aron, R.: *Main Currents in Sociological Thought* 2, kapitlet om Durkheim delene 1, 3, 4, 5 og kapitlet om Weber del 1, 2 og 6. Penguin Books, England 1970.

b) Sosialantropologi:

Klausen, Arne Martin: *Antropologiens historie*, utdrag. Oslo, Gyldendal 1981.

Kaplan, D. og Manners, R.: *Culture Theory*, kap. 2. New York, Prentice Hall, 1972.

- *Solheim, J.: *Med hvilken rett kan man hevde at moderne antropologiske forskere som f.eks. Bailey og Barth «står på skuldrene til» forskere fra den strukturfunksjonalistiske tradisjon.* Stensil, Institutt for sosialantropologi.
- *Barth, F.: Betydningen av transaksjoner som analytisk begrep, i J. L. Høst og C. Wadel. (red.) *Fiske og lokal-samfunn*, Universitetsforlaget 1980.
- *Levi-Strauss, C.: *Structural Anthropology*, kap. 2, Garden City, New York 1967.

3. Slektskap, familie, hushold og lokalorganisasjon

- Keesing, R. M.: *Op.cit.* Kap. 11 og 12.
- *Barth, F.: Role Dilemmas and Father-Son Dominance in Middle Eastern Kinship Systems, i F. K. L. Hsu (ed.): *Kinship and Culture*, Chicago Aldine, 1971.
- Stenning, D. J.: Household Viability among the Pastoral Fulani, i J. Goody (ed.): *The Developmental Cycle of Domestic Groups*, Cambridge Papers in Social Anthropology No. 1, 1958.
- Freeman, D.: The Family System of the Iban of Borneo, i J. Goody (ed.): *Op.cit.* 1958.
- *Rudie, I.: Household Organization: Adaptive Process and Restrictive Form, *Folk* 11-12, 1969-70.
- Dozier, E. P.: Hano: A Tewa Indian Community in Arizona, Holt, Rinehart & Winston, New York 1966 (Spindler-serien).

4. Økonomi, organisering av produksjon, bytte, konsum

- Keesing, R. M.: *Op.cit.* Kap. 10.
- *Bohannon, P./Dalton, G.: *Markets in Africa*, innledningen. Anchor Books, Doubleday & Co., Inc., New York 1965.
- *Bohannon, P.: The Impact of Money on an African Subsistence Economy i *Journal of Economic History*, Vol. 19, 1959.
- *Bohannon, L. og Bohannon, P.: Land Rights among the Tiv i P. B. Hammond

(ed.): *Cultural and Social Anthropology*, Macmillan Publishing Co., New York 1975.

- *Godelier, M.: «Salt Currency» and the Circulation of Commodities Among the Baruya of New Guinea, (Saltpengar hos Baruya på Nya Guinea i *Økonomisk Antropologi – Analysen av förkapitalistiska samhällen*, Tiden, Stockholm 1971.)
- *Barth, F.: Economic Spheres in Darfur, i R. Firth (ed.): *Themes in Economic Anthropology*, ASA Monographs No. 6, Tavistock Publications, London 1967.
- *Sørbo, G.: «Da vannet kom til Girba, ble det tørt på Butana», – om overbeiting, tørke og økonomisk politikk i det østlige Sudan, *Antropologiska Studier* 1975, Stockholm Universitet.
- *Barth, F.: Capital, Investment and Social Structure of a Pastoral Nomad Group in South Persia i Firth, R. & Yamey, B. S. (eds.): *Capital, Saving and Credit in Peasant Society*, Aldine Publishing Company, Chicago 1964.

5. Kjønn, alder, etnisitet

- Keesing, R. M.: *Op.cit.* Kap. 14.
- *Rosaldo, M. Z.: Woman, Culture and Society: A Theoretical Overview, i Rosaldo, M. Z. & Lamphere, L. (eds.): *Woman Culture, and Society*, Stanford University Press, Stanford 1974.
- *Schlegel, A.: Male and Female in Hopi Thought and Action, i Schlegel, A. (ed.), *Sexual Stratification*. New York, Columbia University Press 1977.
- *Ortner, S.: Is Female to Male as Nature is to Culture? i Rosaldo & Lamphere (eds.), *Op.cit.*
- *Eidheim, H.: When Ethnic Identity is a Social Stigma, i H. *Eidheim: *Aspects of the Lappish Minority Situation*, Universitetsforlaget, Oslo 1974.
- *Grønhaug, R.: Fremmedarbeidere i Norge. Etnisitet og klasse. *Sosialt Forum/Sosialt Arbeid*, September 1975.

6. Klasse, kaste

- Keesing, R. M.: *Op.cit.* Kap 15.

- *Fried, M. H.: On the Evolution of Social Stratification and the State, i M. H. Fried (ed.): *Readings in Anthropology*, Vol. II, Thomas Y. Crowell Company, New York 1968.
- *Arrighi, G. L./ Saul, J. S.: Class Formation and Economic Development in Tropical Africa, i Arrighi and Saul (eds.): «Socialism and economic development in tropical Africa», *Journal of Modern African Studies*, Vol. 6 No. 2 1968, pp. 141-69, også i Bernstein (ed.): *Underdevelopment and Development*, Penguin Books 1973.
- *Elder, J. W.: Change in the Jajamani System of an Uttar Pradesh Village, i K. Ishwaran (ed.): *Change and Continuity in India's Villages*, Southern Asian Institute Series, N.Y. 1970.
- *Srinivas, M. N.: *Social Structure: Religion and Society among the Coorgs of South India*. Kap. 2, del 1 og 2, Clarendon Press, Oxford 1952.

7. Politikk

- Keesing, R. M.: *Op.cit.* Kap. 13 og 16.
- Sahlins, M. D.: Poor Man, Rich Man, Big Man, Chief: Political Types in Melanesia and Polynesia, i *Comparative Studies in Society and History* 5. 1963, også BOBBS-MERRILL A-339.
- Gluckman, M.: *Custom and Conflict in Africa*, Kap. 1 og 2, Oxford: Blackwell 1955 og senere utgaver.
- Barth, F.: Segmentary Opposition and the Theory of Games: A Study of Pathan Organization, del I og II, *Journal of the Royal Anthropological Institute* 1959, også BOBBS-MERRILL A-37.
- *Asad, T.: Market Model, Class Structure and Consent: A Reconsideration of Swat Political Organization, i *Man* 1972.
- *Bailey, F. G.: Parapolitical Systems, i M. J. Swartz (ed.): *Local Level Politics*, Aldine Publishing Company, Chicago 1968.
- *Swartz, M. J.: Rules, Resources and Groups in Political Contests, i Swartz (ed.) *op. cit.*

*Aubert, V.: Konflikter i par og trekant, i *Tidsskrift for samfunnsforskning* nr. 2, 1961.

8. Verdensbilde

- Keesing, R. M.: *Op.cit.* Kap. 17 og 18.
- *Leach, E.: Ritual, *International Encyclopedia of the Social Sciences*.
- Worsley, P.: Millenarian Movements in Melanesia, *Journal of the Rhodes-Livingstone Institute*, Vol. XXI. March 1957, også BOBBS-MERRILL A-248.
- *Kopytoff, I.: Ancestors as Elders in Africa, i P. R. Hammond (ed.): *Cultural and Social Anthropology*, 2nd edition. Macmillan, New York 1975, og i *Africa* bd. 41, 1971.
- *Nadel, S. F.: Witchcraft in Four African Societies. An Essay in Comparison, i Ottenberg, S. & P. (ed.): *Cultures and Societies in Africa*, Random House, New York 1960.
- Gluckman, M.: *Op.cit.*, kap. 4 og 5.
- *Horton, R.: The Kalabari World View, *Africa* Bd. 32, 1962.
- *Turner, V. W.: Betwixt and Between. The Liminal Period in «Rites de Passage», i Victor W. Turner (ed.): *The Ritual Process*, Aldine Publishing Co., Chicago 1969.

Serie B

1. Økologiske perspektiver på kultur og samfunn
- Keesing, R. M.: *Op. cit.* Kap. 3, 7-9.
- Barth, F.: Ecologic Relationships of Ethnic Groups in Swat, North Pakistan, *American Anthropologist*, Vol. 58, No. 6, 1956. Også BOBBS-MERRILL A-9 og i A. P. Vayda (ed.): *Environment and Cultural Behavior*, New York 1969.
- *Geertz, C.: *Agricultural Involution*, Part I, Kap. 1 og 2, University of California Press. Berkeley 1963.
- *Rudie, I.: Økologi og Kultur, i A. Hofseth og A. Vinje (red.): *Økologi og økofilosofi*, Oslo 1975.
- *Dyson-Hudson, W.: Subsistence Herding in Uganda, *Scientific American*, February 1969.

2. Regional etnografi

a) Vorren, Ørnulv og Manker, Ernst: *Samekulturen*. Universitetsforlaget, Oslo 1976.

b) *Norske lokalsamfunn og organisasjonsformer*:

Gullestad, M.: Lokalsamfunnsbegrepet og dets anvendelse i studiet av bysamfunn, i Wadel og Thuen (red.): *Lokale samfunn og offentlig planlegging*, 1978.

Gullestad, M.: Livet i en gammel bydel, i Wadel og Thuen: op.cit.

Wadel, C.: Sosiale nettverk og «sosialt arbeid» i en småby, Wadel og Thuen (red.) op.cit.

Rasmussen, A.: Lokalkulturens gjennomslagskraft i skolesituasjonen, i Wadel og Thuen (red.) op.cit.

*Chiaramonte, L.: Fiskeeffektivitet: En analyse av de faktorer som er av avgjørende betydning for fangststørrelser under linefiske i Lofoten, i Høst og Wadel (red.): *Fiske og lokal-samfunn*, Universitetsforlaget 1980.

*Midré, G./Solberg, A.: Sosial integrasjon og sosial kontroll, i Høst og Wadel (red.) op.cit.

c) I samråd med faglæreren legges dessuten opp et pensum på ca. 350 sider fra én region. Forslag til pensum for forskjellige regioner kan fås ved henvendelse til instituttets ekspedisjon.

3. Samfunnsformasjoner, integrasjon i samfunn

Keesing, R. M.: *Op.cit.* Kap. 19–24.

*Meillassoux, C.: On the Mode of Production of the Hunting Band, i P. Alexandre (ed.) *French Perspectives in African Studies*, Oxford University Press, London 1973.

*Meillassoux, C.: From Production to Reproduction, i *Economy and Society I*, 1, Routledge and Kegan Paul, London 1972.

*Draper, P.: Kung Women: Contrasts in Sexual Egalitarianism in Foraging and Sedentary Contexts, i R. Reiter (ed.)

Towards an Anthropology of Women, Monthly Review Press, New York and London 1975.

*Sahlins, M. D.: Notes on the Original Affluent Society, i Lee R. B. & I. DeVore (eds.): *Man the Hunter*, Aldine Publishing Company, Chicago 1968.

*Godelier, M.: Begreppet «samhällsformation» – Inkaindianernas exempel, i *Bas och överbyggnad – Studier i marxistisk antropologi*. Kontrakurs, Stockholm 1975.

*Galtung, J.: En strukturell teori on imperialism, *Journal of Peace Research VIII*, 1971, No. 2, pp. 81–117, også i *Fred, vold og imperialism*, Dreyers Forlag, 1974.

*Kleivan, Helge: Culture and Identity, *Folk* 1970.

Chase-Smith, R.: The Multinational Squeeze on the Amuesha People of Central Peru, *IWGIA Document No. 35*, København 1979.

*Van den Berghe, P.: Ethnicity and Class In Highland Peru, i L. Despres (ed.) *Ethnicity and Resource Competition in Plural Societies*, The Hague, 1975.

* foran forfatternavnet betyr at artikkelen er trykket i artikkelsamlingene *Sosialantropologi 1, 2* eller *3*. Universitetsforlaget, Oslo 1977 og 1981.

4. Monografier

2 monografier vil i hvert kurs bli valgt ut for gjennomgåelse og dermed bli obligatorisk pensum.

5. Valgfritt pensum

I tillegg skal i samråd med faglærer legges opp ca. 150 sider valgfritt pensum, hvor studentene kan tilgodese eventuelle særinteresser.

Eksamen

Grunnfagseksamen holdes i slutten av hvert semester. Lister over de selvvalgte delene av pensum må innleveres for godkjenning til instituttets ekspedisjon i vårsemesteret innen 15. april og i høstsemest-

ret innen 15. oktober. Valg av eksamensordning må opplyses på oppmeldingsskjemaet (ved sentraladministrasjonen). Hvis kandidaten ombestemmer seg med hensyn til eksamensordning, må dette meldes fra til instituttets ekspedisjon innen 15. april i vårsemestret og 15. oktober i høstsemestret. Det kan velges mellom følgende eksamensordninger:

- a) To skriftlige prøver, hver av varighet 8 timer, og en muntlig prøve.
- b) En skriftlig hjemmeeksamen med en innleveringsfrist på 10 dager (offentlige fridager unntatt søndager kan komme i tillegg) over ett av minst 2 oppgitte emner. Besvarelsens størrelse skal ligge innenfor rammen av maks. ca. 3500 ord (eller ca. 10 maskinskrevne sider). I tillegg kommer en muntlig prøve som under a).

Det er en forutsetning for anvendelse av eksamensform b) at kandidaten innleverer en skriftlig tentamensbesvarelse før eksamen avlegges, og under samme betingelser med hensyn til tidsfrist og størrelse som for denne. Utlevering av tentamensoppgavene skjer i vårsemestret innen 15. februar, i høstsemestret innen 20. september. Tentamensresultatet får ingen innflytelse på eksamenskarakterene.

Kandidatene kan søke veiledning hos faglærer under tentamen, men ikke under eksamen. Tentamensoppgavene blir kommentert individuelt av faglærerne. Tid og sted skal kunngjøres ved oppslag.

Mellomfag

Første del av mellomfaget er identisk med grunnfag. Mellomfagstillegget skal normalt ta ett semester. Det består av et felles, obligatorisk pensum, og et valgfritt pensum som gir mulighet til spesiell fordypelse innenfor bestemte områder.

Obligatorisk pensum

A. Analytiske perspektiver

Transaksjon

Barth, F.: *Models of Social Organization*. (Royal Anthropological Institute Occa-

sional Paper No. 23), London 1966.

*Blau: Social Exchange, *Encyclopaedia of the Social Sciences*.

Grønhaug, R.: Transaction and Signification, Bergen u.å. Stensil.

*Thaiss, G.: The Conceptualization of Social Change through Metaphore, i *Journal of Asian and African Studies*, Val. XIII, 1-13, 1978.

Struktur, funksjon

*Jarvie, I. C.: Limits to the Functionalism and Alternatives to it in Anthropology i: *Theory in Anthropology - A Source Book* (eds. Manners, R.A. og Kaplan, D.), 1968.

*Velsen, J. Van: The Extended-case Method and Situational Analysis, i A.L. Epstein (ed.); *The Craft of Social Anthropology*, London 1967.

Strukturalisme

*Lévi-Strauss, C.: Do Dual Organizations Exist? i *Structural Anthropology*, London 1968.

*Leach, E.: *Lévi-Strauss*. Kap. 1 og 2, London 1970.

Evolusjon og sosiobiologi

Godelier, M.: The Concept of the «Asiatic Mode of Production» and Marxist Models of Social Evolution i: Seddon, D. (ed.): *Relation of Production*, 1975.

Bateson, G.: Ecology and Flexibility in Urban Civilizations, Steps to and Flexibility in Urban Civilizations, *Steps to an Ecology of Mind*, Paladin 1973.

Marxistiske perspektiver

*Giddens, A.: Contradiction, Power, Historical Materialism, i *Central Problems in Social Theory*, London 1979.

*Godelier, M.: Infrastructures, Societies and History i *Current Anthropology* 19: 736-71, 20: 109-11. 1978-79.

*Bloch, M.: Property and the End of Affinity, i M. Bloch (ed.): *Marxist Analyses and Social Anthropology*, London: Malaby Press 1975.

B. Sosiale former og sosial integrasjon

Kategorier og interessegrupper

*Handelman, D.: The Organization of Ethnicity i *Ethnic Groups*, Vol. 1, ss. 187–200, 1977.

Cohen, A.: *Two-Dimensional Man*, Kap. 1, 4 og 5, London 1974.

*Bendix, R. & Lipset, S.M.: Karl Marx' Theory of Social Classes, i *Class, Status and Power*, ed. by R. Bendix & S.M. Lipset, New York, 2nd ed. 1966.

*Weber, M.: Class, Status and Party. Samme sted.

*Sahlins, M.: Social Stratification in Kinship Societies, i A. Bétéille (ed.): *Social Inequality*, Penguin Books 1969.

*Ardener, E.: Belief and the Problem of Women.

*Ardener, E.: The «Problem» Revisited. Begge i S. Ardener (ed.): *Perceiving Women*, London 1975.

*Barth, F. (ed.): *Scale and Social Organization*. Conclusions, s. 253–73, Oslo 1978.

*Rudie, I.: Fra kjernefamilie til kollektiv: En modell for analyse og hushold. Stensil, 1979.

*Dumont, L.: Nationalism and Communalism, i *Religion, Politics and History in India*, Paris, 1970.

*Cliffe, L.: Labour Migration and Peasant Differentiation: The Zambian Experience, i: *The Journal of Peasant Studies*. Vol. 5, 1978 ss. 326–46.

*Wolf, E., Peasants, i: *Foundations of Modern Anthropology Series*, 1966, Kap. 1.

Eidheim, H.: Grand Bay, (*Occasional Papers* 3, Institutt for sosialantropologi, Oslo 1981).

C. Kultur og kommunikasjon

Kommunikasjon, kulturformer, metateori

*Burling, B.: *Man's Many Voices*, kap. 11. New York 1970.

Labov, W.: The Logic of Nonstandard

English, i: P. P. Giglioli (ed.): *Language and Social Context*, Penguin Books 1972.

*Gans, H. J.: Poverty and Culture: Questions about Methods of Studying the Life Styles of the Poor, i: P. Townsend (ed.): *The Concept of Poverty*, London 1970.

*Winch, P.: Understanding a Primitive Society, i: B. Wilson (ed.): *Rationality*, London 1970.

*Gertz, C.: Thick Description. Toward an Interpretative Theory of Culture, i: *The Interpretation of Culture*, i: New York 1973.

* foran forfatternavnet betyr at artikkelen er trykket «Artikkelsamling for mellomfag», *Occasional Paper nr. 4*, Institutt for sosialantropologi, Oslo 1981.

Denne delen av pensum er på ca. 750 sider, og skal utgjøre ca. halvparten av totalpensum.

Valgfritt pensum

Denne delen av pensum kan velges i tilknytning til mer spesialiserte forelesningsrekker som blir tilbudt. Det bør ikke fastlåses i detaljer hvilke temaer det skal undervises i til enhver tid, men det er et hovedkrav at forelesningsrekken skal representere sentrale analytiske angrepsmåter i antropologien. Undervisningen er for tiden orientert om følgende problemområder:

Kultur og kommunikasjon, symbolbruk, med hovedvekt på etnisitetsproblematikk.

Økonomiske og politiske perspektiver på u-landsproblemer.

Det spesielle fokus innen disse hovedområdene, og hvilke andre temaer som kan tenkes å bli aktuelle, vil i stor utstrekning avhenge av de enkelte foreleseres spesielle orientering og forutsetninger. Studentene rådes til å konsentrere seg særlig om ett av de forelesningstilbud som finnes, men kan også bruke stoff som er oppført under andre hovedområder.

I tilknytning til forelesningstilbudene blir det utarbeidet litteraturlister som blant annet er ment som et hjelpemiddel for studentene ved pøsumvalg. Pøsumlister settes opp i samråd med faglærerne, og må godkjennes av disse.

Eksamen

Eksamen kan avlegges hvert semester i en av følgende former:

- A. En skriftlig hjemmeeksamen med innleveringsfrist på 10 dager (offentlige fridager unntatt søndager kommer i tillegg) over ett av minst to oppgitte emner. Besvarelsens størrelse skal ligge innenfor rammen av maks. ca. 3500 ord (eller ca. 10 maskinskrevne sider). I tillegg kommer en muntlig prøve.
- B. En skriftlig prøve som består av en semesteroppgave over selvvalgt emne som er godkjent av en av faglærerne. En skriftlig disposisjon for oppgaven må være godkjent av faglæreren innen den 20. februar om eksamen skal avlegges i vårsemesteret og innen 20. september om eksamen skal avlegges i høstsemesteret. Oppgaven leveres inn senest første hverdag (unntatt lørdag) etter 1. mai i vårsemesteret og første hverdag (unntatt lørdag) etter 1. november i høstsemesteret. Besvarelsens størrelse skal ligge innenfor rammen av maks. ca. 7000 ord (eller ca. 20 maskinskrevne sider). Opptil to kandidater kan skrive én semesteroppgave i fellesskap. Besvarelsens størrelse skal da ligge innenfor rammen av maks. ca. 14 000 ord (eller ca. 40 maskinskrevne sider). Fellesarbeidet må utarbeides og vil bli vurdert etter *Regler om bruk av fellestarbeider til eksamen*, § 2 a (se Studiehåndboka). Både for enkeltkandidater og de som samarbeider om en oppgave, kommer i tillegg en individuell muntlig prøve.

For begge eksamensformer gjelder at grunnfagskarakteren innregnes i den endelige karakter for mellomfaget i forhold 2:1.

Lister over de selvvalgte delene av pensum må innleveres for godkjenning til instituttets ekspedisjon i vårsemesteret innen 15. april og i høstsemesteret innen 15. oktober. Valg av eksamensordning skal oppgis ved oppmelding til eksamen. En eventuell endring av eksamensform må være meddelt instituttets ekspedisjon innen henholdsvis 15. april eller 15. oktober.

Ved valg av eksamensform B (semesteroppgave) reduseres den valgfrie delen av pensum med 300 sider. Til gjengjeld kan den litteraturen som er brukt til skrivingen av semesteroppgaven trekkes inn i en eksaminasjon omkring semesteroppgaven.

En forutsetning for å avlegge eksamen i mellomfagstillegget er at grunnfagseksamen er bestått.

Grunnfagseksamen og eksamen i mellomfagstillegget *kan* avlegges i samme semester. De to prøvene sensureres da separat, og karakterene slås sammen. Eventuell bestått eksamen i mellomfagstillegget annulleres dersom kandidaten ikke består grunnfagseksamen.

Hovedfag

Sosialantropologi kan tas enten innen rammen av reglementet for samfunnsvitenskapelig embetseksamen eller som magistergrad. (Disse reglementer er å finne i studiehandboka for Det samfunnsvitenskapelige fakultet).

Målsetting

Både for magistergraden og embetseksamen er målsettingen med studiet i store trekk det samme: Å gi studenten kunnskap om og forståelse av kulturformer og deres variasjon. Den sosialantropologiske forståelsesform legger stor vekt på helhetsperspektiv på samfunn og kultur, å forstå de ulike kulturformer på deres egne premisser og å anvende et globalt pers-

pektiv i sammenlikningene. Studenten må således sette seg inn i litteratur som drøfter de metodiske problemer en slik forståelse innebærer og de forsøk som er gjort på å utforme sosialantropologisk teori om kultur og samfunn.

Gjennom arbeidet med hovedfagsavhandlingen skal studenten vise sin evne til å gjennomføre en faglig undersøkelse – fra problemavgrensing og datainnsamling til analyse og presentasjon.

Studiet tar også sikte på å gjøre de ferdige kandidater i stand til å anvende sosialantropologisk ekspertise på samfunnslivet både hjemme og ute.

Studietid

Hovedfagsstudiet i sosialantropologi er etter Lånekassens normerte studietid satt til 5 semestre. I praksis må man regne med at det kan ta lengre tid, særlig dersom hovedfagsoppgaven er basert på eget feltarbeid. Man kan i den forbindelse nevne at det kan være nødvendig å lære et fremmed språk for at feltarbeidet skal kunne utføres på en forsvarlig måte.

Det første semestret skal brukes til å utdype kjennskapet til sosialantropologisk teori og metode, samt å utarbeide planer for hovedoppgavens tema.

Resten av studietiden må fordeles på feltarbeid og/eller utvidet pensumlesing og skriving av hovedoppgave.

Pensum

Cand. polit.-studiet

Pensum omfatter grunn- og mellomfagspensum samt en utvidelse av dette som består av tre enheter:

1. Obligatorisk innføring, 1. semesters lesning ca. 1500 sider.
2. Utfyllende obligatorisk pensum ca. 2000 sider.
3. Spesialpensum knyttet til hovedoppgaven ca. 2500 sider.
I alt ca. 6000 sider.

Pensumliste fås på Institutt for sosialantropologi.

Cand.polit.-eksamen

Foruten hovedoppgaven består eksamen av to skriftlige eksamener à 8 timer og en muntlig prøve. Den muntlige prøven regulerer den samlede karakteren fra de to skriftlige eksamenene. Karakteren som blir gitt etter muntlig eksamen teller 50 % i forhold til karakteren på hovedoppgaven. Om den videre karakterutregningen, se *Reglement for samfunnsvitenskapelig embedseksamen* i studiehandboka.

Før melding til eksamen må studenten ha bestått en prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk. Sosialantropologi har ingen slik prøve i sine kurs. En liste over godkjente kurs finnes imidlertid under *Prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk* i studiehandboka.

SOSIALPEDAGOGIKK

GRUNNFAG–MELLOMFAG–HOVEDFAG

Vedtatt av Det akademiske kollegium 7. juni 1974 med endringer t.o.m. 1981

Adresse: Pedagogisk forskningsinstitutt
Helga Engs hus 2. etg., bl. C
P.b. 1092, Blindern, Oslo 3
Tlf. (02) 45 53 51

Studieplan

Det er adgang til å avlegge grunnfags-, mellomfags- og hovedfagseksamen i sosialpedagogikk. Som en utdyping av ulike områder innen studieplanen, utarbeider Undervisningsutvalget jevnlig presiseringer på de ulike studienivå. Presiseringene samt pensumlister for studiet fås ved henvendelse til Ekspedisjonskontoret ved Pedagogisk forskningsinstitutt.

Studiets mål og kunnskapsfelt

Sosialpedagogikk har som sitt studie- og forskningsfelt individers og grupper sosialiseringsprosess.

Denne prosessen blir forsøkt forstått og forklart ut fra individets særegenheter, de samfunnsmessige betingelser og samspillet mellom individ og samfunn.

I denne sammenheng blir undervisning og oppdragelse, samt de ulike sosialiseringsinstitusjonene, blant annet skolen, sentrale i studiet. Dette forutsetter en forståelse av de eksisterende forhold i samfunnet og dermed et historisk og filosofisk perspektiv.

Spørsmål som sosialpedagogikken i denne sammenhengen arbeider med, vil være

- a) *hvor, hvordan og hvorfor* sosialisering skjer,
- b) innholdet i sosialiseringen,
- c) muligheter for endring av den aktuelle praksis ut fra grunngitte verdier.

Sentralt i kunnskapstilegnelsen er utvikling av forståelse for *totalitet og sammenheng* i faget. Kunnskapen skal ideelt sett *integres* i en helhetlig sammenheng.

I denne sammenhengen er *didaktikk og pedagogisk filosofi* vesentlig.

Didaktikk innbefatter i første rekke undersøkelse og drøfting av *sammenheng* mellom formål, innhold, metode/strategi, arbeidsformer og organiseringen av læringsforløpet.

Pedagogisk filosofi innbefatter i første rekke a) *begrunnelse/rettferdigjørelse* av oppdragskursen i den sosialpedagogiske praksis, b) analyse av begreper som danning, tilpassing, autoritet, indoktrinering o.l. og c) faglig refleksjon.

Som grunnlag for denne tilnærmingen til hele det sosialpedagogiske kunnskapsfelt, er det nødvendig at sosialpedagogikken, som del av et universitetsstudium, knytter seg til en (a) vitenskapsteoretisk evt. erkjennelsesteoretisk referanseramme og begrepsapparat. – Pedagogikk er hovedsaklig *undersøkelser og drøftinger* av utdanning, oppdragelse og undervisning der vi er forpliktet på å *søke argumenter og gi begrunnelse*. Samtidig vil det være nødvendig å se at ethvert fenomen eller enhver problemstilling i sosialpedagogikken vil eksistere i en gitt (b) *sosial og historisk sammenheng*.

Disse tilnæringsmåtene (a og b) vil være en grunnlagsorientering som er felles og som må gjentas innenfor de ulike problemområder/problemstillinger i sosialpedagogikken.

Studiet av de prosesser som er nevnt foran, av de didaktiske sammenhenger eller av den pedagogiske filosofi *hver for seg* vil imidlertid aldri kunne bli et fullstendig studium av *pedagogikk*, selv når det skjer i et vitenskapsteoretisk perspek-

tiv og settes inn i en historisk og sosial sammenheng. I studium av *pedagogikken* må ideelt sett *alle* disse forhold settes i relasjon til hverandre i den faglige erkjennelse og betraktes i et verdiperspektiv både under studiet av pedagogiske fenomener og i utøvelsen av pedagogisk praksis.

Studiet tar sikte på å kvalifisere studentene til ulike pedagogiske yrkesmessige funksjoner. Studiet legger bl.a. vekt på å utvikle studentenes

- kritiske bevissthet
- samfunnsmessige og tverrfaglige forståelse av pedagogikkens fagområde
- evne til å kombinere ulike synspunkt i den hensikt å kunne beskrive, analysere og handle i forhold til pedagogiske problemer.

Dette skjer bl.a. gjennom studiets organisering omkring *problemområder og prosjekt*.

På grunnfag arbeider studentene med et begrenset antall problemområder som er fastlagt i studieplanen.

På mellomfag og hovedfag foregår det faglige arbeidet hovedsaklig i tilknytning til prosjekter, enten organisert av Undervisningsutvalget eller av studenter i samarbeid med veiledere i samsvar med vedtatte retningslinjer.

Det forutsettes også at studentene, sammen med de ansatte, deltar aktivt både i utviklingen av selve faget og den faglige driften av studiet. Dette gjøres bl.a. gjennom *integreringsseminar*. Integreringsseminar er forum for *faglig og administrativ drøfting* og utvikling av studiet, for studenter på samme studie-nivå.

På hvert studie-nivå arbeider hver enkelt student i en *kjernegruppe* som normalt består av 3–6 deltakere. Kjernegruppen har jevnlige (ukentlige) møter og er den primærgruppe som arbeider sammen om tilegnelse av faglig innsikt og der den enkelte student får anledning til å legge fram og drøfte sine problemer og lærings-erfaringer i studiet. Kjernegruppen utarbeider også i fellesskap en grupperapport som utgjør en del av dokumentasjonen.

Praksis

Praksis er en obligatorisk del av det sosialpedagogiske studiet både på mellom- og hovedfag. Praksiskravet er noe ulikt formulert på de ulike nivå (se beskrivelse for hvert nivå), men har som felles mål å utvikle forståelse for og innsikt i sammenhengen mellom teori og praksis. Det er på begge trinn viktig å holde fast på at praksis i studiesammenheng alltid består av både *handling* og *refleksjon over handlingen*. For at praksiskravet skal være tilfredsstillende forutsettes det at den pedagogiske virksomheten blir analysert og vurdert ved hjelp av fagets begreper og ut fra faglig innsikt. Ren beskrivelse av pedagogisk virksomhet vil ikke være tilfredsstillende.

Heller ikke enhver form for praksis er aktuell. Praksis i studiesammenheng må være *pedagogisk relevant* og knyttes til fagets kunnskapsfelt. Dette betyr at studenten selv skal begrunne og relatere den valgte praksis i forhold til sitt studium. Derfor må også drøfting av praksisopplegget mellom student og veileder skje før praksisen innledes, og opplegget må godkjennes av veileder. Det utarbeides ikke lister over godkjente praksissteder og -former, i stedet skal studentene utvikle forståelse av hva som må til for at praksis skal bli en meningsfull del av studiet i sosialpedagogikk. Veiledningsutvalget tar stilling til og godkjenner opplegget i samsvar med vedtatte retningslinjer.

På grunnfag stilles ikke krav om praksis i vanlig form. Derimot forutsettes det at alle studenter reflekterer over sin egen studie- og lærings situasjon og over opplegget av studiet på dette nivået med utgangspunkt i aktiv deltakelse i studiemiljøet.

Som en oppsummering kan følgende forhold nevnes som må ivaretas for at noe skal aksepteres som praksis i studiesammenheng:

- praksis må ha relevans i forhold til sosialpedagogikkens kunnskapsfelt, evt. til kunnskapsfeltet på vedkommande studienivå.

- den må foregå i tilknytning til institusjon/organisasjon som har pedagogiske funksjoner.
- den må fra studentens side kunne begrunnes på en slik måte at den fremstår for student og veiledere som studiemessig verdifull.
- den skal drøftes med veilederne og aksepteres av dem før den tas inn i den enkelte students studieopplegg.
- den skal trekkes inn i studentens dokumentasjon (gruppe og/eller individuell) på en slik måte at den både blir beskrevet og gjort til gjenstand for refleksjon i lys av fagets teori.
- det skal i studentens individuelle studieplan gjøres rede for praksisens art, omfang, varighet og hvor den har foregått. Det skal vedlegges en bevitnelse fra arbeidsgiver, prosjektleder eller lignende.

Dokumentasjon

Evalueringen tar sitt utgangspunkt i studiets mål og innhold, og blir forsøkt lagt opp mest mulig i samsvar med studiets undervisnings- og arbeidsformer.

Til hver av studiets eksamener skal studentene legge fram et dokumentasjonsmateriale som omfatter:

- a) individuelt arbeid
- b) gruppearbeid
- c) rapport(er) fra et praktisk-pedagogisk arbeid (ikke grunnfag)
- d) individuell studieplan.

Studenten(e) skal gjennom disse rapportene (oppgavene) dokumentere både teoretisk innsikt og evne til å se praktisk-pedagogiske problem i lys av relevant teori.

Det er mulig å kombinere oppgavene tematisk med hverandre, f.eks. slik at individuell oppgave og praksisrapport er samarbeidet. Det er imidlertid et krav om at minst 50 % av arbeidsinnsatsen skal være individuell.

Vurderingen av studentenes arbeider skjer dels gjennom en *prosessevaluering* (fortløpende vurdering), og dels gjennom

en *produktevaluering* (slutt-evaluering). Prosessevalueringen skjer gjennom jevnlig kontakt med et veiledningsutvalg på to personer, i løpet av studietiden. Dessuten skjer prosessevalueringen gjennom studentenes jevnlige vurderinger av egen og medstudenters faglige utvikling i integreringsseminarene og i kjernegruppene.

Produktevalueringen (herunder vurdering av prosessen) skjer på det dokumentasjonsmøte hvor den gruppen studentene tilhører, veilederne og den eksterne sensor er til stede.

I forbindelse med eksamensoppmeldingen skal studentene levere en *individuell studieplan*. Denne planen skal være til hjelp for veiledere og sensor i forbindelse med vurderingen, og skal inneholde:

- en angivelse av tema for individuell oppgave
- en angivelse av tema for gruppeoppgave og hvem som har arbeidet sammen i gruppen
- en angivelse av tema for praksisrapporten
- en litteraturliste som inneholder studentens selvvalgte pensum og som må være godkjent av veileder. (Dette selvvalgte pensum utgjør $\frac{1}{3}$ på grunnfag og $\frac{2}{3}$ på mellom- og hovedfag.)
- en redegjørelse for undervisningsdeltakelse og veiledning
- en redegjørelse for studentens øvrige deltakelse i studiemiljøet.

Sammen med innlevering av dokumentasjonsmateriale *skal* den individuelle studieplan ajourføres, særlig m.h.t. veiledningsprosessen. Dette er spesielt ment som hjelp til den eksterne sensor.

Ved sensuren brukes *Bestått/Ikke bestått*. Kriteriene for Bestått/Ikke bestått fastlegges i forbindelse med redegjørelsen for de enkelte eksamensnivå: grunnfag, mellomfag, hovedfag.

En student anses for å ha fremstilt seg til eksamen i og med sitt første møte med eksamenskomiteen i det avsluttende semester. Eksamen skal være avsluttet innen neste semesters begynnelse. Hvis en student som har meldt seg til eksamen,

ønsker å trekke seg, må dette skje senest en måned før vedkommende semesters avslutning.

Høstsemestret avsluttes 20. desember og vårsemestret avsluttes 15. juni. Ved melding til eksamen gjelder de samme oppmeldingskrav som ved øvrige studieordninger ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Grunnfaget

Mål for grunnfagsstudiet

Grunnfagets normalstudietid er beregnet til to semestre.

- Grunnfaget sikter mot å gi en bred innføring i sosialpedagogikkens kunnskapsfelt. Grunnfaget skal være fundament under det videregående sosialpedagogiske studium. Arbeidet med sentrale problemstillinger innen sosialpedagogikken blir viktig, likeså tilegninger av sentrale begrep. Dette skjer i tilknytning til problemområder som er definert i studieplanen. Problemområdene vil kunne skifte, ut fra erfaringer med studieopplegget. De gjeldende problemområder er beskrevet under punktet «Kunnskapsinnhold» nedenfor.
- Grunnfaget sikter dernest mot å gi studentene erfaring i å arbeide i grupper og ta ansvar for hverandres læring. Disse gruppene, kjernegruppene, organiseres ved studiets begynnelse, og skal arbeide jevnt hele året. Denne arbeidsprosessen skal være under stadig vurdering av studentene selv og av veilederne, som også gir hjelp og veiledning i arbeidet.
- Gjennom hele grunnfagsstudiet skal studentene reflektere over den pedagogiske situasjon de er i, vurdere denne og bidra til å forbedre den. Studentene skal ikke bare ta ansvar for sin egen del av studiet, men også for fremdriften av det sosialpedagogiske studiet.
- Denne aktive deltakelsen i det sosialpedagogiske studiet skal også danne utgangspunkt for analyse, refleksjon og samhandling i andre pedagogiske situa-

sjoner som studentene samtidig eller senere kommer i kontakt med.

- Grunnfaget sikter også mot en viss individuell fordypelse innen deler av de hovedområder det arbeides med på grunnfag. Om mulig kan den individuelle fordypelse skje i tilknytning til praktisk pedagogisk arbeid.
- En del av læringen på grunnfag vil skje gjennom litteraturstudier. Pensum på grunnfaget er 3000 sider. 2000 av disse skal bestå av et kjernepensum som er felles for alle grunnfagets studenter. 1000 sider velger studenten i samråd med sine veiledere.

Kunnskapsinnhold

Kunnskapsinnholdet på grunnfag konsentreres om følgende tre problemområder:

Problemområde 1:

Skole, pedagogikk og samfunn

I dette problemområdet skal en arbeide med skolens historiske utvikling og skolens funksjon i vårt samfunn. Vi tenker her på skolen som en av samfunnets institusjoner for læring og danning. Vi definerer skolen vidt, og inkluderer f.eks. også ulike former for voksenopplæring.

For å forstå skolen som institusjon er det nødvendig å se den som en funksjon av dette samfunnets utvikling. Vårt skoleverk slik det fremstår i dag, er skapt gjennom en historisk prosess. For å forstå dagens situasjon, forutsettes det derfor forståelse av den utviklingsprosess som har foregått.

I denne sammenheng er det særlig viktig å drøfte vårt skoleverks utvikling ut fra de politisk/økonomiske faktorer som utgjør samfunnets grunnlag og å vurdere de idéhistoriske strømninger i lys av dette.

Skolens og utdanningens hensikt eller intensjoner forsøkes vanligvis utformet i *formålsbeskrivelser*. I dette hovedområdet vil det være sentralt å ta opp forholdet mellom skolens formulerte formål og dens reelle funksjon for ulike grupper elever. Videre vil det være viktig å studere hvilke

begrunnelser som foreligger for at ulike formål stilles opp for skolen og for at skolen får bestemte funksjoner i samfunnet.

Et nyttig redskap i denne drøftingen er bl.a. *kvalifikasjonsanalyser*. Med kvalifikasjonsanalyser forstår vi analyser av utdanningen og oppdragelsen utifra deres allmenne samfunnsmessige funksjon. Ut-danningen og oppdragelsen skal utstyre samfunnets medlemmer med bestemte ferdigheter, holdninger og kunnskaper som gjør dem egnede til å fungere i samfunnet – såvel i, som utenfor arbeidsprosessen.

Problemområde 2: Skolens indre liv

Problemområde 2 skal ta for seg det området av didaktikken som gjelder skolens indre liv. Det indre livet i skolen, selve skoletilværelsen for lærer og elev, er «møtestedet» mellom samfunnets krav og skolens tradisjoner, og mellom lærerens forutsetninger og elevens forutsetninger. Dette gir seg utslag i krav om opprettholdelse eller forandring av formål, mål, metode/strategi, innhold, arbeidsformer og organisering og evaluering av undervisnings- og læringsforløp. I dette feltet oppstår det konflikter.

Under dette problemområdet tar en opp beskrivelse og analyse av skolens hverdag slik den kan finnes i ulike deler av skolesystemet og forsøker å finne forklaringer på hvorfor den er slik og hvordan den er i forhold til de planer og idealer som eksisterer for skolen (læreplaner, lover, instruksjoner).

Ulike grunnsyn og modeller for undervisning belyses (formidling, tilrettelegging) med tilknytning til eksempler fra skolen. Sammenhengen mellom praktiske handlingsanvisninger for undervisning (slik de kan finnes i ulike undervisningsmodeller, didaktiske håndbøker o.l.), filosofisk «overbygg» og de samfunnsmessige forhold omkring skolen drøftes.

Det legges vekt på å utvikle kjennskap til og vurdering av praksis ut fra problemorientering, prosjektorganisering og

deltakerstyring, bl.a. fordi dette er sentrale begreper i vårt eget studieopplegg.

Det legges videre vekt på å analysere sammenhenger mellom idégrunnlag og didaktiske konsekvenser i undervisningen, enten dette skjer ved at en søker idégrunnlaget bak en eksisterende praksis eller en forsøker å trekke didaktiske konsekvenser av et alternativt idégrunnlag.

Arbeidet med dette hovedområdet skal også bidra til at studentene får et bedre faglig grunnlag for analyse og vurdering av det «indre liv» på sitt eget studium.

Problemområde 3: Kommunikasjon og sosialisering

På dette problemområdet vil en arbeide med tre temaer:

- A Grunnbegreper.
- B Kunnskapsoverlevering/-tilegnelse i vårt samfunn.
- C Pedagogiske tiltak.

A. Grunnbegreper

Med utgangspunkt i begreper som oppdragelse, kunnskap og sosialisering skal en på dette området ta opp sentrale fenomener som samhandling, språk, tenkning, kommunikasjon og formidling. Videre skal en ta opp forholdet mellom virksomhet og kommunikasjon og mellom kommunikasjon og språk.

Hensikten er så å belyse disse begrepene og sammenhenger mellom dem i *pedagogiske situasjoner*.

Dette anses som grunnbegreper i analyse og beskrivelse av pedagogiske prosesser – som også innebærer utvikling av tenkning og sosial identitet. I den grad det er mulig, skal studiet gi orientering om forskjellige tradisjoners syn på begrepene.

B. Kunnskapsoverlevering/-tilegnelse i vårt samfunn

Begrepene ovenfor skal også brukes på den norske virkelighet, også den som ligger utenfor skolen.

Læring skjer i et sosialt fellesskap og – i stor utstrekning – i samhandling med

andre mennesker. Det blir viktig å studere hvilke muligheter som tilbys barn (og voksne) for læring i ulike sosiale fellesskap. Hvordan er den læring barn opplever i samhandling med andre barn, med voksne, med familien og med andre i forhold til skolens læringstilbud? Hva slags sosial læring legger samfunnet til rette for? Hvilken kunnskap formidles og hvilke kommunikasjonsmønstre benyttes? Familien blir en sentral institusjon i denne sammenhengen, likeså påvirkning gjennom fritidsmiljøet. Det kan være formålstjenlig også å rette søkelyset på den sosiale læring som skjer innenfor for eksempel det etablerte psykiske helsevernet og kriminalomsorgen.

Her drøftes de samfunnsmessige betingelser for oppdragelse i lys av den aktuelle samfunnsutvikling. Sentralt er en drøfting av kommunikasjonen mellom barn og voksne i vårt samfunn, særlig i lys av arbeidsprosessens utvikling.

C. Pedagogiske tiltak

Med pedagogiske tiltak menes i denne sammenheng tiltak som kan legge forholdene til rette for sosial læring innenfor vårt samfunn. Hvilke ulike former for samhandling har vi?

Hvilke endringer forutsetter de? Redegjørelse for og drøfting av den offentlige innstillingen om barns og unges oppvekstvilkår i Norge (NOU, 1:78) blir her sentral.

Undervisning

En viktig del av undervisningen utgjøres av arbeidet i kjernegruppen. Innholdet i problemområdene tilegnes videre gjennom forelesninger, veiledning, litteraturstudier og seminar- og gruppediskusjoner – særlig i tilknytning til integreringsseminarene.

Når et problemområde skal avsluttes, tas innhold og arbeidsmåte opp til drøfting og kritikk i integreringsseminaret.

Studierefleksjon

Studiet sosialpedagogikk er i seg selv et eksempel på en del av den pedagogiske

virkeligheten som faget handler om, og denne virkeligheten er felles for alle studentene. På den måten egner studiesituasjonen seg også for *observasjon, beskrivelse* og *analyse* av en pedagogisk virksomhet som den enkelte student selv inngår i. Dette utnyttes også på grunnfag for å venne studentene til å analysere, vurdere og reflektere over den pedagogiske arbeidssituasjon de til enhver tid er deltakere i.

Det er derfor en forutsetning at slik refleksjon over studiet, både som lærings-situasjon for en selv og som eksempel på et pedagogisk opplegg som stadig skal forbedres, inngår som et viktig ledd for alle studenter. Rapport om dette arbeidet skal inngå i grupperapporten (se pkt. om dokumentasjon).

Praksis

Det organiseres ingen praksis i vanlig forstand på grunnfaget. Studenter som har relevant pedagogisk praksis utenfor studiet kan imidlertid trekke inn erfaringer fra denne i studiet når den belyser eller kan belyses av kunnskapsfeltet. Dette kan skje i forbindelse med behandlingen av problemområdene i grupperapporten eller i tilknytning til den problemstilling som behandles i den individuelle rapporten.

Veiledning/vurdering

Studiet bygger på *prossevaluering*.

Det innebærer at studentenes faglige arbeid blir fulgt opp av veileder(e). I første semester velger kjernegruppen en felles veileder.

Til annet semester velger den enkelte student en veileder i tillegg, i tilknytning til den individuelle oppgaven. Det organiseres jevnlig møter mellom student(er) og veileder(e).

Hovedfunksjonen til veiledningsmøtene er igangsetting, oppfølging og diskusjon av studieprosessen og studieinnholdet. Gjennom veiledningen får veilederen også kjennskap til studie- og læringsprosessen hos studentene. I veiledningen er

det også viktig at kriteriene for vurdering tas opp, konkretiseres, drøftes og begrunnes. På denne måten er det meningen at studentene også skal få et selvstendig forhold til den vurdering som drives i studiet.

Dokumentasjon

Dokumentasjonsmaterialet omfatter:

- a) individuelt arbeid
- b) gruppearbeid
- c) individuell studieplan.

Krav og kriterier

Det individuelle arbeidet skal knyttes til kunnskapsinnholdet på grunnfaget. Oppgaven relateres til problemområdene som en utdyping av en problemstilling. Den kan evt. knyttes til en praksis som en har utenfor studiemiljøet. Denne praksis må i så fall være klart relevant i forhold til grunnfagets kunnskapsinnhold og må godkjennes av veiledningsutvalget.

Gruppearbeidet skal utarbeides i nær tilknytning til problemområdene som det undervises i i grunnfaget. Rapporten kan inneholde problemstillinger, disposisjoner, kortere redegjørelser og drøftinger av forskjellige begreper, anvendelse og kritikk av det stoffet som blir formidlet i forbindelse med problemområdene. Rapporten skal inneholde en mer helhetlig drøfting av en problemstilling med tilknytning til et problemområde.

Den skal også inneholde beskrivelse av og refleksjon over studie- og læringsprosessen. Oppgavene skal inneholde innholdsfortegnelse og konkrete litteraturhenvisninger.

Den individuelle studieplanen skal leveres maskinskrevet sammen med eksamenspåmeldingen. Studieplanen skal ajourføres særlig med hensyn til veiledningsprosessen og skal i ajourført form leveres sammen med det øvrige dokumentasjonsmaterialet. Innholdet i den individuelle studieplanen er angitt i den allmenne delen av studieplanen.

Det er mulig å kombinere oppgavene

tematisk med hverandre. Det er imidlertid et krav om at minst 50 % av arbeidsinnsatsen skal være individuell.

I den individuelle studieplanen skal det også redegjøres for *hvordan* en tilfredsstillende de ulike dokumentasjonskravene.

Det er ikke nødvendig og heller ikke ønskelig at det bare legges vekt på skriftlige produkter. Dokumentasjonsmøtet(ene) er en viktig del av evalueringsprosessen. Her kan det foregå *muntlig dokumentasjon* eller dokumentasjon ved hjelp av andre fremstillingsformer, lydbånd, dias, videobånd osv.

Bestått gis når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon viser at hun/han behersker kunnskapsinnholdet i grunnfaget slik det er definert gjennom kjernepensum, selvvalgt litteratur og i beskrivelsen av studiets problemområder
- gjennom sin samlede dokumentasjon viser modenhet i behandlingen av stoffet ved at arbeidene er bygget opp som en helhet som omfatter
- redegjørelse for hvordan den/de valgte problemstilling(er) belyser det/de aktuelle problemområde(r)
- redegjørelse for relevant og aktuell innsikt på området
- anvendelse av relevant og aktuelt kunnskapsstoff
- har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget og refleksjon over studie- og læringsprosessen.

Ikke bestått gis når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har vist at hun/han behersker studiets innhold slik det er angitt ovenfor
- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har vist modenhet i behandlingen av stoffet slik dette er angitt ovenfor
- ikke har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget og refleksjon over studie- og læringsprosessen.

Beslutningen om bestått/ikke bestått tas

etter en helhetlig vurdering, likevel slik at alle de ovenfor nevnte kriterier for bestått må være oppfylt.

Mellomfaget

Mellomfaget består av grunnfagseksamen og eksamen i mellomfagstillegget. Mellomfagstillegget er beregnet til ett semester.

Mellomfagstillegget

Det er særlig tre forhold som karakteriserer mellomfagstillegget i forhold til grunnfaget.

- det forutsettes at studentene konsentrerer sin arbeidsinnsats innenfor et relativt avgrenset område slik at det med rimelighet kan snakkes om *fordypning*.
- det er ikke fastsatt noe spesielt problemområde eller tema som er felles for alle studenter. Studentene kan i samråd med sitt veiledningsutvalg velge innenfor rammen av det sosialpedagogiske kunnskapsfeltet.
- tilknytning av studiet til praksis, med utgangspunkt i problemer i praktisk pedagogisk virksomhet, er det sentrale. Dette kan skje gjennom tilknytning til studentenes egen arbeidssituasjon når dette er en relevant pedagogisk praksis, eller gjennom arbeid med prosjekt som er felles for flere studenter.

En del av læringen på mellomfaget vil skje gjennom litteraturstudier. Pensum på mellomfagstillegget er 1500 sider. 500 av disse skal bestå av et kjernepensum som er felles for alle mellomfagets studenter, 1000 sider velger studenten i samråd med sine veiledere.

Undervisning og praksis

På mellomfagstillegget organiseres det praksis. Dette skjer i form av *prosjekt*.

Studiets praksis knyttes her til opplevelser og erfaringer en kan få ved å følge,

studere og reflektere over en pedagogisk virksomhet på nært hold, uten selv å inngå i den aktive rollen som «lærer» eller «elev». Det understrekes at studenten ikke er tiltenkt noen passiv observatørrolle. Den som observerer skal sette det som observeres inn i en sammenheng og være følsom overfor den posisjon han/hun selv inntar eller kommer i, i forhold til den/det som observeres. Karakteristisk for denne formen for praksis er at studenten ikke inngår som selvstendig og ansvarlig aktør i pedagogiske situasjoner, men skaffer seg kjennskap til dem ved å følge med i situasjonene, snakke med deltagerne i dem, drøfte begrunnelser for den virksomhet som utøves og se dem i forhold til eventuelt alternative måter å drive virksomheten på.

For studenter som tar praksis gjennom prosjektdeltakelse anses kravet til omfang og varighet ivaretatt gjennom deltakelse i prosjekt gjennom hele semesteret.

På mellomfagstillegget aksepteres imidlertid også selvstendig og ansvarlig utøvelse av pedagogisk virksomhet – som fullverdig dekning av praksiskravet for studenter som selv kan skaffe seg slik praksis.

Undervisningen på mellomfagstillegget knyttes nært til prosjektene. For hvert prosjekt arrangeres det et prosjektseminar der arbeidet planlegges i fellesskap, erfaringene rapporteres og drøftes og fagstoff med relasjon til prosjektets problemstillinger legges frem og diskuteres. Her vil også de individuelle problemstillinger presenteres og kommenteres.

De studenter som ikke er knyttet til prosjekt får sitt undervisningstilbud særlig gjennom et *praksisseminar*. Også disse studentene danner kjernegrupper f.eks. på basis av felles praksisvirksomhet. Enkeltstudenter og kjernegrupper benytter praksisseminaret som et felles faglig drøftingsforum som dels tar opp erfaringer fra den praksis ulike deltakere har tilknytning til og dels mer almene forhold om teori-praksisrelasjonen. Gruppedokumentasjonen knyttes også til kjernegruppens medvirkning til arbeidet i praksisseminaret.

Veiledning/vurdering

Studiet bygger på *prosessevaluering*. Det innebærer at studentenes faglige arbeid blir fulgt opp av en veileder. Hovedfunksjonen til veilederne er igangsetting, oppfølging og diskusjon av selve studieprosessen og studieinnholdet.

Dokumentasjon

Dokumentasjonsmaterialet omfatter:

- a) individuelt arbeid
- b) gruppearbeid
- c) praksisrapport(er)
- d) individuell studieplan.

Krav og kriterier

I *det individuelle arbeidet* skal den enkelte student gjøre rede for sine konkrete praksiserfaringer og for hvordan disse – og andre studenters praksiserfaringer – sammen med relevant teori kan belyse den problemstilling som er valgt for oppgaven. For studenter som arbeider i prosjekt skal denne problemstillingen ha tilknytning til prosjektets praksisfelt.

Gruppearbeid skal dokumentere gruppens faglige drøfting og den praktiske virksomhet i prosjekt/praksisseminaret og i kjernegruppene.

Egen praksisrapport leveres ikke, men erfaringer fra praksis nedfelles i individuell og/eller grupperapport.

Den individuelle studieplan leveres maskinskrevet sammen med eksamensoppmeldingen. I ajourført form leveres den også ved innleveringen av det øvrige dokumentasjonsmateriale, jfr. det som tidligere er nevnt i den almenne del og til grunnfag.

Til dokumentasjon må studentene både kunne beskrive en praktisk pedagogisk situasjon og sin deltakelse i denne samt vise evne til refleksjon om den beskrevne situasjonen. I refleksjonsdelen bør studenten kunne trekke inn relevant litteratur som belyser den situasjon han/hun har beskrevet. Det gjelder for mellomfagstillegget som for grunnfaget at det skriftlige materiale skal fylle de formelle krav til

innholdsfortegnelsen og konkrete litteraturhenvisninger. Det er viktig at studenten uttrykker seg klart og lettfattelig. Imidlertid er det ikke nødvendig at alt dokumentasjonsmaterialet er skriftlig, se grunnfag.

Bestått gis når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon viser at hun/han behersker kunnskapsinnholdet i mellomfagstillegget slik det er definert gjennom kjernepensum og selvvalgt litteratur
- gjennom sin samlede dokumentasjon viser modenhet i behandlingen av stoffet ved at arbeid(ene) er bygget opp som en helhet som omfatter
- redegjørelse for problemstilling og begrunnelse for problemstillingens faglige relevans
- redegjørelse for relevant og aktuell innsikt på området
- anvendelse av relevant og aktuelt kunnskapsstoff
- sammenfatning av problemstilling, kunnskapsstoff og konklusjoner
- har dokumentert refleksjon over forholdet mellom fagets teori og den praksis kandidaten har deltatt i.
- har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget.

Ikke bestått gis når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har vist at hun/han behersker studiets innhold slik det er angitt ovenfor
- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har dokumentert modenhet i behandlingen av stoffet slik dette er angitt ovenfor
- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har dokumentert refleksjon over forholdet mellom fagets teori og den praksis kandidaten har deltatt i
- ikke har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget.

Beslutningen om bestått/ikke bestått tas etter en helhetlig vurdering, likevel slik at alle ovenfor nevnte kriterier for bestått må være oppfylt.

Krav til fullt mellomfag

Mellomfagstillegget er et ett semesters studium som bygger på avsluttet grunnfag. Formelt vil det være adgang til å dokumentere grunnfagskrav og krav til mellomfagstillegget i samme semester. Når studenten velger dette, er kravene til arbeidsform og dokumentasjon de samme som til grunnfag pluss mellomfagstillegget. Arbeidet på grunnfaget skal tilfredsstillende de krav til dokumentasjon som er angitt i grunnfagsplanen. På samme måte skal dokumentasjonen av mellomfagstillegget knyttes til studieformer og det innhold som det arbeides med i dette semestret, og den skal fremtre som uavhengig av grunnfagsdokumentasjonen.

For fullt mellomfag gis

Bestått når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon oppfylder kravene stilt for grunnfaget og mellomfagstillegget

Ikke bestått når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon *ikke* har oppfylt de samlede kravene til grunnfag og mellomfagstillegget.

Beslutningen om bestått/ikke bestått tas etter en helhetlig vurdering, likevel slik at alle de ovenfor nevnte kriterier for bestått må være oppfylt.

Hovedfag

Gjeldende fra studieåret 1981/82

Formål

Sosialpedagogikk hovedfag tar sikte på å kvalifisere for de samme yrkesfunksjoner i samfunnet som kandidater med høyere utdanning i pedagogikk normalt rekrutteres til. Studiet har derfor et *vidt* yrkeskvalifiserende formål og sikter mot å kvalifisere studentene for en aktiv, problemløsende yrkesutøvelse. De bør både bli handlingsdyktige i ulike arbeidssituasjoner og samtidig ha et kritisk og forandrende perspektiv på de yrkesfunksjoner de inngår i.

I tillegg til dette bør det faglige og

forskningsmessige arbeid som foregår under studiet av sosialpedagogikk på hovedfagsnivå også bidra til å utvikle faget og dets kunnskapsfelt.

Studiet forsøker å realisere disse formål gjennom studentenes arbeid med problemorienterte studier, enkeltvis og i grupper. Kvalifisering for senere pedagogisk arbeid skal skje dels gjennom arbeid knyttet til prosjekter som tar opp eksempler på praktiske problem fra pedagogisk arbeid og belyser disse gjennom vekselvirkning mellom teori og praktisk erfaring, og dels ved at studentene aktivt medvirker i og reflekterer over sitt eget studium i dets institusjonelle/organisatoriske sammenheng.

Studieprogresjon:

Hovedfaget er delt i tre faser:

1. Introduksjonsfasen
2. Prosjektfasen
3. Utskrivningsfasen

Gjennom de to første fasene forutsettes løpende deltakelse i studiemiljøet.

Introduksjonsfasen har en normalstudietid som svarer til ett semester.

Hovedkomponentene i denne fasen er:

- arbeid med pensumlitteratur
- erfaringsorientert metodeopplæring og
- avsluttende evalueringsfase.

Prosjektfasen har en normalstudietid som svarer til to semestre. Den starter etter avsluttet introduksjonsfase.

Hovedkomponentene i denne fasen er:

- arbeid med hovedoppgave og tilleggsdel, teoretisk og praktisk
- i tilknytning til et studieorganisert prosjekt eller
- delvis i tilknytning til et studieorganisert prosjekt og delvis i tilknytning til selvvalgt problemstilling utenfor studieprosjektet.

Utskrivningsfasen har en normalstudietid som svarer til ett semester.

I denne fasen arbeider studentene med å avslutte utskrivning av oppgaver som skal inngå i dokumentasjonen.

Kunnskapsfelt, innhold, pensum:

Innholdsmessig består hovedfagsstudiet av en *felles allmenn del* som omfatter et teoretisk stoff (kjernepensum) og et metodisk stoff og en *varierende eksemplarisk del* knyttet til prosjektarbeid på ulike funksjonsområder i pedagogikkens arbeidsfelt.

Arbeidet med å tilegne seg kjernepensum og en innføring i det metodiske stoffet skjer i første omgang gjennom fase I, mens en i fase II nyttiggjør seg dette stoffet i relasjon til problemstillingene i prosjektarbeidet. I tilknytning til prosjektarbeid og annet oppgavearbeid i fase II arbeider studentene med selvvalgt litteratur knyttet til det/de eksemplariske funksjonsområder de arbeider med i denne fasen.

Innholdet i den felles allmenne delen er organisert under fire *hovedområder*:

1. Pedagogisk filosofi – grunnlagsspørsmål

Dette hovedområdet belyser i første rekke spørsmål om begrunnelse/rettferdiggjørelse av oppdragskursen. Spesielt behandles begreper som autoritet, frihet, rasjonalitet, handling og faglig refleksjon.

2. Sosialisering

Sosialisering er et hovedbegrep i sosialpedagogikken. «Sosialpedagogikk har som sitt studie- og forskningsfelt individers og gruppers *sosialiseringssprosess*», heter det bl.a. i den generelle delen av studieplanen.

En tar i første rekke sikte på å få begrep om den prosess individet eller grupper av individer gjennomgår frem mot sin beviste opplevelse av seg selv som menneske. Dette ser en i lys av hvordan de samfunnsmessige livsformer reproduseres i individene.

3. Kunnskapsorganisering og didaktikk

Dette hovedområdet belyser i første rekke sammenhengen mellom formål, innhold, metode/strategi, arbeidsformer og organiseringen av læringsforløpet.

Spørsmål om forholdet mellom planer og virkelighet vil stå sentralt. En forsøker å se forholdet mellom «pedagogisk filosofi» og «sosialisering» i en didaktisk kontekst.

4. Arbeidsmåter i forskning og faglige studier

Produksjon av sosialpedagogisk kunnskap forutsetter bruk av metoder. Ulike former for og problemer i forbindelse med innhenting av data vil bli behandlet. Prinsipper for å vurdere, bearbeide og analysere observasjoner, intervju, spørreskjema, historisk kildemateriale, tekster og statistikker vil bli gjennomgått og belyst gjennom praktiske øvinger.

Kjernepensum:

Samlet legger studentene opp et pensum på 3000 sider, hvorav 1000 sider er *knyttet til de tre første* av hovedområdene. Det fjerde hovedområdet dekkes gjennom deltakelse i obligatorisk undervisning i tilknytning til veiledende litteraturlister. Pensumliste fås på Pedagogisk forskningsinstitutt.

Prosjekt

Det kreves av alle hovedfagsstudenter at de knytter en viss del av sitt studiearbeid til prosjekter organisert av studiet og normalt ledet av en av studiets lærere. Studiet konsentrerer til enhver tid arbeidet på hovedfag om et mindre antall prosjekter. Disse knytter seg til sentrale problemer i pedagogisk praksis og skal være a) aktuelle og b) interessante ut fra studiets faglige perspektiver. Undervisningsutvalget godkjenner etableringen av prosjekter på hovedfag på grunnlag av en fremlagt plan.

Arbeidet på prosjekt foregår i fase II (2. og 3. semester) i tilknytning til ett av de prosjekter studiet tilbyr i vedkommende semester. Som et *minimum* skal dette omfatte arbeid tilsvarende *tilleggsdelen* av hovedfagsstudiet, men det er ikke noe til hinder for at både hoveddelen og tilleggsdelen kan dokumenteres i tilknytning til prosjektet. Prosjektdelen av studiarbeidet kan tas både som gruppearbeid og individuelt arbeid.

Praksis

Praksis på hovedfagsnivå inngår som en viktig og nødvendig del av studiet og skal stå i nær tilknytning til teori, slik at teori og praksis utfyller hverandre. Den enkelte students praksis må derfor henge nøye sammen med det øvrige hovedfagsarbeidet.

Praksis kan gjennomføres på to måter:

1. Ved deltakelse i prosjekt (se ovenfor). Prosjektet har tilknytning til sosialpedagogisk praksis. Studenter som velger å ta praksis på denne måten må engasjere seg i prosjektets praksismiljø.
2. Ved minst 3 måneders deltakelse i pedagogisk virksomhet utenfor studiet. Studenter som nylig har vært eller er i relevant pedagogisk virksomhet, kan bruke dette som praksis dersom praksiserfaringene knyttes til individuelt og/eller gruppearbeid på faglig forsvarlig måte i samråd med veiledningsutvalget og ifølge vedtatte retningslinjer. Undervisningsutvalget fatter også avgjørelse i tvilstilfelle.

Innenfor rammen av studiet kan det for tiden ikke gis tilbud om organisert praksis utover den som er knyttet til prosjekt.

Arbeidsformer

Arbeidet på hovedfag foregår dels som *individuelt* arbeid og dels som *gruppearbeid*. Hvilke deler av studiekravene som knyttes til de to formene vil variere mellom studentene. Gruppearbeid foregår på to måter:

I *fase I* på hovedfag dannes det «studiegrupper» på 3–5 deltakere, tilfeldig sammensatt, som sammen arbeider med studiestoffet. Gruppene arbeider med en problemorientert tilegnelse av studieinnholdet. Det skal ikke skrives noen avsluttende rapport fra dette arbeidet, og studiegruppen på dette nivået utgjør ikke noen gruppe i dokumentasjonssammenheng. Derimot arrangeres det mot slutten av fase I felles evalueringsmøter for alle studiegruppene, og gruppene skal i fellesskap utarbeide en rapport til undervisningslederen om studieerfaringer, studie-refleksjon og forslag til endringer av studie- og undervisningsopplegg for denne fasen. Deltaking i evalueringsfasen er obligatorisk.

I *fase II* skjer gruppearbeidet enten i tilknytning til et av studieprosjektene (der samtlige gruppe-medlemmer normalt tilhører samme prosjekt), eller det skjer utenfor prosjektene, men fortsatt med tilknytning til hovedfagets hovedområder. I denne fasen av studiet utgjør gruppen en kjernegruppe som står ansvarlig for dokumentasjon av studiekravene til gruppearbeid.

I *fase III* avsluttes både individuelt arbeid og gruppearbeid.

Praksis innen studiet og teori for slik praksis er en viktig del av fagets innhold og form. Også på hovedfag har den enkelte student derfor forpliktelser med hensyn til aktiv deltaking i studiarbeid og studiemiljø. I omfang utgjør denne forpliktelsen studietid svarende til tre fulle studiemestrene med heltids studiarbeid (fase I og II).

I fase II vil det for alle studenter kreves at de kan disponere en hel dag pr. uke (for- og ettermiddagstid) til *felles* studieaktivitet. Hvilke ukedager dette skal være, offentliggjøres i god tid for ett studieår om gangen. I tillegg må alle studenter i denne fasen kunne disponere 4 uker til fulltids feltarbeid. Disse ukene plasseres etter nærmere avtale innen det prosjekt vedkommende er knyttet til.

Studiegruppen/kjernegruppen er hovedfagets minste organisatorisk/admini-

strative enhet. Som på andre studienivåer omfatter deltakelse og medvirkning i studiearbeid og studiemiljø en tilhørende refleksjon over den virksomhet en har vært med i og de erfaringer en har gjort. Denne studierefleksjonen knyttes i fase I til studiegruppen og i fase II til kjernegruppen og fremkommer i fase I i evalueringsfasen og i fase II gjennom et eget ledd i grupperapporten. Redegjørelse for den enkelte students miljødeltakelse skal inngå i den individuelle studieplanen.

I fase I gis *undervisning* gjennom forelesninger, seminarer og kurs knyttet til studieinnholdet. Hver studiegruppe får oppnevnt en veileder som møter gruppen jevnlig og gir *veiledning* i studiearbeidet. Veilederen inngår ikke nødvendigvis i den enkelte students senere veiledningsutvalg.

I fase II knyttes undervisningen primært til prosjektene, men det vil også kunne tilbys undervisning i tilknytning til mer frittstående temaer, avhengig av disponible ressurser. Veiledning i fase II skjer dels i tilknytning til prosjektene og dels i tilknytning til de deler av den enkelte students studiearbeid som skjer utenfor prosjekt. Veiledningen utføres av medlemmene i studentens veiledningsutvalg.

Veiledningen skal i begge faser støtte studentenes konsentrasjon om integreringen av teori og praksis og bidra til vekselvirkningen mellom individuelle og kollektive læringsprosesser.

Studentene oppfordres til selv å medvirke i studentledet undervisning på studiet i den utstrekning det er ressurser til det.

Dokumentasjon

Dokumentasjonsmaterialet omfatter på hovedfag:

- a) hovedoppgave
- b) tilleggsoppgave

Ved melding til eksamen skal en *individuell studieplan* legges ved. Den utarbeides i løpet av studiet i samråd med veileder, med det for øye at den skal gjelde som informasjon til sensor ved den avsluttende dokumentasjon. Studieplanen

må være godkjent av veileder før oppmelding til eksamen.

Krav og kriterier

Det samlede dokumentasjonsmaterialet skal dekke gruppearbeid og individuelt arbeid.

Studenten kan fritt velge om hun/han vil levere hovedoppgaven som et individuelt arbeid eller som et gruppearbeid. Velger studenten å gjøre hovedoppgaven til et individuelt arbeid, må tilleggsoppgaven være et gruppearbeid, og omvendt. Minst halvparten av arbeidet på hovedfag skal være individuelt arbeid.

Knyttet hovedoppgaven til prosjektets praksismiljø, skal kravet til praksis på hovedfag dokumenteres gjennom denne.

Hvis kandidaten velger å skrive en teoretisk hovedoppgave (i eller utenfor prosjekt), kan to løsninger velges for å dokumentere kravet til praksis:

- a) ved at tilleggsoppgaven knyttes til prosjektets praksismiljø
- b) ved dokumentasjon av 3 måneders ekstern praksis, enten som egen rapport eller i tilknytning til tilleggsoppgaven.

Det kreves bare at en av oppgavene skal være knyttet til prosjekt.

Hovedoppgaven skal være et vitenskapelig arbeid, der kandidaten skal vise innsikt i aktuelle og relevante teoretiske og metodiske områder og retninger av essensiell betydning for oppgavens problemstilling. I hovedoppgaven skal studenten gå i *dybden* i det sosialpedagogiske kunnskapsfeltet ved at arbeidet konsentreres om en del av feltet.

Gjennom *tilleggsoppgaven* skal kandidaten vise selvstendig diskusjon av kunnskapsstoffet i tilknytning til en eksemplarisk valgt problemstilling. Denne diskusjonen skal være basert på bredden i det sosialpedagogiske kunnskapsfeltet og kreve bruk av hovedfagets kjernepensum.

Hovedoppgaven skal dokumenteres i form av et skriftlig produkt – et faglig/vitenskapelig arbeid.

Tilleggsoppgaven kan ha form av et skriftlig arbeid (f.eks. rapport, artikkel, plan for gjennomføring av undervisning/utdanning, oppsummering av praksis/erfaringer fra prosjektarbeid m.v.) eller en kombinasjon av et skriftlig arbeid og andre dokumentasjonsformer.

Bestått gis når kandidaten:

1. gjennom sin samlede dokumentasjon viser at hun/han behersker hovedfagets kunnskapsfelt (jfr. Studieplanen, hovedfagets kjernepensum og selvvalgt litteratur)
2. gjennom sin samlede dokumentasjon viser modenhet i behandlingen av stoffet ved at arbeidene er bygget opp som en helhet som omfatter
 - redegjørelse for problemstilling
 - redegjørelse for relevant og aktuelt innsikt på området
 - selvstendig anvendelse av relevant og aktuelt kunnskapsstoff med egen diskusjon av kunnskapsstoffet
 - sammensetning av problemstilling, kunnskapsstoff, diskusjon og konklusjoner
3. gjennom sin samlede dokumentasjon viser refleksjon over forholdet mellom fagets teori og den praksis kandidaten har deltatt i
4. har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget
5. har levert et vitenskapelig arbeid, en *hovedoppgave*, enten som individuell oppgave eller som gruppeoppgave. Hovedoppgaven skal være karakterisert ved
 - redegjørelse for oppgavens hensikt og problem
 - at den knytter seg til eksisterende kunnskap på området
 - at den viser selvstendig forståelse av anvendt litteratur
 - redegjørelse for felt for undersøkelsen/kildemateriale/observasjonmateriale
 - adekvat og korrekt redegjørelse for resultatene på en slik måte at leseren kan se sammenhengen mellom utgangspunkt, det behandlede materi-

- alet og de slutninger som trekkes
- diskusjon av resultatene med sammenkobling til problemstillingen og det teoretiske utgangspunkt på en slik måte at forfatterens bidrag trer klart fram
- sammenfattende vurdering og konklusjon
- litteraturhenvisninger i samsvar med en standardisert framgangsmåte.

Ikke bestått gis når kandidaten

1. gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har vist at hun/han behersker hovedfagets kunnskapsfelt slik det er angitt ovenfor
2. gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har dokumentert modenhet i behandlingen av stoffet slik det er angitt ovenfor
3. ikke har dokumentert refleksjon over forholdet mellom fagets teori og den praksis kandidaten har deltatt i
4. ikke har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget
5. ikke har oppfylt kravene til vitenskapelighet i sin hovedoppgave.

Beslutningen om bestått/ikke bestått tas etter en helhetlig vurdering, likevel slik at bestått forutsetter at alle de ovenfor nevnte kriterier for bestått er oppfylt.

Ikrafttredden, frister og dispensasjoner:

Studieplanen for hovedfag trer i kraft fra høsten 1981. Studenter som har begynt sitt studium på hovedfag våsemester 1981 eller tidligere (dog i eller etter høsten 1979), kan fortsette sitt studium etter den tidligere studieplan, men må ha avsluttet studiet innen utgangen av våsemester 1983.

Fakultetet kan gi dispensasjon fra denne fristen når særlige grunner foreligger.

For hvert semester angis det i presiseringene til studieplanen frister for søknad om registrering av kjernegrupper, søknad om veiledningsutvalg, godkjenning av individuell studieplan og innlevering av dokumentasjonsmateriale. Dispensasjon fra

disse frister kan gis når særlige grunner tilsier det.

Regler, fristelser og forpliktelser

Den individuelle studieplan

Den individuelle studieplan må primært forstås som et hjelpemiddel for student og veileder i deres felles bestrebelser på å etablere målrettethet, bredde og progresjon i studiet. I tillegg går den individuelle studieplan inn som en del av de totale dokumentasjonskrav på ethvert studienivå.

Den individuelle studieplan skal inneholde:

- en angivelse av tema for individuell oppgave
- en angivelse av tema for gruppeoppgave og hvem som har arbeidet sammen i gruppen
- en angivelse av tema for praksisrapporten
- en litteraturliste som inneholder studentens selvvalgte pensum og som må være godkjent av veileder. (Dette selvvalgte pensum utgjør 1/3 på grunnfag og 2/3 på mellom- og hovedfag.)
- en redegjørelse for undervisningsdeltakelse og veiledning
- en redegjørelse for studentens øvrige deltakelse i studiemiljøet.

Sammen med innlevering av dokumentasjonsmateriale skal den individuelle studieplan ajourføres, særlig m.h.t. veiledningsprosessen. Dette er spesielt ment som hjelp til den eksterne sensor.

I eksamenssemestret skal et forslag til studieplan leveres til lederen for studentens veiledningsutvalg for godkjenning ca. 2 uker før fristen for oppmelding til eksamen.

For høsten er fristen for levering av individuell studieplan *10. september* og for vårsemestret *15. februar*.

Ved oppmelding til eksamen skal et godkjent eksemplar av den individuelle studieplan legges ved. Den første siden av den individuelle studieplanen skal skrives

på et standardisert skjema som finnes utlagt på studiet.

Når eksamenskommissjonen er godkjent sørger undervisningsutvalget for at kommissjonen får tilsendt et eksemplar av den individuelle studieplan.

Normal studietid

Sosialpedagogikk kan studeres som grunnfag, mellomfag og hovedfag. Alle stipuleringer om normal studietid er regnet i forhold til studenter som har studiet som hovedbeskjeftigelse.

Normal studietid for grunnfag er 2 semester, mens mellomfaget beregnes til 3 semester (Grunnfag: 2 semester + mellomfagstillegget: 1 semester). Hovedfaget kan normalt studeres i løpet av 4 semester etter avlagt mellomfagseksamen, slik at den totale studietid for hele faget vanligvis blir 6 semester (2 + 1 + 4).

Forholdet mellom fullt mellomfag og mellomfagstillegget er for mange uoversiktlig – ikke minst med tanke på dokumentasjonen, og nedenfor følger en oppsummering av regler som omhandler dette forhold.

1. En alminnelig regel er at den student som ønsker å ta mellomfag melder seg til grunnfagseksamen, for deretter å ta mellomfagstillegget med egen dokumentasjon etter ytterligere et semester.
Det er likevel fremdeles mulig å melde seg opp til fullt mellomfag. Man må da både dokumentere grunnfagspensum og mellomfagstillegget.
2. For den som har adgang til å melde seg til mellomfagstillegget etter å ha tatt grunnfag eller en ekvivalent til grunnfag fra andre institusjoner eller studier (f.eks. tradisjonelt pedagogikkstudium), er det grunn til å understreke at alle sider av eksamenskravene må dokumenteres på en balansert måte. Studenten skal med sitt mellomfagstillegg gå ut av studiet med *sosialpedagogikk* mellomfag og må da ha innebygget i sin dokumentasjon en tilstrekkelig innsats

med sikte på dette. Hovedregelen er at dokumentasjonen skal svare til et halvt års godkjent arbeidsinnsats.

3. Studenter som *ikke* har tatt sosialpedagogikk grunnfag, men har ekvivalent utdanning, må søke instituttet om adgang til å ta sosialpedagogikk mellomfag før studiet påbegynnes. Slik godkjenning avgjøres av interimsstyret på bakgrunn av redegjørelse for tidligere utdanning.

For studenter som kommer til sosialpedagogikk fra andre studier enten for å begynne på mellomfags- eller hovedfagsnivå – gjelder det at de i starten av sitt studium på SPA må skaffe seg den brede tverrfaglige oversikt og forståelse av begreper som er sentrale i studiet på lavere nivåer. Dette er en nødvendig forutsetning for et videregående stadium i sosialpedagogikk. Et slikt grunnlag kan det ta noe tid å skaffe seg, og det kan derfor for enkelte føre til behov for en utvidelse av normalstudietiden.

Veiledning og veiledningsutvalg

Alle studenter i sosialpedagogikk har rett til å få oppnevnt et veiledningsutvalg som normalt består av to personer. I den grad det er mulig skal den ene være ansatt som lærer ved Det sosialpedagogiske studiet. Det er interimsstyret som oppnevner veiledningsutvalget etter søknad fra den enkelte student og anbefaling fra undervisningsutvalget. Det oppnevnes en leder for utvalget. Begge veilederne (eller iallfall minst én) skal være med i studentens eksamenkommisjon. Innen den frist som settes for hvert semester (høstsemestret 10. september og vårsemestret 15. februar) skal hver enkelt student *som begynner på et nytt studienivå*, søke om å få oppnevnt veiledningsutvalg. *Grunnfagstudenter* velger innen fristen i 1. semester bare 1 veileder (normalt den som leder studentens veiledningsgruppe). Den andre velges i slutten av første studiesemester (høstsemestret 20. november og vårsemestret 15. mai). Dette skjer i tilknytning

til arbeidet på integreringsseminaret og ved at studenten fyller ut et skjema med opplysninger om hovedtemaer i vedkommendes studium. Studenten kan da selv foreslå medlemmer i veiledningsutvalget. Det er viktig at en forsøker å koordinere valget av veiledere innen integreringsseminarene for å få en viss konsentrasjon av veiledere på ulike nivåer og for å hindre overbelastning på enkelte veiledere. Det kan foreslås flere enn to veiledere, som i så fall føres opp i prioritert rekkefølge.

Veiledningsutvalget oppnevnes for en periode som svarer til normalstudietiden for vedkommende studienivå. Funksjonstiden kan forlenges dersom studenten blir forsinket i studieprogresjonen. Dette avtales mellom studenten og utvalget og lederen gir melding til interimsstyret (via undervisningsutvalget) om forlengelsen.

Dersom det skulle være ønskelig å få forandret et veiledningsutvalg i perioden, kan studenten søke om dette. Årsaker til dette kan f.eks. være at enkelte veiledere ikke lenger kan påta seg arbeidet med veiledningen, studenten skifter tema underveis og får behov for en annen veileder eller det kan oppstå prinsipiell uenighet mellom utvalget og studenten om hvorvidt grunnlaget for dokumentasjon er tilfredsstillende.

Både utvalget og studenten kan ta initiativ til veiledningsmøter. Det er viktig at det snarest mulig opprettes kontakt mellom veiledere og student, slik at veiledningen kan komme i gang tidlig i studiet. Sen start på veiledningen gir økende sjanse for forsinkelser i studiearbeidet og vansker med å få tid til å ta hensyn til synspunkter på arbeidet som veilederne måtte ha.

De økonomiske ressurser for studiet er slik at hver student kan få veiledning av eksterne (betalte) veiledere i et omfang tilsvarende (gjennomsnittlig) 4 timer (i form av direkte kontakt med én veileder). Det er viktig at den enkelte student tar hensyn til dette og ikke overstiger sin «kvote» uten å konferere med økonomiutvalget. Om enkelte veiledere i spesielle tilfeller er villig til å gi veiledning ut over dette, har studenten ansvar for å gjøre

vedkommende kjent med at dette ikke medfører økte økonomiske forpliktelser for studiet.

De faste lærernes veiledningskapasitet kommer i tillegg til den veiledning som er omtalt ovenfor. Studenter som i stor grad får veiledning av disse lærerne må derfor regne med å redusere sitt forbruk av betalte veiledningstimer.

Dokumentasjon

Studentene melder seg til eksamen på vanlig måte (se pkt. om frister etc.). Så snart eksamenskomitéen er oppnevnt tar arbeidet med planlegging av dokumentasjonsmøtene til. Dette utføres av dokumentasjonsutvalget. På planen angis tid for *første møte* med eksamenskomitéen. Dersom studenten tar kontakt med eksamenskomitéen tidligere (bortsett fra vanlig kontakt med veiledningsutvalgets medlemmer) regnes dette tidspunkt som første møte med komitéen.

Evalueringen ved eksamen i sosialpedagogikk innebærer også en prosessevaluering. Dette vil bl.a. si at den avsluttende evaluering ikke nødvendigvis trenger å

innskrenke seg til ett møte med eksamenskomitéen. Det vil ikke være uvanlig at en under det første møte kommer frem til forhold i det fremlagte dokumentasjonsmaterialet som etter komitéens mening trenger utdyping, supplering eller presisering. Etter et videre arbeid med dette kan så student(er) og komité møtes igjen og fortsette dokumentasjonen, evt. til et tilfredstillende resultat er oppnådd. All dokumentasjon må likevel være avsluttet før nytt semester tar til.

Ønsker en student å *trekke seg* fra eksamen etter oppmelding, skjer dette ved skriftlig melding til eksamensinspektøren ved fakultetet senest én måned før vedkommende semesters avslutning. Høstsemestret avsluttes 20. desember og vårsemestret 15. juni. Dersom studenten ikke har trukket seg fra eksamen på denne måten, regnes det som *stryk*. Dersom studenten ikke i rett tid innleverer dokumentasjonsmaterialet eller unnlater å møte til dokumentasjonsmøter, regnes også dette som *stryk*.

Formelt regnes det som at studenten har fremstilt seg til eksamen når han/hun første gang møter eksamenskomitéen.

SOSIALØKONOMI

GRUNNFAG – MELLOMFAG – EMBETSSTUDIUM

Studieplan for grunnfag og mellomfag vedtatt av Det akademiske kollegium 22. mai 1981.
Reglement for embetsstudiet fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 18. september 1978 med endringer t.o.m. 1982.

Adresse: Sosialøkonomisk institutt
Eilert Sundts hus 12. et.
P.b. 1095, Blindern, Oslo 3
Tlf. 02/45 51 27

Innledning

Det sosialøkonomiske studium ved Universitetet i Oslo har til formål å gi kunnskap om den økonomiske virksomhet og om de økonomiske og sosiale forhold i samfunnet.

De mangfoldige økonomiske prosesser i samfunnet er bestemt av naturen omkring oss, av psykologiske faktorer og av de tekniske, sosiale og organisasjonsmessige forhold menneskene selv etter hvert har skapt. I det moderne samfunn er den enkeltes private økonomiske forhold fullstendig avhengig av samkvem og samarbeid med andre folk i samfunnet. Uten slikt samkvem og samarbeid ville hver enkelt av oss bare kunne skaffe seg en liten brøkdel av de materielle goder vi har i dag. Selv om den enkelte kan bestemme over hvor mye han vil arbeide, vil derfor arten av de samfunnsmessige organisasjonsformer som omgir ham avgjøre hvilket økonomisk resultat hans innsats skal føre til.

Dette forhold stiller sosialøkonomisk forskning overfor to forskjellige, men nær sammenknyttede hovedoppgaver. For det første å utforske den økonomiske virksomhet i et samfunn og de resultater den gir under de historisk gitte organisasjonsformer. For det annet å studere hvordan mulige alternative ordninger av det økonomiske liv ville funksjonere, med sikte på å komme frem til forbedringer.

Det er et særpreg ved sosialøkonomien som fag at dens forskningsobjekter for en stor del er forhold som menneskene selv

har skapt og som de, prinsipielt sett, har høve til å forandre ved eget valg. Men de grunnleggende forskningsprinsipper i sosialøkonomien er nøyaktig de samme som for andre vitenskaper. I sosialøkonomi som i andre vitenskaper må vi lage oss logiske tankeskjemaer som gir et såpass forenklet bilde av virkeligheten at den blir mer forståelig for oss. Gjennom øvelse i å håndtere slike tankeskjemaer og ved å skaffe oss inngående kjennskap til de konkrete forhold vi søker å analysere, må vi lære oss opp i å bedømme hva slags forenklinger som er på sin plass i hvert enkelt tilfelle.

Hvis det bare gjelder å skaffe seg visse foreløpige generelle idéer om hvordan det økonomiske liv i et samfunn funksjonerer, kan en somme tider komme et stykke på vei ved et omhyggelig og klart formulert verbalt resonnement. Men når det gjelder mer vidtgående og krevende problemstillinger der en tar sikte på å komme frem til praktiske resultater, vil ofte et matematisk formulert tankeskjema være den eneste farbare vei. Forsøk på å mestre de sentrale områder av sosialøkonomien uten å ta matematikken til hjelp ville derfor ikke bare være unødig tidsspille, men det ville være en altfor vanskelig oppgave for de aller fleste studenter.

En sosialøkonom må allerede fra første stund venne seg til å se nøkternt og vitenskapelig på de samfunnsøkonomiske spørsmål. Dette gjelder ikke bare for de studenter som tar sikte på en fremtidig akademisk karriere, men kanskje i enda

høyere grad det mye større antall som kommer i praktiske yrker. En sosialøkonom i praktisk arbeid vil ha et særlig behov for solid teoretisk utdannelse hvis han vil eie fagmannens evne til å holde tanken klar gjennom det mylder av detaljer han møter i sitt daglig virke.

Studiet i sosialøkonomi kan føres fram til følgende fire eksamener:

1. Grunnfagseksamen
2. Mellomfagseksamen
3. Første avdeling av sosialøkonomisk embetseksamen
4. Full sosialøkonomisk embetseksamen.

Grunnfaget er identisk med *første avsnitt av første avdeling* av embetseksamen. Alle studenter må altså først avlegge grunnfagseksamen. Det kan normalt gjøres på to semestre.

Grunnfagseksamen kan så utbygges i to retninger.

Enten ved eksamen i et *mellomfagstillegg*. Det krever ytterligere ett semesters studium, og gir, sammen med grunnfaget, full mellomfagseksamen.

Grunnfagseksamen kan også utbygges med *andre avsnitt av første avdeling*. En får da sosialøkonomisk embetseksamen av lavere grad, som gir rett til tittelen exam.oecon. Andre avsnitt er et fire semesters studium, slik at full første avdeling tilsammen tar seks semestre etter studieplanen.

Endelig kan eksamen fra første avdeling utbygges med eksamen fra *andre avdeling* til full sosialøkonomisk embetseksamen, som gir rett til tittelen cand.oecon. Studiet i andre avdeling er også fire semestre.

Undervisningen bygger ikke på at en har spesielle kunnskaper i sosialøkonomi fra den videregående skolen. Studiet kan påbegynnes både høst og vår, men slik undervisningsplanen er lagt opp, passer det best for de som tar sikte på sosialøkonomisk embetseksamen å begynne i et høstsemester.

I arbeidslivet finner vi de fleste sosialøkonomene i den offentlige sektoren, og da særlig i sentraladministrasjonen (departementer, direktorater osv.). Tre av de

største arbeidsplassene for sosialøkonomer er Finansdepartementet, Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank, men sosialøkonomene finnes i nær sagt alle grener av statsforvaltningen. I tillegg til administrative oppgaver utfører sosialøkonomene der i stor grad utredningsarbeid.

I de senere årene har kommuner og fylkeskommuner i stadig større utstrekning ansatt sosialøkonomer i sin administrasjon. Samtidig har sosialøkonomi fått en langt større plass enn før i den videregående skolen. Det har derfor blitt mange nye arbeidsmuligheter utenom Oslo-området.

En mindre del av sosialøkonomene har arbeid innenfor forskning og høyere undervisning.

Innenfor den private sektoren har flest sosialøkonomer funnet arbeid i bankene og i de store organisasjonene i nærings- og arbeidslivet. Men de finnes også spredt rundt på en rekke andre felter: I konsulentfirmaer, i industribedrifter, i aviser osv.

Mellomfag (ev. grunnfag) i sosialøkonomi blir tatt av mange samfunnsvitere og filologer med tanke på senere arbeid i den videregående skolen. Sosialøkonomi kan være et nyttig støttefag for videregående studier i historie, sosiologi og statsvitenskap. Blant realistene har aktuarene (forsikringsmatematikerne) alltid hatt sosialøkonomi som en del av sin fagkrets. Men også kombinasjoner med informatikk eller ingeniørfag kan ofte være aktuelle med tanke på senere muligheter i arbeidslivet.

Når det gjelder muligheten til å bruke deler av sosialøkonomisk embetseksamen som del av eksamener ved andre fakulteter, vises det for øvrig til studieplanene for de respektive fakultetene. Studieveilederne vil kunne gi nærmere opplysninger.

Grunnfag

Første avsnitt av første avdeling av sosialøkonomisk embetseksamen er identisk med sosialøkonomi grunnfag under samfunnsvitenskapelig embetseksamen.

For nærmere orientering om faget se sosialøkonomisk embetseksamen.

Det brukes forskjellige karakterskalaer ved de nevnte embetseksamener, men det er fastlagt en formel for omregning av karakterene.

Mellomfag

som del av samfunnsvitenskapelig embetseksamen

Studieordningen av 1981

Mellomfag består av grunnfaget og et mellomfagstillegg. Mellomfagstillegget skal normalt ta ett semester. Tillegget tar sikte på å gi fordypet kjennskap til emner som inngår i grunnfag, og til å gi en innføring i emner som er spesielt relevante for kandidater som skal undervise i sosialøkonomi i den videregående skole og for studenter som leser andre fag under Samfunnsvitenskapelig embetseksamen.

Undervisning

Forelesninger og annen undervisning gjennomføres i løpet av ett semester. Nærmere opplysninger om hvilken undervisning som gis, finnes i forelesningskatalogen

Eksamen

For å melde seg til eksamen i mellomfagstillegget kreves *enten* at kandidaten har bestått grunnfagseksamen i et tidligere semester, *eller* at kandidaten melder seg til grunnfagseksamen samtidig med oppmeldingen til eksamen i mellomfagstillegget. I det siste tilfelle gis det ikke sensur for eksamen i mellomfagstillegget dersom kandidaten ikke består grunnfagseksamen.

Eksamen i mellomfagstillegget består av en skriftlig prøve på 6 timer, og en muntlig prøve. Studenter som ikke består den skriftlige prøve, kan ikke fremstille seg til muntlig prøve.

Ved eksamen vil kandidatene kunne bli prøvet også i de deler av grunnfagspensum som mellomfagstillegget bygger på.

Ved beregning av den endelige karakter

for mellomfagstillegget gis karakteren for den skriftlige prøve vekt-tall 2 og karakteren for den muntlige prøve vekt-tall 1.

Ved beregning av den endelige karakter for hele mellomfagseksamen gis karakteren for grunnfagseksamen vekt-tall 2 og karakteren for mellomfagstillegget vekt-tall 1.

Pensum

Pensum omfatter innholdet i den undervisning som blir gitt i eksamenssemesteret, samt nedennevnte lesepensum. Pensumendringer kunngjøres ved oppslag på Sosialøkonomisk institutt. Undervisningen vil bli gitt som forelesninger og/eller seminarer, og vil ta sikte på å utdype de tre emneområder som er angitt i fortegnelsen over lesepensum nedenfor.

Lesepensum

Aktivitetsregulering, stabilisering og vekst

R. Dornbusch og S. Fischer: *Macroeconomics*, 2. utg., New York 1981. Kapittel 15.

L. Johansen: *Offentlig økonomikk*, Oslo 1967. Kapitlene III-V og VIII unntatt: Rentebyrden ved en stadig voksende statsgjeld. Boken utfylles med nyere stoff fra Dornbusch og Fischer: *Macroeconomics*. Kapitlene 11-13.

R. G. Lipsey og P. O. Steiner: *Economics*, 6. utg., New York 1981. Kapitlene 24 og 44.

P. Munthe: *Sirkulasjon, inntekt og økonomisk vekst*, Oslo 1981. Kapitlene XII-XIV.

P. Munthe: *Penger, kreditt og valuta*, Oslo 1980. Kapitlene X-XII og XVI.5.

Rentepolitikk, NOU:4, Oslo 1980. Kapittel IV. (Se merknad under Allokering og fordeling nedenfor.)

Supplerende lesning:

L. Eide og K. Holli: *Det norske penge- og kredittsystem*, Oslo 1980.

H. Skånland: *Alternativer i stabiliseringspolitikken og Sentralbankens stilling, Penger og Kreditt* 1979 og 1980.

P. J. Bjerve: *Kva hende i Norge i 1970-åra - konjunkturpolitikk, Sosialøkonomen* nr. 5, 1981.

L. Johansen: Forholdet mellom nærin-
gene under økonomisk vekst, *Statsøkon-
omisk Tidsskrift*, 1958.

V. D. Norman og T. Wergeland: *Kon-
kurranssevne og næringsstruktur*, Bergen
1978.

Allokering og fordeling

P. Bohm: *Social Efficiency*, London
1974. Kapittel 1 leses kursorisk, Appen-
diksene kan overspringes.

A. Sandmo: Forurensningsproblemene
og økonomisk politikk i *Økonomi og
politikk*, Oslo 1971 og i *Økonomi og
samfunn*, Oslo 1982.

L. Johansen: *Offentlig økonomikk*,
Oslo 1967. Kapitlene VI–VII unntatt:
Velferdsteoretiske betraktninger og Erik
Lindahls teori for bestemmelse av offen-
tlige utgifter (s. 111–126), siste del av
Avskrivninger (s. 235–239), Velferdsteo-
retisk synspunkt på valget mellom skatte-
reformer og Om skattesystemets virknin-
ger på inntektsfordelingen (s. 286–324).

K.P. Hagen: Samfunnsøkonomisk
lønnsomhetskalkyler i *Økonomi og sam-
funn*, Oslo 1982.

B. Mattson: *Lönsamhet från samhällets
synspunkt*, Stockholm 1979. Kapittel 16:
Tillämpningsexempel.

Merknad: Deler av *Rentepolitikk*,
NOU:4, Oslo 1980, kapittel IV bør stude-
res i tilknytning til allokering og fordeling.

P. Munthe: *Sirkulasjon, inntekt og
økonomisk vekst*, Oslo 1981. Kapittel
XV.

Supplerende lesning:

L. Johansen: *Samfunnsøkonomisk
lønnsomhet*, Oslo 1977.

C. J. Hawkin og D. W. Pearce: *Capital
Investment Appraisal*, London 1971. Ka-
pitlene 1–5.

B. Mattson: *Lönsamhet från samhällets
synspunkt*, Stockholm 1979.

T. Rødseth: *Inntektsfordeling i Norge*,
NOU:44, Oslo 1977. Kapitlene 1, 2 og 8.

Økonomiske systemer

G. Grossman: *Economic Systems*,
Englewood Cliffs 1974.

G. Hernes: 4. Markedsforvitring og

statsbygging, 6. Markedet som domstol og
10. Mot en institusjonell økonomi i
*Forhandlingsøkonomi og blandingsadmi-
nistrasjon*, Oslo 1979.

R. G. Lipsey og P. O. Steiner: *Econo-
mics*, 6. utg., New York 1981. Kapittel
45.

Supplerende lesning:

L. Johansen: Centralization/Decentrali-
zation/Coordination: General Aspects i
Lectures on Macroeconomic Planning,
Amsterdam 1978. Kapittel 5.

L. Johansen: Planlegging og spill i
Økonomi og politikk, Oslo 1971 og i
Økonomi og samfunn, Oslo 1982.

L. Johansen: Forhandlingssamfunnet,
Sosialøkonomen nr. 8, 1978.

Kapittel VI. Formue, disposisjonsrett
og makt og Kapittel VIII. Eiendomsrett
og disposisjonsrett i aksjeselskaper i
*Innstilling fra Formuesfordelingskomité-
en*, Bergen 1968.

Studieordningen av 1961

Økonomisk avsnitt av første avdeling av
Psosialøkonomisk embetseksamen erstat-
ter en mellomfagseksamen under sam-
funnsvitenskapelig embetseksamen.

Hele første avdeling av sosialøkon-
omisk embetseksamen erstatter to mellom-
fagseksamener under samfunnsvitenska-
pelig embetseksamen.

Embetseksamen

Reglement

Fastsatt av Kirke- og undervisningsde-
partementet 18. september 1978, med
senere endringer til og med 1982.

§ 1

Sosialøkonomisk embetseksamen be-
står av to avdelinger og gir rett til tittelen
candidata/candidatus oeconomiae (can-
d.oecon.). Første avdeling består av to
avsnitt. Bestått første avdelings eksamen
gir rett til tittelen examinata/examinatus
oeconomiae (exam.oecon.).

§ 2

Kollegiet fastsetter etter forslag fra fa-
kultet hvilke fag det skal avlegges eksa-

men i, antall prøver, prøveformen og obligatoriske kurs, seminarer og oppgaver.

Eksamenskravene fastsettes slik at første avsnitt i første avdeling normalt skal kunne gjennomføres på to semestre, andre avsnitt på fire semestre og andre avdeling på fire semestre.

§ 3

Før melding til eksamen i første avsnitt i første avdeling må examen philosophicum¹⁾ være bestått. Før melding til eksamen i andre avsnitt i første avdeling må en forberedende prøve i matematikk være bestått. Før melding til eksamen i andre avdeling må første avdeling og en forberedende prøve i matematikk være bestått.

§ 4

Karakterenes grad og tallverdi er følgende:

Laudabilis	til og med 2,15
Står til Laudabilis	til og med 2,35
Kan få Laudabilis	til og med 2,55
Kan vel få Laudabilis	til og med 2,75
Haud illaudabilis	til og med 2,95
Står til Haud illaudabilis	til og med 3,15
Kan få Haud illaudabilis	til og med 3,35
Non contemnendus	til og med 3,50

Studenter som får dårligere karakter enn 3,50 har ikke bestått. For dem settes ingen tallverdi.

For bestått eksamen kreves dessuten at gjennomsnittskarakteren for de skriftlige prøvene i første avsnitt, karakteren for henholdsvis første og andre avsnitt, gjennomsnittskarakteren for de skriftlige prøvene i andre avdeling og karakteren for andre avdeling ikke må være dårligere enn 3,15.

Regler for beregning av gjennomsnitt- og hovedkarakter fastsettes av kollegiet.

Kollegiet kan fastsette annen karakterskala for forberedende prøver i matematikk.

§ 5

På vitnemålet for fullført første avdelings eksamen oppføres karakteren for forberedende prøve i matematikk, karakteren for hver skriftlig prøve, gjennomsnittskarakteren for eventuelle muntlige prøver og karakteren for henholdsvis første og andre avsnitt.

På vitnemålet for fullført embetseksamen oppføres karakteren for forberedende prøve i matematikk, karakteren for hver skriftlig prøve, gjennomsnittskarakterer for eventuelle muntlige prøver og hovedkarakteren for embetseksamen.

Kandidater som har tatt eksamen i flere valgfrie fag enn det som teller med ved beregning av hovedkarakteren, kan få karakteren i slike fag påført vitnemålet som særskilt tillegg.

Dersom en kandidat er fritatt for eksamen eller prøve etter § 7, føres dette på vitnemålet.

Kollegiet kan fastsette hvor stor del av eksamen som må være avlagt ved fakultetet for at det kan utferdiges vitnemål for embetseksamen.

§ 6

Det er ikke adgang til å gå opp til forberedende prøver i matematikk mer enn tre ganger. Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet dispensere fra denne bestemmelse.

Ny avsnitts- og avdelingseksamen kan avlegges uten at forutgående eksamener tas om igjen. Hvis resultatet av den nye eksamen ønskes medregnet i hovedkarakteren, må eventuelle senere avlagte eksamener tas om igjen. En kandidat som flere ganger har avlagt eksamen i et av første avdelings avsnitt eller i andre avdeling, kan velge hvilket resultat som skal tas med på vitnemålet og ved utregning av hovedkarakter.

Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 7

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet fritta for eksamen eller prøve,

¹⁾ Jfr. reglement for forberedende prøver ved Universitetet i Oslo og Universitetet i Bergen.

1. når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon.
2. på grunnlag av eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved Universitetet eller en annen institusjon. Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet. Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

§ 8

De forskrifter kollegiet gir med hjemmel i dette reglement inntas i studieplanen og kan ikke fravikes med mindre forskriften gir hjemmel til det.

Studieplan

Godkjent av Kollegiets arbeidsutvalg 22. mai 1981

Studieordning m.v.

Studiet til sosialøkonomisk embetseksamen er delt i to avdelinger, første og andre avdeling (regl. §1). Første avdeling er delt i to avsnitt, første og andre avsnitt. Første avsnitt godkjennes som grunnfag i samfunnsvitenskapelig embetseksamen. I hvert avsnitt og i andre avdeling gis undervisning i matematikk. Hvert av disse undervisningstilbudene avsluttes med en obligatorisk prøve. Prøvene i andre avsnitt av første avdeling og i andre avdeling kalles forberedende prøve i matematikk (regl. §3). Fagene teoretisk økonomi og anvendt økonomi studeres også i begge avdelingene. Forøvrig er fagkretsen forskjellig i de to avdelingene.

I andre avdeling er det ingen inndeling i avsnitt.

I første avdeling er alle fagene obligatoriske. I andre avdeling består fagkretsen av tre obligatoriske fag og et valgfritt fag. Den enkelte student må velge ett av de valgfrie fagene, ut fra personlige interesser og anlegg, eventuelt ut fra hva slags arbeid en måtte ta sikte på. En kan gjerne føle seg frem i flere av de valgfrie fagene for en kort tid, men en bør ikke la det gå mer enn ett semester i andre avdeling før en bestemmer seg.

Alt i alt er studiet bygd opp på følgende måte når det gjelder de fagene som teller med ved utregning av avsnittskarakterene, avdelingskarakterene og hovedkarakteren:

I. Første avdeling

A. Første avsnitt

1. Teoretisk økonomi
2. Anvendt økonomi

B. Andre avsnitt

1. Teoretisk økonomi
2. Anvendt økonomi
3. Statistiske grunnbegreper
4. Elementær økonometri

II. Andre avdeling

1. Teoretisk økonomi
2. Anvendt økonomi
3. Penge- og finansiære
4. Ett av fagene:
 - a) Internasjonal økonomi
 - b) Økonomiske systemer
 - c) Økonometriske metoder
 - d) Bedriftsøkonomi
 - e) Offentlig rett
 - f) Makroøkonomisk planlegging
 - g) Matematisk økonomi

Studentene avgjør selv hvor lang tid de vil bruke på de forskjellige delene av studiet. Eksamenskravene skal imidlertid fastsettes slik at første avdeling normalt skal kunne gjennomføres på seks semestre og andre avdeling på fire semestre (regl. §2, andre avsnitt).

Første avdeling kan gjennomføres etter forskjellige tidsplaner. For studenter som tar sikte på embetsstudiet passer det best å begynne i et høstsemester.

Studenter som ønsker snarest mulig å avlegge den første fageksamen, kan følge dette opplegget:

Første semester:

Obligatorisk kurs i matematikk for første avsnitt.

Andre semester:

Første avsnitts eksamen.

Tredje semester:

Forberedende prøve i matematikk i første avdeling.

Fjerde semester:

Eksamen i statistiske grunnbegreper.

Sjette semester:

Eksamen i andre avsnitt.

Sjuende semester:

Forberedede prøve i matematikk i andre avdeling.

Tiende semester:

Eksamen i andre avdeling.

Studenter som alt fra starten ønsker å gjøre større bruk av matematikk, kan avlegge forberedende prøve i faget i første semester. Eksamen i første avsnitt kan tas i et hvilket som helst senere semester, også i sjette studiesemester, dvs. samtidig med andre avsnitts eksamen. Regler for rekkefølgen av de forskjellige eksamener er gitt i reglementets §3, og i «Prøver og eksamener» nedenfor.

På forskjellige trinn i studiet må studentene delta i obligatoriske kurser og seminarer og utarbeide obligatoriske oppgaver.

1. Obligatorisk kurs i matematikk i tilknytning til første avsnitt av første avdeling. Kurset må være tatt før melding til eksamen i første avsnitt. Den som har gjennomgått tilsvarende kurs ved annet lærested eller har bestått forberedende prøve i matematikk kan få fritak for kurset.
2. Obligatorisk kurs i økonometri. Kurset avsluttes med en øvelsesoppgave i form av en selvstendig undersøkelse av et emne som kandidaten velger i samråd med faglæreren, som også skal godkjenne den ferdige oppgaven. I kurset inngår en innføring i bruk av EDB. Kurset må være tilfredsstillende gjennomført før kandidaten kan melde seg opp til eksamen i de økonomiske fag i annet avsnitt av første avdeling.
3. Spesialoppgave. Emne for oppgaven kan velges innenfor hele kretsen av økonomiske fag. Opplegget og det ferdige arbeidet skal godkjennes av instituttets spesialoppgavekomité. Denne komitéen utpeker også en veileder for hver student. Arbeider av rent beskriv-

ende art godtas ikke. Oppgaven må inneholde økonomisk-teoretiske synspunkter.

Spesialoppgaven må være fullført og godkjent før melding til eksamen i andre avdeling. Instituttbestyreren kan dispensere fra denne regelen etter forslag fra et av medlemmene i Sosialøkonomisk instituttets spesialoppgavekomité. Hensikten med denne oppgaven er bl.a. at studentene skal få en viss øvelse i å arbeide selvstendig med et problem. Størrelsen av arbeidet må avhenge av problemets art, men en kan kanskje si at 20–40 maskinskrevne sider er normalt. Faglæreren har 30 dager til disposisjon for bedømmelse av innlevert oppgave, dager i juleferien og sommerferien ikke medregnet. Denne regel gjelder enhver innlevering, altså også når en oppgave etter første gangs levering måtte trenge rettelser og omarbeidinger for å bli godkjent.

Det gjøres oppmerksom på at studieordning og pensum for andre avdeling for tiden er under revisjon.

De enkelte fag

En student som begynner å studere sosialøkonomi bør avlegge examen philosophicum meget tidlig i studiet.

De sosialøkonomiske idéer har delvis utviklet seg i sammenheng med filosofien. Moderne sosialøkonomi stiller betydelige krav til logisk resonnement og presisjon. Det er derfor grunn til å arbeide alvorlig med stoffet til examen philosophicum.

Det aller meste av det kunnskapsområdet som faller inn under det sosialøkonomiske studiet utgjør en helhet. Rent praktisk er det imidlertid nødvendig å foreta en viss inndeling i fag.

Obligatoriske fag

Matematikk

Matematikk er et sentralt hjelpemiddel i de fleste områdene i både økonomi og statistikk. Det gis derfor et eget undervisningsopplegg i de delene av matematikken som kommer hyppigst til anvendelse senere i studiet. Stoffet er hovedsakelig hentet fra matematisk analyse og lineær

algebra. Undervisningen bygger på den minst matematikk-krevende studieretning i den videregående skolen.

Teoretisk økonomi

Dette er det sentrale og grunnleggende fag i sosialøkonomien. I praktisk talt alle de øvrige fag som inngår i studiet er det av avgjørende betydning at en behersker den økonomiske teori. En studerer her teoretisk de sammenhenger som gjør seg gjeldende mellom de størrelser som karakteriserer den økonomiske situasjon og den økonomiske utvikling, så som sysselsetting, produksjon, forbruk, investering, eksport, import, prisnivå osv. Disse sammenhenger er av forskjellig slag. Noen er av rent nasjonalregnskapsmessig art. Andre sammenhenger karakteriserer forholdet mellom innsats og resultat i produksjonen og er av nærmest teknisk art. Endelig har en «atferdsrelasjoner» som karakteriserer personers og bedrifters handlemåte, og som derfor i større utstrekning enn de andre typene er basert på psykologiske faktorer. Ved de aller fleste problemer en sosialøkonom får å arbeide med, må en trekke inn i bildet flere forskjellige slike sammenhenger. Disse kombineres i en «modell» som så danner grunnlaget for de slutninger som kan trekkes. Når en på denne måten opererer med flere sammenhenger samtidig, er bruk av matematikk ofte nødvendig om en vil trekke slutninger på betryggende måte. Tilegnelsen av selve den analyseteknikk som her kommer til anvendelse, utgjør en viktig del av faget teoretisk økonomi.

Anvendt økonomi (næringsøkonomi og sosiallære)

Faget gir en oversikt over tilstand og utvikling i norsk økonomi. Det legges vekt på å anvende økonomisk teori i analysen av konkrete næringsøkonomiske og sosiale problemer.

Statistiske grunnbegreper

Dette faget er et viktig hjelpemiddel for sosialøkonomer. Det gjelder for sosialø-

konomi som for de fleste andre forskningsområder at mange problemer en blir stilt overfor, er slik at en ikke kan komme frem til helt sikre utsagn. Det vil da være ønskelig å kunne angi *graden* av usikkerhet ved utsagnene. Den teoretiske statistikken går ut på å finne metoder til å tolke et observasjonsmateriale i relasjon til et problem en vil belyse på en slik måte at de utsagn en kommer til, med en viss tallmessig bestemt sannsynlighet kan sies å være riktige. Faget er basert på sannsynlighetsregningen og tar mange forskjellige grener av matematikken til hjelp. Sannsynlighetsregningen er også en viktig del av grunnlaget for økonomiske teorier om tilpasning under usikkerhet.

Det gjelder i utpreget grad for dette faget at en må arbeide aktivt med stoffet i tilknytning til forelesninger og øvelser.

Studiet omfatter sannsynlighetsregning, estimerings- og hypoteseprøvingsteori, samt utvalgsundersøkelser.

Elementær økonometri

Økonometriens hovedoppgave er å prøve økonomiske teorier på konkrete data for å finne frem til slike teorier som kan anvendes på praktiske økonomiske problemer. En liknende generell problemstilling møter en på mange forskningsområder, men på det økonomiske område reiser det seg en rekke spesialproblemer som krever sitt eget verktøy og sine særegne metoder.

En gruppe av spesielle, men samtidig dyptgående problemer oppstår på grunn av at økonomiske data i regelen ikke er et resultat av kontrollerte eksperimenter. De er stort sett «passive» observasjoner og registreringer av ting som skjer i det økonomiske liv slik det faktisk utfolder seg for oss. Grunnlaget for å forstå de metoder og resonnementsmåter som trengs i denne forbindelse, er inngående kjennskap til generell økonomisk teori sammen med praktisk øvelse og erfaring i vurdering av konkret observasjonsmateriale.

En annen gruppe problemer knytter seg til det forhold at økonomiske lovmessig-

heter gjerne vil ha karakteren av gjennomsnittsløser med ganske store variasjoner fra det ene enkelttilfelle til det andre. I den matematiske statistikk har en det nødvendige begrepsapparat og verktøy for å studere slike lovmessigheter. Den matematiske statistikk blir derfor et sentralt hjelpemiddel i økonometrien. Faget bygger på kunnskapene fra statistiske grunnbegreper.

I faget inngår fra matematisk statistikk emnene regresjonsanalyse, tidsrekkeanalyse og prediksjon. Anvendelser av disse på økonomiske data har en sentral plass i faget. Faget tar også opp en del praktiske problemer ved innsamling og bearbeiding av statistiske data, herunder bruk av elektronisk databehandling og en oversikt over Norges offisielle statistikk.

Penge- og finansiære

Dette faget er av sentral betydning for forståelsen av den økonomiske politikk. Det behandler konkret statens og kommunenes finanser, pengevesenet, banksystemet og internasjonale valutaforhold. I behandlingen av forskjellige former for økonomisk politikk på disse felter kommer den økonomiske teori til utstrakt anvendelse.

Valgfrie fag

Internasjonal økonomi

Faget omfatter hovedtrekk av verdens økonomiske geografi, med naturgrunnlag, befolkningsstruktur, produksjon, handel (på bakgrunn av videregående studier i den internasjonale handelsteori) og sosial struktur. En viktig side ved faget er utviklingsproblemene i forskjellige deler av verden.

Mer inngående enn i faget penge- og finansiære behandles valutaforhold og valutapolitikk, og i tilknytning til dette også handelspolitikken. En får kjennskap til de viktigste internasjonale avtaler og organisasjoner som angår handelspolitikk, valutaforhold og internasjonale kapitalbevegelser.

Økonomiske systemer

Innholdet i dette fag er økonomisk historie, sosialøkonomiens historie, beskrivelse av økonomiske systemer og teorier for økonomiske systemer. Under økonomisk historie blir det lagt vekt på kjennskap til utviklingen av Norges økonomi og samfunnsliv samt utviklingen i de viktigste andre land. Sosialøkonomiens historie er en fortsettelse og utvidelse av studiet av hovedtrekkene i utviklingen av den teoretiske økonomi under høyere kurs i teoretisk økonomi.

Kunnskap om den økonomiske utvikling, økonomisk teori og sosialøkonomiens historie fører frem til beskrivelse av økonomiske systemer i historisk perspektiv og ulike systemer i dag. På denne bakgrunn studeres teorier for økonomiske systemer. Det blir lagt vekt på å beskrive og forklare sammenhengene mellom den tekniske, økonomiske, sosiale, politiske og vitenskapelige utvikling og hvordan denne har nedfelt seg i eiendomsforhold og styringsystemer.

Økonometriske metoder

Faget er en videreføring og utdyping av det obligatoriske faget elementær økonometri. Hovedproblemstillingen er å prøve å kvantifisere økonomiske teorier ved hjelp av statistiske metoder, jfr. omtalen av faget elementær økonometri foran.

Problemer som følger av at økonomiske data som regel må tolkes som et resultat av samspill mellom flere relasjoner for økonomisk atferd, står sentralt i pensum og undervisning. For å komme frem til praktisk anvendbare teorispesifikasjoner kreves det samordnet innsikt i økonomisk teori og statistiske metoder sammen med praktisk øvelse og erfaring i vurdering av økonomiske data.

Bedriftsøkonomi

Dette faget behandler metoder for planlegging, ledelse og kontroll av driften innenfor den enkelte bedrift. Herunder faller bl.a. regnskapsvesen, kostnadsanalyse, kalkulasjon og resultatberegninger. Forskjellige markedsformer såsom fri

konkurrans, monopol og mellomformer mellom disse behandles med utgangspunkt i den økonomiske teori.

Visse beskatningsspørsmål av særlig betydning for den enkelte bedrift faller også inn under dette faget.

Av særlig betydning vil bli tilegnelsen av enkelte moderne operasjonsanalytiske metoder som kommer til anvendelse på problemer om produksjonsplanlegging, lagerplanlegging osv. innenfor bedriftene. Disse metodene benytter matematiske og matematisk-statistiske hjelpemidler.

Offentlig rett

I faget offentlig rett behandles statsforfatningsrett og forvaltningsrett. Dette er rent juridiske fag som gir en generell innføring i de offentlige myndigheters kompetanse og saksbehandling.

I statsforfatningsretten gis det en oversikt over utviklingen i norsk statsstyre etter 1814, og det parlamentariske system slik det fungerer rettslig og faktisk i dag behandles inngående. Grunnlovens regler om Stortingets og Regjeringens sammensetning og arbeid gjennomgås, og det redegjøres for de rettssikkerhetsgarantier som er stilt opp til vern for borgerne.

I forvaltningsretten er forvaltningslovens og offentlighetslovens regler viet en bred plass, og domstolenes og siviltombudsmannens rettslige kontroll av forvaltningens vedtak behandles. Faget gir således innføring både i det rettslige grunnlag for statsmaktens virksomhet og den mer praktiske fremgangsmåte i offentlig saksbehandling.

Makroøkonomisk planlegging

Faget behandler planleggingsproblemer fra samfunnsøkonomisk synspunkt. Hovedvekten ligger på planleggingen for økonomien som helhet, men en vil også søke å behandle planlegging for mindre sektorer eller enheter når hensynet til virkningene for samfunnsøkonomien kommer inn på en vesentlig måte.

Faget behandler både planlegging på kort sikt, som f.eks. i forbindelse med nasjonalbudsjetter, og på lengre sikt.

Pensum og undervisning tar først og fremst sikte på å forklare teknikk og metoder som brukes eller kan brukes ved planlegging, men som bakgrunn og illustrasjon vil også stoff om den faktiske planlegging i Norge og andre land trekkes inn.

Faget bygger i høyeste grad på den teoretiske økonomi, og deler av penge- og finansiæren er også av stor betydning for faget makroøkonomisk planlegging. Videre er en viss innsikt i økonometriske metoder nødvendig.

Matematisk økonomi

Faget tar sikte på å gi innblikk i anvendelser av matematiske metoder i økonomi. Det behandler et utvalg økonomiske problemstillinger, hentet dels fra de mer abstrakte teorier for generell likevekt, økonomisk dynamikk, beslutningsteori, tilpasning på mikro-nivå og annet, dels fra anvendelser av økonomisk teori i mer konkrete situasjoner i forbindelse med økonomisk planlegging, økologiske problemer og operasjonsanalyse.

Faget tar sikte på å gi et visst innblikk i – og erfaring med – matematisk behandling av økonomiske emner, såvel ved teoribygging som ved utarbeidelse av løsninger i problemer med rot i praktiske situasjoner.

I faget benyttes matematikk-kunnskaper utover det som gis til de forberedende prøver i første og andre avdeling. Det gjelder matematiske hjelpemidler fra optimering under bibeltengelser i statiske og dynamiske problemer, fra lineær algebra og vektorromteori, og fra elementær generell topologi.

Pensum og undervisning

I avsnittet «Pensumlister m.v.» står oppført hva som er gjeldende ordinært pensum. Pensumendringer kunngjøres ved oppslag. Institutt- og fakultetssekretariatet og studentutvalget vil for øvrig kunne gi opplysninger om hva man som er gjeldende ordinært pensum.

Pensum omfatter også innholdet i de

forelesninger som blir holdt når ikke annet blir meddelt.

Studentene trenger ikke nødvendigvis lese akkurat de bøker m.v. som er oppført i pensumlistene dersom de kan skaffe seg tilsvarende kunnskaper på annen måte. Det er kjennskapet til selve stoffet, ikke til bestemte skrifter, det kommer an på.

Ved en pensumendring vil det i en overgangstid om nødvendig bli gitt alternative eksamensoppgaver.

I undervisningen vil faglærerne gi råd om hvilke deler av pensum som kreves tilegnet fullt ut og hvilke som bare kreves tilegnet i hovedtrekk. Dette vil for øvrig i de fleste tilfelle også fremgå av pensumlistene.

Studentene bør ikke begrense seg til bare å skaffe seg pensumkunnskaper. De bør f.eks. så langt tiden tillater det, studere de bøker og artikler som faglærerne viser til i sine forelesninger. De bør også prøve å orientere seg på egen hånd i den økonomiske litteratur og ta opp spesielle problemer til nøyere studium. I tillegg til pensum forutsettes også at studentene holder seg ajour med hovedtrekkene i den aktuelle økonomiske utvikling og den aktuelle økonomiske debatt, bl.a. ved å følge med i dagspressen.

Ved eksamen blir oppgavene gitt på grunnlag av pensum, men skriftlige oppgaver vil så vidt mulig bli gitt i en slik form at de ikke frister til slavisk å gjengi utenat lærte avsnitt. Både kunnskaper og resonnementer som går utover pensum, blir belønnet ved eksamen.

Undervisningen foregår i flere former. En har for det første vanligvis *forelesninger*. Videre har en *seminarer*. Her forutsettes det at studentene deltar aktivt ved å gjøre greie for visse problemer, svare på spørsmål og stille spørsmål.

I matematikk og statistikk har en også *øvelser* med oppgavegjennomganger.

Det er av stor betydning at studentene allerede på et tidlig tidspunkt i studiet danner såkalte *kollokviegrupper*. Dette er studiegrupper med 5–10 studenter, som alle forutsettes å delta aktivt i gruppens arbeid. Arbeidsmåten i en slik gruppe er

gjærne at en av deltakerne innleder om et emne, og at problemene deretter diskuteres. Kollokvieformen passer særlig godt i fag som teoretisk økonomi og teoretisk statistikk. Kollokvievirksomhet er en god måte å lære på, og gir også deltakerne øving i å legge frem stoffet muntlig.

Studentene bør også skrive øvelsesoppgaver som gis i løpet av semestret. En lærer stoffet langt bedre når en tvinger seg til å formulere det skriftlig, og trening i skriftlig fremstilling kommer godt med både ved eksamen og i det senere virke.

I første avdeling er undervisningen noe mer skolemessig enn i andre avdeling. Det er lagt opp turnuslister for alle fag som det undervises i, slik at studenter som begynner i høstsemestret, får gjennomgått det viktigste stoffet i en hensiktsmessig rekkefølge i løpet av de tre år første avdeling normalt tar.

I avsnittet «Pensumlister m.v.» er det for de fleste fagene gitt en oversikt over den regelmessig gjentatte undervisning. Detaljer om undervisningen i de enkelte semestre med angivelse av emner, tid og sted finnes i forelesningskatalogen.

Prøver og eksamener

Ved eksamen i første avsnitt gis det to skriftlige prøver, en i teoretisk økonomi, og en i anvendt økonomi og en muntlig prøve. Til hver av de skriftlige prøver gis det 6 timer.

Forberedende prøve i matematikk i første avdeling holdes vanligvis i begynnelsen og i slutten av hvert vårsemester. Forberedende prøve i matematikk i andre avdeling holdes i slutten av hvert semester. Begge prøvene er skriftlige, og til hver av dem gis det 5 timer. Alle skrevne og trykte hjelpemidler er tillatt, samt lommekalkulatorer.

Ved eksamen i annet avsnitt av første avdeling gis det én skriftlig prøve á 6 timer i hvert av disse fagene: teoretisk økonomi, anvendt økonomi, økonometri og statistiske grunnbegreper. Prøven i statistiske grunnbegreper må være bestått før oppmelding til eksamen i de tre andre fag.

Ved eksamen i andre avdeling gis det to

skriftlige prøver i teoretisk økonomi og en i hvert av de øvrige fagene, som nå er anvendt økonomi, penge- og finanslære og et valgritt fag. Til hver skriftlige prøve gis det 6 timer.

En student har adgang til å avlegge prøve i flere enn ett av de valgfrie fagene, men må da ved melding til eksamen opplyse hvilke valgfrie fag det ønskes avlagt prøve i og hvilket av disse fagene som skal telle med ved beregning av avdelingskarakteren.

Det holdes ingen muntlige prøver i andre avsnitt.

Ved eksamenen i andre avdeling holdes det en muntlig prøve i hvert av fagene i avdelingen. De muntlige prøvene skal ikke holdes før sensuren for de skriftlige prøvene har falt, og bare de som har bestått de skriftlige prøvene, kan gå opp til de muntlige prøvene. Hvor lang tid det vil gå mellom den skriftlige og den muntlige del av eksamenen i andre avdeling, vil avhenge av størrelsen på eksamenskullet og andre praktiske omstendigheter.

Ved en muntlig prøve i et fag skal en student vanligvis eksamineres i 20–30 minutter. En student kan være oppe i muntlig prøve i flere fag på en dag.

Det må leveres særskilt melding til hver av avsnittseksamenene i første avdeling og til eksamenen i andre avdeling. Meldingsfrister blir gitt i forelesningskatalogen.

Regler om adgang til å ta eksamener om igjen m.v. finnes i reglementets § 6. Bestemmelser om hvilke hjelpemidler som er tillatt ved de skriftlige prøvene finnes i avsnittet «Pensumlister m.v.»

For en som har fullført embetseksamenen, er det adgang til seinere å gå opp til eksamen i ett eller flere av de valgfrie fagene. Det holdes da både skriftlig og muntlig prøve.

Karaktersystemet

For dem som har bestått forberedende prøve i matematikk i første avdeling, gis karakterene 1, 2, 3 eller 4, med 1 som beste og 4 som dårligste karakter. Karakteren inngår verken ved utregning av karakteren for første avdeling eller ved

utregning av hovedkarakteren. Den påføres såvel vitnemålet for bestått første avdelings eksamen som vitnemålet for bestått embetseksamen.

Ved forberedende prøve i matematikk i andre avdeling gis karakterene «bestått» eller «ikke bestått». Denne karakteren påføres ikke noe vitnemål.

Ved de skriftlige prøvene i de enkelte fag ved første og andre avdelings eksamener og ved de muntlige prøvene ved andre avdelings eksamen gis karakterer som angitt i reglementets §4. Karakterene for de enkelte skriftlige og muntlige prøver gis med to desimaler med 0 eller 5 som siste siffer. Ingen av enkeltkarakterene for de muntlige prøvene offentliggjøres, men det regnes ut en gjennomsnittskarakter for de muntlige prøvene i andre avdeling som påføres vitnemålet. Ved denne utregning tillegges karakteren for den muntlige prøve i teoretisk økonomi dobbelt vekt.

Hovedkarakteren for embetseksamen beregnes som et gjennomsnitt av avsnittskarakterene i første avdeling og avdelingskarakteren i andre avdeling, med vektene 15/100 for første avsnitt, 35/100 for annet avsnitt og 50/100 for andre avdeling.

Karakteren for første avsnitt av første avdeling er et gjennomsnitt av karakteren for hver av de to skriftlige og den muntlige prøve. Hver av de tre prøver teller likt (5/100).

Karakteren for annet avsnitt av første avdeling er et veid gjennomsnitt av karakterene ved de fire skriftlige prøver, der prøvene i teoretisk økonomi, anvendt økonomi og elementær økonometri hver teller 10/100, og prøven i statistiske grunnbegreper teller 5/100. Avdelingskarakteren for andre avdeling beregnes som et veid gjennomsnitt av gjennomsnittskarakteren for de skriftlige prøver og gjennomsnittskarakteren for de muntlige prøver, idet den første gis dobbelt vekt.

Avsnittskarakterene, avdelingskarakterene og hovedkarakteren anføres med grad og tallverdi som angitt i reglementets §4.

Enhver karakter som er beregnet som

et gjennomsnitt av andre karakterer, avrundes til nærmeste hundredel, og det er den avrundede verdi som eventuelt påføres vitnemålet. Når en gjennomsnittskarakter inngår i en videre utregning, regnes imidlertid med den eksakte verdi, ikke den avrundede.

For bestått eksamen kreves at ingen av enkeltkarakterene for de skriftlige prøver og heller ikke gjennomsnittskarakteren for de muntlige prøver i andre avdeling er dårligere enn 3,50. Når det gjelder de øvrige kravene for bestått eksamen, vises til detaljerte regler i reglementets §4.

Det gis vitnemål for fullført første avdeling av sosialøkonomisk embetseksamen og for fullført sosialøkonomisk embetseksamen.

I reglementets §5 er det gitt bestemmelse om hvilke karakterer som skal føres på vitnemålene.

Den som er fritatt for en eller flere prøver, får ingen avsnittskarakter, avdelingskarakter eller hovedkarakter for eksamen og for fullført sosialøkonomisk embetseksamen. Tid og sted for møtet kunngjøres ved oppslag.

En kandidat som etter å ha fullført embetseksamen, gått opp til og består eksamen i et eller flere av de valgfrie fagene, kan få resultatene av slike tilleggs-eksamener påført vitnemålet med angivelse av tidspunkt for avleggelsen. Resultatene angis både for den skriftlige og den muntlige prøve. Dessuten angis gjennomsnittskarakteren som beregnes ved at resultatet av den skriftlige prøven tillegges dobbelt vekt i forhold til den muntlige prøven. Resultatene av slike tilleggsprøver medregnes ikke i hovedkarakteren.

Tilsvarende regler gjelder om en ved eksamen i andre avdeling har gått opp i flere valgfrie fag enn det som teller med ved beregningen av hovedkarakteren.

Diverse opplysninger

Den sosialøkonomiske forskning og undervisning ved Universitetet i Oslo er knyttet til Sosialøkonomisk institutt.

Instituttets bibliotek inneholder både pensumbøker og andre bøker foruten viktige norske og utenlandske tidsskrifter.

Studentene anbefales å benytte biblioteket til å bli kjent med litteratur også utenom pensum. Faglærerne vil på forespørsel bistå med rettleiding om litteratur på forskjellige felter.

Foruten Instituttbiblioteket finnes et stort spesialbibliotek i Statistisk Sentralbyrå, Dronningens gate 16. Dette inneholder en meget rikholdig og ajourført samling av statistisk og økonomisk litteratur. Videre henledes oppmerksomheten på Universitetsbiblioteket og Nobelinstituttets bibliotek, Drammensveien 19.

Ved siden av Memoranda og andre publikasjoner om spesielle forskningsresultater utgir Sosialøkonomisk institutt en del materiale til bruk i studiet.

Noe av det inngår i pensum og selges i Universitetsbokhandelen.

Studentutvalget bistår nye studenter med opplysninger angående studiet.

En av de første dagene i hvert semester avholder Utvalget et spesielt orienteringsmøte for nye studenter. Tid og sted for møtet kunngjøres ved oppslag.

Pensumlister m.v.

Dette avsnittet spesifiserer pensum i de ulike fag og gir en oversikt over undervisning som vil bli forsøkt gitt regelmessig. Det vil også bli gitt undervisning utover det som nevnes nedenfor både i form av seminarer og forelesninger. Når det finnes hensiktsmessig kan undervisning som er oppført som forelesninger bli erstattet av seminarer og omvendt.

I tillegg til forelesningene og seminarer bør studentene danne kollokviegrupper allerede på et tidlig tidspunkt i studiet.

Første avsnitt av første avdeling

Planen i tabellen nedenfor gir antall forelesnings- og seminarer gjennom høst- og vårsemesteret. Planen gjelder både for de som starter om høsten og for de som starter om våren. Der det er forskjell gjelder tallene i parentes for de som starter om våren.

Emne	Høstsemestret		Vårsemestret	
	Antall timer pr. uke		Antall timer pr. uke	
	Første 5 uker	Resten av semestret	Første 5 uker	Resten av semestret
Matematikk	5(0)	0	0(5)	0
Bakgrunn og metode	2(0)	2(0)	0(2)	0(2)
Makroøkonomisk teori	4	4	0	0
Mikroøkonomisk teori	0	0	4	4
Anvendt økonomi	0	4	0	4
Eksamensseminar	0(2)	0(2)	2(0)	2(0)

Obligatorisk kurs i matematikk

Pensum vil bli gitt ved forelesninger delvis i tilknytning til:

K. Sydsæter: *Matematisk Analyse*, Bind I, 4. utg., Oslo 1978, eller senere utgaver.

Kapittel 1. Deler av §§1–6, §8.

Kapittel 2. §1, §2, §6.

Kapittel 4. §1, §2. Deler av §§3–6.

Kapittel 5. Deler av §§1–3, deler av §7.

Kapittel 7. §1, §2. Deler av §§3 og 7.

Kapittel 8. Deler av §§1, 2 og 4.

Kapittel 10. Deler av §7.

Teoretisk økonomi

Bakgrunn og metode

R. G. Lipsey og P. O. Steiner: *Economics*, 6. utgave, New York 1981. Kapitlene 1–4.

L. Johansen: *Opptakt til sosialøkonomien*, Oslo 1983.

Makroøkonomisk teori

P. Munthe: *Sirkulasjon, inntekt og økonomisk vekst*, 2. utgave, Oslo 1981. Kapitlene I–XI.

P. Munthe: *Penger, kreditt og valuta*, 2. utgave, Oslo 1980. Kapitlene I–VII.

L. Johansen: *Offentlig økonomikk*, Oslo 1967. Kapitlene I, II og §§ 1, 2, 4, 5 og 7 i kapittel III.

R. G. Lipsey og P. O. Steiner: *Economics*, 6. utgave, New York 1981. Kapitlene 26, 36, 39, 40 og 43.

R. Dornbusch og S. Fischer: *Macroeconomics*, 2. utgave, New York 1981. Kapitlene 1–4.

A. Sandmo: Den private sparing i samfunnsøkonomisk belysning, i *Sparing og sparebankvesen*, Oslo 1972 og i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.

Mikroøkonomisk teori

P. Munthe: *Markedsøkonomi*, 3. utgave, Oslo 1981. Appendiksene i kapitlene II, VI, VII og VIII kan overspringes.

Som alternativ til kapitlene I–IV i Munthe's bok kan leses: R. G. Lipsey og P. O. Steiner: *Economics*, 6. utgave, New York 1981. Kapitlene 5, 9, 10, 11, 12 og 13 (t.o.m. side 205).

K. Moene, A. Seierstad og J. Vislie: *Analytisk kostnads- og produksjonsteori: En elementær innføring*, Sosialøkonomisk institutt 1982. Kapitlene 1–5. Dessuten kreves kjennskap til hovedinnholdet i kapittel 6.

F. C. Holte: *Sosialøkonomi*, Bind II, 6. utgave, Oslo 1982. Kapitlene 22–25.

A. Sandmo: *Mål og midler i industripolitikken*, Rapport nr. 3 fra Industriøkonomisk institutt, Oslo 1978. Kapitlene 1–4.

Som supplerende lesning i mikroøkonomisk teori anbefales:

J. P. Quirk: *Intermediate Microeconomics*, Chicago 1982. Kapitlene 1–9.

Anvendt økonomi

Innføring og oversikt

Langtidsprogrammet 1974–77, St.meld. nr. 71, 1972–73. Kapitlene 11–12. Siste års *Nasjonalbudsjett*.

Som supplerende lesning anbefales:

Siste års *Økonomisk Utsyn* og det siste *Langtidsprogram*. Det vises dessuten til statistiske kilder som *Statistisk Årbok* (siste utgave), *Historisk Statistikk* (siste utgave), Nasjonalregnskapet i Norge, system og beregningsmetoder, *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 45, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1980, *Sosialt Utsyn* (siste utgave).

Distriktsøkonomi

F. C. Holte: *Sosialøkonomi*, Bind II, 6. utgave, Oslo 1982. Kapitlene 31–32.

Befolkningslære

P. C. Matthiessen: *Befolkningens vekst*, ny utgave, København 1977.

P. Munthe: *Sirkulasjon, inntekt og økonomisk vekst*, 2. utgave, Oslo 1981. Kapittel III.

Som supplerende lesning anbefales:

S. Dyrvik: Ekteskap og barnetall – ei gransking av fertilitetsutviklinga i Norge 1920–1970, *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 89, Oslo 1976.

S. Dyrvik: Utviklingstendensar i 1976 i Norges befolkning, *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 106, Oslo 1978.

L. Fridstrøm: Hvor mange blir vi? *Bergen Bank Kvartalskrift*, nr. 1 1980 og i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.

E. Hofsten: *Demografins grunder*, Lund 1975. Kapittel 5.

J. Vislie: Kan beslutningen om å få barn belyses ved hjelp av økonomisk teori? *Tidsskrift for samfunnsforskning*, nr. 20 1979 og i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.

Det vises dessuten til de viktigste kilder for norsk befolkningsstatistikk og til publikasjoner som behandler aktuelle befolkningsproblemer. Viktige statistiske kilder i serien Norges Offisielle Statistikk (NOS) er *Folketellingspublikasjonene*, den årlige publikasjon om *Folkemengdens bevegelse* og avsnittene om befolkning i *Historisk statistikk* 1978.

Miljø og forurensninger

T. Thonstad: Forurensninger og arbeidsmiljøspørsmål, *Det norske Viden-*

skapsakademi, Oslo 1980 og i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.

F. R. Førstund og S. Strøm: *Miljø- og ressursøkonomi*, Oslo 1980. Kapitlene 2–5.4 og 8.1–8.3.

Olje og energi

V. Norman: Oljeinntektene og samfunnsutviklingen, *Bergen Bank Kvartalskrift*, nr. 4 1980 og i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.

H. J. Kreyberg: Oljen og norsk økonomi, *Samtiden*, nr. 5 1980 og i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.

F. R. Førstund: Noen kommentarer til norsk energipolitikk, *Plan og arbeid*, nr. 1 1980, side 5–7 og i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.

S. Strøm: Energiøkonomiske problemstillinger, *Plan og arbeid*, nr. 1 1980, side 9–14 og i *Økonomi og samfunn*, Oslo 1982.

Det vises dessuten til følgende meldinger:

Norges framtidige energibruk og -produksjon, St.meld. nr. 54 (1979–80). Kapitlene 1, 5 og 6.

Industripolitiske retningslinjer for de nærmeste år framover, St.meld. nr. 54 (1980–81).

Arbeidsmarked

Om sysselsettingspolitikken. St.meld. nr. 14 (1977–78). Kapitlene II–V.

R. J. Brunstad, T. Colbjørnsen, T. Rødseth (red.): *Sysselsettingen i søke-lyset*, Oslo 1981.

Sosialt utsyn, (siste utgave). Kapitlet om arbeidsliv.

Andre avsnitt av første avdeling

Undervisningsplan, se tabellen øverst på side 100.

Denne undervisningsplanen forutsetter at studentene begynner på andre avsnitt av første avdeling i et høstsemester.

Forberedende prøve i matematikk

Undervisningen strekker seg over et høstsemester. Det foreleses 6 timer pr.

Studie-semester nr.	Antall timer pr. uke		Emner
	Forelesninger	Seminar	
3 (høst)	6	2	Matematikk (forberedende prøve) Makroøkonomisk teori Statistiske grunnbegreper
	1		
	3	2	
4 (vår)	2		Makroøkonomisk teori Produksjonsteori og konsumentteori Statistiske grunnbegreper
	2	2	
	3	2	
5 (høst)	2		Markeds- og velferdsteori Investeringskalkyler Anvendt økonomi Økonomi Elementær økonometri Obligatorisk seminar og regneøvelser i Elementær økonometri
	1*		
	2		
6 (vår)	2		Anvendt økonomi Elementær økonometri Eksamensseminar
	2		
		6	

* Første halvdel av semestret.

uke i 15 uker og i tillegg holdes det et seminar 2 timer pr. uke i 15 uker.

Pensum vil bli gitt ved forelesninger i tilknytning til:

K. Sydsæter og B. Øksendal: *Lineær Algebra*, Oslo 1982, eller senere utgaver.

Kapittel 1, §1, §2.

Kapittel 2, §1, §2.

Kapittel 3, §§1-5.

Kapittel 4, §1.

Kapittel 5, §§1-5.

Kapittel 8, §§1, 2.

K. Sydsæter: *Matematisk Analyse*, Bind I. 4. utgave, Oslo 1978 og Bind II, 2. utgave, Oslo 1978 eller senere utgaver.

Kapittel 1, §7.

Kapittel 2, § 3, §5.

Kapittel 3, §§1-3, §§6-7.

Kapittel 4, §§4-8, §10.

Kapittel 5, §§1-7.

Kapittel 6, §§1-8.

Kapittel 7, §3, §§5-12.

Kapittel 8, §§1-6.

Kapittel 9, §§1-8.

Kapittel 10, §§1-2, §§4-7.

Kapittel 11, §§1-3, §5.

Kapittel 15, §4, §6.

Kapittel 17, §1, §2.

K. Sydsæter: Om differensiering av systemer av likninger. *Abonnementsserien for studenter*, Nr. 2 1981.

Teoretisk økonomi

Mikroøkonomisk teori

R. Frisch: *Innledning til produksjonsteorien*, 9. utg., Oslo 1961. Følgende kan overspringes: Avsnittene 4b, 4c, 4d og 5g. Fra s. 88 øverst til s. 89: «Ved å dividere med $x \dots$ »; Fra s. 116: «Ved pari-passuloven er pr. definisjon $\epsilon = 1 \dots$ t.o.m. s. 133; Fra s. 193: «For å gi en idé...» til s. 196: «Hittil i dette avsnittet...»; Fra s. 205 øverst til s. 206: «Når det skjer en endring...»; Kapittel 11 leses kursorisk.

J. Serck-Hanssen: *Teorier for konsumentenes atferd*, Oslo 1975.

P. Meinich: *Elementær markedsteori*, Oslo 1971. Kapittel 3, kapittel 4, s. 20-44,

s. 49 (fra 4d)–72, s. 77–85, kapittel 5, s. 94 (om samkoblet produksjon)–98 (til 5d), s. 119–124, kapittel 6, kapittel 7, s. 126–137 (til 7d), s. 141 (fra 7c)–146.

Som et alternativ til de tre ovenstående bøkene kan en lese:

H. Gravelle og R. Rees: *Microeconomics*, London 1981. Her leses kapitlene 1, 3, 4, 5C (unntatt avsnittet «Job choice» side 136–137), 6, 7 (unntatt 7D og 7E), 8 (unntatt 8D, 8E og 8F), 9 (unntatt 9C, 9D og 9E), 10 (unntatt 10E) og 11 (unntatt 11D og 11E). Dessuten gir kapittel 2 en oversikt over flere matematiske setninger som brukes i de øvrige kapitlene.

Det videre pensum er:

J. Rasmussen og K. Scherfig: *Driftsøkonomi*, København 1972. Hæfte 4, kapittel VIII, s. 1–28, s. 32–35, s. 44–53 (til pkt. 4), s. 63–72 (til pkt. 4).

M. Hoel og A. Rødseth: *Et notat om produksjons- og konsumentteori, med innføring i nyere teorielementer*. Sosialøkonomisk institutt 1982.

P. Meinich: *Sammenhengen mellom stigende etterspørselskurver og fallende tilbudscurver*. Memorandum av 4. oktober 1961.

S. Longva: *Økonomisk indekstall. Prinsipper og beregningsmetoder*.

P. Bohm: *Social Efficiency*, London 1974.

A. Sandmo: *Ressursallokering og økonomisk velferd*, Bergen 1973.

W. W. Leontief: The use of indifference curves in the analysis of foreign trade. *International Trade*, J. Bhagwati (ed.) London 1959, også som Memorandum av 2. juni 1964.

Som supplerende lesning i mikroøkonomisk teori anbefales:

T. Johansen: *Etterspørselssammenhenger belyst ved egenskaper ved den marginale substitusjonsbrøk*. Memorandum av 25. mai 1968.

L. Johansen: *Production Functions*, Amsterdam 1971. Kapitlene 1 og 2.

L. Johansen: Det duale problem i lineær programmering i *Observator* nr. 1, 1964.

K. Boye: *Regnskapsanalyse*, Oslo 1977.

Makroøkonomiske emner

P. Munthe: *Sirkulasjon, inntekt og økonomisk vekst. Innføring i makroøkonomi*, Oslo 1976.

T. Thonstad: *Kryssløpsanalyse*, Oslo 1975. Kapitlene 1–9 og 12.

Nasjonalregnskap, modeller og analyse, *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 26, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1975. Her leses artiklene av Homb, Sevaldson, Bjørnland og Furunes.

R. Dornbusch og S. Fischer: *Macroeconomics*, Second Edition, New York 1981. Kapitlene 7–10, 14, 16 og 19 er ikke pensum.

L. Johansen: *Offentlig økonomikk*, Oslo 1965. Kapitlene I–V.

T. Haavelmo: *The Race between Population and Economic Progress*. Memorandum av 10. mars 1961.

P. Munthe: *Penger, Kredit, Valuta*, 2. utgave, Oslo 1980. Kapitlene X–XIV.

E. Andersen: *Investeringsfunksjonen*, artikkel i N. Thygesen og P. Nørregård Rasmussen (red.): *Utviklingslinjer i makroøkonomisk teori*, København 1969.

Som supplerende lesning i makroøkonomisk teori anbefales:

E. Biørn: Kan den senere tids konsumtutvikling forklares ved hjelp av økonomisk teori? *Sosialøkonomen* nr. 8, 1979.

A. Rødseth: *Nyare teori om stabiliseringspolitikk i opne økonomiar*, *Sosialøkonomen* nr. 6, 1979.

L. Johansen: *Problemstillinger og utviklingslinjer i økonomisk vekstteori i Artikler om økonomisk vekst*, Oslo 1969.

H. J. Kreyberg: *Oversikt over Keynesmodellene*, Oslo 1967.

L. Johansen: *Teoretiske betingelser for prisstabilitet*. Fra heftet: *Pris og inntektspørsmål*, utgitt av Sosialøkonomisk studentutvalg 1964. Et særtrykk av artikkelen er utgitt av Sosialøkonomisk institutt.

Anvendt økonomi

I faget anvendt økonomi bør studentene i tillegg til å studere den anbefalte litteratur følge med i diskusjonen om

aktuelle økonomiske problemstillinger i aviser og tidsskrifter.

Innføring og oversikt

B. Furre: *Norsk historie 1905–1940*, Oslo 1972.

Norges økonomi etter krigen, *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 12, Statistisk sentralbyrå, Oslo 1965. Kapitlene I, II, XI og XII.

Fra siste års økonomiske utsyn: Slutord.

Fra siste langtidsprogram: Sammen drag.

Siste års rapport fra Det tekniske beregningsutvalg, NOU.

Inntektsfordeling og forbruk

A. B. Atkinson: *The Economics of Inequality*, Oxford 1975. (Tallmaterialet kan overspringes).

T. Rødseth: *Inntektsfordeling i Norge*, NOU 1977:44.

Som supplerende lesning anbefales:

Sosialpolitikk, Spesialanalyse 2, særskilt vedlegg til *Langtidsprogrammet 1974–1977*. St.meld. nr. 71 (1972–73). Kapitlene 1–10.

Om inntektsfordeling og skattepolitikk. St.meld. nr. 61 (1976–77). Kapitlene 3–8.

De private husholdningers forbruk 1973 i *Statistiske Analyser* nr. 24, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1976.

Sosialt Utsyn 1980, i *Statistiske Analyser* nr. 45, Statistisk Sentralbyrå 1981. Kapittel 6.

Samfunnsøkonomisk lønnsomhet

O. Berrefjord og G. Hernes: Markedsforvirring og Statsbygging i *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*, red. av G. Hernes, Oslo 1978. Kapittel 4.

F. R. Førstund og S. Strøm: *Miljø- og ressursøkonomi*, Oslo 1980. Kapitlene 9.1–9.3, 16 og 18.1–18.6.

G. Hernes: Markedet som domstol i *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*, red. av G. Hernes, Oslo 1978. Kapittel 6.

F. C. Holte: *Sosialøkonomi*, 5. utgave,

Oslo 1977. Kapittel 10. Som supplement til dette anbefales:

J. Serck-Hanssen: *Strategiske typer i norsk næringsliv*, Oslo 1979.

Den videre pensum er:

L. Johansen: *Samfunnsøkonomisk lønnsomhet*, Bergen 1977.

A. Lindbeck: Prissystemet i langtidsplaneringen, fra artikkelsamlingen *Svensk økonomisk tilvæxt, en problemanalyse*, Stockholm 1966.

E. J. Mishan: *Økonomiske feilslutninger*, Oslo 1972. Kapitlene 6–9.

A. Sandmo: *Mål og midler i industripolitikk*, Rapport nr. 3 fra Industriøkonomisk institutt, Oslo 1978.

I. Ståhl: Er bolig mangelen et prisspørsmål eller et sosialt problem? *Sosialøkonomen* nr. 1, 1972.

H. Torp: *Gjenvinning av skrapjern i Norge*, Memorandum av 1. april 1981.

Utenriksøkonomi

F. C. Holte: *Sosialøkonomi*, 5. utgave, Oslo 1977. Kapitlene 19, 20 og 29.

Som eksempler på debattinnlegg om utenriksøkonomiske emner vises til:

L. Johansen: Krisen i verdensøkonomien – nyorientering av Norges økonomiske politikk? *Sosialøkonomen* nr. 2, 1976.

T. Thonstad: Har Norge for åpen økonomi? *Statsøkonomisk Tidsskrift*, 1975.

V. Norman: Tanker om norsk utenriksøkonomisk politikk. *Statsøkonomisk Tidsskrift*, 1976.

I. Solberg: Debatten om norsk økonomis åpenhet overfor utlandet: En gjennomgang av argumenter. *Internasjonal Politikk* nr. 3, 1977.

Vekst og næringsutvikling

L. Johansen: *Forholdet mellom nærin- gene under økonomisk vekst: En litteratur- oversikt*, Memorandum av 18. april 1958. Også trykt i *Statsøkonomisk Tidsskrift* 1958.

L. Johansen: *A Multi-Sectoral Study of Economic Growth*, Second enlarged edition, Amsterdam 1974. Kapittel 1.

J. Vislie: *Et notat om sysselsettingens fordeling på næringer*, Memorandum av 24. januar 1977.

P. Munthe: *Sirkulasjon, inntekt og økonomisk vekst*, Oslo 1979. Kapittel XIV.

O. Bjerkholt, L. Lorentsen og S. Strøm: Norge i 1980-årene. Oljepenger og omstillinger, *Bergen Banks kvartalskrift* nr. 4, 1980.

Statistiske grunnbegreper

Pensum er:

H. T. Amundsen: *Statistisk metodelære*, Oslo 1972. Kapitlene 1–6, 8.1–8.4.

H. T. Amundsen: *Statistisk metodelære II*, Oslo 1978. Kapitlene 8.5, 8.6, 9.0, 9.1, 9.2A, 9.2C, 9.6–9.8, 10.0–10.2.

H. T. Amundsen: *Utvalgsundersøkelser*, Oslo 1978.

Det vil bli meddelt under forelesningene hvilken vekt som må legges på de forskjellige avsnitt i det trykte pensum.

Følgende hjelpemidler blir brukt i undervisningen:

H. T. Amundsen: *Oppgaver i teoretisk statistikk*, Oslo 1974 eller senere utgaver.

J. Samseth og A. Thorvaldsen: *Statistiske tabeller*, Trondheim 1977 eller senere utgaver.

Elementær økonometri

Faget elementær økonometri bygger direkte på undervisningen i statistiske grunnbegreper. Et godt kjennskap til de sentrale delene av pensum i dette faget er derfor viktig. I faget elementær økonometri er hovedproblemstillingen hvordan bruk av statistiske metoder kan bidra til å kaste lys over økonomiske spørsmål. Derfor kreves det også kjennskap til økonomisk teori og til de kildene for økonomiske data som det er vist til i andre deler av pensum.

Til innføring leses:

W. A. Wallis og H. V. Roberts: *Hva er statistikk?*, Oslo 1967.

R. Frisch og T. Haavlemo: *Utdrag av forelesninger i teoretisk statistikk*. Oslo 1971. Kapitlene 1, 2, 3 (unntatt appendiks) og 5.

O. Hellevik: *Gallupdemokratiet*. Oslo 1972.

Det øvrige pensum er:

Utvalgsundersøkelser

Prinsipper og metoder for Statistisk Sentralbyrås utvalgsundersøkelser. *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 33, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1977. Vedlegg 1: Elementer av teorien for sannsynlighetsutvalg er ikke pensum.

Studentene bør gjøre seg kjent med den sist publiserte *Forbruksundersøkelse* fra Statistisk Sentralbyrå. Dessuten vises til pensum om utvalgsundersøkelser i Statistiske grunnbegreper.

Metoder for analyse av samvariasjon

H. T. Amundsen: *Statistisk metodelære*, Oslo 1972. Kapittel 7.

H. T. Amundsen: *Statistisk metodelære II*, Oslo 1978. Kapitlene 11.0, 11.1, 11.5, 12 og 15.4.

I tilknytning til denne delen av pensum vil det bli avholdt ukentlige regneøvelser i første del av semestret.

J. S. Cramer: *Empirical Econometrics*, Amsterdam 1969. Kapitlene 1, 3, 4 (t.o.m. avsnitt 45), 7 (t.o.m. avsnitt 130), 8 (t.o.m. avsnitt 154), 9 (t.o.m. avsnitt 180).

Tidsrekker; prediksjon

H. T. Amundsen: *Statistisk metodelære II*, Oslo 1978. Kapitlene 15.1–15.3 og 15.5.

L. Johansen: *Prognoser i samfunnsmessig sammenheng*, Memorandum av 6. september 1971.

H. Brunborg: Framskrivning av folkemengden i Norge 1973–2100. Et analytisk eksperiment. *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 69, Oslo 1974.

Praktisk statistikk

Innføring i Praktisk statistikk, *Statistisk Sentralbyrås håndbøker*, nr. 44, Oslo 1980.

Som bakgrunn for undervisning i bruk av datamaskiner vises til:

I. J. Aasen, T. Brattvåg, I. Eidhammer og H. Tøfte: *Grunnbok i databehandling*, Oslo 1977. Særlig delene I og IV.

En liste med artikler

Det kreves kjennskap til hovedinnholdet i en del utvalgte artikler. Den til enhver tid gjeldende liste over slike arbeider fastsettes av faglærerne.

Studentene bør være fortlølig med følgende samleverk og hjelpemidler:

Statistisk Årbok (NOS)

Historisk statistikk 1978 (NOS)

Veiviser i norsk statistikk (NOS)

Publikasjoner fra Statistisk Sentralbyrå (Stensilert hefte som utkommer årlig).

Det obligatoriske seminaret i 5. studiesemester vil behandle regresjonsanalyse, databehandling (EDB) og praktisk statistisk arbeid. I tilknytning til seminaret skal det skrives en obligatorisk oppgave. Denne skal være innlevert innen eksamenssemestrets begynnelse.

Alternativ gjennomføringsplan for første avdeling

For enkelte studenter vil det være hensiktsmessig å begynne studiet med å ta forberedende prøve i matematikk først i studiet. Dette gjelder særlig studenter som har forholdsvis god bakgrunn i matematikk fra den videregående skolen og som vet at de vil ta hele første avdeling. For en slik student som starter i et høstsemester er gjennomføringsplanen nederst på siden en mulighet når det gjelder å følge undervisningen.

Andre avdeling

Forberedende prøve i matematikk

Undervisningen strekker seg over et høstsemester, med prøve i midten av desember og i midten av mai.

Pensum vil bli gitt ved forelesninger, og omfatter foruten en utdyping av emner fra

Studie-semester nr.	Antall timer pr. uke	Emner
1 (høst)	8	Matematikk (forberedende prøve)
	2	Bakgrunn og metode fra første avsnitt
2 (vår)	4	Mikroøkonomisk teori fra første avsnitt
	2	Produksjonsteori og konsumentteori fra 4. studiesemester
	2	Seminar i økonomi
3 (høst)	4	Makroøkonomisk teori fra første avsnitt
	1	Makroøkonomisk teori fra 3. studiesemester
	4*	Anvendt økonomi fra første avsnitt
	5	Statistiske grunnbegreper fra 3. studiesemester
4 (vår)	2	Makroøkonomisk teori fra 4. studiesemester
	4*	Anvendt økonomi fra første avsnitt
	2	Seminar i økonomi
	5	Statistiske grunnbegreper fra 4. studiesemester

* Bare siste del av semestret.

I 5. og 6. semester blir opplegget det samme som for de som tok forberedende prøve i matematikk i 3. semester. Eksamen i første avsnitt kan passende avlegges ved slutten av 4. semester. I 1. semester vil det etter denne planen bli noe tid til overs. Denne tiden kan f.eks. brukes til Examen philosophicum.

forberedende prøve i matematikk i første avdeling, differensiallikninger, differensiallikninger, konvekse og konkave funksjoner av flere variable, lineær og ikke-lineær programmering. Som kursorisk pensum inngår en elementær innføring i variasjonsregning og optimal kontrollteori, samt elementær teori for egenverdier, kvadratiske former og ikke-negative matriser.

Teoretisk økonomi

Pensum i andre avdeling i teoretisk økonomi bygger videre på pensumstoffet i første avdeling i teoretisk økonomi. Pensum i første avdeling gjelder derfor også for andre avdeling. Det videre pensum i andre avdeling omfatter:

Innføring og metodespørsmål

- T. Haavelmo: *Innledning til høyere kurs i økonomisk teori*, Oslo 1971.
- T. Haavelmo: *Teknikk og metoder ved oppstilling av teoretisk-økonomiske modeller*, forelesningsreferat ved L. Johansen, Oslo 1970. Se også forelesningsreferat ved E. S. Andersen, O. Magnussen og A. Sørsveen med samme tittel, Oslo 1969.
- R. Frisch: Statikk og dynamikk i den økonomiske teori i *Nationaløkonomisk Tidsskrift*, København 1929. Her leses fra og med punkt 3 til og med punkt 6. I punkt 5 utgår siste avsnitt. (Den dynamiske likevekt i byttemarkedet uten produksjon.) Foreligger som særtrykk, Oslo 1964. En krever kjennskap til hovedinnholdet i:
- Langtidsplanlegging og modeller. Modellbruk og modellutvikling i den langsiktige økonomiske planlegging i *NOU* 1976:8, Kapitlene 1–10.
- Mikroteori, markedsteori og velferdsteori*
J. M. Henderson og R. E. Quandt: *Microeconomic Theory*, New York 1971 (Kapittel 8 leses kursorisk).
Som alternativ til deler av ovennevnte bok anbefales
- E. Malinvaud: *Lectures on Microeconomic Theory*, Amsterdam 1972.
- Det øvrige pensum er:
- L. Johansen: *Production Functions*, Amsterdam 1972. Kapittel 1, 2 og 3 (t.o.m. 3.3). Kapittel 8 er kursorisk pensum. Resten av boka er ikke pensum, men deler av den vil øke forståelsen for endel av det øvrige pensum i andre avdeling.
- T. Haavelmo: *Generell markedsteori*, forelesningsreferat ved G. Bramness, Oslo 1970.
- T. Haavelmo: *Økonomisk velferdsteori*, forelesningsreferat ved A. Amundsen og H. J. Kreyberg, Oslo 1968.
eller
- J. de V. Graff: *Theoretical Welfare Economics*, Cambridge 1971.
- L. Johansen: *Samfunnsøkonomisk lønnsomhet*. Oslo 1977.
- G. Bramness: Et velferdsteoretisk grunnlag for cost-benefit analysen, i *Sosialøkonomen* nr. 3. 1975.
- B. Mattson: *Samhällsekonomiska kalkyler*, Lund 1970.
Som supplerende lesning anbefales:
- K. J. Cohen og R. M. Cyert: *Theory of the Firm: Resource Allocation in a Market Economy*, Englewood Cliffs, N. J. 1975, Part 3.
- F. R. Førsund: Generelle økonomiske prinsipper for løsning av forureningsproblemene, i *Statsøkonomisk Tidsskrift*, nr. 2, 1972.
- T. Haavelmo: *Fra teorien om rasjonering og prisregulering*. Forelesningsreferat ved T. Johansen. Memorandum av 12. desember 1958.
- R. Rees: *Public Enterprise Economics*. London 1976, Kapitlene 7 og 9 kan overspringes.
- Tilpasning under usikkerhet og spillteori*
K. J. Arrow: *Aspects of the Theory of Risk-Bearing*, Lectures 2 and 3, Yrjö Johnson Lectures, Helsinki 1965.
- M. Bacharach: *Economics and the Theory of Games*, London 1976. Pensum er: Kapitlene 1, 2, 3, 4.1–4.5, 5.1–5.7.
- K. H. Borch: *The Economics of Uncertainty*, kapittel 1–4. Princeton 1968.

L. Johansen: Spillteori som grunnlag for samfunnsanalyse, i *Statsøkonomisk Tidsskrift*, 1974.

Det anbefales å lese kapitlene i Borchs bok før Arrows «Lectures».

Som supplerende lesning til Arrow og Borch anbefales:

J. Mossin: *Theory of Financial Markets*, Prentice Hall 1973.

Det vises dessuten til artikkelen av J. Tobin: Liquidity Preferences as Behavior Towards Risk i *Review of Economic Studies*, februar 1958. Denne artikkelen er pensum i penge- og finanslære.

Makroøkonomiske emner

W. H. Branson: *Macroeconomic Theory and Policy*, New York 1972.

L. Johansen: *Artikler om økonomisk vekst*, Oslo 1969.

B. Sørdersten: *Internasjonell økonomi*. Stockholm 1978. Del 1 og 2.

P. Sweezy: *The Theory of Capitalist Development*, London 1942.

T. Thonstad: *Innføring i kryssløpsanalyse*, Oslo 1973. Her leses kapittel 1–16.

Som supplerende lesning anbefales:

M. K. Evans: *Macroeconomic Activity*, New York 1969.

T. Haavelmo: *Investerings-teori*, referat ved B. Thalberg, Oslo 1969. (Alternativt: T. Haavelmo: *A Study in the Theory of Investment*, Chicago 1960. Se også kapittel V og VI i T. Haavelmo: *Orientering i makro-økonomisk teori*, Oslo 1969.)

T. Haavelmo: *Sysselsettingsteori*, referat ved K. Edvardsen, Oslo 1970.

T. Haavelmo: *Trekk av fordelingslæren*, referat ved J. Serck-Hanssen, Oslo 1967.

M. G. Mueller (ed.): *Readings in Macroeconomics*, New York 1966.

Sosialøkonomiens historie

Hovedtrekkene i utviklingen av den teoretiske økonomi studeres ved:

R. B. Ekelund og R. F. Hebert: *A History of Economic Theory and Method*. McGraw-Hill 1975, Kapitlene 1, 3, 4, 6,

7, 9, (appendiks overspringes), 11, 12, 13 (appendiks overspringes), 14, 15.

Som supplerende lesning anbefales:

M. Boserup (utvalg og kommentar): *Deres egne ord*, I og II, København 1968 og 1972.

D. Horowitz (ed.): *Marx and Modern Economics*, London 1968.

E. K. Hunt and J. G. Schwartz (ed.): *A Critique of Economic Theory*, Penguin Modern Economics Readings, 1972.

Utvalgte artikler

Det kreves kjennskap til hovedinnholdet i en del utvalgte tidsskriftartikler og kortere avhandlinger.

Inntil videre gjelder følgende liste:

1. G. Becker: A Theory of the Allocation of Time, i *The Economic Journal*, 1965.

2. R. J. Gordon: Recent Developments in the Theory of Inflation and Employment, i *Journal of Monetary Economics*. No. 2, 1976, pp. 185–219.

3. O. C. Herfindahl: Depletion and Economic Theory. Selection 7 (pp. 64–89) i Orris C. Herfindahl: *Resource Economics. Selected Works*. Ed. D. Brooks. The Johns Hopkins Press, Baltimore and London 1974. Også trykt i *Extractive Resources and Taxation*, ed. M. Gaffney, University of Wisconsin Press 1967, pp. 68–90.

4. T. C. Koopmans: *Three Essays on the State of Economic Science*, New York 1957. Kapitlene 1 og 2 i Allocation of Resources and the Price System. Det kreves bare kjennskap til selve opplegget i artikkelen.

5. K. J. Lancaster: A New Approach to Consumer Theory, i *The Journal of Political Economy*, nr. 2, 1966.

6. O. Lange: On the Economic Theory of Socialism. Finnes i O. Langes og F. M. Taylors bok av samme navn, London 1948.

7. A. Sandmo: Investment and the Rate of Interest, i *Journal of Political Economy*, No. 6, 1971.

8. R. M. Solow: *Capital Theory and the Rate of Return*, Amsterdam 1963. Et utdrag av artikkelen finnes også i boken *Capital and Growth*, i serien Penguin Modern Economics Readings, 1971.

Oppslagsverker

Det gjøres oppmerksom på oversikter over problemstillinger og litteratur innen ulike områder av økonomikken i samleverket *Surveys of Economic Theory*, I–III, London 1966–67.

Det vises også til bøkene i serien Penguin Modern Economics Readings, særlig *Economics of Education*, *Growth Economics*, *Inflation*, *International Trade* og *The Labour Market* og til

N. Thygesen og P. Nørregaard Rasmussen (red.): *Utviklingslinier i makroøkonomisk teori*, København 1969.

Anvendt økonomi (næringsøkonomi)

Pensum bygger videre på de kunnskaper som studentene har fått gjennom studiet av anvendt økonomi i første avdeling og omfatter følgende områder: konkurranseproblemer og reguleringspolitikk, distriktsøkonomi, transportøkonomi, arbeidsmarkedsproblemer, utenriksøkonomi. I tillegg til det skrevne pensum vil en søke å gjennomgå emner innen disse fagområdene ved forelesninger i hvert semester. Videre vil en søke å holde eksamensseminarer i anvendt økonomi hvert semester.

I større utstrekning enn i første avdeling vil det ved andre avdelings eksamen forutsettes at studentene har satt seg inn i dagsaktuelle problemstillinger. En del emner som ikke er nevnt ovenfor, vil bli behandlet i spesialforelesninger.

Bakgrunnsstoff

G. Stoltz: *Økonomisk Utsyn 1900–1950 i Samfunnsøkonomiske studier* nr. 3, Oslo 1955.

B. Furre: *Norsk historie 1905–1940*, Oslo 1972.

Norges økonomi etter krigen i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 12, Oslo 1965.

Langtidsprogrammet 1978–1981, i St. meld. nr. 75 1976/77. Kapittel 10.7, kapittel 12 og Vedlegg III.

Norsk industris utvikling og framtid i St. meld. nr. 67, 1974–75, Kapitlene 3, 4, 5 og 6 i Del 2.

Økonomisk utsyn for siste år: Kapitlene om produksjon og sysselsetting, inntektsnyttning og sluttord.

Norges ressursituasjon i global sammenheng i *NOU* 1974:55, Kapittel 10: Et samlet syn.

Konkurranseproblemer og reguleringspolitikk

Omfatter offentlig pris- og fortjeneste-regulering, privat konkurranseregulering, trustlovgivning, konsesjonslover, statsdrift kontra privatdrift m.v.

Litteratur:

O. Haugland, V. Ringstad, m.fl.: *Maktutredningen – Om konsentrasjon og marknadsmakt*. Oslo 1978. Kapitlene 1–9.

A. Lindbeck: *Prissystemet i langtidsplaneringen*. Fra artikkelsamlingen *Svensk økonomisk tilvæxt – en problemanalys*, Stockholm 1966.

J. Serck-Hanssen: *Strategiske typer i norsk næringsliv*. Oslo 1979.

Distriktsøkonomi

Det kreves kjennskap til de viktigste problemer som danner bakgrunn for distriktpolitikken i Norge. Videre kreves kjennskap til de viktigste virkemidler i norsk distriktpolitikk. Det vises her til: *Om regionalpolitikken og lands- og landsdelsplanleggingen* i St. meld. nr. 27 (1971–72), spesielt kapitlene 3, 5 og 6.

Etableringskontroll og lokalisering-sveiledning i *NOU* 1974:46.

Spesielt kapitlene IV–XI.

Videre anbefales det at studentene skaffer seg kunnskap om teorier og metoder som er av særlig relevans for analyse av distriktpolitiske problemstillinger gjennom studie av følgende litteratur:

F. C. Holte: *Sosialøkonomi*, Oslo 1977, kapitlene 31 og 32 og Vedlegg 32 A.

T. Lindholt: *Economic-base-teorien* og

regionale multiplikator-modeller, i *Sosialøkonomen* nr. 2, 1970.

E. S. Mills: *Urban Economics*, Glenview, III., 1972, kapitlene 1, 3, 4, 5 og 7.

Jan Serck-Hanssen: *Notater om regionaløkonomiske emner*. Memorandum av 7. september 1977.

Transportøkonomi

Omfatter strukturtrekk og de viktigste problemer for innenlands transport (jernbane, bil, kystfart, fly). Litteratur:

O. C. Hiort: *Innenlandske transport. Struktur - utvikling - problemer*, Oslo 1969.

G. Bramness og V. Christiansen: *Køer som rasjoneringsmetode*. Oslo 1976. Kapitlene V.2-V.4 og kapittel VI.4.

Som supplerende lesning anbefales:

Innenlandsk samferdsel av A. Strømme Svendsen i *Næringsøkonomiske oversikter*, Bind III, E. Hope, red., Oslo 1972.

Arbeidsmarkedsproblemer

Omfatter arbeidsmarkedets funksjonsmåte samt organisasjonene på arbeidsmarkedet, kollektiv tariff-forhandling, statens stilling til arbeidstvister.

Litteratur:

A. Rees: *The Economics of Work and Pay*, New York 1973.

Norges økonomi etter krigen i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 12, Oslo 1965. Her leses kapittel VII.

For øvrig vises det til følgende pensum i andre fag:

T. Haavelmo: *Sysselsettingsteori*, forelesningsreferat ved K. Edvardsen, Oslo 1970.

F. C. Holte: *Sosialøkonomi*, Oslo 1977, Vedlegg 16c En modell for beregning av virkningene av et inntektsoppgjør. Som supplerende lesning anbefales:

T. Rødseth: *Utredning om lavtlønnsproblemer i Norge*, Lønns- og Prisdepartementet, Oslo 1969.

Siste års rapporter fra Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene, som utgis i serien *Norges offentlige utredninger (NOU)*.

Utenriksøkonomi

B. Ohlin: *Utrikeshandel och handelspolitikk*, Stockholm 1965. Del III.

B. Södersten: *Internasjonell økonomi*. Stockholm 1978. Del III.

Oversikt over de senere års handelspolitikk vil bli dekket ved forelesninger.

Penge- og finansiære

De deler av pensum i teoretisk økonomi i første og andre avdeling som får særlig anvendelse som grunnlag for resonnementene innenfor penge- og finansiæren, gjelder også som pensum i dette fag. Det vises spesielt til:

W. H. Branson: *Macroeconomic Theory and Policy*, New York 1972, kapitlene 5, 9, 12-15 og 17.

Videre leses:

Pengeteori, penge- og kredittvesen, pengepolitikk

G. Stoltz: *Innføringsnotater i penge- og kredittlære*, Norges Handelshøyskoles Studentkontor 1960. Sidene 21 og 22 i 1960-utgaven kan overspringes.

G. Stoltz: *Forelesninger i makroteori*, Norges Handelshøyskole 1973. Kapitlene 2, 7 og 9 kan overspringes.

L. Johansen: Bankenes rolle i en makroøkonomisk modell, i *Statsøkonomisk Tidsskrift*, desember 1956.

L. Eide og K. Holli: *Det norske penge- og kredittsystem* i Norges Banks skriftserie nr. 9, Oslo 1980.

Norges økonomi etter krigen i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 12, Oslo 1965. Kapittel IX. Kredittmarkedet.

Finansieringsselskaper og låneformidling i NOU 1974:1. Avsnittene 1 (s. 15-17) og 7 (s. 40-43) i kapittel II, kapittel IV (s. 48-56), avsnitt 8 i kapittel V (s. 70-76) og avsnittene 1-3 i kapittel VI (s. 77-85).

Innstilling fra Den penge- og kredittpolitiske komité, avgitt 30. desember 1963. Kapittel IV og Vedlegg 2. De deler av innstillingen som er pensum kan også leses i *Utdrag fra innstilling fra Den*

- penge- og kredittpolitiske komité, Oslo, 1974.
- P. Meinich: Pengepolitiske reservekrav eller utlånsrelasjon? i *Sosialøkonomen*, nr. 5 og 6, 1971.
- P. Meinich: *Utdrag av forelesninger om penger og kreditt*, Oslo 1976.
- J. Tobin: Liquidity Preference as Behavior towards Risk, i *The Review of Economic Studies*, februar 1958. Denne artikkelen er også trykt i følgende artikkelsamlinger: R. S. Thorn (ed.): *Monetary Theory and Policy*, New York 1966; S. A. Archer og C. A. D'Ambrosio (ed.): *The Theory of Business Finance: A book of Readings*, New York 1967; M. C. Mueller (ed.): *Readings in Macroeconomics*, New York 1966; D. D. Hester og J. Tobin (ed.): *Risk Aversion and Portfolio Choice*, New York 1967 og J. Tobin: *Essays in Economics*. Volume 1: Macroeconomics, Amsterdam 1971.
- P. Munthe: *Penger, Kreditt og Valuta*, Oslo 1978. Kapitlene I, VIII–X og VII–XV og Teknisk tillegg: Kursberegninger.
- B. Södersten: *Internasjonell økonomi*, Stockholm 1978. Kapitlene 23, 26, 27, 28, 29, 30 og 31.
- De som ønsker det kan lese tilsvarende kapitler i en engelsk utgave av boken: B. Södersten: *International Economics, Second edition, London 1980*. Kapittelnummereringen i den engelske utgaven avviker imidlertid delvis fra den svenske utgaven. I den engelske utgaven er følgende kapitler pensum: 22 og 25–30.
- Innstilling om lov om pengevesenet og Norges Bank*, avgitt 8. juni 1953 av Penge- og bankkomitéen av 1950. Avsnitt II: Historisk oversikt vedkommende pengevesenet i Norge og Norges Bank.
- Innstilling om I. Lov om sparebanker og II. Lov om forretningsbanker*, avgitt 19. desember 1958 av Penge- og bankkomitéen av 1950. Første del, II: Landets Kredittinstitusjoner.
- De ovenfor nevnte utdrag av innstillingene fra Penge- og bankkomitéen av 1950 kan også leses i *Pengeordninger og pengepolitikk*, Norges Handelshøyskole, Bergen 1962.
- Det kreves et visst kjennskap til lovgivningen om penge- og kredittvesenet, særlig *Lov av 25. juni 1965 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene*.
- Som supplerende lesning til artikkelen av J. Tobin anbefales:
- J. Mossin: *Theory of Financial Markets*, Englewood Cliffs, N. J. 1973.
- Offentlige finanser, finansteorier og finanspolitikk*
- L. Johansen: *Offentlig økonomikk*, Oslo 1967.
- N. T. Furunes: Realøkonomiske hovedtrekk ved MODIS IV representert i en enkel Keynesmodell, Nasjonalregnskap, Modeller og Analyse, en artikkelsamling til Odd Aukrusts 60-årsdag i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 26, Oslo 1975.
- Statsbudsjettet* (St.prp. nr. 1) studeres i sammenheng med Stortingets bevilgningsreglement. Hovedvekten legges på å bli kjent med prinsippene for oppstillingen. Som hjelpemiddel benyttes G. Stoltz: *Statsbudsjett og statsregnskap*, Norges Handelshøyskole, Bergen 1962 eller senere utgaver.
- Hovedtrekkene av det norske skattesystemet studeres gjennom Det norske skattesystemet, Hefte 1, Direkte skatter 1974 i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 24, Oslo 1974 og Hefte 2, Indirekte skatter og trykdeordninger 1976, i
- Samfunnsøkonomiske studier* nr. 31, Oslo 1977, gjennom skattelovgivningen og gjennom den årlige proposisjon om skatter og avgifter til statskassen som legges fram i forbindelse med Statsbudsjettet.
- Som ytterligere hjelpemiddel anbefales:

Om inntektsfordeling og skattepolitikk i St. meld. nr. 61 (1976–77), og siste

utgave av Aktuelle skattetall i serien *Rapporter fra Statistisk Sentralbyrå*.

Den kommunale sektor studeres gjennom

L. Johansen: *Offentlig økonomikk*, Oslo 1967, kapittel VIII. og

A. Engh og E. Tofte: *Kommunalkunnskap. Kommunal Forvaltning*, Oslo 1979.

I. Det kommunale selvstyre, s. 11–36.

II. De kommunale styreorganer, s. 37.

IV. Kommunenes økonomi, s. 145–181.

Det kan legges mindre vekt på administrative detaljer, men det forutsettes at studentene er kjnet med aktuelle kommunaløkonomiske problemstillinger.

Som supplerende lesning til kapittel VI i Leif Johansens lærebok anbefales:

R. Rees: *Public Enterprise Economics*, London, 1976.

Nyttige hjelpemidler i studiet av penge- og finansiell teori er også kapitlene om pengemessige forhold og offentlige finanser i *Økonomisk utsyn*, (NOS).

Nasjonalbudsjettet.

Norges økonomi etter krigen i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 12, Oslo 1965.

Innstilling fra Formuesfordelingskomitéen, Bergen 1968.

Internasjonal økonomi

Pensum består av lesepensum og regulære forelesninger/seminarer.

Sentrale emner vil bli gjennomgått i en forelesningssyklus over 4 semestre, med 2 uketimer pr. semester. I tillegg til dette vil det fra tid til annen bli holdt forelesninger over spesielle emner.

Pensum er:

Utenrikshandelsteori

R. E. Caves and R. W. Jones: *World Trade and Payments. An Introduction*. 3. ed. Boston 1981. **Parts I–III.**

Følgende artikler fra J. Bhagwati (ed.): *International Trade. Selected readings*, London 1969. Nr. 1 (Leontief), nr. 3 (Lancaster), nr. 4 (Jones), nr. 5 (Leontief), nr. 7 (Samuelson), nr. 9 (Lipsey), nr. 10 (Stolper and Samuelson), nr. 12 (Corden) og nr. 14 (Findlay and Grubert).

Valuta

R. E. Caves and R. W. Jones: Op.cit. Parts 4, IV–V.

B. Tew: *The Evolution of the International Monetary System 1945–77*. London 1977.

R. Dornbusch: *Open Economy Macroeconomics*, New York 1980. Overspringslesliste vil bli gitt.

Kapitalbevegelser og utviklingsøkonomi

A. P. Thirlwall: *Growth and Development with Special Reference to Developing Economies*, London 1972.

Følgende artikler fra J. H. Dunning (Ed.): *International Investment*, London 1972. Nr. 1 (Thomas), nr. 2 (Dunning), nr. 3 (Nurkse), nr. 5 (MacDougall), nr. 9 (Cooper), nr. 10 (Penrose), nr. 11 (Caves), nr. 12 (Vernon), nr. 13 (Robertson), nr. 15 (Dunning), nr. 16 (Meier), nr. 17 (Streeten) og nr. 18 (Johnson).

A. I. MacBean and V. N. Balasubramanian: *Meeting the Third World Challenge*, London 1976.

S. Kuznets: *Modern Economic Growth. Rate, Structure and Spread*, London 1966, særlig kapitlene 6–9.

Studentene må ha kjennskap til de store trekk i verdenshandelens struktur. Opplysningene finnes i GATT's årlige publikasjon *International Trade*.

Det forutsettes at studentene kjenner de viktigste internasjonale økonomiske organisasjoner, deres oppbygging, virksomhet og aktuelle problemer. Til disse regnes: The International Monetary Fund (IMF), The International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), International Development Association

(IDA), General Agreement on Tariffs and Trade (Gatt). Videre forutsettes et visst kjennskap til organene for økonomisk samarbeid i Vest-Europa: OECD, EF, EFTA, COMECON. En oversikt over de viktigste organisasjoner for globalt og regionalt økonomisk samarbeid er gitt i:

- H. Åkerman (red.): *Økonomiskt samarbete över gränserna*, Stockholm 1971.
 J. H. Richards: *International Economic Institutions*, London 1970.

Det henvises også til organisasjonenes årsberetninger. De europeiske organisasjoner er mer utførlig behandlet i P.E.P.:

European Unity. A Survey of the European Organisations. London 1968.

I tilknytning til studiet av utviklingslandenes problem bør studentene skaffe seg opplysninger om den faktiske struktur og utvikling i disse land. Befolkningsproblemene i utviklingslandene er behandlet i flere av de nyere lærebøker i demografi.

Det kreves også at studentene kjenner hovedtrekkene i den bistand som ytes utviklingslandene og de problemene som er knyttet til denne bistandsvirksomhet. En kortfattet oversikt finnes i *Innstilling om den videre utbygging av Norges bistand til utviklingslandene*. Fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon av 18. mars 1966, Oslo 1967, kapittel B–F. For den senere utvikling henvises det til den årlige publikasjon fra Development Assistance Committee, OECD: *Development Assistance. Efforts and Policies*, Paris.

Økonomiske systemer

Økonomiens historie

- D. Dillard: *Moderne økonomisk historie, den økonomiske utvikling i Vest-Europa, USA og Sovjet 1870–1939*, Oslo 1973.
 M. Dobb: *Studies in the Development of Capitalism*, London 1972.

Sosialøkonomiens historie

- E. Roll: *History of Economic Thought*, 4. Edition, London 1973 eller
 R. B. Ekelund og R. F. Hebert: *A History of Economic Theory and Method*, McGraw-Hill 1975.
 M. Dobb: *Theories of Value and Distribution since Adam Smith*, Cambridge 1973.
 D. Horowitz (ed.): *Marx and Modern Economics*, New York 1968.

Økonomiske systemer og deres historiske utvikling

- A. Lindbeck (ed.): *Økonomiska System*, Stockholm 1971.
 M. Friedman: *Capitalism and Freedom*, Chicago/London 1964.
 O. Lange: *On the Economic Theory of Socialism*. Finnes i O. Langes og F. M. Taylors bok av samme navn, London 1948.
 P. M. Sweezy: *The Theory of Capitalist Development*, London 1942.
 P. A. Baran and P. M. Sweezy: *Monopolkapitalen*, Oslo 1971.
 M. Dobb: *The Soviet Economic Development since 1917*, London 1966.
 Det vises til:
 J. A. Schumpeter: *History of Economic Analysis*, New York 1955. Del II: Side 232–243 og kap. 7, del III: Side 463–483, samt kap. 5 og 6, del IV: Kap. 2, 5, 6 og 7 samt appendix til kap. 7, del V: Kap. 2 og 5.
 A. Smith: *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. London 1776 eller senere utgaver. Book I, kap. 1–9, og Book III.
 D. Ricardo: *The Principles of Political Economy and Taxation*, London 1817 eller senere utgaver. Kapitlene I–VI.
 T. R. Malthus: *A Summary View of the Principles of Population*. Trykt i: D. V. Glass (ed.): *Introduction to Malthus*, London 1953.
 K. Marx: *Capital*, Moskva 1971. Chapter I og XXVI–XXXII, eller i en noe forkortet norsk utgave, *Karl Marx verker i utvalg*, Oslo 1970, bind 5: Sidene 25–48 og bind 6: Side 76–115.

M. Hoel: *Kryssløp, Arbeidsverdier og Priser*, Memorandum av 12. sept. 1974. Også trykt i *Statsøkonomisk tidsskrift*, 1974 s. 57–88.

Økonometriske metoder

Faget bygger videre på pensum til første avdeling i teoretisk og anvendt statistikk og har nær tilknytning til pensumstoffet i teoretisk økonomi. Pensum består av: I. Sentrale emner som blir gjennomgått ved regelmessige forelesninger og II. Et lesepensum.

Forelesningsplanen er:

Hvert høstsemester: Et kurs på 2 timer i uken om prinsipper og metoder for økonometriske undersøkelser.

Hvert vårsemester: Et kurs på 2 timer om uken om aktuelle anvendelser på praktiske økonomiske problemer.

I tillegg til disse pensumforelesninger må det med varierende mellomrom bli gitt andre forelesninger om spesielle emner.

Det vises til pensum i teoretisk statistikk, spesielt til kapitler som behandler flervariabel analyse (regresjon m.v.):

H. Thorén Amundsen: *Statistisk metode-lære II*, Oslo 1978.

Fra pensum i anvendt statistikk vises det til:

J. S. Cramer: *Empirical Econometrics*, Amsterdam 1969.

K. F. Wallis: *Topics in Applied Econometrics*, London 1973.

Det videre lesepensum omfatter:

A. Amundsen: *Om identifikasjon av økonometriske modeller*. Memorandum av 2. april 1973.

T. Haavelmo: *Utsnitt av økonometrisk metodelære*, forelesningsreferat ved B. Thalberg, Oslo 1964.

E. Malinvaud: *Statistical Methods of Econometrics*, Amsterdam 1970. Her leses kapitlene 2, 3, 4, 16 og 17 i sin helhet og dessuten de enklere deler av de øvrige kapitler, jfr. henvisninger til disse gitt i bokens forord. Alternativt kan dette lesepensum i samråd med faglærer, dekket av andre lærebøker, bl. a. av:

L. R. Klein: *A Textbook of Econometrics*, Second Edition Englewood Cliffs, N. J. 1974 (utsolgt fra forlag høsten 1977), eller av: J. Johnston: *Econometric Methods*, 2nd Edition, McGraw-Hill 1972.

Dessuten leses: *Studies in Econometric Methods* i *Cowles Commission Monograph* No. 14, New York 1953. Her leses s. 1–48 og s. 75–111.

L. Johansen: *A Multi – Sectoral Study of Economic Growth*, Second Enlarged Edition, Amsterdam 1974.

L. Johansen: *Production functions*, Amsterdam 1972. Kapittel 8.

Det kreves kjennskap til hovedinnholdet i en del utvalgte tidsskriftartikler og kortere avhandlinger. Den til enhver tid gjeldende liste over slike arbeider fastsettes av faglærerne. Inntil videre gjelder følgende liste:

1. A. P. Barten: *The Systems of Consumer Demand Functions Approach: A Review* i *Econometrica*, Jan. 1977, pp. 23–52.

2. A. Brown and A. Deaton: *Models of Consumer Behaviour: A Survey*, i *The Economic Journal*, 1972, pp. 1145–1235. Også i *Survey of Applied Economics*, Vol. I, London 1973, pp. 177–268.

3. Z. Griliches: *Distributed Lags: A Survey*, i *Econometrica*, Jan. 1967, pp. 16–59.

4. D. W. Jorgenson: *Econometric Studies of Investment Behaviour: A Survey*, i *Journal of Economic Literature*, December 1971, pp. 1111–1147.

5. J. Tinbergen: *A Positive and a Normative Theory of Income Distribution* i *The Review of Income and Wealth*, 1970, pp. 221–234.

I listen nedenfor er vist til en del litteratur som studentene anbefales å benytte etter sine interesser som supplement til det ovenstående pensum.

J. Aitchison and J. Brown: *The Lognormal Distribution*, Cambridge 1957.

- M. K. Evans: *Macroeconomic Activity*, New York 1969.
- Z. Griliches and V. Ringstad: *Economies of Scale and the Form of the Production Function*, Amsterdam 1971.
- T. Haavelmo: The Probability Approach in Econometrics, i *Econometrica* 1944, Supplement.
- D. W. Jorgenson and C. D. Siebert: A Comparison of Alternative Theories of Investment Behavior, i *The American Economic Review* 1968, pp. 681–712.
- L. Philips: *Applied Consumption Analysis*, Amsterdam 1974.
- R. A. Pollak and T. J. Wales: Estimation of the Linear Expenditure System, i *Econometrica* 1969, pp. 611–628.
- R. E. Quandt: On the Size Distribution of Firms, i *American Economic Review*, 1966, pp. 416–432.
- R. Stone and D. A. Rowe: The Market Demand for Durable Goods, i *Econometrica*, 1957, pp. 423–443.
- J. Mossin: *Operasjonsanalytiske emner*, Oslo 1972.
- S. Danø: *Linear Programming in Industry. Theory and Application*, Wien 1960.
- L. Johansen: Det duale problem i lineær programmering, *Observator nr. 1*, 1964.

Forøvrig vises til pensum i regnskapsanalyse i 1. avdeling, grunnkurs i teoretisk økonomi. Studentene forutsettes dessuten å tilegne seg forståelse for vurderingenes betydning ved oppstilling av et regnskap. Emnet er behandlet i J. Rasmussen og K. Scherfig: *Driftsøkonomi*, Hæfte 1, København 1971, siden 31 og utover.

I følgende liste gis en del litteratur som studentene anbefales å benytte etter sine interesser som supplement til ovenstående pensum.

Investeringsanalyse

- B. V. Carsberg and H. C. Edey (eds.): *Modern Financial Management*, Penguin Modern Management Readings, 1969.
- E. F. Fama and M. H. Miller: *The Theory of Finance*, Hinsdale, Illinois, 1972.
- W. H. Jean: *Finance*, Dryden Press, 1973.

Mikroøkonomi

- I. Horowitz: *Decision Making and the Theory of the Firm*, New York 1970.
- A. Koutsoyiannis: *Modern Microeconomics*, London 1975. Denne bok behandler stort sett de samme emner som Cohen og Cyert i pensum. Noen emner som kostnadsteorier, stordriftsfordeler og -ulempes samt oligopolitisk adferd, behandles mer inngående her enn i Cohen og Cyert.

Bedriftsøkonomi

Pensum i dette fag består av: I. Sentrale emner som blir gjennomgått ved regelmessige forelesninger og II. Et lesepensum.

Pensum og undervisning tar i vesentlig grad sikte på å vise hvordan økonomisk teori og visse operasjonsanalytiske metoder kan brukes som hjelpemidler ved planlegging og kontroll av bedriftens drift og investering. Det forutsettes et visst kjennskap til lineær algebra og matriseregning. Videre vil et visst kjennskap til økonometriske metoder være til nytte.

Pensum er:

- A. Danielsson: *Företagsekonomi en översikt*, Lund 1976.
- J. Rasmussen og K. Scherfig: *Driftsøkonomi*, Hæfte 3 og 4, København 1971, 1972.
- K. J. Cohen and R. M. Cyert: *Theory of the Firm: Resource Allocation in a Market Economy*, Englewood Cliffs, N. J. 1975. Kap. 1, 2, 4, 5, 9 og 20 overspringes.

Operasjonsanalyse

- W. J. Baumol: *Economic Theory and Operations Analysis*, Englewood Cliffs, N. J. 1961.
- G. Hadley: *Linear Programming*, Reading, Mass. 1962.
- G. Hadley: *Nonlinear and Dynamic Programming*, Reading, Mass. 1964.
- G. F. Hadley and T. M. Whitin: *The*

Analysis of Inventory Systems, Englewood Cliffs, N. J. 1963.

H. Raiffa: *Decision Analysis. Introductory Lectures on Choices under Uncertainty*, Reading, Mass. 1958.

Offentlig rett

Innføringssliteratur

T. Eckhoff: Juridisk metode i *Jussens Venner* 1968 (Bind II), s. 133–65. Også trykt i *Noen statsrettslige emner*, 1972 og 2. oppl. 1975.

Statsforfatningsrett

J. Andenæs: *Statsforfatningen i Norge*, 4. rev. utg. Oslo 1976.

T. Eckhoff: Utviklingslinjer i norsk statsstyre og forfatningsrett, i *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, 1964 s. 171 flg. Også trykt i *Noen statsrettslige emner*, 1973 og 2. oppl. 1975.

P. Stavang: Negativt flertall i norsk parlamentarisme, i *Lov og Rett* 1971 s. 145–66. Også trykt i *Noen statsrettslige emner*.

I. Wilberg: Om parlamentarisme og ministeransvarlighet, i *Nordisk Administrativ Tidsskrift* 1962 s. 223–47. Også trykt i *Noen statsrettslige emner*.

Forvaltningsrett

T. Eckhoff: Legalitetsprinsippet, TfR 1963 s. 225 flg. i *Noen statsrettslige emner*.

T. Eckhoff: Delegasjon av avgjørelsesmyndighet i forvaltningen, NAT 1961 s. 472 flg. i *Noen statsrettslige emner*.

T. Eckhoff: Effektivitet og rettssikkerhet i den offentlige forvaltning, NAT 1958 s. 15 flg. i *Noen statsrettslige emner*.

T. Eckhoff: Domstolskontroll med forvaltningen i Norge JV serie nr. 1 (1964), i *Noen statsrettslige emner*.

A. Frihagen: *Forvaltningsrett*, Del 2, 3. rev. utg. Bergen 1975.

I. Wilberg: Ombudsmannskontrollen med kommunalforvaltningen i Norge, Festskrift til Stephan Hurwitz s. 535–46, i *Noen statsrettslige emner*.

Offentlighetsloven. En kort orientering ut-

arbeidet i juni 1971 av Justisdepartementet.

Stortingets ombudsmann for forvaltningen. En orientering om ordningen. Utgitt av Stortingets ombudsmann for forvaltningen, 1968.

Makroøkonomisk planlegging

Faget makroøkonomisk planlegging bygger i sterk grad på den teoretiske økonomi. Også deler av penge- og finansiell læren er av stor betydning. Det gjelder særlig de deler som har tilknytning til økonomisk politikk.

Analyseteknikk er viktig i forbindelse med makroøkonomisk planlegging. Blant annet kommer elementer av lineær algebra med matriseregning til anvendelse. Videre vil et visst kjennskap til økonometriske metoder være en fordel.

Pensum er:

L. Johansen: *Lectures on Macroeconomic Planning. Part 1, General Aspects*, Amsterdam 1977. Avsnitt 1.3 er å betrakte som kursorisk pensum. Det samme gjelder de mange henvisninger til spesielle forfattere i en del av de øvrige avsnitt.

L. Johansen: *Lectures on Macroeconomic Planning. Part 2, Centralization, Decentralization, Planning under Uncertainty*, Amsterdam 1978. Store deler av boken er å betrakte som kursorisk pensum. Faglæreren vil gi nærmere rettleiding.

Som supplerende stoff leses følgende artikler av L. Johansen:

Hvem beslutter i dag – og om 20 år? i boka *Norge 1987*, Oslo 1968.

Prinsipielle betraktninger om prognoser og langtidsplanlegging, Memorandum av 12. mai 1970.

Prognoser i samfunnsmessig sammenheng, Memorandum av 6. september 1971.

Som supplerende stoff leses dessuten:

R. Frisch: *Preface to the Oslo Channel Model*, Memorandum av 20. oktober 1961.

Pensum videre er

R. Dorfman, P. A. Samuelson and R. M. Solow: *Linear Programming and Economic Analysis*, London 1958. Kap. 1-7 og 9-10. En kan legge mindre vekt på kap. 5, og behandlingen av diettproblemet og internasjonal handel betraktes bare som illustrerende eksempler. I kap. 10 leses avsnitt 10-7 og det etterfølgende bare kursorisk. (Ikke alle finner forklaringen av grunnelementene i teorien for lineær programmering i den her nevnte bok like god. Som alternativ eller supplerende lesning på dette punkt vises til S. Danø: *Linear Programming in Industry. Theory and Application*, Wien 1960, eller W. A. Spivey: *Linear Programming. An Introduction*, London 1963.)

I tilknytning til studiet av lineær programmering anbefales det at man leser L. Johansen: Det duale problem ved lineær programmering, i *Observator* nr. 1, 1964 og L. Johansen: Regionaløkonomiske problemer belyst ved lineær programmeringsteori, i *Sosialøkonomen* nr. 2, 1965.

Pensum når det gjelder planleggingsmetoder i Norge er:

Economics of Planning, No. 1-2, 1968, Norwegian Issue, eller spesiell utgave under tittelen *Economic Planning in Norway; Methods and Models*, Oslo 1970. Her leses de fire første artiklene (av Bjerve, Bjerkholt, Holte og Johansen).

For øvrig studeres hovedtrekkene i den økonomiske politikk og utviklingen i Norge etter krigen ved Norges økonomi etter krigen i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 12, Oslo 1965, og løpende nasjonalbudsjetter og langtidsprogram.

For oversikt over planleggingsmetoder som benyttes i forskjellige vest- og øst-europeiske land, vises til forskjellige FN-publikasjoner, spesielt følgende: *Economic Planning in Europe*, Part 2 of *Economic Survey of Europe in 1962*, ECE, Genève 1965. *Macro-Economic Models for Planning and Policy-Making*, EVE, Genève 1967. (Her er Construction and

Application of Macro-Economic Models; A Background Paper, av Sevaldson og Trzeciakowski, særlig viktig). *Long-Term Planning*, ECE, New York 1971. *Multilevel Planning and Decision-Making*, New York 1970. En kortfattet oversikt for enkelte land finnes i kapittel 3 i C. J. Åberg:

Plan och Prognos, Stockholm 1971 i SOU 1971:70.

Det gjøres også oppmerksom på de kortfattede oversikter under stikkordet «Planning, Economic» i *International Encyclopedia of the Social Sciences*.

*

I L. Johansen: *Lectures on Macroeconomic Planning*, som er oppført som pensum ovenfor, er gitt utførlige litteraturhenvisninger under de forskjellige avsnitt. Disse er bare ment som støtte for de som ønsker å gå nærmere inn på spesielle områder.

I listen nedenfor er gitt henvisninger til en del arbeider om *norsk økonomisk planlegging*. Disse er i liten utstrekning tatt med i referanselistene i læreboka. Henvisningene er ikke å oppfatte som pensum, men bare som kilder og støttelesning som studentene kan benytte etter behov og interesser:

O. Aukrust: Tjue års økonomisk politikk i Norge: Suksesser og mistak, i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 15, Oslo 1965.

O. Aukrust: Prim I. A Model of the Price and Income Distribution Mechanism of an Open Economy, i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 35, Oslo 1970.

O. Aukrust: Econometric Models in Short-Term Planning: The Norwegian Lesson i *Statistisk Sentralbyrå, Arbeidsnotater* 19. september 1976.

T. Berg: *Utviklingstendenser i norsk makroøkonomisk langtidsplanlegging*. Planleggingsavdelingen, Finansdepartementet, Oslo 1976.

O. Bjerkholt og S. Longva: The Integration Fiscal Budgeting and Income Policy in Modis IV i *Statistisk Sentralbyrå, ANO IO* 74/18 28. mars 1974.

O. Bjerkholt og S. Longva: Basic Frame-

- work of an Input-Output Planning Model, with a Commodity-Sector Approach i *Sosialøkonomen* nr. 6, 1971.
- P. J. Bjerve: *Planning in Norway*, Amsterdam 1959. Det vises særlig til kap. I, II, III, VIII og X.
- P. J. Bjerve: Teknisk revolusjon i økonomisk analyse og politikk? i *Statsøkonomisk Tidsskrift*, hefte 1, 1966.
- H. Bojer: *Notat om sammenhengen mellom Richard Stone's lineære utgiftsfunksjoner og Ragnar Frisch's «Complete Scheme of Computing all Direct and Cross Elasticities in a Model with many Sectors»*. Memorandum av 13. september 1966.
- K. Eide: *Planlegging og organisasjon*, Oslo 1973.
- R. Frisch: *Economic Planning Studies*, Dordrecht 1976.
- N. T. Furunes: The Environment of MODIS IV, i *Statistisk Sentralbyrå, ANO IO 75/3* 28. januar 1975.
- T. Hersoug: *Behandling av eksport og import i norske og utenlandske planleggings- og prognosemodeller*. Memorandum av 1. februar 1971.
- L. Johansen: *A Multi-Sectoral Study of Economic Growth*, Amsterdam 1974. (Second, enlarged edition.)
- L. Johansen: Ragnar Frisch's Contributions to Economics i *The Swedish Journal of Economics*, No. 4, 1969.
- Langtidsplanlegging og Modellbruk, i NOU 1976:8.
- L. Lorentzen og T. Skoglund: MSG-3. En modell for analyse av den langsiktige økonomiske utvikling i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 83, Oslo 1976.
- Nasjonalregnskap, Modeller og Analyse. (En artikkelsamling til Odd Aukrusts 60-årsdag) i *Samfunnsøkonomiske studier* 26, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1975.
- Planlegging og Budsjettering i Staten*. Redigert av T. Moe og P. Schreiner. Oslo 1976.
- K. Ross: Kredittmodell for Norge, teori og resultater i *Penger og Kreditt*, nr. 4 1976.
- P. Schreiner: The Role of Input-Output in the Perspective Analysis of the Norwegian Economy. Trykt i *Input-Output Techniques* (eds. A. Brody and A. P. Carter), Amsterdam 1972.
- P. Sevaldson: Data Sources and User Operations of Modis, a Macroeconomic Model for Short-Term Planning, i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 41, Oslo 1971.
- P. Sevaldson: Modis II. A Macro-economic Model for Short-Term Analysis and Planning, i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 23, Oslo 1968.
- P. Sevaldson: En produksjons-konsumkryssløpsmodell for økonomisk planlegging i Norge i *Statsøkonomisk Tidsskrift*, hefte 2, 1962.
- A. Øien: Datamaskinbaserte modeller i samfunnsøkonomien og deres virkemåte i praksis i *Sosialøkonomen* nr. 2, 1972.
- Ø. Østerud: *Samfunnsplanlegging og politisk system*, Oslo 1972.

Matematisk økonomi

Deler av faget bygger på emner fra teoretisk økonomi, spesielt teorier for tilpasning på mikro-nivået. Det gjøres utstrakt bruk av matematikkunnskapene fra de forberedende prøver i første og andre avdeling. I tillegg til dette nyttes det en del matematiske hjelpemidler hentet blant annet fra elementær topologi, teorien for differensiallikninger, teorien for implisitt gitte funksjoner, vektorrom-teori (blant annet separasjonssetninger).

Noen av disse matematiske hjelpemidlene er innholdet i det lesepensum i matematikk som nedenfor er beskrevet, for andre hjelpemidlers vedkommende vil henvisninger bli gitt i forelesningene. Noe av de ekstra matematikkunnskapene som kreves vil bli forelest som ledd i de vanlige forelesningene, noe av kunnskapene vil studentene måtte tilegne seg på egen hånd, eller hente fra spesielle matema-tikkforelesninger som ellers holdes ved instituttet.

Det gis to forelesningstimer pr. uke i fire semestre. I tillegg kommer et eksa-mensseminar på to timer pr. uke.

Matematiske emner

Statiske optimeringsproblemer.

- A. K. Dixit: *Optimization in Economic Theory*, Oxford, 1976, s. 24–94.
 K. Sydsæter: *Matematisk Analyse. Bind II*, Oslo 1978, s. 207–227.
 F. S. Hillier og G. L. Lieberman: *Introduction to Operations Research*, San Francisco, 1974, s. 15–107 og (kursorisk) s. 722–737.

Dynamiske optimeringsproblemer:

- K. Sydsæter: *Matematisk Analyse. Bind II*, Oslo 1978, s. 316–399.

Beslutningsteori og spillteori

- H. Raiffa: *Decision Analysis*, Reading 1968, s. 1–100.
 M. Bacharach: *Economics and the Theory of Games*, London, 1976.

Tilpasning på mikronivå

- G. Debreu: *Theory of Value*, New York 1959, s. 28–73.
 B. Stigum: *Consumer Choice under Uncertainty*, 30 sider.
 (Vil bli publisert som Memorandum ved Sosialøkonomisk institutt.)
 B. Stigum: *Entrepreneurial Choice under Uncertainty*, 30 sider.
 (Vil bli publisert som Memorandum ved Sosialøkonomisk institutt.)

Systemer for Ressursallokering

Generell likevektsteori:

- G. Debreu: *Theory of Value*, New York 1959, s. 74–97.
 G. Debreu and H. Scarf: «A Limit Theorem on the Core of an Economy», *International Economic Review*, Vol. 4, s. 235–246, 1963.
 J. R. Hicks: *Value and Capital*, 2nd ed., Oxford 1946, s. 62–77.
 S. Karlin: *Mathematical Theory in Games, Programming and Economics*, Vol. 1, Reading, 1959, s. 234–265, 273–280, 301–329.
 L. Johansen: «A Calculus Approach to the Theory of the Core of an Exchange Economy», *American Economic Review*, December 1978.

Temporær likevektsteori:

- J.-M. Grandmont: «On the short Run Equilibrium in a Monetary Economy», i *Allocation Under Uncertainty, Equilibrium, and Optimality*, Proceedings of an I.E.A. Workshop in Economy Theory, Bergen, Norway 1971, ed. by J. Dréze, London 1974.
 J. R. Green: «Temporary General Equilibrium in a Sequential Trading Model with Spot and Future Transactions», *Econometrica*, Vol. 41, 1973, s. 1103–1123.

Supplerende lesning:

- J. R. Hicks: *Value and Capital*, 2nd. ed. Oxford 1946, s. 115–282.

«Ulikevektsteori»:

- J.-M. Grandmont: «The Logic of the Fix-price Method», *The Scandinavian Journal of Economics*, Vol. 79, s. 169–185.
 E. Malinvaud: *The Theory of Unemployment Reconsidered*, New York 1977, s. 1–128.

Matematiske planleggingsmetoder for ressursallokering behandles i:

- L. Johansen: *Lectures on Macroeconomic Planning*, Part 2, Amsterdam 1978, s. 75–100 og s. 115–160.
 E. Malinvaud: «Decentralized Procedures for Planning», i *Activity Analysis in the Theory of Growth and Planning*, E. Malinvaud and M.O.L. Bacharach, eds., London 1967.

Økonomisk dynamikk

Matematisk-økonomisk vekststeori:

- H. Wan: *Economic Growth*, New York 1971, s. 1–146 og s. 294–373.

Ressursproblemer av økologisk art:

- C. W. Clark: *Mathematical Bioeconomics: The Optimal Management of Renewable Resources*, New York 1976, s. 1–125.
 F. R. Førstund og S. Ø. Strøm: *Miljø og ressursøkonomi*, Oslo 1980, kpt. 17 «Utnytting av ikke-fornybare ressurser».

M. Hoel: *Naturressurser og økonomisk vekst*, Memorandum, Sosialøkonomisk institutt, Oslo, 22. juli 1977.

Operasjonsanalytiske emner

F. S. Hillier and G. J. Lieberman: *Introduction to Operations Research*, San Fransisco, 1974.

Transportproblemer s. 108–147

Nettverksproblemer s. 214–247

Markovkjeder s. 351–370 | s. 534–561

Kø-teori s. 379–404 | s. 435–442

Lagerholdproblemer s. 472–483 | s. 494–511

Hjelpemidler ved eksamen

Ved alle de skriftlige deler av Sosialøkonomisk embetseksamen og sosialøkonomi mellomfag er følgende hjelpemidler tillatt:

1. Rettskrivningsordlister.
2. Lommekalkulator/logaritmetabell.
3. K. Sydsæter og B. Thalberg i samarbeid med O. J. Mørkved: *Matematisk Formelsamling*, Oslo 1976 eller senere utgaver.
4. *Statistisk årbok*, en av de siste utgaver.

Ved eksamen i statistiske grunnbegreper og elementær økonometri er dessuten følgende hjelpemidler tillatt:

5. H.T. Amundsen: *Statistisk metode-lære*. Oslo 1972.
6. H. T. Amundsen: *Statistisk meodelære II*. Oslo 1978.
7. H. T. Amundsen: *Utvalgsundersøkelser*. Oslo 1978.
8. J.Samseth og A. Thorvaldsen: *Statistiske tabeller*, Trondheim 1977 eller senere utgaver.

Ved det statistiske avsnitts eksamen etter gammel ordning er tillatt de hjelpemidlene som er nevnt under 1 til 7 samt

9. D. V. Lindley og J.C.P. Miller: *Cambridge elementary statistical tables*. Cambridge 1953 eller senere utgaver.

Ved matematikkprøvene er alle skrevne og trykte hjelpemidler samt lommekalkulatorer tillatt.

Ved enhver eksamen kan eksamenskommisjonen bestemme om ytterligere hjelpemidler skal tillates. Studentene må derfor være forberedt på at det ved enkelte oppgaver kan bli utlevert til dem andre hjelpemidler til bruk under eksamensbesvarelsen. Slike hjelpemidler må kandidaten ikke forsyne med kommentarer, merker, notater eller henvisninger.

De hjelpemidler som kandidaten selv har med seg, må være uten tilføyelser, notater, merknader eller henvisninger. Hjelpemidlene vil bli kontrollert før eksamen tar til på en tid som vil bli kunngjort.

SOSIOLOGI

GRUNNFAG – MELLOMFAG – EMBETSSTUDIUM

Studieplan for grunnfag og mellomfag vedtatt av Det akademiske kollegium 20. desember 1963 med endringer t.o.m. 1980. Reglement for embetsstudiet fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 2. oktober 1970 med endringer 1979.

Adresse: Instituttet for sosiologi
Eilert Sundts hus 7. etg.
P. b. 1096, Blindern, Oslo 3
Tlf. (02) 45 52 57

Innledning

Sosiologien er vitenskapen om menneskelig samliv, slik det arter seg på det globale plan, det nasjonale plan, eller i samfunnsenheter av varierende størrelse, helt ned til smågrupper og individer. Hovedvekten ligger gjerne på studiet av sosiale og mellommenneskelige forhold i vår egen tid i industrialiserte land. Sosiologer viser også stor interesse for utviklings- og utkantproblemer.

Sosiologien studerer de ulike samfunnsenheters indre oppbygging og virksomhet og de konflikt- og samholdstendenser, interesse- og maktforhold som preger disse enhetene. Den vil også belyse samspill og konflikt mellom flere sosiale enheter. Sosiologien søker å forstå ulike typer samfunn og grupper egenart, og hvorledes samfunnsforhold er betinget av, og virker inn på økonomiske, teknologiske og kulturelle forhold. Samfunnsformene blir også vurdert i forhold til såvel den geografiske som den menneskelige natur.

Sosiologien ser samfunnets og individets problemer i lys av de mer grunnleggende samfunnsforhold problemene springer ut av. Mange sosiologer søker å bidra til befolkningens kritiske og konstruktive forståelse av samfunnet. Med forankring i denne forståelse håper de å bidra til løsninger av problemer som oppstår innen eller mellom grupper; det være seg i forholdet mellom sosiale klasser, mellom de styrende og de styrte, mellom kulturelle grupper eller raser, på arbeidsmarkedet, i privat og offentlig omsorg, i skolen,

i nabolaget og i forbindelse med samfunnets forvaltning av straff og belønning.

I sosiologiens metoder inngår statistikk og matematiske modeller, intervjueteknikk, deltagende observasjon og bruk av historiske og samtidige dokumenter og registre. Sosiologen danner sine begreper såvel ut fra teoretiske betraktninger som på grunnlag av innsamlet materiale mens virkeområdet strekker seg fra teoretisk grunnlagsforskning til forskning med et mer praktisk siktepunkt.

Mange ferdig utdannede sosiologer arbeider ved forskningsinstituttene og universitetene. I stigende grad blir faggruppen engasjert i forskning, utredning og administrativt arbeid for statlige og kommunale organer, i større organisasjoner, i informasjonsarbeid og i rådgivnings- og konsulentvirksomhet av varierende art. I takt med den økende vekt på samfunns- og samtidorientering vil ventelig endel sosiologer gå inn i skoleverket.

Det er derfor vanskelig å framsette pålitelige prognoser om framtidige arbeidsvilkår og virkeområder for de som idag begynner å studere sosiologi. Både sosiologien som fag og sosiologens yrkesrolle er fortsatt i støpeskjeen.

Studieplan

Embetseksamen i sosiologi – cand. sociol. – består av to avdelinger med samlet studietid beregnet til vel 6 år. Se side 123.

Magistergradseksamen avlegges innen-

for rammen av gjeldende magistergradsordning. Det henvises til Reglement for magistergraden ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo bak i Studiehandboken, samt til de spesielle magistergradsforskrifter som gjelder. Forskriftene for Oslo fås på Instituttet for sosiologi. Studenter som tar sikte på denne eksamen, bør tidligst mulig søke kontakt med Instituttet for sosiologi.

Sosiologi som hovedfag til cand. polit. eksamen er *ikke* innført ved Universitetet i Oslo. Studenter interessert i denne eksamensform bør henvende seg til Universitetet i Bergen eller Universitetet i Trondheim.

Grunnfagsstudiet er beregnet til to semestre, og er identisk med mellomfagsstudiets første del. Mellomfagsstudiets annen del (mellomfagstillegget) tar normalt ett semester. I begynnelsen av hvert semester arrangeres et orienteringsmøte.

Grunnfag

Pensum

A. Oversiktslitteratur

- Aubert, V.: *Sosiologi I*, Oslo 1979, (270 s.)
- Bråten, S.: *Modeller av menneske og samfunn*, Oslo 1981, ss. 1–197, 237–251, 259–285 (tils. 238 s.)
- O. Hellevik. *Sosiologisk metode*, Oslo 1982 (100 s.).
- Smith, H. W.: *Strategies of Social Research*, New Jersey 1981, 2. utg., s. 3–216 og 265–411, (tils. 359 s.).
- Østerberg, D.: *Sosiologiens nøkkelbegreper*, Oslo 1977, (130 s.).

B. Klassiske tekster

- Østerberg, D. (red.): *Handling og samfunn*, Oslo 1978, s. 7–36, 60–67, 71–114, 125–143, 152–172, 193–203, 206–211, 233–255, 268–276, 284–289 (tils. 167 s.).
- Sundt, E.: *Verker i utvalg 4. Om sædelighetstilstanden i Norge*, Oslo 1976, Kap. 1, 3, 4, 7 og 10 (tils. 171 s.).
- Marx, K.: *Verker i utvalg 2*, Oslo 1970, s.

144–219, (75 s.) – eller Marx, K.: *Grundrids til kritiken af den politiske økonomi*. Modtryk/Kurasje, København 1974, s. 4–30 og 349–384 (tils. 61 s.) – eller Marx K.: *Kritik af den politiske økonomi*. Rhodos, København 1970, s. 21–55, 199–226 og 228–248 (tils. 81 s.). Det finnes også engelske og tyske utgaver.

- Marx, K.: *Verker i utvalg 5*, Oslo 1970, s. 185–270, (85 s.) – eller Marx K.: *Kapitalen*, Rhodos, København 1970, I. bok s. 499–526 og 545–716 (tils. 198 s.). Det finnes også engelske og tyske utgaver.
- Durkheim, E.: *Selv mordet*, Oslo 1978, (215 s.).
- Weber, M.: *Den protestantiske etikk og kapitalismens ånd*, Oslo 1973, s. 25–78 og 96–114, (tils. 71 s.).
- Weber, M.: *Makt og byråkrati*, Oslo 1971, kap. III–V, samt s. 194–220, (tils. 112 s.).
- Whyte, W. F.: *Street Corner Society*, Chicago 1973, del 1: I & II og del 3 (tils. 110 s.).

C. Teoretisk og metodisk utdypning

- Følgende artikler fra V. Aubert (red.): *Sosiologen i samfunnet*, Oslo 1973:
- Mathiesen, T.: Aksjonsforskning, (9 s.).
- Ramsøy, O.: På livet: Om undersøkelser blant hjemløse alkoholbrukere, (10 s.).
- Løchen, Y.: Aksjonsforskningen, (19 s.).
- Lysgaard, S.: Målsetningsproblemer i arbeidspsykologien, (14 s.).
- Galtung, J.: En strukturell teori om imperialisme, (20 s.).
- Skirbekk, S.: Samfunnsvitenskap og sosial virkelighet, (8 s.).

Barth, F.: *Models of Social Organization*, London 1966, (25 s.).

- Følgende artikler fra *Periferi og sentrum i historien*, Studier i historisk metode 10, Oslo 1975:
- Galtung, J.: Sosial posisjon og sosial atferd, (15 s.).

Rokkan, S.: Sentrum og periferi, økonomi og kultur, (25 s.).

Seip, J. A.: Modellenes tyranni, (22 s.).

Hernes, G.: *Makt og avmakt*, Bergen 1975, del 2, (64 s.).

Lukes, S.: *Power, A Radical View*, London 1974, (47 s.).

Lysgaard, S.: *Arbeiderkollektivet*, Oslo 1967, kap. 3–4 (tils. 63 s.).

Følgende artikler fra A. M. Berg m.fl. (red.): *I kvinners bilde*, Oslo 1977:

Berge, Å.: Kvinneperspektiv på sosiologisk forskning, et fagkritisk bidrag (20 s.).

Kalleberg, A.: Familieteori og familieideologi, (20 s.).

Ve, H.: Sosialisering, kjønn og klasse (17 s.).

Stromberger, P. & Teichert, W.: *Innføring i sosiologisk tenkemåte*, Oslo 1983 (224 s.).

Whyte, W. F.: *Street Corner Society*: Chicago 1973, s. 279–358 (79 s.).

D. Samfunn, historie og sosial endring

Herbst, P.: *Alternativ til hierarkisk organisasjon*, Oslo 1976, (90 s.).

Christie, N.: *Hvor tett et samfunn*, Oslo 1975, s. 17–119 (102 s.).

Parsons, T.: *The System of Modern Societies*, Harvard 1971, (140 s.) – eller Parsons, T.: *The Evolution of Societies*, New Jersey 1977, kap. 1 og 6–11 (tils. 148 s.).

Wallerstein, I.: *The Capitalist World-Economy*, Cambridge 1980, Del I (s. 1–36).

Boserup, E.: *Kvinde i u-land*, København 1974, (180 s.). Finnes også i engelsk utgave.

Hernes, G.: *Ulikhetens reproduksjon*, Oslo 1974 (NAVF), (21 s.). (Fås ved henvendelse til Instituttet for sosiologi.)

Eeg-Henriksen, F.: Kvinner som arbeidskraftreserve, i A. M. Berg m.fl. (red.): *I kvinners bilde*, Oslo 1977, (10 s.).

Olsen, J. P. og Sætren, H.: *Aksjoner og demokrati*, Bergen 1980, s. 12–79 (67 s.).

E. Selvvalgte skrifter

(Årlig oppdatert liste over skrifter for selvvalg.)

Under dette punkt skal en legge opp skrifter som utdyper det obligatoriske pensum, tilsammen 800 sider hvorav 300 velges fra 4b: «Samfunn, historie og sosial endring: konkret samfunnsstoff». Skrifterne er gruppert i følgende områder:

1. Allmenn sosiologi.
2. Klassiske tekster og kommentarer.
3. Teoretisk og metodisk utdypning.
- 4a. Samfunn, historie og sosial endring: allment.
- 4b. Samfunn, historie og sosial endring: konkret samfunnsstoff.

Lista fås ved henvendelse til Ekspedisjonen, Instituttet for sosiologi.

Undervisning

Undervisningen for grunnfag og første del av mellomfag strekker seg over to semestre. Det er ikke formelle krav om deltakelse i undervisningen.

For grunnfag gis det hvert semester oversikts- og utdypingsforelesninger, forelesning i sosiologiens klassikere og i sosial endring.

Ved siden av forelesningene gis det tilbud om gruppeundervisning med oppgaveskriving.

Eksamen

Grunnfagseksamen holdes i slutten av hvert semester. Ved oppmelding til eksamen må kandidaten levere oversikt over de selvvalgte skrifterne som legges opp (se forelesningskatalogen).

Fra og med vårsemesteret 1981 til og med vårsemesteret 1983 har kandidaten kunnet velge mellom følgende to eksamensformer:

- a) To skriftlige prøver, hver av varighet 8 timer, og en muntlig prøve.
- b) En skriftlig hjemmeeksamen med en innleveringsfrist på 10 dager, og en muntlig prøve som under a).

Eksamenform b) har vært en prøveordning fram til og med vårsemestret 1983.

Spørsmålet om en permanent alternativ eksamensform til a), er ennå ikke ferdigbehandlet.

Nærmere opplysninger om eksamenform fås ved henvendelse til Instituttet for sosiologi.

Mellomfag

Mellomfagseksamen består av grunnfagseksamen og eksamen i mellomfagstillegget. Mellomfagstillegget er beregnet til ett semester.

I mellomfagstillegget skal kandidaten fordype seg i et område etter valg. Følgende områder kan antydes:

Generell sosiologi (teori, metode)
 Politisk sosiologi
 Lagdelingssosiologi
 Organisasjonssosiologi
 Økonomisk sosiologi
 Massekommunikasjonssosiologi
 Avvikssosiologi
 Arbeidssosiologi
 Familiesosiologi
 Utviklingssosiologi
 By- og regionssosiologi
 Utdanningssosiologi
 Etniske minoriteter
 Religionssosiologi
 Kultursosiologi
 Kvinnesosiologi

Det vil ofte være naturlig å kombinere verker innenfor generell sosiologi (teori, metode, fagets historie, metateori) med pensum fra spesialområdet.

Pensum

Instituttet utarbeider veiledende litteraturlister innen de enkelte spesialområder. Innen en nærmere fastsatt frist skal kandidaten legge fram en pensumliste godkjent av undervisningsutvalget eller faglærer godkjent av dette (se forelesningskatalogen). Pensumlisten skal normalt omfatte ca. 1200 sider, men mer eller mindre avhengig av stoffets tyngde. Pensumlister

må ikke omfatte innslag av pensum fra andre eksamener.

Pensum skal bestå av arbeider innenfor den faglig avgrensede sosiologi, eller av slike arbeider sammen med andre arbeider av sosiologisk interesse i en rimelig balanse.

Undervisning

I den utstrekning det er mulig gis det undervisning og veiledning innen de ulike spesialområder. Instituttet kan imidlertid ikke forplikte seg til i hvert semester å dekke alle spesialområder.

Semesteroppgave

Innen en nærmere fastlagt frist kunnegjort i forelesningskatalogen skal kandidaten levere inn en maskinskrevet semesteroppgave i to eksemplarer med et omfang på ca. 15–20 maskinskrevne sider (5–7000 ord). Semesteroppgavene inngår i eksamen (se under avsnitt om eksamen). Semesteroppgavene inngår i instituttets undervisningsmateriell og kan nyttes i seinere semesters undervisningstiltak – etter studentens samtykke. Semesteroppgaven skal inneholde et sammendrag på ca. 10 linjer, og må være godkjent før kandidaten får framstille seg til den skriftlige prøve.

Eksamen

For å melde seg til eksamen i mellomfagstillegget kreves at kandidaten har bestått grunnfagseksamen i sosiologi i tidligere semestre *eller* at kandidaten melder seg opp til grunnfagseksamen samtidig som han/hun melder seg opp til eksamen i mellomfagstillegget. I siste tilfelle gis det ikke sensur for eksamen i mellomfagstillegget dersom kandidaten ikke består grunnfagseksamen.

Skriftlig eksamen består av en 8 timers prøve. To oppgaveformer kan bli anvendt, eventuelt i kombinasjon: enten kan det bli gitt en serie oppgaver på områder

som listet ovenfor, hvorav kandidaten fritt kan velge det oppgitte antall oppgaver han/hun blir bedt om å besvare, eller oppgaver kan bli gitt for navngitte studenter under hensyntagen til deres spesielle pensumvalg.

Ved skriftlig sensur skal semesteroppgaven og skriftlig prøve telle likt, og skriftlig karakter gis på grunnlag av disse to arbeidene.

Den muntlige del av eksamen er frivillig. Kandidater som ønsker å gå opp til muntlig må gi instituttet beskjed om dette seinst 24 timer etter sensur.

Grunnfagskarakteren innreknes i den endelige karakter for mellomfag i forholdet 2:1.

Det arbeides med endringer av studieplanen for mellomfagstillegget. Iverksettning av ny studieplan vil skje så snart endringene er godkjent.

Nærmere opplysninger om mellomfagstillegget fås ved henvendelse til Instituttet for sosiologi.

Embetsksamen i sosiologi (Cand.sociol.-studiet)

Reglement

Fastsatt av Kirke- og undervisningsdept.
2. oktober 1970 med endringer 1979

§ 1.

Innledning

Embetsksamen i sosiologi består av to avdelinger.

§ 2.

Første avdeling

Første avdeling består av mellomfagsksamen i sosiologi og eksamen i et grunnfag, mellomfag eller støttfag valgt blant fageksamener fastsatt av departementet etter innstilling fra Det akademiske kollegium. Oppgave over valgfagene inntas i studieplanen.

Eksamen avlegges etter det reglement vedkommende fageksamen hører under.

Mellomfagseksamen eller eksamen i mellomfagstillegget i sosiologi må være bestått med ikke dårligere karakter enn 2,7.

§ 3.

Andre avdeling

Andre avdelings eksamen består av to skriftlige oppgaver og to muntlige prøver i sosiologi og en vitenskapelig sosiologisk undersøkelse (hovedoppgave) i et selvvalgt emne.

Det er adgang til å innlevere som hovedoppgave flere enkeltarbeider dersom disse tilsammen etter sitt innhold utgjør et hele. Som hovedoppgave kan også godtas delarbeid i en gruppeundersøkelse dersom det representerer en innsats hvor art og omfang lar seg identifisere av sensurkomiteen i den utstrekning som er nødvendig for bedømmelsen. Komiteen bør når det er nødvendig innhente erklæringer fra de øvrige forfattere og i tvilstilfelle avgi særskilt innstilling om hvorvidt arbeidet kan antas til bedømmelse etter bestemmelsene i denne paragraf.

Ingen student har adgang til å framstille seg til noen del av denne eksamen mer enn tre ganger. Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

Før melding til andre avdelings eksamen må studenten ha avlagt første avdelings eksamener.

§ 4.

Praksis

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet fastsette at det skal kreves praksis. Nærmere opplysninger inntas i studieplanen.

§ 5.

Karaktergivning

Ved andre avdelings eksamen gis karakteren: Bestått/Ikke bestått.

Karakteren bestått svarer til tallkarak-

teren 3.0 eller bedre ved samfunnsvitenskapelig embetseksamen.

§ 6.

Eksamensvitnemål

På eksamensvitnemålet angis hovedoppgavens tittel, hvilket valgt grunnfag, mellomfag eller støttfag kandidaten har avlagt eksamen i og ved hvilken institusjon. Det gis en kort beskrivelse av spesialområdet, det felles stoff alle studenter har lagt opp og art av praksis.

§ 7.

Fritak for eksamen eller prøve

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet fritak for eksamen eller prøve.

1. når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon.
2. på grunnlag av eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved universitetet eller en annen institusjon.

Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet. Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

§ 8.

Dispensasjon

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet i særlige tilfelle dispensere fra bestemmelsen i § 3 tredje ledd første punktum og § 4.

Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet.

§ 9.

Ikrafttreden

Dette reglement tar til å gjelde 2. oktober 1970.

Målsetting

Cand. sociol.-studiet har til formål å kvalifisere studenter til å arbeide med sosiologiske problemstillinger av teoretisk og praktisk art på et faglig forsvarlig nivå. Det skal gi studentene en allsidig innføring i ulike sosiologiske tilnæringsmåter, emner og teorier, kvalifisere til å utføre

vitenskapelig utrednings- og forskningsarbeid og gi studentene mulighet for å få innsikt og trening i anvendelse av sosiologisk kunnskap i praktiske sosiale problemstillinger og arbeidsoppgaver.

Studiet tilbyr ulike spesialiseringsmuligheter og gir høve til å kvalifisere seg til ulike typer forsknings-, utrednings- og planleggingsarbeid, og til ulike former for anvendt sosiologisk arbeid.

De sosiologiske problemstillinger den ferdige kandidat vil stå over for i sitt arbeid som sosiolog vil være meget varierende, og de sosiale situasjoner han/hun vil finne seg i vil til dels være problem- og konfliktfylte. I mange situasjoner vil det kreves en selvstendig vurderingsevne hos sosiologer og en evne til å kunne kombinere relevante synspunkter og kunnskaper til belysning av de ofte nye og spesifikke problemer og arbeidsoppgaver sosiologer får å gjøre med. Cand. sociol.-studiet tar sikte på å gi studentene kvalifikasjoner for slikt arbeid.

Cand. sociol.-studiet er lagt opp som et tre-årig hovedfagsstudium, hvor det inngår et ett-årig undervisningstilbud i fellesstoffet i studiet, et halvt års praksis, og 1½ års spesialisering og arbeid med hovedoppgave. Selv om 3 år kan regnes som en normal studietid, må en regne med at kandidater med bestemte spesialiserings- og praksis-interesser kan komme til å bruke studietid som fraviker fra den normale.

Cand. sociol.-studiet bygger på sosiologi mellomfag, som må være bestått med karakter 2,7 eller bedre i mellomfaget eller i mellomfagstillegget, og ett sidefag/valg-fag til sosiologien. En skjematisk oversikt over cand.sociol.-studiet er satt opp nedenfor. Med sidefag/valg-fag menes et grunnfag, mellomfag eller støttfag i annet vitenskapelig fag som gir kunnskap om og innsikt i samfunnsforhold. Sidefaget kan velges blant følgende fag:

Samfunnsvitenskapelige fag
Geografi
Historie
Idéhistorie
Lingvistik

Religionsvitenskap
 Sammenliknende språkvitenskap
 Folkeminnevitenskap
 Folkelivsgranskning
 Arkeologi
 Kriminologi
 Rettsvitenskap
 Filosofi
 Sosialmedisin
 Statistikk/matematikk

Etter nærmere søknad kan også andre fag tas som sidefag når de kan sies å støtte opp under kandidatens spesialisering i hovedfaget.

Cand.sociol.

	Fellesstoff, spesialisering og arbeid med hovedoppgaven. Praksis i 6 mnd. Normert studietid totalt 6 semestre	
Examen phil. 1 semester	Sosiologi mellomfag 3 semestre	Sidefag/valgfag minimum 2 semestre

Undervisning i fellesstoffet

A. *Ulike sosiologiske tilnæringsmåter, emner og teorier:* Dels behandles metodologiske og teoretiske problemstillinger hos sosiologiens klassikere, og dels gis en innføring i nyere metodologiske og teoretiske problemstillinger på ulike felter i sosiologien.

B. *Statistiske metoder:* Det gis et kurs i bruk av statistiske metoder i sosiologi. Det behandler undersøkelses-opplegg, datainnsamling og data-analyse.

Praksis

Praksis tar sikte på å gi kandidaten sosial erfaring og evne til å sette slike erfaringer inn i et sosiologisk perspektiv.

Praksis godkjennes av et instituttoppnevnt utvalg, og skal tas etter avlagt mellomfagseksamen i sosiologi.

Varigheten av praksis er 6 mndr.

Det kreves innlevert praksisrapport innen 7 mndr. etter at praksis er avlagt.

Nærmere bestemmelser om praksis og praksisrapport finnes i et eget reglement for praksis som fås ved henvendelse til Instituttet for sosiologi. Kandidaten plikter å gjøre seg kjent med dette reglementet.

Spesialisering

Studentene står fritt i valg av spesialområde. Undervisningstilbudet omfatter spesialkurs på ulike felter, og kursopplegget vil ta hensyn til studentenes og lærernes faglige interesser. Hvert år arrangeres det imidlertid kurs på de felter som er nevnt nedenfor:

1. Samfunnskunnskap. (Konkret kunnskapsstoff om det norske samfunnet).
2. Samfunnsplanlegging, by- og regionforskning.
3. Sosiale forhold og sosialpolitikk (sosiale problemer, minoritets- og avvik-sproblematikk og sosialpolitiske temaer).
4. Økonomi, makt, lagdeling, konflikt.
5. Systemteori, kommunikasjon, sosialpsykologi.
6. Familie og sosialisering.
7. Kultursosiologiske emner og mediesosiologi.
8. Organisasjons- og arbeidssosiologi.
9. Utviklingssosiologi og sosial endring.
10. Datainnsamling og data-analyse.
11. Formalisering i sosiologi og matematiske modeller.
12. Grunnlagssosiologiske og metodologiske emner.
13. Utdanningssosiologi.
14. Kvinnesosiologi.

Kursene kan dels være generelle orienterende kurs om større deler av disse feltene, eller spesialiserte om mer avgrensede temaer. Kurser innen ulike delområder arrangeres så hyppig at det innen normal studie-tid for spesialiseringen gis dekkende undervisning for ulike spesialiseringsretninger. Foruten kurs på de ovennevnte felter, gis også kurs eller seminarer om emner som ikke uten videre faller inn under disse felter.

Hovedoppgave

Hovedoppgaven består i et vitenskapelig arbeid som skal gi kandidaten trening i å anvende sosiologisk teori og metode på et sosiologisk problemområde. Oppgaven kan knytte seg til en arbeidsoppgave av praktisk-sosiologisk art og redegjøre for den.

Studentene vil i sitt arbeid med hovedoppgaven få faglig veiledning ved Instituttet for sosiologi.

Pensum og eksamen

Pensum skal omfatte et fellesstoff i de emner som tas opp i undervisningen i

fellesstoffet, og i tillegg et spesialpensum i et spesialområde av sosiologien. Emne- og litteraturlister for fellesstoffet og for de forskjellige spesialkursene vil fås på Instituttet for sosiologi.

Cand. sociol.-studiet har en forholdsvis omfattende avsluttende eksamen – nærmere omtalt nedenfor – og har forøvrig ingen spesielle obligatoriske kurs- eller deleksamener.

Hovedoppgaven og pensumliste skal framlegges i begynnelsen av det semester studenten akter å avlegge cand.-sociol.-eksamen. Fristen for innlevering av hovedoppgaven blir kunngjort i forelesningsskatalogen.

Eksamen holdes hvert semester og består av to skriftlige og to muntlige prøver. En av de muntlige prøvene består av en kritisk diskusjon av kandidatens hovedoppgave og det spesialfelt den knytter seg til. Den andre muntlige prøven og de to skriftlige dekker alle felter i kandidatens pensum. Om kandidatens besvarelser finnes faglig forsvarlige, gis karakteren «bestått» uten nærmere gradering. Strykgrensen tilsvarer 3,0 på karakterskalaen 1,0–4,0 slik at dårligere prestasjoner enn 3,0 blir bedømt til «ikke bestått».

STATISTIKK

GRUNNFAG

Vedtatt av Det akademiske kollegium

Adresse: Utvalget for statistikk grunnfag
Eilert Sundts hus 12. etg.
P.b. 1095, Blindern, Oslo 3
Tlf. (02) 45 51 89

Innledning

Statistikk er trolig det ikke-samfunnsvitenskapelige faget som en samfunnsforsker har mest bruk for. Når en i samfunnsvitenskapelige undersøkelser samler inn data for å belyse visse forhold, er en interessert i å trekke slutninger som gjelder utover de enhetene som er representert i data. Statistisk teori gir regler for hvordan vi skal trekke slike slutninger.

I et elementærkurs i statistikk og metode blir det dels undervist i hvilke hensyn en må ta ved innsamling av data og dels det en ofte kaller deskriptiv statistikk, dvs. hvordan en regnemessig kan behandle observasjonsmateriale. Deskriptiv statistikk alene er ikke nok hvis en vil trekke slutninger utover de enhetene som er representert i de innsamlede dataene. For å kunne gjøre dette må en bruke metoder som er utviklet innen statistisk teori.

Vi kan stort sett dele inn de statistiske metodene som samfunnsforskerne trenger, i to grupper, nemlig *utvalgsteori* og *modellbasert* statistisk teori. Utvalgsteorien gir regler for hvordan vi, på grunnlag av et *utvalg* av enheter fra en større mengde, skal kunne si noe om de data vi ville finne hvis vi undersøkte hele mengden, – som f.eks. ved meningsmålinger. Modellbaserte statistiske metoder trenger vi når vi mer inngående vil belyse samfunnsvitenskapelige problemer ut fra et innsamlet datamateriale. Ved hjelp av vår viten og vår teori om det problemet vi har, formulerer vi en statistisk modell og utleder hvilke slutninger vi kan trekke om problemet ut fra data.

Formålet med undervisningen i Statistikk grunnfag er å gi innsikt i statistisk teori og statistiske modeller som har anvendelser innenfor samfunnsvitenskapene. Statistikk grunnfag tar sikte på å lære studentene grunntankene og en del spesielle metoder fra statistisk teori slik at en skal kunne formulere og løse enkle statistiske problemer. Det blir undervist både i utvalgsteori og modellbasert statistisk teori. En legger vekt på å analysere reelle problemer. Det blir gitt innføring i bruk av enkelte EDB-programmer for statistisk analyse av data.

Studiet i Statistikk grunnfag krever ikke spesielle forkunnskaper, men det er en fordel å ha litt kunnskaper i matematikk og i et elementærkurs i statistikk og metode i et av samfunnsfagene.

Det er mulig å ta deleksamener i Statistikk grunnfag, også uten å ta sikte på å ta full grunnfagseksamen. Dette vil være av nytte for studenter og andre som ønsker innsikt i spesielle statistiske metoder.

Statistikk grunnfag vil sette studentene i stand til å beskrive og løse enkle statistiske problemer som har interesse for samfunnsforskere. For et videregående studium av statistisk teori kreves det mer matematikk og sannsynlighetsregning enn det som foreleses ved Statistikk grunnfag. Et slikt studium hører naturlig inn under Det matematisk naturvitenskapelige fakultet. Hvis en tar sikte på statistikk som sitt hovedfag, med et samfunnsvitenskapelig anvendelsesområde, bør en ta statistikkstudiet fra starten av ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet.

Studiet og undervisningen

Studiet av Statistikk grunnfag omfatter seks kurs som tilsammen svarer til to semestres arbeid. Undervisningen strekker seg imidlertid over tre semestre fordi mange studenter vil ha utbytte av en noe lengre innføringstid i faget. Studenter som har et visst grunnlag i matematikk og sannsynlighetsregning vil kunne gjennomføre grunnfaget på to semestre.

Det første semestret, høstsemestret, er et introduksjonssemester med to eksamensfri kurs. MS 1 er et innføringskurs i matematikk. Dette har ingen eksamen, men en må levere hjemmeoppgaver for å få kurset godkjent. SS 1 er et innføringskurs i statistisk metodelære og enkel sannsynlighetsregning. Kurset har ikke særskilt eksamen, men videreføres i SS 2 som inneholder mer generell statistisk teori. SS 2 gis i vårsemestret og avsluttes med skriftlig eksamen. Eksamen omfatter stoffet i SS1 og SS2.

I vårsemestret gis det også et kurs i statistisk utvalgteori, SS 3, som avsluttes med skriftlig eksamen. I neste høstsemester holdes to kurs i analyse av samvariasjonsproblemer mellom variable. Kurset SS 4 behandler kvalitative variable (kon-

tingenstabeller m.m.). SS 5 omfatter regresjonsanalyse, variansanalyse og andre metoder i multivariabel analyse. I begge kursene gis det innføring i bruk av programpakker for elektronisk databehandling, EDB. Begge kurs avsluttes med skriftlig eksamen.

SS 3, SS 4 og SS 5 bygger på innholdet i MS 1, samt i SS 1 og SS 2. Det anbefales å ta kursene i den oppsatte rekkefølgen.

Spesielt anbefales det å gjennomføre matematikkurset, med innlevering av hjemmeoppgaver, før en tar deleksamenene i statistikkursene. Studenter som vil gjennomføre grunnfaget på to semestre, kan innlevere hjemmeoppgaver i vårsemesteret.

Hvert kurs er tillagt et vektall som gir uttrykk for omfanget. Samlet vektall for hele grunnfaget er 20.

Emneinnhold

MS 1. Innføring i matematikk

Mengdelære, funksjoner av én variabel, derivasjon, integrasjon, maksimum- og minimumsproblemer, eksponential- og logaritmefunksjonen, funksjoner av flere variable, litt vektoralgebra og matrisealgebra.

Kursoversikt.

Semester nr.	Kursbetegnelse	Vektall	Emne	Bygger på
1 Høst	MS 1	2	Innføring i matematikk	-
	SS 1	6	Innføring i sannsynlighetsregning og statistikk	
2 Vår	SS 2		Statistisk metodelære	(SS 1) MS 1
	SS 3	4	Teori for utvalgsundersøkelser	(SS 1) MS 1
3 Høst	SS 4	4	analyse av samvariasjonsproblemer for kvalitative variable	SS 2
	SS 5	4	Analyse samvariasjonsproblemer for kvantitative variable	SS 2

SS 1. Innføring i sannsynlighetsregning og statistikk.

Elementær sannsynlighetsregning, sannsynlighetsfordelinger, stokastiske variable, forventning, varians, kovarians, binomisk og hypergeometrisk fordeling, estimering, hypoteseprøving, styrkefunksjon.

SS 2. Statistisk metodelære

Som SS 1 samt sannsynlighetsfordelinger i en og flere variable, variabeltransformasjoner, binomisk fordeling, hypergeometrisk fordeling, Poisson fordeling, normalfordeling, kji-kvadrat fordeling, eksponentialfordeling, t-fordeling, estimering, hypoteseprøving, ikke-parametriske metoder.

SS 3. Teori for utvalgsundersøkelser

Hypergeometrisk fordeling, rent tilfeldige utvalg, stratifisering, klyngeutvalg, estimeringsmetoder, trekking med ulik sannsynlighet, metoder til gjennomføring av utvalgsundersøkelser.

SS 4. Analyse av samvariasjonsproblemer for kvalitative variable

Multinomisk fordeling, den log-lineære spesifikasjonen, uavhengighet, betinget uavhengighet, samvariasjonsanalyse, estimering, kji-kvadrat-testing, Fisher-Irwins test, bruk av programpakken ECTA.

SS 5. Analyse av samvariasjonsproblemer for kvantitative variable

Regresjonsanalyse, varianseanalyse, forsøksplanlegging, korrelasjonsanalyse, enkelte multivariable metoder, bruk av EDB- programpakke.

Eksamen

Det må innleveres hjemmeoppgaver i MS 1. Det blir holdt skriftlige prøver på 6 timer i kursene SS 2, SS 3, SS 4 og SS 5 ved utløpet av det semester undervisningen blir gitt. Fristen for oppmelding til eksamen er gitt i forelesningskatalogen.

Karakterer

For hvert emne gis en karakter etter reglene i § 9, første avsnitt i Reglement for samfunnsvitenskapelig embetseksamen, med en desimal.

Karakteren for Statistikk grunnfag blir beregnet som et veiet gjennomsnitt av karakterene i de emnene som har skriftlig eksamen, med emnevekttallene som vektor.

Prøver ved andre universitets-fakulteter eller høyskoler

Den som godtgjør å ha avlagt tilsvarende prøve ved andre fakultet eller høyskoler, kan søke Det samfunnsvitenskapelige fakultet om å få godkjent denne som del av Statistikk grunnfag svarende til ett eller flere bestemte emner.

Bestått eksamen i den godkjente emnegruppe (20-gruppe) i statistikk ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (jfr. studieplanen ved dette fakultet) godkjennes som statistikk grunnfag.

Pensum

MS 1. Innføring i matematikk

Sydsæter, K.: *Matematisk analyse*. Bind I, Oslo 1978, 4de eller senere utgaver.

Kap. 1.1–1.6, 1.8, 2.1–2.3, 2.5, 3.1–3.3, 3.6, 4.1–4.5, 4.7–4.9, 5 (unntatt side 184–186), 6.1–6.4, 6.6–6.7, 7.1–7.3, 8.1–8.4, 9.1–9.6, 9.8.

Eksempler og oppgaver med trigonometriske funksjoner er ikke pensum.

Sydsæter, K. og Øksendal, B.: *Lineær algebra. Med en innføring i lineær programmering*. 2. utgave, Oslo 1982.

Kap. 1.1–1.2, 2.1–2.2, 3.1–3.3 (unntatt side 81–83), 5.1–5.5, 6.1 og setning 6.14 side 200–201.

SS 1. Innføring i sannsynlighetsregning og statistikk

Hodges, J. L. og Lehmann, E. L.: *Basic concepts of probability and statistics*. 2. edition, Holden-Day Inc., 1970.

Kap. 1, 2, 3.1–3.3, 5, 6.1–6.5, 8.1–8.2, 9.5, 11.1–11.2, 13.1–13.3.

SS 2. Statistisk metodelære

Amundsen, Herdis Thorén: *Statistisk metodelære*. Oslo 1972.

Kap. 2, 3.1–3.5, 3.7–3.8, 4, 5.

Amundsen, Herdis Thorén: *Statistisk metodelære II*. Oslo 1978.

Kap. 9.7–9.8, 10.0–10.2.

SS 3. Teori for utvalgundersøkelser

Amundsen, Herdis Thorén: *Utvalgundersøkelser*. Oslo 1978.

Laake, Petter: *Forelesninger i utvalgsteori*. Stensil, Oslo 1982.

Aaberge, Rolf og Laake, Petter: *Om statistiske teorier og tolking av data*. Stensil, Oslo 1982.

Statistisk Sentralbyrå: *Prinsipper og metoder for Statistisk Sentralbyrås utvalgundersøkelser*. SØS 33.

Statistisk Sentralbyrå: *Helseundersøkelsen 1975*. NOS A 894.

SS 4. Analyse av samvariasjonsproblemer for kvalitative variable

Bishop, Y.M.M., Fienberg, S.E. og Holland, P. W.: *Discrete multivariate analysis. Theory and practice*. The MIT Press 1975.

Kap. 2.1–2.5, 3.1–3.2, 3.3.1, 3.3.2, 3.3.5,

3.5, 3.8.1, 4.1, 4.2.1, 4.4, 4.5.1, 4.5.3, 9.1, 9.2.1, 9.2.2, 9.4, 9.6, 10.6.1, 11.1–11.3.

SS 5. Analyse av samvariasjonsproblemer for kvantitative variable

Amundsen, Herdis Thorén: *Statistisk metodelære*. Oslo 1972.

Kap. 7.1–7.4.

Amundsen, Herdis Thorén: *Statistisk metodelære II*. Oslo 1978.

Kap. 12, 13.0–13.3.

Wonnacott, T. H. og Wonnacott, R. J.: *Regression: A second course in statistics*. Wiley 1981.

Kap. 1–5, 11–13.

Tillatte hjelpemidler ved eksamen

1. Alle bøker og stensiler som er nevnt i pensumlisten.
2. Matematiske og statistiske tabeller.
3. Minikalkulator.

Eksamenskommissjonen kan bestemme at ytterligere hjelpemidler skal tillates. Disse blir i så fall delt ut ved eksamen. Hvis de skal leveres tilbake igjen, må de ikke forsynes med kommentarer, notater eller merker av noen art.

STATSVITENSKAP

GRUNNFAG–MELLOMFAG–HOVEDFAG

Vedtatt av Det akademiske kollegium 10. mai 1957
med endringer t.o.m. 1975

Adresse: Institutt for statsvitenskap
Eilert Sundts hus 10. etg.
P.b. 1097, Blindern, Oslo 3
Tlf. (02) 45 51 80

Innledning

Statsvitenskap er studiet av politisk virksomhet i og mellom samfunn.

Mye oppmerksomhet rettes mot styringsorganer på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå og på forholdet mellom slike organer. Men faget omfatter også enkeltindividens politiske atferd, f.eks. forsøk på å påvirke styringsorganene. Videre legges det vekt på utformingen av, innholdet av og konsekvensene av de vedtak som styringsorganene fatter. Statsvitenskapen er opptatt av sammenligningen av ulike styreformers og deres teoretiske begrunnelse. Studiet av konflikt og samarbeid i verdenssamfunnet står også sentralt.

Det har vist seg hensiktsmessig å dele faget opp i følgende hovedområder:

1. *Politisk teori, metode og andre felles-emner* omfatter politisk idehistorie, grunnlagsproblemer, og analytiske tilnæringsmåter til studiet av politikk og politisk historie.
2. *Internasjonal politikk* omfatter studiet av staters utenrikspolitikk og utformingen av denne samt studiet av samhandling mellom nasjoner.
3. *Politisk atferd* er betegnelsen på studiet av den virksomhet som tar sikte på å påvirke det politiske system, bl.a. valg, folkemening og representasjon.
4. *Offentlig politikk og administrasjon* er betegnelsen på studiet av politiske systemer, politiske institusjoner, offentlige avgjørelsesprosesser og innholdet i offentlige beslutninger.

Inndelingen i disse områdene angir til

en viss grad arbeidsdelingen innen faget, men må i første rekke ses som et praktisk hjelpemiddel for organiseringen av undervisningen. De er ikke klart adskilte fagområder.

Det er anledning til å avlegge eksamen i statsvitenskap grunnfag, mellomfag og hovedfag.

Det er også anledning til å avlegge magistergradseksamen i statsvitenskap. De som tar sikte på magistergraden, anbefales å begynne med grunnfag og mellomfag. (Se forøvrig reglement om magistergraden på side 155).

Alle studenter må i begynnelsen av hvert semester fylle ut et semestermeldingsskjema ved Institutt for statsvitenskap.

Grunnfag

Grunnfaget tar sikte på å gi en generell innføring i de fire statsvitenskapelige hovedområder: politisk teori, politisk atferd, offentlig politikk og administrasjon, og internasjonal politikk. Det vil bli lagt spesiell vekt på at studenten skal utvikle en selvstendig faglig forståelse og oppøve evnen til å bygge ut resonnementer på en systematisk måte. Grunnfaget gir også en innføring i metode og statistikk gjennom en egen forelesningsrekke med en separat eksamen.

Pensum

1. Politisk teori

Området politisk teori er delt opp i fire emner. I det første presenteres faget og fagområdet mer generelt. Dette emnet

har altså et innførende like mye som et teoretisk siktemål. Også tilnæringsmåter tas opp under dette emnet; her diskuteres hva ulike begrepsapparater, fremgangsmåter og problemstillinger kan gi av kunnskap om stat og samfunn. Under gjennomgangen av dette emne vil også arbeider som er plassert under andre punkter bli tatt med i diskusjonen.

De øvrige tre emner er spesifikt politisk-teoretiske. Det første, og største, av disse omfatter de viktigste klassiske og moderne makropolitisk teorier med et filosofisk preg og et overveiende normativt siktemål. Under det etterfølgende emne, demokratiteori, diskuteres ulike avgrensninger av begrepet 'demokrati', hvilke verdier demokratiet kan eller skal tjene, og demokratiets faktiske funksjonsmåte og betingelser. Under emnet statsteori behandles statsbegrepet, spørsmål vedrørende rettssikkerhet og planlegging, og forholdet mellom økonomi, politikk og administrasjon.

1.1. Statsvitenskapens gjenstand, grunnlagsproblemer og tilnæringsmåter

Albrektsen, Beatrice H: *Kvinner og politisk deltakelse*. Oslo, Pax, 1977.

Kap. 2: «Om politikk-begrepet.»

Kap. 3: «Statsvitenskap og kvinner.»

Baldersheim, Harald: *Forvaltningsorganisasjon og samfunnsstruktur*. Oslo, Universitetsforlaget, 1975.

Kap. 1: «Innleiing.»

Kap. 2: «Totalplan-teorier», s. 13–25.

Kap. 3: «Funksjonalistiske modeller», s. 29–39 og 55–56.

Kap. 4: «Termostatmodell», s. 57–63.

Kap. 5: «Input-output-tenking.»

Berg, Ole: «Politikk og politikkenes rolle i samfunnet.»

Hefte *GF-Teori-1*

Skirbekk, Gunnar: *Filosofihistorie*. Bind 1 og 2. Bergen, Universitetsforlaget, 1980.

Faglig relevante deler fra følgende kapitler:

Fra bind 1:

Kap. 7: «Framveksten av naturvitenskapen.»

Fra bind 2:

Kap. 20: «Framveksten av samfunnsvitenskapen.»

Kap. 21: «Glimt frå samtidsfilosofien.»

De utvalgte originaltekster inngår ikke i pensum.

Kfr. også Lively, kap. 3, Albrektsen, kap. 4 og Hernes, s. 11–21.

1.2 Politisk teori: klassisk og moderne

Skirbekk, Gunnar: *Filosofihistorie*. Bind 1 og 2. Bergen, Universitetsforlaget, 1980.

Faglig relevante deler fra følgende kapitler:

Fra bind 1:

Kap. 2: «Platon – idealstaten: utdanning, og all makt hos 'ekspertane'.»

Kap. 3: «Aristoteles – politeia: politikk som rasjonelt samliv.»

Kap. 8: «Machiavelli – 'realpolitikk': politikk som manipulasjon.»

Kap. 19: «Hobbes – individ og sjølvbergning.»

Kap. 11: «Locke, Hume – britisk empirisme.»

Kap. 12: «Liberalisme og konservatisme.»

Fra bind 2:

Kap. 13: «Utilitarianisme og sosialliberalisme.»

Kap. 14: «Kant – grunngeving av individuelle rettar.»

Kap. 15: «Hegel – historie og dialektikk.»

Kap. 16: «Marx – produktivkrefter og klassekamp.»

Kap. 19: «Sosialisme og fascisme.»

De utvalgte originaltekster inngår ikke i pensum.

1.3 Demokratiteori

Lively, Jack: *Democracy*. Oxford, Basil Blackwell, 1975.

Christoffersen, Jens A.: *Representant og velger*. Oslo, Universitetsforlaget, 1969.

Albrektsen, Beatrice H.: *Kvinner og*

politisk deltakelse. Oslo, Pax, 1977.

Kap. 4: «Et kritisk perspektiv på offentlig-politisk deltakelse.»

Kap. 5: «Om grunnlaget for kvinneundertrykkelse.»

Kap. 6: «Kvinnekultur.»

1.4 Statsteori

Slagstad, Rune (red.): *Om staten.* Oslo, Pax, 1978. Østerud, Øyvind: «Statsdannelse.» Sejersted, Francis: «Rettsstaten og den selvdestruerende makt.» Slagstad, Rune: «Det statskapitalistiske system.»

Hernes, Gudmund (red.): *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon.* Bergen, Universitetsforlaget, 1978.

Kap. 1: Hernes, Gudmund. «Makt, blandingsøkonomi og blandingsadministrasjon.»

2. Internasjonal politikk

Internasjonal politikk er inndelt i fem emneområder. I det første presenteres en del problemer i forbindelse med utformingen av et lands utenrikspolitikk, valg av målsetninger og virkemidler. I det andre emneområdet rettes oppmerksomheten mot mulige forklaringer på staters ulike atferd i det internasjonale system. Konflikt og samarbeid mellom stater er temaet for den neste og største del av pensum. En rekke samarbeidsformer på det økonomiske og politiske plan blir omtalt. I tillegg drøftes mer og mindre voldelige former for konfliktatferd. I denne delen er det også tatt med mer detaljerte analyser av et par viktige internasjonale konflikter i moderne tid. Emneområde fire heter nordisk politikk og gir en innføring i den aktuelle situasjon i det nordiske samarbeid. Det siste emneområdet er en framstilling av viktige sider ved norsk utenrikspolitikk fra 1945 og fram til i dag.

Det forutsettes at studentene har kjennskap til hovedpunktene i moderne verdenshistorie, f.eks. gjennom: Holmberg, Åke og Trulstrup, Åke: *His-*

torien etter 1914. København, Munksgaard, 1974.

2.1 Staters atferd

A. *Utenrikspolitikk: særpreg og mål*
Holsti, K. J.: *International Politics.* New Jersey, Englewood Cliffs, 3rd bd., 1977.

Ch. 4: «Freign Policy Orientation and National Roles.»

Ch. 5: «Foreign Policy Objectives.»

B. *Utenrikspolitikk: virkemidler*
Holsti, K. J.: *International Politics.* New Jersey, Englewood Cliffs, 3rd bd., 1977.

Ch. 6: «Foreign Policy Actions: Power, Capability, and Influence.»

Ch. 7: «The Instruments of Policy: Diplomatic Bargaining.»

Ch. 8: «The Instruments of Policy: Propaganda.»

Ch. 10: «Clandestine Actions and Military Intervention.»

Ch. 11: «Weapons, War and Political Influence.»

2.2 Årsaker til staters atferd

Holsti, K. J.: *International Politics.* New Jersey, Englewood Cliffs, 1974, 3rd bd., 1977.

Ch. 12: «Explanations of Foreign Policy Outputs.»

Ch. 13: «Law and World Opinion in Explanations of Foreign Policy.»

2.3 Samhandling mellom stater.

A. *Samarbeid, interstatlige organisasjoner og regimer*

Spero, Joan Edelman: *The Politics of International Economic Relations.* London, George Allen & Unwin, 2nd bd., 1981.

Ch. 2: «International Monetary Management.»

Ch. 3: «International Trade and Domestic Politics.»

Ch. 4: «The Multinational Corporation and the Absence of Management.»

Luard, Evan: *The United Nations: How It Works and What It Does.* London, The MacMillan Press, 1979.

Ch. 1: «The Security Council: Keeping the Peace.»

Ch. 2: «The General Assembly: Discussion of World Issues.»

Ch. 3: «The Economic and Social Institutions: Securing a Fairer World.»

Ch. 7: «The Fundamental Political Problems.»

Sæter, Martin: *Det europeiske fellesskap*. Revidert utgave. Oslo, Universitetsforlaget, 1980.

Fostervoll, Finn: «Teknologi og kappløpet om ressurser, havretts- og fiskerisørsmål», *Hefte GF-IP-8*.

B. Motsetninger, konflikter og konfliktløsning

Holsti, K. J: *International Politics*. New Jersey, Englewood Cliffs, 3rd bd., 1977.

Ch. 15: «The Interaction of States: Conflict and Conflict Resolution.»

Spero, Joan Edelman: *The Politics of International Economic Relations*. London, George Allen & Unwin, 2nd bd., 1981.

Ch. 5: «The North-South System and the Possibility of Change.»

Ch. 6: «The Use of Aid.»

Ch. 7: «Trade Strategy.»

Ch. 8: «Managing the Multinational Corporation.»

Thee, Marek: «Krigene i Indo-Kina: Stormaktsengasjement – opptrapping og avvikling», *Hefte GF-IP-4*.

Torstensen, Karl A. og Tørum, Harald: *Konflikten i Midt-Østen*. NUPI-studiehefte. Oslo, Norsk Utenrikspolitisk Institutt, 1977.

2.4 Nordisk politikk

Andrén, Nils: «Prospects for the Nordic Security Pattern», *Hefte GF-IP-9*.

Wiklund, Claes & Sundelius, Bengt: «Nordic Cooperation in the Seventies: Trends and Patterns», *Hefte GF-IP-3*.

2.5 Norsk utenrikspolitikk

Berg, Trond og Pharo, Helge Ø. (red.): *Vekst og velstand: Norsk politisk histo-*

rie 1945–1965. Oslo, Universitetsforlaget, 1977.

Eriksen, Knut E.: «Norge i det vestlige samarbeidet.»

Pharo, Helge Ø.: «Norge og den tredje verden.»

Traavik, Kim og Østreng, Willy: «Security and Ocean Law: Norway and the Soviet Union in the Barents Sea», *Hefte GF-IP-1*.

Skogan, John Kristen: «Virkemidler, begrensninger og forutsetninger i norsk sikkerhetspolitikk.» *Hefte GF-IP-7*.

Sæter, Martin: *Det europeiske fellesskap*. Revidert utgave. Oslo, Universitetsforlaget, 1980.

Kapitlet om norsk EF-politikk.

Løvbræk, Asbjørn og Ofstad, Arve: «The Role of Like-Minded Countries in the North-South Contradiction: The Case of Norway's Policy towards a NIEO», *Hefte GF-IP-10*.

Ingebrigtsen, Jan: «Norskehavets strategiske betydning som funksjon av Sovjetunionens Nordflåtes operasjoner», *Hefte GF-IP-11*.

3. Valg, folkemening, representasjon

Dette området er delt opp i fem emner. Først behandles selve den offentlige mening. Det neste og mest omfattende emnet gjelder de politiske utslag som meningsdannelsen har fått først og fremst gjennom samfunnsborgernes stemmegivning ved valg, og i noen grad ved folkeavstemninger om bestemte saker. Deretter blir lederskapsspørsmål tatt opp, i det partiene behandles som det tredje emne og interesseorganisasjonene som det fjerde. Til slutt behandles forskjellige former for politisk påvirkning utenom de regelmessig brukte innflytelseskanaler.

3.1 Meningsdannelse og kommunikasjon

Olsen, Johan P. (red.): *Meninger og makt*. Universitetsforlaget, Bergen 1980. Kap. 1: Olsen, Johan P. og Særen, Harald: «Massemedier, eliter og menigmann».

Høyer, Svennik: *Om makt og medier*. Kap 2 i *Massemedier*. NOU:30 1982.

3.2 Valg og folkeavstemninger

Valen, Henry: *Valg og politikk – et samfunn i endring*. NKS-forlaget, Oslo 1981.

Hernes, Gudmund og Martinussen, Willy: *Demokrati og politiske ressurser*. NOU 1980: 7, kap. 2 og 3.

Rokkan, Stein «Geography, Religion and Social Class. Crosscutting Cleavages in Norwegian Politics.» I Lipset & Rokkan (eds.): *Party Systems and Voter Alignments*. The Free Press, New York 1967. Stensil.

Rokkan, Stein: «Norway: Numerical Democracy and Corporate Pluralism». I Dahl, Robert A. (ed.): *Political Oppositions in Western Democracies*, Yale University Press 1966. Stensil.

Nilson, Sten Sparre: «Folkeavstemninger i Norden.» Hefte *GF-PA-5*.

Hellevik, Ottar og Gleditsch, Nils Petter: «The Common Market Decision in Norway: a Clash between Direct and Indirect Democracy.» Hefte *GF-PA-6*.

Valen, Henry: «Norway: 'No' to EEC.» Hefte *GF-PA-6*.

3.3 Partier og politisk lederskap

Eliassen, Kjell A.: *Politisk rekruttering og politisk endring*. Hefte *GF-PA-7*.

Haavio-Manila, Elina: «How Women become Political Actors: Female Candidates in Finnish Elections.» Hefte *GF-PA-8*.

Hellevik, Ottar: *Stortinget – en sosial elite?* Pax Forlag A/S, Oslo 1969. Kap. 5–9.

3.4 Interesseorganisasjoner:

Hernes, Gudmund og Martinussen, Willy: *Demokrati og politiske ressurser*, NOU 1980:7, kap. 4.

Hernes, Helga og Voje, Kirsten: «Women in the Corporate Channel: a Process of Natural Exclusion.» Hefte *GF-PA-9*.

3.5 Irregulær politikk

Olsen, Johan P. og Sætren, Harald: *Ak-*

sjoner og Demokrati, Universitetsforlaget 1980, del I og II.

Davis, James C.: *Towards a Theory of Revolution*. *GF-Teori-2*.

4. Offentlige institusjoner og prosesser

Offentlig politikk og administrasjon omfatter åtte emner. Disse emnene kan deles inn i tre grupper. Første gruppe består av emnene 1 til 4 og omfatter de statlige institusjoner og de prosesser som er knyttet til dem. I annen gruppe tas den nasjonale offentlige politikk opp, dens virkemidler i emne 5 og dens innhold i emne 6. Siste gruppe gjelder lokal politikk og tas opp i emnene 7 og 8. Først behandles forholdet mellom stat, fylke og kommune og så de fylkeskommunale og primærkommunale politiske systemer.

Som historisk bakgrunn forutsettes det kjennskap til

Bergh, Trond og Pahro, Helge Ø. (red.): *Vekst og velstand: norsk politisk historie 1945–1965*. Oslo. Universitetsforlaget, 1977.

Lundestad, Geir: «Hovedtendenser i norsk politikk 1945–65.»

Denne artikkelen skal også leses i tilknytning til pensum i politisk atferd.

4.1 Stortinget: parlamentarisme

Berg, Ole: *Hvor demokratisk?* Oslo, Universitetsforlaget, 1978. Fra kap. 2 (s. 66–78): «Stortinget.»

Debes, Jan: *Statsadministrasjonen*. Oslo, NKS-forlaget, 1978. Kap. 23: «Noen må kontrollere.»

Torgersen, Ulf: *Stortinget og partikampen og Skifte av regjering*. 1978. Stensil.

4.2 Regjeringen

Berg, Ole: *Hvor demokratisk?* Oslo, Universitetsforlaget, 1978. Fra kap. 2 (s. 79–86): «Regjeringen.»

Debes, Jan: *Statsadministrasjonen*. Oslo, NKS-forlaget, 1978. Kap. 7: «Statsministeren og hans kontor.»

Torgersen, Ulf: *Organiseringen av politisk strid*. 1978. Stensil.

4.3 Statsforvaltningen

Baldersheim, Harald: *Forvaltningsorganisasjon og samfunnsstruktur*. Oslo, Universitetsforlaget, 1975.

Kap. 3: «Funksjonalistiske modeller», s. 39–55.

Berg, Ole: *Hvor demokratisk?* Oslo, Universitetsforlaget, 1978.

Fra kap. 2 (s. 86–96): «Forvaltningen.»

Debes, Jan: *Statsadministrasjonen*. Oslo, NKS-forlaget, 1978.

Kap. 1: «Statstjenesten – noen tall og begreper.»

Kap. 2: «Statsforvaltningens oppgaver.»

Kap. 3: «Arbeidsdeling og samordning.»

Kap. 4: «Sjefens hjelpere.»

Kap. 5: «Departementene – utviklingen fram til 1945.»

Kap. 6: «Direktorat eller departement.»

Kfr. også kap. 8–22 oppført under pkt. 4.6.

Lægreid, Per og Olsen, Johan P.: *Byråkrati og beslutninger*. Bergen, Universitetsforlaget, 1978.

Fra kap. 1: «Representativitet og politisk styring», s. 11–32.

Kap. 2: «Representativitet og rekrutteringsveier.»

Kap. 3: «Representativitet, byråkratisk biografi og forvaltningsstruktur.»

Kap. 7: «Byråkrati, representativitet og innflytelse.»

4.4 Domstolene

Berg, Ole: «Domstolene.» Hefte *GF-OPA-1*.

4.5 Offentlig politikk: virkemidler

Baldersheim, Harald: *Forvaltningsorganisasjon og samfunnsstruktur*. Oslo, Universitetsforlaget, 1975.

Kap. 4: «Termostatmodellar», s. 74–80.

Berg, Ole: *Hvor demokratisk?* Oslo, Universitetsforlaget, 1978.

Fra kap. 3 (s. 103–119): «Uttaksprosessene: måtene det styres på.»

Østerud, Øyvind: *Det planlagte samfunn*. Oslo, Gyldendal, 1979.

Kap. I: «Planleggingsteori og planleggingssosiologi.»

Kap. V: «Et norsk planleggingssystem vokser fram.»

Kap. VI: «Planleggingsform og fremtidshorisont.»

Kap. VII: «Korporatisme og planleggingssystem.»

Kap. VIII: «Et planleggingssystem under stress.»

Kap. IX: «Planlegging for vekst og velstand.»

Kfr. også *Sejersted*, oppført under pkt. 1.4.

4.6 Offentlig politikk: innhold

Baldersheim, Harald: *Forvaltningsorganisasjon og samfunnsstruktur*. Oslo, Universitetsforlaget, 1975.

Kap. 4: «Termostatmodellar», s. 80–92.

Berg, Ole: *Hvor demokratisk?* Oslo, Universitetsforlaget, 1978.

Fra kap. 3 (s. 120–141): «Innholdet i offentlig politikk.»

Debes, Jan: *Statsadministrasjonen*. Oslo, NKS-forlaget, 1978.

Kap. 8–22 om de enkelte departementer.

Hernes, Gudmund (red.): *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*. Bergen, Universitetsforlaget, 1978.

Kap. 4: Berrefjord, Ole og Hernes, Gudmund: «Markedsforvitring og statsbygging.»

Holter, Harriet m.fl.: *Familien i klasse-samfunnet*. Oslo, Pax, 1978.

Kap. 1: Holter, Harriet og Ve, Hildur: «Familiepolitikk og politisk analyse av familien.»

4.7 Lokal politikk: oppgavefordelingen mellom det nasjonale og de lokale politiske systemer.

Kjellberg, Francesco og Hansen, Tore: *Det kommunale hamskifte*. Oslo, Gyldendal, 1979.

Kap. 1: «Verdiene ved det kommunale selvstyre.»

Kap. 2: «Reformer i etterkrigstiden.»

Kap. 4: «Kommunal økonomi.

4.8 Lokal politikk: de politiske systemer i fylker og kommuner

Kjellberg, Francesco og Hansen, Tore: *Det kommunale hamskifte*. Oslo, Gyldendal, 1979.

Kap. 3: «Deltakelsen i det kommunalpolitiske liv.»

Kap. 5: «Arbeidet med de kommunale budsjetter.»

Kfr. også kap. 4.

5. Metode/statistikk

HelleviK, Ottar: *Forsikringsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo, Universitetsforlaget, 1980.

Hele boken, med unntak av sidene:

48–52 (Nærmere om deduksjon)

129–140 (Sammensatte skalaer)

235–240 (Regresjonsanalyse)

253–256 (Forklaring av utfallet av kontrollen)

256–257 (Multivariat korrelasjons- og regresjonsanalyse)

257–271 (Sammenslåing av variabler til indekser)

271–286 (Gruppering av enheter)

341–344 (Estimering)

Det kan bli foretatt justeringer i pensum. Gjeldende pensumliste fåes ved henvendelse til instituttets ekspedisjonskontor.

Undervisning

Grunnfaget er beregnet å strekke seg over to semestre. Nye kurs settes i gang hvert semester.

Ingen kurs er obligatoriske, men studentene oppfordres til å følge og delta aktivt i dem.

Det gis hvert semester forelesninger i hoveddelens fire hovedområder:

1. Politisk teori.

2. Internasjonal politikk.

3. Offentlig politikk og administrasjon.

4. Politisk atferd.

Forelesningene blir lagt opp slik at det er naturlig å velge områdene 1 og 2 i første semester og områdene 3 og 4 i annet semester.

I tilknytning til de fire hovedforelesningene holdes det seminarer. Seminarundervisningen er basert på aktiv deltakelse i løsningen av faglige arbeidsoppgaver. De som ikke ønsker eller ikke har anledning til å påta seg slike oppgaver, skal *ikke* melde seg til seminarundervisning.

Studentene forutsettes å legge opp kolokvier på egen hånd.

Kurset i metode/statistikk strekker seg over to semestre. Det består av ukentlige forelesninger og seminarer. Nye kurs settes i gang hvert semester.

Av hensyn til bl.a. deltidsstudenter for søker instituttet å legge en del av undervisningen til kveldstid.

Eksamen

Grunnfagseksamen består av:

- Eksamen i hoveddelen, 2 skriftlige prøver på 8 timer hver. Det holdes også en muntlig prøve i hoveddelen.
- Eksamen i metode/statistikk, 1 skriftlig prøve på 4 timer.

Grunnfagseksamen holdes hvert semester. Undervisningen er lagt opp slik at studentene skal ta eksamen (både i hoveddelen og i metode/statistikk) etter 1 års studium. Det kan bli gitt eksamensoppgaver i hoveddelen som forutsetter at man kjenner pensum i metode/statistikk, og det kan bli gitt oppgaver i metode/statistikk som forutsetter pensum i hoveddelen kjent.

Den endelige grunnfagskarakter beregnes slik at eksamen i hoveddelen (de to 8-timers prøver og muntlig) gis 16 vektall og eksamen i metode/statistikk 4 vektall.

Mellomfag

Mellomfaget består av grunnfaget og et mellomfagstillegg av ett semesters varighet.

Mellomfagstillegget skal gi utdypet kjennskap til og forståelse av hovedområdene politisk atferd og komparativ politikk, offentlig politikk og administrasjon, og internasjonal politikk.

Pensum

1. Politisk atferd og komparativ politikk

1.1 Politisk utvikling og institusjonalisering

Almond, Gabriel & Powell, G. Bingham, Jr.: *Comparative Politics: A Developmental Approach*. Boston/Toronto, Little, Brown and Company (Inc.), 1960.

Ch. I: «Introduction.»

Ch. II: «An Overview.»

Trykt opp som *Hefte MF-PA-3*.

Pye, Lucian W.: *Aspects of Political Development*. Boston/Toronto, Little, Brown and Company (Inc.), 1966.

Ch. II: The Concept of Political Development.»

Ch. III: «The Need for Theory.»

Østerud, Øyvind: *Utviklingsteori og historisk endring*. Oslo, Gyldendal, 1978.

Kap. 1: «Ny-evolusjonisme 1: Evolusjon og funksjon.»

Kap. 5: «Ny-marxisme og avhengighets-teori.»

Buch-Hansen, Ellen (red.): *Kvinder er den halve verden*. København, Mellomfolkeligt Samvirke, 1976. Innledning: Bonnesen, Inger, Buch-Hansen, Ellen og Tarp, Elisabeth: «Kvinder i utviklingsprosessen.»

Bendix, Reinhard et al. (eds.): *State and Society*. Berkeley, University of California Press, 1973. Collins, Randall: «A Comparative Approach to Political Sociology.»

1.2 Nasjonsbygging og politisk utvikling

Bendix, Reinhard: *Natio-Building and*

Citizenship. Berkeley/Los Angeles/London, University of California Press, 1977.

Ch. 1: «Studies of our Changing Social Order.»

Ch. 2: «Premodern Structures and Transformation of Western European Societies.»

Ch. 3: «Transformations of Western European Societies since the Eighteenth Century.»

Østerud, Øyvind: *Utviklingsteori og historisk endring*. Oslo, Gyldendal, 1978.

Kap. 7: «Nasjonsbygging.»

1.3 Revolusjonære endringsprosesser («revolusjonsteori»)

Kumar, Krishan (ed.): *Revolution: Readings in Politics and Society*. London, Weidenfeld & Nicolson Ltd., 1976.

«Introduction.»

Trykt opp som *Hefte MF-PA-1*.

Wolf, Eric R.: *Peasant Wars of the Twentieth Century*. London, Faber and Faber, 1973.

«Conclusion.»

Trykt opp som *Hefte MF-PA-2*.

1.4 Vestlige politiske systemer

Smith, Gordon: *Politics in Western Europe*, 3. ed., London, Heinemann, 1980.

Ch. 1: Introduction: The Politics of Liberal Society.»

Ch. 2: «Politics and Society.»

Ch. 3: «Pluralist Politics: Parties and Interests.»

Ch. 4: «Party Systems.»

Ch. 5: «Constitutional Balance.»

Ch. 6: «Non-Democratic Variants.»

Rose, Richard (ed.): *Challenge to Governance. Studies in overloaded politics*, London, Sage, 1980.

Ch. 1: Rose, R.: «The Nature of the Challenge.»

Ch. 2: Kaare, M.: «The Crisis of Authority. Myth and Reality.»

2. Offentlig politikk og administrasjon

2.1 Beslutningsteori

A. Rasjonalitetsproblemer

Simon, Herbert A.: *Administrative Behavior*. New York, The Free Press, 1976.

Ch. IV: «Rationality in Administrative Behavior.»

Ch. V: «The Psychology of Administrative Decisions.»

B. Organisasjonsteori og dens historie

Etzioni, Amitai: *Moderne organisasjoner*. Oslo, Tanum-Norli, 1978.

«Fornuft og lykke: Organisasjonens dilemma.»

«Organisasjonens målsetting: Herre eller tjener?»

«Den klassiske synsmåten.»

«Fra Human Relations til strukturalistene.»

«Organisatorisk kontroll og andre faktorer.»

Foreligger også i svensk og engelsk utgave.

Torgersen, Ulf: «Seks forelesninger om organisasjonsstruktur og organisasjonsliv.» Hefte MF-OPA-5 1. forelesning.

2.2 Byråkratier og deres omgivelser

A. Byråkratiske organisasjoner

Weber, Max: *Makt og byråkrati*. Oslo, Gyldendal, 1971. Kap. V: «Byråkrati,» pkt. 1–11 (s. 107–143).

Etzioni, Amitai: *Moderne organisasjoner*. Oslo, Tanum-Norli, 1978.

«Byråkratier: Struktur og legitimering.»

«Administrativ autoritet.»

Foreligger også i svensk og engelsk utgave.

Stinchcombe, Arthur: «The Bureaucratic Model and Career Organization,» Hefte MF-OPA-1.

Torgersen, Ulf: «Seks forelesninger om organisasjonsstruktur og organisasjonsliv.» Hefte MF-OPA-5

2. og 3. forelesning.

B. Omgivelsene

Simon, Herbert A.: *Administrative Behavior*. New York, The Free Press, 1976.

Ch. X: «Loyalties and Organizational Identification.»

Bendix, Reinhard: *Nation-Building and Citizenship*. Berkeley/Los Angeles/London, University of California Press, 1977.

Ch. 4: «Administrative Authority in the Nation-State.»

Selznick, Philip: *Leadership in Administration*. New York/Evanston/London, Harper & Row Publishers, 1957.

Ch. 2: «Routine and Critical Decisions.»

Ch. 4: «The Institutional Embodiment of Purpose.»

Thompson, James D.: *Hur organisationer fungerer*. Stockholm, Prisma, 1977.

Kap. 3: «Organisationernas domän.»

Kap. 6: «Organisationens rationalitet och struktur.»

Foreligger også i engelsk utgave.

2.3 Offentlig politikk

Tarschys, Daniel: «The Growth of Public Expenditures: Nine Modes of Explanation,» i Hefte MF-OPA-3.

Østerud, Øyvind: *Det planlagte samfunn*. Oslo, Gyldendal, 1979.

Kap. II: «Planøkonomi i den store tradisjonen.»

Kap. III: «Fra merkantilisme til 'nymerkantilisme'?»

Kap. IV: «Offentlig styring og keynesiansk revolusjon.»

Olsen, Johan P. (red.): *Politisk organisering*. Bergen, Universitetsforlaget, 1978.

Kap. 2: Egeberg, Morten, Olsen, Johan P. og Sætren, Harald: «Organisasjons-samfunnet og den segmenterte stat.»

Kjellberg, Francesco: «Do policies (really) determine politics?» Hefte MF-OPA-4.

Hernes, Gudmund: *Makt og avmakt*. Bergen, Universitetsforlaget, 1978.

Kap. 20: «Konsekvensanalyse.»

Kap. 21: «Summerings-prosesser og totalvirkninger.»

Kap. 22: «Systemtvang.»

Kap. 23: «Organisasjonshindringer.»

Gulbrandsen, Lars & Torgersen, Ulf: «Market Interest and Moral Indignation,» Hefte *MF-OPA-2*.

3. Internasjonal politikk

3.1 Forklaringer av staters atferd.

Allison, Graham T.: «Conceptual Models and the Cuban Missile Crisis», Hefte *MF-IP-12*.

3.2 Internasjonal organisasjon og integrasjon

Jacobsen, Kurt: *The General Assembly of the United Nations*. Oslo, Universitetsforlaget, 1978.

Ch. 2: «Interest Articulation and Aggregation.»

Ch. 3: «System Maintenance, Adaption, and Development of Legitimacy.»

Weiss, Thomas George: «The Reality of International Administration», Hefte *MF-IP-1*.

Keohane, Robert O. & Nye, Joseph S., Jr.: «International Interdependence and Integration», Hefte *MF-IP-4*.

3.3 Sikkerhetspolitikk og rustningsproblemer

Agrell, Wilhelm: *Rustningens drivkrefter – en diskusjon av den militær-teknologiske utvecklingen*. Politisk orientering. Lund: Studentlitteratur, 1981.

Kap. 2: «Den överkörda nedrustningen.»

Kap. 3: «Teorien om drivkrafterna.»

Kap. 4: «Rustningens drivkrefter – en sammanfatning.»

Krass, Allan: «The evolution of military technology and deterrence strategy», Hefte *MF-IP-13*.

Kfr. også Allison, oppført under pkt. 3.1.

3.4 *Imperialisme og økonomisk avhengighet*

Galtung, Johan: «A Structural Theory of Imperialism,» Hefte *MF-IP-5*.

Pkt. 1–7 er statarisk pensum, resten er kursorisk.

Hymer, Stephen: «The Multinational Corporation and the Law of Uneven Development», Hefte *MF-IP-2*.

Owen, Roger & Sutcliffe, Bob (eds.): *Studies in the Theory of Imperialism*. London, Longman, 1980.

Ch. I: Kemp, Tom: «The Marxist Theory of Imperialism.»

Ch. II: Brown, Michael Barratt: «A. Critique of Marxist Theories of Imperialism.»

Ch. V: Robinson, Ronald: «Non-European Foundations of European Imperialism: Sketch for a Theory of Collaboration.»

Ch. VI: Magdoff, Harry: «Imperialism without Colonies.»

3.5 Internasjonale ressursproblemer

Orr, David W.: «Modernization and Conflict», Hefte *MF-IP-14*.

Soroos, Marvin S.: «The Commons and Lifeboat as Guides for International Ecological Policy», Hefte *MF-IP-15*.

Wallensteen, Peter: «Scarce Goods as Political Weapons: The Case of Food», Hefte *MF-IP-7*.

Spero, Joan Edelman: *The Politics of International Economic Relations*. London, George Allen & Unwin, 1977.

Ch. 9: «Oil and Cartel Power.»

4. Valgfritt pensum

I tillegg til det obligatoriske pensum skal studentene legge opp 2–300 sider selvvalgt litteratur. Liste over det selvvalgte pensum legges ved eksamensmeldingsskjemaet ved oppmelding til eksamen. En del av pensumlisten er inntatt i teksthefter som er til salgs i Universitetsbokhandelen.

Det kan bli foretatt justeringer i pensum. Gjeldende pensumlister fåes ved henvendelse til instituttets ekspedisjonskontor.

Undervisning

For grunnfagsdelen, se denne.

Mellomfagstillegget er beregnet å strekke seg over ett semester. Det gis forelesninger i hvert av hovedområdene:

1. Politisk atferd og komparativ politikk.
2. Offentlig politikk og administrasjon.
3. Internasjonal politikk.

I tilknytning til hovedforelesningene holdes det seminarer. Studentene oppfordres til å delta aktivt i disse, også med oppgaveskrivning.

Av hensyn til bl.a. deltidsstudenter foresøker instituttet å legge en del av undervisningen til kveldstid.

Det er også satt av tid til kollokvier. Kollokvier må studentene selv organisere.

Såfremt en har tilgjengelige lærerkref-ter, vil det bli gitt veiledningsseminarer for mellomfagsoppgavene.

Eksamen

Mellomfagseksamen holdes hvert semester. *Alle kandidater må som vedlegg til eksamensmeldingsskjemaet levere en liste over det pensum som legges opp i den valgfrie del.* Listene vil deretter bli behandlet av undervisningslederen. Dersom kandidaten ikke har fått annen beskjed innen 3 uker før skriftlig eksamen, kan det valgfrie pensum betraktes som godkjent.

Mellomfagseksamen kan tas på to måter. Det må fremgå av eksamensmeldingen hvilken måte den enkelte kandidat skal gå opp etter:

A. Mellomfagstillegget

Dette alternativet forutsetter bestått eksamen i grunnfagets hoveddel. Eksamen består av en semesteroppgave, en skriftlig prøve på åtte timer, og en muntlig prøve.

Tema for semesteroppgaven velges fritt av studenten selv. Semesteroppgaven skal ikke overstige 10 sider. Innleveringsfristen for semesteroppgaven faller ca. 2 uker etter dagen for den skriftlige prøve. Den

nøyaktige dato for innleveringsfristen blir gjort kjent ved oppslag. Kandidater som ikke har levert semesteroppgave innen fristens utløp, forutsettes å ha trukket seg fra eksamen.

Eksamen i mellomfagstillegget i statsvitenskap er å betrakte som en helhet. En student som går opp til ny prøve, kan imidlertid legge fram en semesteroppgave som har vært benyttet ved tidligere framstilling til mellomfagseksamen. I slike tilfeller blir oppgaven bedømt på nytt på fritt grunnlag. Det gis ikke anledning til å forbedre resultatet bare ved å levere ny semesteroppgave. Det må i tillegg avlegges ny skriftlig eksamen.

Ved beregning av karakteren *før* muntlig prøve i mellomfagstillegget teller semesteroppgaven $\frac{1}{3}$ og skriftlig eksamen $\frac{2}{3}$.

Både ved den skriftlige og den muntlige prøve blir kandidaten prøvet i den del av det obligatoriske pensum som går ut over grunnfagspensum. Ved den muntlige prøve kan det dessuten bli eksaminert i tilknytning til semesteroppgaven og i tilknytning til det valgfrie pensum.

Dersom eksamen i grunnfagets kurs i metode/statistikk (4 timer) ikke tidligere er bestått, avlegges denne samtidig med eksamen i mellomfagstillegget. Karakteren for grunnfaget, inkludert eksamen i metode/statistikk, teller $\frac{2}{3}$, og karakteren for mellomfagstillegget $\frac{1}{3}$, ved beregning av den endelige karakter for mellomfagseksamen.

B. Fullt mellomfag

Eksamen består av tre skriftlige prøver på åtte timer, en semesteroppgave, og en muntlig prøve.

Om semesteroppgaven, se under punkt A.

To av de skriftlige prøvene tilsvarende prøvene under grunnfaget, den tredje svarer til den skriftlige prøven som er nevnt under punkt A.

Ved den muntlige prøve kan det eksamineres både i de obligatoriske pensumdelene i grunnfag og mellomfagstillegget, i

tilknytning til semesteroppgaven, og i tilknytning til det valgfrie pensum under mellomfagstillegget.

Samtidig med eksamen i mellomfag hoveddel avlegges eksamen i grunnfagets kurs i metode/statistikk (4 timer) dersom denne tidligere ikke er bestått. Denne eksamen har vektallet 4, mens eksamen i mellomfagets hoveddel har vektallet 26.

Eventuelt tidligere avlagt grunnfagseksamen i statsvitenskap regnes ikke med i karakteren for mellomfaget.

Erfaringen viser at fullt mellomfag er et meget krevende alternativ.

Hovedfag

Innledning

Den som skal begynne på hovedfagsstudiet, må ha bestått mellomfagseksamen i statsvitenskap, (grunnfagseksamens hoveddel, metode/statistikk og mellomfagstillegget). Karakteren må være 2.7 eller bedre enten i hele mellomfaget eller i mellomfagstillegget. Det anbefales at eksamen i de to andre fag under den lavere grad er avlagt.

Studenter som har tatt grunnfagseksamen etter gammel studieordning (før 1969) uten metode og statistikk og heller ikke har avlagt andre prøver i statistikk under samfunnsvitenskapelig embedseksamen (se prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk i boka), må avlegge eksamen i grunnfagets kurs i metode med statistikk før de begynner på hovedfaget.

Statsvitenskap hovedfag består av *i alt 40 vekttall*. Disse oppnås på følgende måte:

- 4 ved et obligatorisk metodekurs (skriftlig eksamen, 6 timer).
- 2 ved et obligatorisk metodeseminar (seminaroppgave).
- 16 ved 4 selvvalgte kurs (4-vektallskurs) (skriftlig eksamen, 6 t.).
- 4 ved 2 selvvalgte seminarer (2-vektallsseminar) (seminaroppgave).
- 14 ved en vitenskapelig undersøkelse («hovedoppgave») (veiledende sideramme 70–130).

Muntlig prøve i tilknytning til hovedoppgaven.

De valgfrie kursene kan hentes fra emnegruppene politisk teori, metode og andre fellesemner, offentlig politikk og administrasjon, politisk atferd og internasjonal politikk. I en cand.polit. kombinasjon er det ikke anledning til å ta mer enn to såkalte områdekurs (se kurslisten).

Hovedoppgaven skal bygge på en selvstendig undersøkelse av et nærmere avgrenset problem. Den skal vise at studenten har innsikt i vitenskapelige metoder og selv kan bruke dem.

Studenten bør allerede i hovedfagets første semester velge tema for sin undersøkelse. Temavalg og opplegg skal drøftes med én eller flere av lærerne i faget. Det er utarbeidet et stensilhefte (POLITICO Nr. 23) om arbeidet med hovedoppgaven, som kan fås ved henvendelse til Instituttet.

Studentene bør så tidlig som mulig i arbeidet med hovedoppgaven få oppnevnt et veiledningsutvalg. Retningslinjer for veiledningen kan fås ved henvendelse til Instituttet.

Studenter som har tatt sine 26 kursvektall før hovedoppgaven innleveres, kan innlevere hovedoppgaven når som helst i semestret. Studenten skal da kunne avslutte muntlig prøve innen 1½ måned fra innleveringsdatoen, eksklusive feriene. I denne tidsfrist kan ikke medregnes tiden 15. mai–15. juni eller 15. november–15. desember. Det innebærer at hovedoppgaven må være levert senest den 1. april i vårsemestret og den 1. oktober i høstsemestret forat forfatteren skal kunne regne med avsluttende eksamen i samme semester.

Hovedoppgaven skal leveres til instituttet i 6 innbundne eksemplarer.

Sammen med hovedoppgaven leveres et sammendrag av hovedoppgaven. Sammendraget skal være kort – én side kan være en passende norm – og skrevet slik at en utenforstående får mulighet til å danne seg et inntrykk av innholdet i oppgaven. Mer konkret bør sammendraget gi opplysninger om:

- 1) Hovedproblemstilling(er).
- 2) Kilder for data.
- 3) Metoder som er brukt for innsamling og analyse av data.
- 4) Viktigste resultater.

Undervisning

Politisk teori, metode og andre felles-emner

- STV 601 Grunnlagsproblemer
 STV 602 Normativ politisk teori
 STV 603 Spillteori, debatt-teori og forhandlingsteori
 STV 604 Beslutningssystemer
 STV 606 Politisk-økonomiske modeller
 STV 607 Problemer og metoder i studiet av historiske politiske systemer
 STV 608 Moderne demokrati: pluralisme
 STV 609 Demokrati og arbeid
 STV 610 Betingelser for demokrati: Framvekst, stabilitet, oppløsning.
 STV 621 Områdekurs i politisk teori
 – 629
 STV 631 Områdekurs i politisk historie
 – 639
 STV 651 Metode
 STV 654 Multivariat analyse

Offentlig politikk og administrasjon

- STV 701 Organisasjonsteori
 STV 702 Politiske og administrative systemer
 STV 703 Norsk parlamentariske beslutningsprosesser
 STV 704 Norsk offentlig administrasjon
 STV 705 Organisasjonsdesign
 STV 721 Utvalgte områder av offentlig politikk. Områdekurs
 STV 722 Forhandlingssystemer og konfliktløsning
 STV 723 Lokal administrasjon og politikk
 STV 724 Offentlig planlegging
 STV 725 By- og regionplanlegging

STV 728 Teoretiske tilnæringer i studiet av offentlig politikk.

STV 730 Offentlig budsjettering

Politisk atferd

- STV 801 Valg og politisk adferd
 STV 802 Partier og politisk lederskap
 STV 803 Massekommunikasjon og massemedia
 STV 804 Utviklingsproblematikk
 STV 805 Politiske og andre eliter
 STV 806 Interessegrupper
 STV 807 Profesjoner
 STV 808 Analyse av partiets atferd
 STV 809 Politisk representasjon, teori og empiri
 STV 810 Revolusjon og revolusjonsteori
 STV 811 Ad-hoc-bevegelser
 STV 812 Militærets politiske rolle
 STV 813 Lagdeling og politiske ressurser
 STV 814 Politisk deltakelse – teori og empiri
 STV 815 Folkeavstemninger
 STV 816 Holdningsdannelse og offentlig opinion
 STV 817 Regimetyper og politisk utvikling
 STV 818 Komparativ politisk analyse
 STV 819 Nasjon, stat, nasjonalisme
 STV 820 Utenrikspolitiske holdninger
 STV 851 Områdekurs

Internasjonal politikk

- STV 901 Utenrikspolitiske beslutningsprosesser
 STV 902 Sammenliknende utenrikspolitikk
 STV 903 Makro-orienterte studier av krig og fred
 STV 904 Integrasjon mellom stater
 STV 905 Internasjonal organisasjon
 STV 906 Konflikt og konfliktløsning
 STV 907 Sikkerhetspolitikk
 STV 908 Internasjonale forhandlinger
 STV 909 Utviklingslandene i internasjonal politikk
 STV 910 Teori i studiet av internasjonal politikk

- STV 912 Internasjonal økonomi
- STV 913 Transnasjonale selskaper
- STV 914 Internasjonal ressurspolitikk
- STV 951 og høyere nr.
Områdekurs

Noen av disse kursene blir gitt hyppigere enn andre (se forelesningskatalogen).
Fra tid til annen blir kurslisten justert.

Det gis også undervisning gjennom seminarer.

Det arbeides for å innføre en alternativ hovedoppgavetype, «spesialoppgave», med oppgitt tema, og en tidsramme på 6 mnd. En prøveordning ble vedtatt av fakultetsrådet 3/3-83.

LOVER OG REGLEMENT

LOV

AV 19. JUNI 1970 OM EKSAMENER OG GRADER VED UNIVERSITETER OG HØYSKOLER

§ 1.

Denne lov gjelder universitetene i Bergen, Oslo, Tromsø og Trondheim, Arki-tekthøyskolen i Oslo, Norges handels- høyskole, Norges idrettshøyskole, Norges landbrukshøyskole, Norges veterinærhøyskole og Statens kunstakademi samt de statlige høyskoler Kongen bestemmer.

§ 2.

Kongen bestemmer hvilke eksamener og forberedende prøver som kan avholdes, og hvilken tittel den enkelte eksamen berettiger til. Kongen gir tilsvarende bestemmelser om doktorgrader og andre grader.

Kongen kan gi et universitet eller en høyskole som ikke har hjemmel for det i særskilt lov, rett til å utnevne æresdoktor (doctor honoris causa) for betydningsfull vitenskapelig innsats eller fremragende arbeid til gagn for norsk vitenskap.

§ 3.

Kongen gir forskrifter om

1. fag
2. obligatoriske kurser og praksis
3. eksamensordninger
4. forberedende prøver som skal kreves, og når de må være avlagt.
5. adgangsbegrensning til ny eksamen eller prøve
6. vilkår for å gå opp til eksamen eller prøve dersom slike vilkår ikke er fastsatt ved lov.
7. vilkår for tildeling av doktorgrader og andre grader.

Styret, det høyeste organ, for universitetet eller høyskolen fremmer forslag om

slike forskrifter. Det kan også få fullmakt til selv å gi dem.

§ 4.

Eksaminasjonen er offentlig, unntagen i de særlige tilfeller hvor styret for universitetet eller høyskolen bestemmer noe annet.

Sensorene oppnevnes av styret. Det avgjør hvem som har ansvaret for oppnevning ved uventet forfall. Såvidt mulig skal det ved alle eksamener eller prøver oppnevnes en sensor som ikke hører til ved vedkommende institusjon.

§ 5.

Vitnesbyrd om eksamen eller prøve fra en institusjon nevnt i § 1 gjelder tilsvarende ved de andre nevnte institusjoner.

Kongen kan fritta for eksamen eller prøve når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon.

Eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen kan etter Kongens bestemmelse gi rett til fritakelse. Dette gjelder eksamen eller prøve ved den samme eller ved en annen institusjon.

§ 6.

En eksamen som ikke er avholdt med hjemmel i denne lov, kan godkjennes av Kongen som universitets- eller høyskoleeksamen når den er faglig jevngod med en slik eksamen.

Utenlandske eksamener eller grader kan godkjennes av Kongen som faglig jevngode med eksamener eller grader fra norske universiteter eller høyskoler. Tilleggsprøve kan kreves avlagt.

§ 7.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Fra samme tid er følgende lover opphevet (her er tatt med de som gjaldt Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo):

1. Lov 21. april 1933 om forberedende prøver ved Universitetet.
2. Lov 29. juni 1956 om embetseksamen i psykologi ved Universitetet i Oslo.
3. Lov 13. mai 1960 om sosialøkonomisk embetseksamen ved Universitetet i Oslo.

4. Lov 17. mars 1961 om pedagogisk embetseksamen ved Universitetet i Oslo.
5. Lov 10. juni 1966 om samfunnsvitenskapelig embetseksamen.
6. Lov 23. september 1921 om magistergrad ved Universitetet.

§ 8.

Forskrifter gitt med hjemmel i lover som er opphevet eller endret, jfr. § 7, skal gjelde inntil Kongen bestemmer noe annet.

REGLEMENT FOR BEGRENSNINGEN AV ADGANGEN TIL DE HISTORISK-FILOSOFISKE OG SAMFUNNSVITENSKAPE- LIGE STUDIER VED UNIVERSITETET I OSLO

Fastsatt ved kongelig resolusjon 22. juni 1973 med hjemmel i § 38 i lov 9. desember 1955 nr. 3 om Universitetet i Oslo, jfr. stortingsvedtak 10. april 1973 og med endringer seinest av 20. mai 1981.

§1

Opptakets størrelse m.m.

Adgangen til de historisk-filosofiske og samfunnsvitenskapelige studier ved Universitetet i Oslo begrenses til det antall studenter herav et antall utenlandske, som fastsettes av Kirke- og undervisningsdepartementet etter forslag fra Det akademiske kollegium.

Hovedopptaket holdes om sommeren. Ved slutten av høstsemesteret holdes et tilleggsopptak for spesielle kategorier søkere, jfr. § 6.

Adgangsbegrensningen berører ikke studenter som før iverksettingen av adgangsbegrensningen sommeren 1973 har bestått eksamen ved et norsk universitet, og studenter som før iverksettingen av adgangsbegrensningen har fått godkjent eksamen fra distriktshøgskole eller uten-

landsk universitet som del av norsk universitetseksamen.

Examen philosophicum er unntatt fra adgangsbegrensningen og kollegiet kan unnta visse fag eller faggrupper.

§2

Intern regulering

Kollegiet kan fordele studieplassene på fag eller faggrupper og kan regulere adgangen til undervisningen.

§ 3

Opptakskomiteé

En opptakskomiteé vurderer søknadene og treffer avgjørelse om opptak. Det historisk-filosofiske og Det samfunnsvitenskapelige fakultet oppnevner like mange medlemmer til komitéen, derav en

studentrepresentant fra hvert fakultet. Kollegiet gir regler om antall medlemmer, funksjonstid, arbeidsmåte m.m.

§ 4

Opptakskriterier og -rettigheter

Opptaket skjer på grunnlag av eksamensresultatet fra den utdanning som gir rett til immatrikulering, eller etter individuell vurdering av immatrikuleringsgrunnlaget. Eventuelt tas det hensyn til forhold nevnt i § 5, nr. 4 og nr. 5.

Opptaket er betinget av at søkeren er eller i løpet av ett år blir immatrikulert ved norsk universitet eller høyskole, påbegynner studiet i løpet av samme tid og gir slik melding fakultetet krever for kontrollens skyld.

Opptaket gir rett til å begynne et fagstudium bare ved det fakultet søkeren er opptatt. Etter første fageksamen har studenten rett til å studere ved begge fakulteter.

§ 5

Opptaket om sommeren

1. Ved opptaket om sommeren deles søkerne inn i 6 grupper:

- a. Søkere som bare har tallkarakterer ved examen artium eller ved eksamen fra økonomisk gymnas.
- b. Søkere som bare har bokstavkarakterer ved examen artium eller ved eksamen fra økonomisk gymnas.
- c. Søkere med eksamen fra videregående skole som gir rett til immatrikulering.
- d. Norske søkere som har utenlandsk studenteksamen.
- e. Norske søkere med annet immatrikuleringsgrunnlag enn gruppene a, b, c og d.
- f. Utenlandske søkere som har utenlandsk studenteksamen.

Opptakskomiteén fastsetter hvor mange det skal tas opp fra hver av gruppene a–e.

2. Opptaket av søkere fra gruppene a, b og c skjer på grunnlag av skolepoeng/-

artiumspoeng og eventuelle tilleggs-poeng.

For gruppe a og c beregnes skolepoeng på følgende måte: Det regnes ut med én desimal en gjennomsnittskarakter for de skriftlige og de muntlige fag samlet. Standpunkt karakterene medregnes. Gjennomsnittskarakteren multipliseres med 20.

For gruppe b trekkes poeng for faget kristendomskunnskap fra hovedkarakterens poengsum.

Søkere som har blandede karakterer var examen artium eller ved eksamen fra økonomisk gymnas, får omregnet karakterene til den karakterskala som forekommer hyppigst på vitnemålet, og blir fordelt på gruppe a og b.

Dersom en søker har gått opp til eksamen flere ganger i enkeltfag, velges den karakter som gir best resultat for søkeren, men slik at ny eksamenskarakter ikke kan kombineres med tidligere oppnådd standpunkt karakter.

3. Opptaket i gruppene d, e og f skjer på grunnlag av individuell vurdering etter retninglinjer som fastsettes av Kollegiet.

4. Det gis tilleggs-poeng etter følgende regler:

A. a) examen philosophicum	2 poeng
grunnfagseksamen	4 poeng
mellomfagseksamen	6 poeng
hovedfagseksamen	12 poeng

Grunnfags-/mellomfagseksamen omfatter her også eksamener som er godkjent som grunnlag for fritak for disse eksamener.

- b) Avsluttet utdanning av minst 1 skoleårs varighet gir 2 poeng for hvert hele år.

Ingen søker kan oppnå mer enn 12 tilleggs-poeng for eksamener/utdanning.

- a) Arbeidserfaring gir 2 poeng for hvert år i heltidsstilling. Deltidsarbeid kan omregnes til heltid etter regler fastsatt av Kollegiet.

- b) Omsorgsarbeid gir 2 poeng for hvert hele år.

- c) Avtjent verneplikt eller siviltjeneste gir 2 poeng.

Ingen søker kan oppnå mer enn 10 tilleggs-poeng for arbeidserfaring, omsorgsarbeid og verneplikt. Det må framlegges dokumentasjon.

5. Opptakskomiteén kan ta hensyn til søkere som godtgjør særlig vanskelige forhold under utdanningen.

Opptakskomiteén kan oppta et mindre antall søkere i alle gruppene på grunnlag av spesielle faglige, sosiale eller personlige forhold og uten hensyn til poengsum.

Opptakskomiteén kan gi søkere som har samisk bakgrunn fortrinn ved opptak.

§ 6

Opptaket i høstsemestret

Til opptaket ved slutten av høstsemestret kan melde seg:

- a. Søkere som har vært oppe til utsatt prøve ved eksamen i videregående skole, allmennfaglig studieretning.
- b. Søkere fra søkergruppe e som har fått samtykke til immatrikulering på annet grunnlag etter utløpet av søknadsfristen for opptaket om sommeren.
- c. Søkere som ble avvist ved opptaket om sommeren, og som i påfølgende høstsemester oppnår tilleggs-poeng.

Søkere bedømmes etter de samme kriterier som ved opptaket om sommeren og blir opptatt dersom de tilfredsstillende krav som gjaldt ved dette opptaket.

§ 7

Studium av enkeltfag

Kollegiet eller den det bestemmer, kan gi søkere som ikke er opptatt etter reglene foran, adgang til å studere ett fag. Nærmeretningslinjer fastsettes av Kollegiet.

§ 8

Særskilt adgang til eksamen

Kollegiet avgjør etter forslag fra fakultetene i hvilken utstrekning det skal være adgang til å framstille seg til eksamen uten å være opptatt til studium.

§ 9

Endring

Departementet kan endre reglementet.

Utfyllende regler

til Reglement for begrensningen av adgangen til de historisk-filosofiske og samfunnsvitenskapelige studier ved Universitetet i Oslo, jfr. Reglementets § 5, nr. 1, 2. ledd, § 5, nr. 3, § 7 og § 8.

Vedtatt av Kollegiet 20. februar 1981.

I

Fordeling av opptakskvoten på søkergruppe a-e

Av hver av søkergruppene a-e tas det opp prosentvis like mange som av den samlede søkermasse.

II

Opptak av studenter fra søkergruppe d.

Norske søkere som har utenlandsk studenteksamen, opptas på grunnlag av det eksamensresultat de har oppnådd ved den utenlandske studenteksamen, og det tas hensyn til forhold nevnt i Reglementets § 5, nr. 5. Ved rangeringen kan det tas hensyn både til eventuelle forskjeller mellom de krav som stilles til de forskjellige lands immatrikuleringsgrunnlag og til slike forhold som er nevnt i Reglementets § 5, nr. 5.

Rådet for utenlandske studenter innstiller overfor Opptakskomiteén etter disse bestemmelser.

III

Opptak av studenter fra søkergruppe e.

Norske søkere med annet immatrikuleringsgrunnlag enn gruppene a, b, c og d deles i to undergrupper:

- e.1. Søkere med utdanning fra den videregående skole som uten tilleggs-krav gir studiekompetanse, dvs. immatrikulering ved universiteter og høyskoler.

Søkere fra gruppe e.1. opptas på følgende måte:

Der hvor utdanningen består av

overveiende teoretiske fag skjer opptaket på grunnlag av skolepoeng, og det tas hensyn til forhold nevnt i Reglementets § 5, nr. 4. Skolepoeng beregnes på samme måte som for gruppe a.

I de mer yrkesrettede utdanninger skjer opptaket på grunnlag av en individuell vurdering av karakterene og eventuell praksis som er innebygget i utdanningen. Det tas hensyn til forhold nevnt i Reglementets § 5, nr. 4.

e.2. Søkere med immatrikuleringsgrunnlag etter vei I, II og III.

Søkere fra søkergruppe d.2 opptas etter individuell vurdering av deres faglige, sosiale og personlige forhold. Det tas hensyn til forhold nevnt i Reglementets § 5, nr. 4.

IV

Opptak av studenter fra søkergruppe f.

Utenlandske studenter som har utenlandsk studenteksamen eller er immatrikulert på annet grunnlag, deles inn i 4 undergrupper:

1. studenter fra industriland som søker HF
2. studenter fra utviklingsland som søker HF
3. studenter fra industriland som søker SV
4. studenter fra utviklingsland som søker SV

Opptakskomitéen avgjør i tvilstilfelle hvilken gruppe de enkelte skal regnes til.

Av hver av de 4 undergruppene tas det opp prosentvis like mange som av den samlede søkermassen.

Opptakskomitéen kan fravike denne regel hvis den fører til en urimelig fordeling mellom opptatte industrilands- og utviklingslands studenter.

Opptak skjer på grunnlag av samlet utdanning, og det tas hensyn til slike forhold som er nevnt i Reglementets § 5, nr. 5.

Opptaket er videre betinget av at søkeren kan dokumentere tilstrekkelige norskkunnskaper.

Som en prøveordning settes inntil videre kravene til bestått trinn III med karakteren 3,0 eller bedre ved universitetets norskkurs for utenlandske studenter, eller tilsvarende norskkunnskaper.

Opptakskomitéen kan i særlige tilfeller fravike dette krav.

Hva som tilsvaret dette i eksternt utdanning må i stor grad baseres på skjønn; det siktes primært til norskopplæring i utlandet.

Unntak kan gjøres for enkelte fag med instituttets samtykke. I slike tilfeller må studenten opptas etter § 7.

Rådet for utenlandske studenter innstiller overfor Opptakskomitéen om opptak av studenter etter disse bestemmelsene.

V

Opptak til studium av enkeltfag etter Reglementets § 7

1. Adgang til opptak etter § 7 har studenter av søkergruppe a-f som først har søkt opptak som fakultetsstudenter og ikke har kunnet opptas etter bestemmelsene i Reglementets § 5 og § 6.
2. Forutsetningen for opptak etter § 7 er a) at studenten har gode faglige forutsetninger for dette spesielle studium, og b) at instituttet har kapasitet til å oppta studenter uten fortrensel for regulære fakultetsstudenter ved instituttet.

Bestått opptaksprøve i musikk ved Institutt for musikkvitenskap regnes som gode faglige forutsetninger for musikkstudiet.

3. Opptakskomitéen avgjør søknader om opptak etter samlet vurdering av de forhold som er nevnt under punkt 2. Til støtte for sin vurdering kan Opptakskomitéen innhente skriftlige uttalelser fra vedkommende institutt.
4. Unntatt fra bestemmelsene under punktene 1, 2 og 3 er følgende grupper:

a) studenter som i tillegg til examen philosophicum har avlagt emneeksamener som utgjør minst 20 vekt-tall ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, Universitetet i

Oslo. Denne gruppen har, uten å søke om opptak, adgang til å registrere seg ved Det samfunnsvitenskapelige eller Det historisk-filosofiske fakultet for å studere og avlegge en fageksamen (opp til mellomfag).

- b) studenter som i tillegg til examen philosophicum har avlagt grunn/mellomfag i offentlig rett eller kriminologi eller første avdeling av juridisk embetseksamen ved Universitetet i Oslo. Denne gruppe har, uten å søke om opptak, adgang til å registrere seg ved Det samfunnsvitenskapelige eller Det historisk-filosofiske fakultet for å studere og avlegge en fageksamen (opp til mellomfag).
- c) studenter som i tillegg til examen philosophicum har avlagt 1. trinn av teologisk embetseksamen ved Universitetet i Oslo. Denne gruppen har, uten å søke om opptak, adgang til å registrere seg ved Det samfunnsvitenskapelige eller Det historisk-filosofiske fakultet for å studere og avlegge en fageksamen (opp til mellomfag).
- d) studenter som i tillegg til examen philosophicum har avlagt slike fageksamener at de bare mangler ett fag/semesteremne for å oppnå en cand.mag.grad ved Universitetet i Oslo. Disse studenter har uten å søke om opptak, adgang til å registrere seg ved Det samfunnsvitenskapelige eller Det historisk-filosofiske fakultet for å studere og avleg-

ge en fageksamen (opp til mellomfag).

5. Opptak til studium etter § 7 gir bare studieplass ved dette ene fag (opp til mellomfag). Studenter som ønsker å studere videre, må eventuelt søke opptak som fakultetsstudent på nytt.

VI

Særskilt adgang til eksamen etter Reglementets § 8.

Opptakskomiten avgjør søknader om adgang til å fremstille seg til eksamen uten å være opptatt til studium.

Følgende grupper kan gis særskilt adgang til eksamen:

- studenter som følger undervisning ved universitetssirkel på høyere nivå,
- søkere som skal avlegge forberedende prøve i matematikk for sosialøkonomer og som fyller kravene til opptak eller skal vurderes ved tilleggsopptaket,
- andre søkere ut fra en samlet vurdering av faglige og personlige forhold og ut fra de grunner som er angitt for at det ikke er søkt om opptak i tide.

Godkjenning innebærer adgang til å fremstille seg til en fageksamen som må avlegges i det semester søknaden gjelder. Adgang til å ta eksamen etter § 8 gir ikke de rettigheter til å følge undervisning som opptak til studium gir.

VII

Tilleggspoeng for arbeidserfaring etter Reglementets § 5 nr. 4 B a).

Deltid som pr. uke utgjør 15 timers arbeid eller mer omregnes til heltid.

SAMFUNNSVITENSKAPELIG EMBETSEKSAMEN

Reglement

Reglement for samfunnsvitenskapelig embetseksamen ved Universitetet i Oslo, fastsatt ved kongelig resolusjon 25. oktober 1968 med seinere endringer 1970, 1972, 1974, 1975, 1978 og 1981.

§ 1.

Tittel og grad

Samfunnsvitenskapelig embetseksamen har to grader: lavere grad (cand.mag.-eksamen) som gir rett til tittelen (candidata/candidatus magisterii og høyere grad (cand.polit.-eksamen) som gir rett til tittelen candidata/ candidatus rerum politicarum.

§ 2.

Fageksamener

Under samfunnsvitenskapelig embetseksamen kan det avlegges tre fageksamener: grunnfagseksamen, mellomfagseksamen og hovedfagseksamen.

Hvilke fag det kan avlegges eksamen i bestemmes av departementet etter forslag fra fakultetet og Det akademiske kollegium. Opplysninger om dette inntas i studieplanen.

Kollegiet kan bestemme at fageksamener kan inndeles i emneprøver med vekt-tall som gir uttrykk for omfanget av emnet, og som benyttes ved utregning av karakteren for de enkelte fageksamener.

§ 3.

Embetseksamen

Den lavere grad oppnås med grunnfagseksamen i to fag og mellomfagseksamen i ett fag.

Minst to eksamener må være grunn- eller mellomfagseksamen i fag fastsatt etter § 2. Fakultetet kan dog etter søknad godkjenne to norske grunn- eller mellomfagseksamener når en av dem har klar relevans til samfunnsvitenskapelige fag. To fag må ikke dekke hverandre innholdsmessig. Mat.nat. emneksamener med

vekt-tall 20 eller 30 tilsvarer henholdsvis et grunnfag og mellomfag.

Den høyere grad oppnås med den lavere grad og hovedfagseksamen i ett av de fag som kandidaten har avlagt grunnfags- eller mellomfagseksamen i. Fakultetet kan dispensere fra kravet om lavere grad som en forutsetning for å få høyere grad når vektige grunner foreligger.

§ 4.

Oppmeldingskrav

Før melding til fageksamen kreves at studenten har bestått examen philosophicum.

Før melding til siste fageksamen under den lavere grad, eller før melding til eksamener under hovedfagets siste del, må studenten ha bestått en prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk, eventuelt som en del av en fageksamen under lavere grad eller av hovedfaget.

Videre må studenten tilfredsstillende ha gjennomgått de kurser og avlagt de prøver som er fastsatt i studieplanen. Fakultetet kan i særlige tilfelle fritta for deltaking i kurs.

Før melding til hovedfagseksamen må studenten ha bestått mellomfagseksamen eller eksamen i mellomfagstillegget i vedkommende fag med ikke dårligere karakter enn 2,7 eller med karakteren bestått. Fakultetet kan gi adgang til å ta hovedfagseksamen med grunnfagseksamen i faget, i tilfelle med tilsvarende kvalitetskrav. Bestemmelser om slik adgang kan inntas i studieplanen.

§ 5.

Grunnfagseksamen

Grunnfagseksamen eller emneprøver

som inngår i grunnfag holdes minst en gang i året med mindre det i studieplanen for vedkommende fag er bestemt noe annet. Nærmere bestemmelse om eksamenskrav og prøver inntas i studieplanen. Eksamenskravene fastsettes slik at grunnfagsstudiet normalt skal kunne gjennomføres på 2 semestre.

§ 6.

Mellomfagseksamen

Mellomfagseksamen holdes en gang i semestret med mindre det i studieplanen for vedkommende fag er bestemt noe annet. Mellomfagseksamen kan avlegges uten forutgående grunnfagseksamen i faget. Bestemmelser om eksamenskrav og prøver inntas i studieplanen. Hele mellomfagsstudiet skal normalt kunne gjennomføres på tre semestre, eller på ett semester etter bestått grunnfagseksamen.

§ 7.

Hovedfagseksamen

Hovedfagseksamen holdes en gang hvert semester. Den består av en vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave) over selvvalgt emne innenfor et spesielt område av faget, samt prøver etter nærmere bestemmelser i studieplanen.

Det er adgang til å innlevere som hovedoppgave flere enkeltarbeider dersom disse tilsammen etter sitt innhold utgjør et hele. Som hovedoppgave kan også godtas delarbeid i en gruppeundersøkelse dersom det representerer en innsats hvor art og omfang lar seg identifisere av sensurkomiteen i den utstrekning som er nødvendig for bedømmelsen. Komiteen bør når det er nødvendig innhente erklæringer fra de øvrige forfattere og i tvilstilfelle avgi særskilt innstilling om hvorvidt arbeidet kan antas til bedømmelse etter bestemmelsene i denne paragraf.

Eksamenskravene inntas i studieplanen.

Hovedfagsstudiet skal normalt kunne gjennomføres på syv semestre, på fire semestre etter bestått mellomfagseksamen eller på fem semestre etter bestått grunnfagseksamen.

§ 8.

Karakterer

Etter avgjørelse av kollegiet brukes ett av følgende to alternativ:

1. Karakterene:

laudabilis prae ceteris	1,0–1,5
laudabilis	1,6–2,5
haud illaudabilis	2,6–3,2
non contemnendus	3,3–4,0
2. Karakteren:

Bestått.	
----------	--

Den som ikke har oppnådd karakterer som nevnt under punktene 1 eller 2, har ikke bestått eksamen.

§ 9.

Karakterfastsetting

I de fag hvor studieplanen fastsetter muntlig prøve, gis det en foreløpig karakter etter den skriftlige prøve som meddeles studenten. Karakteren omfatter ved hovedfagseksamen også hovedoppgaven. Studenter som ikke har bestått den skriftlige prøve, kan ikke framstille seg til muntlig prøve.

Når det brukes tallkarakterer, fastsettes den foreløpige karakter med en desimal. Etter den muntlige prøve fastsettes den endelige felleskarakter for de skriftlige og muntlige prøver med en desimal. Denne karakter blir også den endelige karakter for vedkommende fageksamen, dersom det ikke foretas slik beregning som nevnt i § 10. Regler for hvor meget hovedoppgaven skal veie i forhold til de skriftlige besvarelser ved hovedfagseksamen inntas i studieplanen.

§ 10.

Beregning av tallkarakterer ved påbygging av grunnfag og mellomfag

Har studenten tidligere bestått en lavere eksamen i faget, skal karakteren for denne eksamen innregnes i karakteren for den høyere eksamen, med mindre studenten framstiller seg til fullstendig mellomfags- eller hovedfagseksamen.

Ved beregning av den endelige karakter

for mellomfagseksamen gis karakteren for grunnfagseksamen vekttallet 2 og karakteren for mellomfagstillegget vekttallet 1.

Ved beregning av den endelige karakter for hovedfagseksamen gis karakteren ved mellomfagseksamen vekttall 3 og karakteren for hovedfagseksamen vekttall 4.

Har studenten tidligere bestått grunnfagseksamen i faget, gis karakteren ved grunnfagseksamen vekttallet 1 og karakteren for hovedfagseksamen vekttallet 2.

Den endelige karakter utregnes med en desimal, som forhøyes dersom den følgende desimal ville bli 5 eller høyere.

§ 11.

Vitnemål

På eksamensvitnemålet føres opp de endelige karakterer for hvert fag med grad og tallverdi. På vitnemålet for høyere grads eksamen føres opp tittelen på den utførte vitenskapelige undersøkelse og den oppnådde karakter for dette arbeid.

Karakteren for grunnfagseksamen som inngår i mellomfagseksamen, blir ikke påført vitnemålet med mindre kandidaten ønsker grunnfagskarakteren påført istedenfor karakteren til mellomfagseksamen og fagkombinasjonen likevel tilfredsstillende kravet etter § 3.

En kandidat som har avlagt eksamen i mer enn tre fag, kan velge hvilke tre fag som skal stå på vitnemålet.

En kandidat som tar eksamen i nye fag etter fullført lavere eller høyere grads eksamen, kan kreve å få utstedt nytt vitnemål.

Det gis ikke karakter for en fageksamen når deler av den erstattes med eksamener avlagt utenfor universitetet.

§ 12.

Ny prøve

En student som ikke har bestått en fageksamen, kan ikke framstille seg til ny prøve før ved ordinær eksamen i det påfølgende semester.

En student kan ikke framstille seg til samme eksamen mer enn tre ganger sammenlagt ved norske universiteter og høyskoler. I særlige tilfeller kan kollegiet etter innstilling fra fakultetet gjøre unntak fra denne bestemmelsen. Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet. Det er i samme semester ikke adgang til å framstille seg til eksamen i et fag ved mer enn ett universitet eller høyskole.

En student kan framstille seg til ny prøve i hovedfaget, uten at dette influerer på tidligere godkjenning av hovedoppgaven.

Når en student framstiller seg til ny eksamen i et eller flere fag kan han kreve å få eksamensvitnemålet på grunnlag av sine beste resultater.

Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 13.

Fritak for eksamen eller prøve

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet fritak for eksamen eller prøve

1. når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon
2. på grunnlag av eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved universitetet eller en annen institusjon.

Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet. Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

PRØVE I SAMFUNNSVITENSKAPELIG STATISTIKK

Før melding til siste fageksamen under den lavere grad, eller før melding til eksamener under hovedfagets siste del må studenten ha bestått en prøve i samfunnsvitenskapelige statistikk, eventuelt som en del av en fageksamen under den lavere

grad eller av hovedfaget (se § 4 i reglement for samfunnsvitenskapelig embetseksamen).

Følgende prøver godkjennes som prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk under

samfunnsvitenskapelig embetseksamen:

1. Fra pedagogikk:
 - a. Prøve i forskningsmetoder, studieplan 1975.
 - b. Kurs i forskningsmetode og statistikk under sosialpedagogisk studiealternativ.
 - c. Kurs Pe2. målingsmetoder og statistikk, studieplan av 1968.
 - d. Særskilt prøve i statistikk avlagt under tidligere studieplaner.
2. Fra sosiologi:

Grunnfag/mellomfag fra V-68 eller senere (ny ordning med statistikk som statarisk pensum).

3. Fra statsvitenskap:
 - a. Prøve i metode med statistikk, studieplan 1975.
 - b. Statistikk-prøve avlagt under grunnfag, studieplan 1969.
4. Fra Sosialøkonomi:
 - a. Statistisk avsnitt I. avdeling av Sosialøkonomisk embetseksamen
 - b. 2. avsnitt til I. avdeling, ny ordning
5. Fra Statistikk grunnfag: Eksamener i statistikk.
6. Massekommunikasjon:

Prøve i metode med statistikk

Andre prøver i statistikk kan *etter søknad* godkjennes.

FORUTSETNINGER FOR Å FÅ UTSTEDT VITNEMÅL

Fakultetet har utarbeidet følgende regler om hvor stor del av samfunnsvitenskapelig embetseksamen som må avlegges ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo for at det kan utstedes vitnemål for høyere grad/lavere grad ved dette fakultet:

1. For å få utstedt cand.polit.-vitnemål ved Universitetet i Oslo må studenten ha avlagt hovedfagseksamen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.
2. For å få utstedt cand.mag.-vitnemål ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet må studenten ha avlagt to av de tre fageksamener til cand.mag.-eksamen ved en institusjon nevnt i § 1 i Lov av

19. juni 1970 om eksamen og grad ved universitet og høyskole. En av de tre eksamener må være avlagt ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Universitetet i Oslo.

3. For kandidater som benytter seg av reglene om internordisk tentamensgyldighet, kreves at de har avlagt en av de tre fageksamener til cand.mag.-eksamen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.

Reglene er inntil videre godkjent av Det akademiske kollegium i møte 26. februar 1971.

Det er sannsynlig at det vil bli foretatt endringer i disse reglene. Informasjon om dette fåes ved henvendelse til studieveileder ved fakultetet.

REGLEMENT FOR TILDELING AV GRADEN CANDIDATA/ CANDIDATUS MAGISTERII VED UNIVERSITETET I OSLO (DEN INTERFAKULTÆRE CAND.MAG.-GRADEN)

(Fastsett av Kyrkje- og undervisningsdepartementet 30. juni 1972 med heimel i eksamenslova § 3, nr. 7 og kongeleg resolusjon 17. juli 1970 og endring av 14. april 1981.)

§ 1

Graden candidata/candidatus magisterii blir tildelt på grunnlag av eksamenar som til saman omfatter ei normal studietid på

minst åtte semester, medrekna examen philosophicum, jf. kongeleg resolusjon 30. juni 1972 og 10. april 1981.

Studiet må innehalda eit fag som minst

svarar til tre semester og eit fag som minst svarar til to semester.

Kollegiet fastset kor stor del av utdanninga som lyt vera frå Universitetet i Oslo.

§ 2

Det blir kravt examen philosophicum. Reglementet om førebuaende prøver gjeld så langt det høver.

§ 3

Vitnemålet skal påførast dei eksamenar som er grunnlaget for tildeling av graden.

§ 4

Kollegiet gjev utfyllande foresegner.

§ 5

Reglementet tek til å gjelda straks.

Oslo, 14. april 1981

Utfyllende regler i henhold til reglement om cand.mag.-graden ved Universitetet i Oslo, vedtatt av Det akademiske kollegium 29. mars 1974 og endret 20. september 1974, 20. juni 1975, 19. oktober 1979 og 22. mai 1981.

§ 1

Graden cand.mag. (candidata/candidatus magisterii) kan oppnås på grunnlag av reglement for gradene cand.mag. og cand. philol. ved Universitetet i Oslo, reglement for samfunnsvitenskapelig embetseksamen, reglement for gradene candidatus magisterii, candidatus scientiarum og doctor scientiarum ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo og reglement for tildeling av graden candidatus magisterii ved Universitetet i Oslo.

§ 2

Cand.mag.-graden ved Universitetet i Oslo tildeles på grunnlag av gjennomførte studier av, eller eksamener i en av følgende fire kombinasjoner av fag og emner fra studieplaner med hjemmel i de reglementer som er nevnt i § 1:

1. ett mellomfag og to grunnfag
2. to mellomfag og emner med til sammen 10 vekttall eller ett semesteremne eller to halvsemesteremner eller jevn god utdanning etter avgjørelse av kollegiet
3. ett mellomfag, ett grunnfag og emner med til sammen minst 20 vekttall eller to semesteremner, eller emner med til sammen 10 vekttall og ett semesteremne eller jevn god utdanning etter avgjørelse av kollegiet
4. ett storfag og ett mellomfag eller ett storfag og ett grunnfag og ett semesteremne eller ett storfag og ett grunnfag og to halvsemesteremner, eller jevn god utdanning etter avgjørelse av kollegiet.

Mellomfag eller grunnfag kan byttes ut med henholdsvis 30 eller 20 vekttall, dog slik at studiet må inneholde ett fag som minst svarer til tre semestre og ett fag som minst svarer til to semestre.

Den interfakultære cand.mag.-grad vil også kunne tildeles på grunnlag av eksamener som går ut over de minstekrav som er nevnt i punktene 1-4.

Søkere som ønsker å få tildelt cand.-mag.-graden på grunnlag av eksamener tatt etter reglementer for andre eksamener og grader enn de som er nevnt under § 1, i kombinasjon med eksamener tatt etter cand.mag.-reglementer, må fylle følgende betingelse:

Søkere må ha en avsluttet universitets- eller høyskoleeksamen og tilleggsutdanning, uten faglig overlapping, på ett grunnfag/20 vekttall innenfor samme fag. Kombinasjonen godkjennes ikke hvis tilleggsutdanningen har gitt fritak for deler av den avsluttede universitetsutdanning.

§ 3

Det akademiske kollegium kan frita for deler av kombinasjonene nevnt i § 2, på grunnlag av gjennomførte studier, eksamener eller prøver ved Universitetet i Oslo eller en annen institusjon, i velegne fag, fagområder eller emner angitt i studieplaner utarbeidet med hjemmel i

andre reglementer enn de som er nevnt i § 1.

Avlagte eksamener i en avsluttet del av en universitets- eller høyskoleeksamen, d.v.s. avsnitt eller avdelinger, kan inngå i cand.mag.-graden som grunnlag for fritak for deler av de godkjente kombinasjoner.

Bare én av de delene det kan innvilges fritak for, kan være et studium sammensatt av enheter som i omfang er mindre enn de tilsvarende enheter (grunnfag, mellomfag, emner o.l.) ved norske universiteter og høyskoler*) eller som ikke forekommer i disse institusjoners studieplaner. Kollegiet kan i særlige tilfelle dispensere fra dette.

For å oppnå cand.mag.-graden ved Universitetet i Oslo må studenten ha gjennomført et studium ved Universitetet i Oslo av et omfang som minst tilsvarende grunnfag eller emner med til sammen minst 20 vektall.

Kollegiet kan i særlige tilfelle dispensere fra dette.

§ 4

Før vitnemål om oppnådd cand.mag.-grad ved Universitetet i Oslo tildeles, må studenten ha avlagt examen philosophicum og de forberedende prøver som kreves for den del av studiet som gjennomføres ved Universitetet i Oslo.

§ 5

Vitnemål om oppnådd cand.mag.-grad ved Universitetet i Oslo utstedes av rektor.

På vitnemålet angis på hvilket grunnlag graden er oppnådd. Det skal også angis i hvilke semestre kravene til de gjennomførte studier ble oppfylt og resultatet av de prøver som inngår i studiene.

MAGISTERGRADEN

Reglement

magister artium-graden

ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo

Fastsatt ved kongelig resolusjon 10. februar 1967 med endringer 4. februar 1971.

§ 1.

Grad som magister artium kan oppnås på grunnlag av en vitenskapelig prøve i hovedfag under Det juridiske, Det historisk-filosofiske og Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Hvilke fag som kan være hovedfag ved magistergradsprøven, fastsettes av departementet etter forslag fra vedkommende universitet. Ingen kan forlange å ta magistergraden i fag som ikke henhører under noen ved vedkommende universitet ansatt professors eller dosents fagkrets.

§ 2.

Den som ønsker å ta magistergraden, sender melding om det til vedkommende fakultet med opplysning om sine studier. Ved melding til eksamen betales samme avgift som foreskrevet for embetseksamener.

§ 3.

Vedkommende fakultet skal gi forskrifter om hvilket kunnskapsmål som er nødvendig innenfor ethvert hovedfag.

For støttfagenes vedkommende må fakultetet enten i hvert enkelt tilfelle, etter innstilling fra faglæreren, godkjenne fagenes omfang og fagkombinasjonen, eller gi generelle regler for hvilke fag som kan

*) De universiteter og høyskoler som er nevnt i lov om eksamener og grader ved universiteter og høyskoler av 19. juni 1970.

godkjennes til hvert enkelt hovedfag samt for hvilket kunnskapsmål som kreves. Uten hensyn til slike generelle regler kan fakultetet dog etter søknad gi samtykke til å nytte andre støttefag enn de der angitte.

Studenten må på forhånd ha bestått de forberedende prøver ved Universitetet i den utstrekning som er foreskrevet for den til hans hovedfag nærmest svarende embetseksamen. Departementet kan etter forslag fra Universitetet gjøre vedtak om hel eller delvis fritaking for forberedende prøve i latin for visse fag.

§ 4.

Innenfor sitt hovedfag skal studenten legge fram en vitenskapelig undersøkelse over et selvvalgt emne. Magistergradsprøven omfatter dessuten skriftlig og muntlig prøve i hovedfaget og i de to støttefag.

Fakultetsrådet kan etter forslag fra fagseksjon/instituttråd, fastsette at det i det enkelte fag skal kreves avlagt grunnfags- og/eller mellomfagseksamen i hovedfaget og om det skal kreves laud.

§ 5.

Prøven i støttefagene avlegges før eller sammen med prøven i hovedfaget, enten i begge støttefag samtidig eller i ett fag om gangen. I hvert fag omfatter prøven 2 skriftlige eksamensdager og en muntlig eksaminasjon. Avlegges prøvene i hovedfaget og støttefagene samtidig, skal antallet skriftlige eksamensdager i de 3 fagene begrenses til 4.

Når det oppnevnes en særskilt komité for et støttefag, bør faglæreren i hovedfaget oppnevnes som medlem av komitéen; hvis eksamen i ett eller begge støttefag tas samtidig med hovedfaget, oppnevnes en samlet komité.

I fag som kan tas som grunnfag eller mellomfag ved embetseksamen, avlegges vanlig grunnfags- eller mellomfagseksamen istedenfor støttefagsprøven. Vedkommende fakultet kan dog gi dispensasjon fra denne bestemmelse og tillate arrangert særlig støttefagsprøve også i slike fag, dersom studentens studiemål og

vitenskapelige interesser gjør det ønskelig. I særlige tilfelle kan fakultetet også godkjenne som støttefag andre eksamener enn de nevnte. Dersom studenten ønsker å anvende som støttefag et fag hvor fakultetet ikke finner eksamen eller pensum fullt tilstrekkelig for formålet, kan faget allikevel bli godkjent på betingelse av at studenten avlegger en tilleggsprøve i faget samtidig med hovedfagsprøven.

§ 6.

Prøven i hovedfaget avlegges etter at den vitenskapelige undersøkelse er godkjent som laudabel. Den består i 2 skriftlige og en muntlig prøve. Den muntlige prøve består i en offentlig forelesning over et oppgitt emne med en ukens frist og i eksaminasjon i hovedfagets disipliner. Vedkommende fakultet kan under særlige omstendigheter frafalle kravet om offentlig fremføring av forelesninger.

Den som har bestått en av universitetenes embetseksamener eller en dertil svarende eksamen, kan av vedkommende fakultet bli fritatt for prøvene i hovedfaget i den utstrekning dette kan sies å være dekket ved tidligere prøver.

Vitnemål om godkjente prøver ved ett av de norske universiteter har tilsvarende gyldighet ved et annet.

§ 7.

Både for hovedfaget og for støttefagene, også når de blir tatt som grunnfag eller mellomfag ved embetseksamen, er det en forutsetning for godkjenning til magistergraden at kandidatens samlede prestasjon i hvert fag er laudabel.

Når særlige grunner foreligger, kan fakultetsrådet etter søknad dispensere fra kravet som laudabel karakter.

Hvis eksamen i et støttefag ikke blir godkjent, må alle prøver i dette faget tas opp igjen. Det samme gjelder for hovedfaget, men således at noen ny vitenskapelig undersøkelse ikke kreves fremlagt.

Når alle prøver er godkjent, tildeler vedkommende fakultet magistergraden.

REGLER OM ADGANGEN TIL Å AVBRYTE EKSAMEN OG TIL Å KONTINUERE VED FAKULTETETS EKSAMENER

Vedtatt av Det akademiske kollegium 5. november 1976.

§ 1.

En student anses for å ha fremstilt seg til en eksamen når han/hun er til stede i eksamenslokalet i det øyeblikk oppgaven gjøres kjent.

§ 2.

En student som har fremstilt seg til eksamen, kan avbryte denne (trekke seg) innen han/hun endelig forlater sin plass siste dag av de skriftlige prøver. Skriftlig erklæring om dette gis til eksamensinspeksjonen.

En student som har levert besvarelse ved alle de skriftlige prøver i et fag, kan ikke unndra seg sensur for disse. Dersom de skriftlige prøver er bestått, kan studenten trekke seg før den muntlige prøve. Det er ikke adgang til å trekke seg under muntlig prøve.

§ 3.

En student som på grunn av sykdom eller annet gyldig forfall er forhindret fra å avlegge deler av den skriftlige eksamen, kan gis adgang til eksamen de øvrige dager og til å avlegge de gjenværende deler

av den skriftlige og muntlige eksamen ved kontinuasjon.

En student som venter barn innenfor et tidsrom på 6 uker før første eller 6 uker etter siste skriftlige eksamensdag, har rett til å fremstille seg til fremskutt eller utsatt prøve. Studenten kan kreve at prøven legges til minst 6 uker før forventet nedkomst eller 6 uker etter nedkomsten.

Fakultetet kan i særlige tilfeller gi også andre studenter adgang til utsatt prøve.

Kontinuasjons eksamen og utsatt prøve skal etter nærmere bestemmelse fra det institutt vedkommende eksamen hører inn under, holdes så snart som mulig etter at forfallsgrunnen er bortfalt, eller ved neste ordinære eksamen.

Dersom en student avbryter en kontinuasjonseksamen eller utsatt prøve, har han/hun ikke adgang til fornyet kontinuasjon/utsatt prøve.

§ 4.

Sykdomsforfall og barnefødsel i forbindelse med eksamen må legitimeres ved legeerklæring. Annet forfall må kjennes gyldig av fakultetet.

FORSKRIFT OM BEGRUNNELSE OG KLAGE VED UNIVERSITETS- OG HØGSKOLE- EKSAMENER

fatsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 19. januar 1973 med hjemmel i kongelig resolusjon 5. desember 1969 om delegasjon m.v. i forbindelse med Forvaltningslovens ikraftsettelse.

§ 1.

Begrunnelse

Eksamenskandidat ved universitet eller høgskole har etter at sensur er falt, rett til å få en redegjørelse for sensurvedtaket av egne eksamensprestasjoner. Redegjørelsen gis av en av sensorene. Finner senso-

ren det hensiktsmessig, kan redegjørelse gi skriftlig.

Er det gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen (sensorveiledning), skal de være tilgjengelige for kandidatene etter at sensuren er falt.

§ 2.

Klage over innholdet av sensurvedtak

Klage over innholdet av sensurvedtak fremsettes skriftlig.

Finnes klagen å være berettiget, endres vedtaket. I motsatt fall gis klageren en skriftlig begrunnelse for sensuren, og en frist på tre uker til å meddele om klagen opprettholdes.

Opprettholdes klagen, skal den behandles av en særskilt klagenemnd, som oppnevnes av styret, det høyeste organ, ved institusjonen.

Examen philosophicum kan bare påklages når eksamen ikke er bestått. Muntlig eksamen, propedeutiske prøver og praktiske prøver kan ikke påklages. Er kretsen av sakkyndige i et fag så liten at styret ved institusjonen ikke anser det mulig å sammensette en klagenemnd med tilstrekkelig kyndighet, kan sensurvedtaket ikke påklages.

§ 3.

Behandlingen i klagenemnda

Klagenemnda vurderer sensurvedtak og begrunnelsen for det. Finner nemnda et påtakelig misforhold mellom eksamensprestasjonen og eksamensresultatet, fastsetter den ny karakter. Endring kan skje til gunst eller til ugunst for klageren. Nemndas avgjørelse er endelig. I fag der den endelige karakteren fastsettes etter at muntlig eksamen er avholdt, skal det før den nye karakter fastsettes, avholdes ny muntlig prøve.

§ 4.

Klage over saksbehandlingen

Klage over formelle feil ved eksamen eller eksamenssensur behandles av det høyeste organ ved institusjonen, eller av det klageorgan som dette gir fullmakt. Finner klageorganet feil som kan ha hatt betydning for utfallet, opphever det sensurvedtaket og bestemmer om det skal foretas ny sensur eller holdes ny prøve. Klageorganets avgjørelse er endelig.

§ 5.

Fullmakt til å gi nærmere regler

Styret ved institusjonen kan gi nærmere

regler om begrunnelse, om klagens form og innhold, om frist for klagen, om klagenemndas sammensetning, hvilket organ ved institusjonen klagen skal fremsettes for og om hva som skal regnes som påtakelig misforhold etter § 3.

For øvrig gjelder reglene i Forvaltningslovens kap. VI.

Utfyllende regler**1. Om begrunnelse**

Alle som bedømmer eksamensprestasjoner (sensorene) gjøres kjent med at de bør ha så fyldige notater fra bedømmelsen at de på grunnlag av disse kan utarbeide en begrunnelse dersom dette blir krevet etter forskriftenes § 1 og § 2.

Studenter som ønsker begrunnelse må be om dette innen to uker etter at sensur er falt, eventuelt en uke etter muntlig eksamen dersom den endelige karakter fastsettes etter at denne er holdt. Anmodningen rettes til eksamensinspektøren ved vedkommende fakultet eller til instituttsekretæren ved vedkommende institutt som vil avtale en samtale mellom studenten og den av sensorene som disse har utpekt til å gi studenten den muntlige redegjørelse. Den som gir begrunnelse bør melde fra om adgangen til klage og frist for denne, jfr. punkt 3.

For examen philosophicum rettes henvendelsen til lederen av ekspedisjonskontoret på Blindern som videresender henvendelsen til Rådet for examen philosophicum sammen med kopi av besvarelsen. Skriftlig redegjørelse for karakteren utarbeides av en av sensorene og tilstiles studenten gjennom Ekspedisjonskontoret.

Et fakultet kan henstille til sensorene å utarbeide en skriftlig sensorveiledning som redegjør for hvilke hovedpunkter som ventes behandlet i eksamensbesvarelsen og hvilke momenter det er lagt vekt på ved bedømmelsen, jfr. forskriftenes § 1, annet ledd.

2. Om klagens form og innhold

Klage over innholdet av sensurvedtak fremsettes skriftlig. Den må være begrunnet og for eksempel angi på hvilke punkter studenten mener at sensorene har tatt feil, har misforstått hans anførsler, hvilke momenter de har lagt for stor eller for liten vekt på etc.

Også klage over saksbehandlingen må være begrunnet.

3. Om frist for klagen, det organ den skal sendes til

Den skriftlige klage over innholdet av sensurvedtak og/eller over saksbehandlingen må være innkommet til vedkommende fakultet innen to uker etter at studenten har fått den muntlige eller skriftlige begrunnelse.

For examen philosophicum sendes klagen til Rådet for examen philosophicum.

4. Om klagenemndas sammensetning

Klagenemnda skal ha minst tre medlemmer, fortrinnsvis personer som har deltatt i samme eksamen, men slik at ingen av de sensorer som var med på å bedømme klageren, kan delta. Medlemmene oppnevnes etter forslag fra vedkommende fakultet eller Rådet for examen philosophicum. Samtidig oppnevnes to varamedlemmer som trer inn i tilfelle av inhabilitet, jfr. første ledd.

5. Om hva som skal regnes som påtagelig misforhold etter forskriftenes § 3

For at klagenemnda skal kunne fastsette en ny karakter, må den – der hvor det gis tallkarakter – finne at det er et misforhold mellom eksamensprestasjon og eksamensresultat på minst 3/10 ved de eksamener som har karakterskala fra 1,0 til 4,0; minst 10/100 for dem som har karakterskala fra 2,0 til 3,15; minst 2 for dem som har karakterskala fra 12 til 6. Endring kan skje til gunst eller ugunst for klageren.

For eksamener hvor det bare gis bestått/ikke bestått eller laud/haud, må klagenemnda finne at misforholdet er så påtagelig at eksamensprestasjonen må gis karakteren bestått henholdsvis laud istedenfor ikke bestått og haud.

6. Om dispensasjon

Etter forslag fra vedkommende fakultet kan kollegiet for et enkelt fakultet eller en enkelt eksamen eller grad, godkjenne regler som fraviker bestemmelsene i dette reglement.

7. Om ikrafttredden

Disse regler samt forskriftene om begrunnelse og klage ved eksamener ved Universitetet i Oslo gjøres gjeldende for eksamener som avholdes etter 10. april 1973.

REGLER OM BRUK AV FELLESARBEIDER TIL EKSAMEN

Fastsatt av Det akademiske kollegium 11. mars 1977.

§ 1.

Etter Det akademiske kollegiums bestemmelse kan det for det enkelte fag foruten individuelle skriftlige arbeider tas i bruk fellesarbeider

- a) som hovedoppgave
- b) som magistergradsavhandling
- c) som spesialoppgave.

§ 2.

Fellesarbeid kan være enten

- a) fellesarbeid med individuell bedømmelse. Av fellesarbeidet skal tilstrekkelig store deler kunne identifiseres som de enkelte gruppedeltakeres personlige innsats.

Eller:

- b) fellesarbeid med felles og lik bedømmelse. Det samfunnsvitenskapelige fakultetsråd har fattet vedtak som impliserer at bare pkt. a i § 2 får anvendelse ved dette fakultet.

§ 3.

Deltakere i et fellesarbeid, jfr. § 1, kan være tilknyttet forskjellige grunnenheter eller forskjellige fakulteter. Emnet for et fellesarbeid og arbeidsgruppens størrelse, jfr § 5, må godkjennes av grunnenheten, eller grunnenhetene i fellesskap, dersom deltakerne er tilknyttet forskjellige grunnenheter, etter nærmere bestemmelser gitt av de enkelte grunnenheter.

Før arbeidet tar til, må det sammen med arbeidsgruppen avgjøres om arbeidet skal gis individuell bedømmelse eller felles og lik bedømmelse. Det kreves godkjenning for å forandre bedømmelsesform etter at arbeidet med oppgaven er begynt.

Grunnenheten har ingen plikt på seg til å sørge for at det til enhver tid foreligger passende emner for fellesarbeider.

§ 4.

For et fellesarbeid skal det være minst én fast veileder. Veilederen skal medvirke til at deltakerne får det best mulig faglige utbytte av arbeidet, og ellers holde tilstrekkelig kontakt med deltakerne til å kunne kontrollere hver deltakers innsats i arbeidet.

Hvis veilederen under arbeidets gang mener at han ikke kan gå god for at hver deltaker yter et forholdsvis bidrag til arbeidet, eller et medlem av gruppen finner at arbeidsfordelingen er skjev, skal dette snarest tas opp med deltakerne og om nødvendig med grunnenheten. Spørsmål om utelukkelse av deltakere eller skifte av veileder avgjøres også av grunnenheten, under opprettholdelse av den alminnelige klageadgang.

§ 5.

Grunnenheten gir nærmere regler for arbeidsgruppens størrelse og sammensetning. For fellesarbeider med felles og lik bedømmelse bør deltakerantallet normalt ikke overstige 3, jfr. § 2 pkt. b.

Endringer i en arbeidsgruppe under arbeidets gang kan skje med grunnenhetens samtykke.

§ 6.

Når tittelen på en hovedoppgave, en magistergradsavhandling eller en spesialoppgave føres på kandidatens vitnemål, skal det angis om hovedoppgaven er et individuelt arbeid, et fellesarbeid med individuell bedømmelse eller et kollektivarbeid med felles og lik bedømmelse.

§ 7.

Disse regler gjelder i den utstrekning ikke annet er bestemt i reglementene for de enkelte eksamener med tilhørende utfyllende regler.

Eventuelle supplerende regler fastsettes av grunnenheten.

